

Hallituksen esitys eduskunnalle eurooppalaista sähköisten todisteiden esittämismääräystä ja säilyttämismääräystä koskevaksi lainsäädännöksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki eurooppalaisista esittämismääräyksistä ja eurooppalaisista säilyttämismääräyksistä sähköisten todisteiden hankkimiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä ja laki nimettyjen toimipaikkojen nimeämistä ja laillisten edustajien nimittämistä koskevasta yhdenmukaistetuista säännöistä sähköisten todisteiden keräämiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä. Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sakon täytäntöönpanosta annettua lakia.

Esityksen tarkoituksena on antaa sähköisten todisteiden rajat ylittävää hankkimista koskevaa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta täydentävät säännökset ja panna täytäntöön menettelyä koskeva direktiivi.

Esityksen mukaan eurooppalaisen esittämismääräyksen ja eurooppalaisen säilyttämismääräyksen antamiseksi toimivaltaisia viranomaisia Suomessa olisivat pääsääntöisesti esitutkintaviranomaiset. Syyttäjä tai tuomioistuin vahvistaisi määräykset. Suomeen tulevien määräysten täytäntöönpanomenettelyssä toimivaltainen viranomainen olisi pääsääntöisesti poliisi, mutta myös oikeusviranomaisten läsnäolo menettelyssä olisi tarvittavilta osin varmistettu. Seuraamusten määräämisen osalta toimivaltainen viranomainen olisi Poliisihallitukseen perustettava seuraamuskollegio.

Esityksen mukaan unionissa palveluita tarjoavan palveluntarjoajan, joka on Suomeen sijoittautunut tai tarjoaa palveluita Suomessa olisi nimettävä toimipaikka tai laillinen edustaja. Direktiivin mukaisena keskusviranomaisena toimisi Liikenne- ja viestintävirasto, joka vastaisi myös seuraamusmaksun määräämisestä.

Lisäksi sakon täytäntöönpanosta annettuun lakiin lisättäisiin uusia seuraamusmaksuja.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan asetusta täydentävien säännösten osalta 18.8.2026 ja direktiivin täytäntöönpanon osalta 18.2.2026 samanaikaisesti, kun mainittuja EU-säädöksiä aletaan soveltaa.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
PERUSTELUT	5
1 Asian tausta ja valmistelu	5
1.1 Tausta	5
1.2 Valmistelu	5
1.2.1 EU-säädöksen valmistelu	5
1.2.2 Hallituksen esityksen valmistelu	7
2 EU-säädöksen tavoitteet, nykytila ja sen arviointi	7
2.1 E-evidence-asetus	7
2.1.1 Asetuksen sisältö ja tavoitteet	7
2.1.2 E-evidence-asetuksen mukainen menettely keskeisiltä osin esimerkkeinä	81
2.1.2.1 Suomessa annettu esittämis- ja säilyttämismääräys (4 artikla)	81
2.1.2.2 Suomalaiselle palveluntarjoajalle osoitettu esittämismääräys (10 artikla)	81
2.1.2.3 Notifikaatiota edellyttävä määräys (8 artikla)	82
2.1.2.4 Täytäntöönpanomenettely (16 artikla)	82
2.1.2.5 Uudelleentarkastelumenettely (17 artikla)	83
2.2 E-evidence-direktiivi	84
2.2.1 Direktiivin sisältö ja tavoitteet	84
3 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	98
3.1 Keskeiset ehdotukset	98
3.1.1 Johdanto	98
3.1.2 E-evidence-asetus	98
3.1.3 E-evidence-direktiivi	100
3.2 Pääasialliset vaikutukset	101
3.2.1 E-evidence-asetus	101
3.2.1.1 Johdanto	101
3.2.1.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan	102
3.2.1.3 Taloudelliset vaikutukset	106
3.2.1.4 Vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksiin	108
3.2.2 E-evidence-direktiivi	110
3.2.2.1 Johdanto	110
3.2.2.2 Seuraamusmaksut	111
3.2.2.3 Vaikutukset Liikenne- ja viestintävirastolle	111
3.2.2.4 Vaikutukset Oikeusrekisterikeskukselle	112
3.2.3 E-evidence-asetus ja -direktiivi	112
3.2.3.1 Yritysvaikutukset	112
3.2.3.2 Vaikutukset julkiseen talouteen yhteensä	116
4 Muut toteuttamismahdolliset, muiden jäsenvaltioiden suunnitelmat ja muu kansainvälinen sääntely	116
4.1 E-evidence-asetus	116
4.1.1 Asetuksen 8 artiklassa tarkoitettu täytäntöönpanoviranomainen	116
4.1.2 Täytäntöönpanoviranomainen, sen tehtävät ja 16 artiklan mukainen täytäntöönpanomenettely	119
4.1.3 Seuraamusmaksu, sen määrääminen ja seuraamuskollegio	120

4.1.4	Vaihtoehtoinen tulkinta asetuksen täytäntöönpanoviranomaissääntelystä	123
4.1.4.1	Vaihtoehto A: tuomioistuin	124
4.1.4.2	Vaihtoehto B: poliisi	125
4.1.4.3	Vaihtoehto C: syyttäjä	125
4.1.5	Taloudellisten seuraamusten suuruus	126
4.2	E-evidence-direktiivi	127
4.2.1	Direktiivin täytäntöönpano sähköisen viestinnän palveluista annettuun lakiin	127
4.2.2	E-evidence-direktiivin 6 artiklan mukainen keskusviranomainen	127
4.2.3	Seuraamusmaksu	131
4.3	Muiden jäsenvaltioiden suunnittelemat tai toteuttamat keinot	132
4.3.1	Yleistä	132
4.3.2	Ruotsi	132
4.3.2.1	E-evidence-asetus	132
4.3.2.2	E-evidence-direktiivi	133
4.3.2.3	Seuraamukset	133
4.4	Muu asiaan liittyvä kansainvälinen sääntely	134
4.4.1	Budapestin sopimuksen toinen lisäpöytäkirja	134
4.4.2	EU-US-sopimusneuvottelut rajat ylittävistä pääsystä sähköiseen todistusaineistoon	135
5	Lausuntopalaute	135
6	Säännöskohtaiset perustelut	137
6.1	Laki eurooppalaisista esittämismääräyksistä ja eurooppalaisista säilyttämismääräyksistä sähköisten todisteiden hankkimiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä	137
6.2	Laki nimettyjen toimipaikkojen nimeämistä ja laillisten edustajien nimittämistä koskevista yhdenmukaistetuista säännöistä sähköisten todisteiden keräämiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä	156
6.3	Laki sakon täytäntöönpanosta	164
7	Lakia alemman asteinen sääntely	164
8	Voimaantulo	166
9	Toimeenpano ja seuranta	166
9.1	E-evidence-asetus	166
9.2	E-evidence-direktiivi	166
10	Suhde muihin esityksiin	166
10.1	Esityksen riippuvuus muista esityksistä	166
10.2	Suhde talousarvioesitykseen	167
11	Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	167
11.1	Johdanto	167
11.2	Toimivaltaiset viranomaiset	168
11.2.1	Eurooppalaisen esittämismääräyksen ja eurooppalaisen säilyttämismääräyksen antamiseen toimivaltaiset viranomaiset Suomessa	168
11.2.2	Toimivaltainen täytäntöönpanoviranomainen 8 artiklan mukaiseen eurooppalaiseen esittämismääräykseen liittyen	169
11.2.3	Eurooppalaisen esittämismääräyksen ja eurooppalaisen säilyttämismääräyksen täytäntöönpanoviranomainen	170
11.2.4	Viranomaisten tehtävät ja palveluntarjoajan asema	171

11.3 Tehokkaat oikeussuojakeinot.....	172
11.3.1 Tehokkaat oikeussuojakeinot määräyksiä vastaan	172
11.3.2 Muutoksenhakukiellot	173
11.3.3 Ylimpien laillisuusvalvojien tehtävistä.....	174
11.4 Hallinnolliset rangaistusluonteiset seuraamusmaksut	175
11.4.1 E-evidence-asetus ja -direktiivi sekä kansallinen liikkumavara	175
11.4.2 Seuraamuslajin valinta.....	175
11.4.3 Seuraamusmaksusääntelyn arviointia.....	176
11.4.3.1 Laillisuusperiaate ja täsmällisyys	177
11.4.3.2 Seuraamusmaksun oikeasuhtaisuus	178
11.4.3.3 Seuraamusmaksun määrääminen viranomaiselle	180
11.4.3.4 Seuraamusmaksujen oikeusturvavaatimukset	180
11.4.3.5 Seuraamuskollegio.....	181
11.5 Salassapito ja vaitiolovelvollisuus	182
11.6 Yksityiselämän suoja ja tiedonsaantioikeudet	182
11.6.1 Käyttäjälle ilmoittamisesta poikkeaminen.....	182
11.6.2 Viranomaisten tiedonsaantioikeudet.....	184
11.6.2.1 Keskusviranomaisen tiedonsaantioikeus	184
11.6.2.2 Seuraamuskollegion tiedonsaantioikeus	186
11.7 Ahvenanmaa	187
LAKIEHDOTUKSET	188
1. Laki eurooppalaisista esittämismääräyksistä ja eurooppalaisista säilyttämismääräyksistä sähköisten todisteiden hankkimiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä.....	188
2. Laki nimettyjen toimipaikkojen nimeämistä ja laillisten edustajien nimittämistä koskevista yhdenmukaistetuista säännöistä sähköisten todisteiden keräämiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä	196
3. Laki sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta	200
LIITTEET	202
RINNAKKAISTEKSTI	202
3. Laki sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta	202
ASETUSLUONNOS	203
Oikeusministeriön asetus vangitsemisasioiden ja muiden kiireellisten asioiden käsittelystä käräjäoikeuksissa eräissä tapauksissa annetun oikeusministeriön asetuksen 1 ja 2 §:n muuttamisesta	203

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Euroopan parlamentti ja neuvosto antoivat 12.7.2023 asetuksen (EU) 2023/1543 eurooppalaisista esittämismääräyksistä ja eurooppalaisista säilyttämismääräyksistä sähköisten todisteiden hankkimiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä ja rikosoikeudellisten menettelyjen perusteella annettujen vapaudenmenetyksen käsittävien rangaistusten täytäntöönpanoa varten (jäljempänä *e-evidence-asetus tai asetus*). Asetus tuli voimaan 1.8.2023 ja sitä sovelletaan 18.8.2026 lähtien.

Euroopan parlamentti ja neuvosto antoivat 12.7.2023 direktiivin (EU) 2023/1544 nimettyjen toimipaikkojen nimeämisestä ja laillisten edustajien nimittämistä koskevista yhdenmukaisista säännöistä sähköisten todisteiden keräämiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä (jäljempänä *e-evidence-direktiivi tai direktiivi*). Direktiivi tuli voimaan 1.8.2023 ja se on pantava kansallisesti täytäntöön viimeistään 18.2.2026.

Asetus ja direktiivi ovat osa komission 17.4.2018 hyväksymiä toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on toteuttaa toimenpiteitä terroristien ja muiden rikollisten toimintatapojen ja -tilan rajoittamiseksi.

Asetuksessa säädetään, miten ja millä edellytyksillä jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen voi velvoittaa Euroopan unionin alueella palveluita tarjoavan palveluntarjoajan toimittamaan tai säilyttämään tietyn palveluntarjoajan hallussa olevan sähköisessä muodossa olevan tiedon käytettäväksi todistusaineistona käynnissä olevassa rikosoikeudellisessa menettelyssä. Kysymys voisi olla esimerkiksi sähköpostia koskevista sisältö- tai lähetystiedoista. Asetuksella ei ole tarkoitus vaikuttaa jäsenvaltioiden sisäisiin menettelyihin, joissa on kysymys toimivaltaisen viranomaisen oikeuksista velvoittaa samassa jäsenvaltiossa toimivaa palveluntarjoajaa luovuttamaan tietoja.

Direktiivissä säädetään nimettyjen toimipaikkojen nimeämisestä ja laillisten edustajien nimittämistä koskevista yhdenmukaisista säännöistä sähköisten todisteiden keräämiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä.

1.2 Valmistelu

1.2.1 EU-säädöksen valmistelu

Komissio teki 17.4.2018 ehdotuksen (KOM(2018) 225 lopullinen) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi eurooppalaisista esittämismääräyksistä ja eurooppalaisista säilyttämismääräyksistä sähköisten todisteiden hankkimiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä ja rikosoikeudellisten menettelyjen perusteella annettujen vapaudenmenetyksen käsittävien rangaistusten täytäntöönpanoa varten. Asetusehdotuksen kanssa samanaikaisesti annettiin direktiiviehdotus yhdenmukaisista säännöistä laillisten edustajien nimeämiseksi todistusaineiston keräämistä varten rikosoikeudellisissa menettelyissä (KOM(2018) 226 lopullinen).

Valtioneuvosto antoi ehdotuksista kirjelmän U 33/2018 vp sekä jatkokirjelmät UJ 28/2018 vp, UJ 42/2018 vp, UJ 53/2020 vp ja UJ 17/2022 vp. Eduskunnan perustuslakivaliokunta antoi asiassa lausunnot PeVL 23/2018 vp ja PeVL 41/2018 vp, lakivaliokunta antoi lausunnot LaVL

16/2018 vp, LaVL 29/2018 vp, LaVL 35/2018 vp ja LaVL 2/2021 vp, hallintovaliokunta antoi lausunnot HaVL 18/2018 vp, HaVL 33/2018 vp, HaVL 44/2018 vp ja HaVL 7/2021 vp sekä liikenne- ja viestintävaliokunta antoi asiassa lausunnot LiVL 16/2018 vp, LiVL 36/2018 vp ja LiVL 6/2021 vp.

Asetusehdotuksen neuvotteluissa Suomen kantana oli, että ehdotusten tavoitteisiin suhtauduttiin myönteisesti ottaen huomioon sen, että teknologinen kehitys on muuttanut rikollisuuden muotoja ja vaikuttanut merkittävästi rikosten selvittämismahdollisuuksiin. Suomi piti tärkeänä jatkaa työtä sähköisen todistusaineiston saatavuuden tehostamiseksi erityisesti rajat ylittävissä tiedonhankintatilanteissa. Samanaikaisesti tuli kuitenkin huolehtia myös henkilötietojen suojan ja muiden perusoikeuksien asianmukaisesta turvaamisesta sekä valtioiden täysivaltaisuuden huomioon ottamisesta.

Neuvottelut asetusehdotuksen osalta olivat haastavat Suomen kannalta. Lopulta Suomi äänesti asetusehdotuksen hyväksymistä vastaan. Suomen varauksellisesta kannasta huolimatta asetusehdotus hyväksyttiin. Vastaan äänestämisen yhteydessä Suomi jätti lausuman ([Suomen lausuma s. 8](#)). Lausuman mukaan Suomi piti asetuksen mukaista notifiikaatiomekanismia kieltäytymisperusteineen riittämättömänä.

Suomen varauksellinen kanta asetuksen osalta perustui edellä mainittuihin eduskunnan valiokuntien lausuntoihin. Asetusehdotuksen osalta saavutettu lopputulos ei vastannut erityisesti perustuslakivaliokunnan ja lakivaliokunnan lausunnoissa edellytettyä.

Suomen varauksellinen kanta perustui ensinnäkin siihen, että asetusehdotuksessa omaksuttua perusratkaisua pidettiin ongelmallisena. Perusratkaisulla tarkoitetaan määräyksen antaneen jäsenvaltion suoraa yhteydenpitoa palveluntarjoajiin, mikä merkitsisi palveluntarjoajille varsin laajaa vastuuta ja varsin itsenäistä asemaa. Palveluntarjoajille osoitettiin tehtäviä, jotka sisältäisivät määräyksen vastaanottavan valtion toimivaltaiselle viranomaiselle perinteisesti kuuluvaa oikeudellista arviointia. Perustuslakivaliokunta piti valtiosäännön kannalta ongelmallisena sääntelyssä palveluntarjoajille osoitettuja tehtäviä ja varsin itsenäistä asemaa. Ottaen huomioon perusoikeuksien toteutumisen ja perustuslain 124 §:n sääntelyn valiokunta korosti sen jäsenvaltion viranomaisten asemaa, jossa toimivalta palveluntarjoajalta tietoja pyydetään (PeVL 23/2018 vp, s. 4). Perustuslakivaliokunta piti palveluntarjoajan sijaintivaltion viranomaisen toimivaltaa puuttua asetuksessa tarkoitettuihin määräyksiin varsin rajoitettuna niin soveltamisalaltaan kuin sisällöltäänkin, minkä vuoksi asetuksessa tuli edellyttää, että toisen jäsenvaltion viranomaisen toimittama tietojen säilyttämistä tai luovuttamista koskevaa määräys arvioidaan sen jäsenvaltion viranomaisen toimesta, jossa toimivalta palveluntarjoajalta tietoja pyydetään (PeVL 41/2018 vp, s. 2–3).

Lakivaliokunta totesi lausunnoissaan, että asetusehdotus siirtää pyyntöjen arviointiin liittyviä tehtäviä palveluntarjoajille ja asettaa ne lähinnä oikeudellisia asioita hoitavan viranomaisen rooliin. Valiokunta niin ikään piti ongelmallisena palveluntarjoajille ehdotettua varsin laajaa vastuuta oikeudellisessa harkinnassa niiden vastaanottaessa tietopyyntöjä. Lakivaliokunta piti ehdotettua sääntelymallia muun muassa oikeusturvasyistä ongelmallisena. Valiokunta piti tärkeänä, että toisen jäsenvaltion viranomaisen toimittama tietojen säilyttämistä tai luovuttamista koskeva määräys arvioidaan sen valtion viranomaisen toimesta, jossa toimivalta palveluntarjoajalta tietoja pyydetään. Valiokunta katsoi lausunnossaan, että asetusehdotukseen sisältyvä toimintamalli toisen jäsenvaltion viranomaisen ja palveluntarjoajan välisestä yhteydenpidosta ei näin ollen ollut valiokunnan näkemyksen mukaan asianmukainen (LaVL 16/2018 vp ja LaVL 29/2018 vp).

Lakivaliokunta piti keskeisenä sen varmistamista, että ehdotusten perusteella ei synny tilannetta, jossa kynnys tietyn tutkintatoimen käytölle jäsenvaltiossa olisi erilainen valtioiden rajat ylittävissä tilanteissa kuin valtion sisällä tapahtuvassa rikostutkinnassa. Valiokunta painotti, että asetuksen ei tulisi mahdollistaa tilannetta, jossa toisen jäsenvaltion viranomaisten toimivaltuudet Suomessa sijaitsevan palveluntarjoajan osalta olisivat laajemmat kuin Suomen kansallisten viranomaisten toimivaltuudet kansallisen lain perusteella vastaavissa tilanteissa. Lopullisen sääntelyn ei tulisi johtaa siihen, että toisen jäsenvaltion lainvalvontaviranomaisilla olisi mahdollisuus saada suomalaisten yksityiselämän ja viestinnän luottamuksellisuuden piiriin kuuluvia tietoja silloin, kun se ei ole Suomen perustuslain tai Euroopan unionin perusoikeuskirjan mukaan sallittua (LaVL 29/2018 vp).

Myös hallintovaliokunta lausunnoissaan kiinnitti huomiota muun muassa siihen, että asetusehdotuksessa palveluntarjoajille on ehdotettu varsin laajaa vastuuta oikeudellisesta harkinnasta niiden toteuttaessa toisen jäsenvaltion viranomaisen antamaa määräystä (HaVL 44/2018 vp). Hallintovaliokunta piti tärkeänä huolehtia siitä, ettei ehdotettu sääntely johda siihen, että toisen jäsenvaltion lainvalvontaviranomaisella olisi mahdollisuus saada asetuksen soveltamisalaan kuuluvia, suomalaisten yksityiselämän ja viestinnän luottamuksellisuuden piiriin kuuluvia tietoja palveluntarjoajalta tehokkaammin kuin kansallisella viranomaisella valtion sisällä tapahtuvassa rikostutkinnassa. Valiokunta totesi, että tällainen tilanne olisi myös henkilötietojen suojan kannalta kestävä (HaVL 33/2018 vp).

1.2.2 Hallituksen esityksen valmistelu

Oikeusministeriö asetti 17.11.2023 työryhmän asetuksen ja direktiivin edellyttämien lainsäädäntömuutosten valmistelemiseksi. Työryhmän toimikaudeksi päätettiin 1.12.2023–31.12.2024 ja sen tehtävänä oli laatia ehdotuksensa hallituksen esityksen muotoon. Työryhmän toimikautta pidennettiin 31.3.2025 saakka.

Työryhmään osallistuivat oikeusministeriön kriminaalipolitiikka- ja rikosoikeusosasto sekä demokratia- ja julkisoikeusosasto, sisäministeriö, Tuomioistuinvirasto, Syyttäjälaitos, Helsingin käräjäoikeus, Keskusrikospoliisi ja Suomen Asianajajat. Työryhmä kuuli valmistelun aikana asiantuntijoita liikenne- ja viestintäministeriöstä, Liikenne- ja viestintävirastosta, Rajavartiolaitoksesta ja Tullista.

2 EU-säädöksen tavoitteet, nykytila ja sen arviointi

2.1 E-evidence-asetus

2.1.1 Asetuksen sisältö ja tavoitteet

E-evidence-asetus sääntelee EU:n jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten rajat ylittävistä pääsystä sähköiseen todistusaineistoon. Asetuksen mukaisessa tietojen hankinnassa olisi kyse pääsääntöisesti suorasta yhteydenpidosta EU:n jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten ja toisessa EU:n jäsenvaltiossa sijaitsevan asetuksen soveltamisalaan kuuluvan yksityisen palveluntarjoajan välillä.

E-evidence-asetus on suoraan sovellettava, eikä se direktiivien tavoin edellytä kansallista täytäntöönpanoa. Asetus kuitenkin edellyttää ja mahdollistaa tietyiltä osin kansallisen täydentävän lainsäädännön säätämistä. Esityksessä pidetään perusteltuna, että siltä osin kuin e-evidence-asetus edellyttää täydentävää kansallista sääntelyä, niistä säädettäisiin uudessa laissa eurooppalaisista esittämismääräyksistä ja eurooppalaisista säilyttämismääräyksistä sähköisten todisteiden hankkimiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä.

Viranomaisten nimeämisessä käytettäisiin asetuksen sallimaa liikkumavaraa, sillä asetus jättää tietyin edellytyksin avoimeksi sen, mitä viranomaisia jäsenvaltiot voivat nimetä. Muutoinkin asetuksen salliman kansallisen liikkumavaran osalta ehdotetaan liikkumavaran käyttämistä tarpeellisilta osin ja voimassa oleva kansallinen lainsäädäntö huomioon ottaen perustuslain mukaisella tavalla.

1 luku Kohde, soveltamisala ja määritelmät

Asetuksen **1 artiklan 1 kohdan ensimmäisen kappaleen** mukaan asetuksessa vahvistetaan säännöt, joiden nojalla jäsenvaltion viranomainen voi rikosoikeudellisessa menettelyssä antaa eurooppalaisen esittämismääräyksen tai eurooppalaisen säilyttämismääräyksen ja siten määrätä unionissa palveluja tarjoavan palveluntarjoajan, joka on sijoittautunut toiseen jäsenvaltioon tai, jos se ei ole sijoittautunut toiseen jäsenvaltioon, jota edustaa laillinen edustaja toisessa jäsenvaltiossa, esittämään tai säilyttämään sähköisiä todisteita tietojen sijainnista riippumatta.

Kohdan toisen kappaleen mukaan asetuksella ei rajoiteta kansallisten viranomaisten valtuuksia lähestyä niiden alueelle sijoittautuneita tai siellä edustettuina olevia palveluntarjoajia sen varmistamiseksi, että ne noudattavat kansallisia toimenpiteitä, jotka vastaavat ensimmäisessä kappaleessa tarkoitettuja toimenpiteitä.

Asetuksen mukaisen tietojen hankkimismekanismiin tarkoittama suora yhteydenpito yksityisten palveluntarjoajien kanssa poikkeaa muista EU:n rikosoikeudellisen yhteistyön vastavuoroisen tunnustamisen välineistä, jotka myös perustuvat keskinäisen luottamuksen periaatteeseen. Näiden muiden välineiden mukainen menettely sekä muun ohella sähköisten todisteiden rajat ylittävä hankkiminen perustuu toimivaltaisten viranomaisten väliseen yhteistyöhön.

Artiklan *2 kohdan* mukaan myös epäilty tai syytettynä oleva henkilö tai tällaisen henkilön puolesta toimiva lakimies voi pyytää eurooppalaisen esittämismääräyksen tai eurooppalaisen säilyttämismääräyksen antamista sovellettavien puolustautumista koskevien oikeuksien puitteissa ja kansallisen rikosprosessioikeuden mukaisesti.

Suomessa esitutkintalain (805/2011) 3 luvun 7 §:ssä säädetään asianosaisten pyytämistä toimenpiteistä. Asianosaisten pyytämät kuulustelut ja muut esitutkintatoimenpiteet on tutkinnanjohtajan päätöksellä suoritettava, jos ne saattavat vaikuttaa asiaan eikä niistä aiheudu asian laatuun nähden kohtuuttomia kustannuksia. Kun asia on siirretty syyttäjälle, niistä päättää syyttäjä.

Artiklan *3 kohdan* mukaan asetuksella ei muuteta velvoitetta kunnioittaa EU:n perusoikeuskirjassa ja Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (jäljempänä SEU) 6 artiklassa esitettyjä perusoikeuksia ja oikeusperiaatteita, ja lainvalvontaviranomaisiin tai oikeusviranomaisiin tältä osin sovellettavat velvoitteet säilyvät muuttumattomina. Lisäksi asetuksen soveltaminen ei vaikuta perusperiaatteisiin, jotka koskevat erityisesti sananvapautta ja tiedonvälityksen vapautta, mukaan lukien tiedotusvälineiden vapaus ja moniarvoisuus, yksityis- ja perhe-elämän kunnioittaminen, henkilötietojen suoja sekä oikeus tehokkaaseen oikeudelliseen suojaan.

Asetuksen johdanto-osan 10 kappaleen mukaan asetuksessa kunnioitetaan perusoikeuksia ja noudatetaan periaatteita, jotka tunnustetaan SEU 6 artiklassa ja perusoikeuskirjassa, kansainvälisessä oikeudessa ja kansainvälisissä sopimuksissa, joiden osapuolina unioni on tai kaikki jäsenvaltiot ovat, mukaan lukien ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi

tehty eurooppalainen yleissopimus (jäljempänä *Euroopan ihmisoikeussopimus*), sekä jäsenvaltioiden perustuslaeissa, kunkin niistä soveltamisalalla.

Lisäksi johdanto-osan 11 kappaleen mukaan mitään asetuksessa olevaa ei saisi tulkita siten, että se estäisi täytäntöönpanoviranomaista kieltäytymästä eurooppalaisesta esittämismääräyksestä, jos on syytä objektiivisten seikkojen perusteella katsoa, että eurooppalainen esittämismääräys on annettu jonkun henkilön asettamiseksi syytteeseen tai rankaisemiseksi sillä perusteella, mikä on hänen sukupuolensa, rotunsa tai etninen alkuperänsä, uskontonsa, seksuaalinen suuntautumisensa tai sukupuoli-identiteettinsä, kansalaisuutensa, kielensä tai poliittiset mielipiteensä, tai että jokin näistä syistä voisi vahingoittaa hänen asemaansa.

Edelleen johdanto-osan 12 kappaleen mukaan sähköisten todisteiden asetuksen mekanismi perustuu jäsenvaltioiden välisen keskinäisen luottamuksen periaatteeseen sekä oletamaan, että jäsenvaltiot noudattavat unionin oikeutta, oikeusvaltioperiaatetta ja erityisesti perusoikeuksia, jotka ovat olennainen osa unionin vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta. Tällaisen mekanismin avulla kansalliset toimivaltaiset viranomaiset voivat lähettää asetuksen mukaisia määräyksiä suoraan palveluntarjoajille.

Artiklassa määritetään asetuksen sisältöä. Artikla ei edellytä täydentävää kansallista lainsäädäntöä.

Soveltamisalaa koskevan **2 artiklan** mukaan asetusta sovelletaan palveluntarjoajiin, jotka tarjoavat palveluja unionissa (*1 kohta*). Eurooppalaisia esittämismääräyksiä ja eurooppalaisia säilyttämismääräyksiä voidaan antaa ainoastaan rikosoikeudellisten menettelyjen yhteydessä ja niiden tarkoituksia varten. Lisäksi määräyksiä voidaan antaa rikosoikeudellisen menettelyn perusteella annetun, kestoltaan vähintään neljän kuukauden vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen tai turvaamistoimenpiteen täytäntöönpanoa varten, kun se on määrätty päätöksellä, jota ei ole annettu vastaajan poissa ollessa, tapauksissa, joissa tuomittu pakenee oikeutta. Tällaisia määräyksiä voidaan antaa myös sellaista rikosta koskevissa menettelyissä, josta oikeushenkilön voitaisiin katsoa olevan vastuussa tai jonka johdosta sille voitaisiin määrätä rangaistus määräyksen antavassa valtiossa (*2 kohta*).

Eurooppalaisia esittämismääräyksiä ja eurooppalaisia säilyttämismääräyksiä voidaan antaa ainoastaan sellaisen tiedon osalta, joka koskee unionissa tarjottavia 3 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuja palveluja (*3 kohta*). Asetusta ei sovelleta menettelyihin, jotka on pantu vireille keskinäisen oikeusavun tarjoamiseksi toiselle jäsenvaltiolle tai kolmannelle maalle (*4 kohta*).

Artiklan 3 kohdassa viitatus 3 artiklan 3 kohdassa määritellään, mitä asetuksessa tarkoitetaan ”palveluntarjoajalla”.

Artiklaan liittyen on myös otettava huomioon asetuksen johdanto-osan kappaleet 20 ja 22–24. Esimerkiksi 24 kappaleen osalta keskeistä on, että eurooppalaisen esittämismääräyksen ja eurooppalaisen säilyttämismääräyksen antaminen olisi mahdollista vain tietyn jo tapahtuneen rikoksen selvittämiseksi eli se soveltuu rikosten selvittämisvaiheeseen. Määräyksien antaminen on mahdollista myös esimerkiksi tuomitun ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpanemiseksi.

Asetusta ei johdanto-osan 101 kappaleen mukaan sovelleta Tanskaan, jolla on Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen (jäljempänä SEUT) liitetyissä pöytäkirjoissa mainittu erityisasema vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen nojalla ehdotettujen toimenpiteiden suhteen.

Artiklaa voidaan soveltaa suoraan, eikä se edellytä täydentävää kansallista lainsäädäntöä.

Asetuksen **3 artikla** sisältää määritelmät. Artiklan *1 ja 2 kohdassa* määritellään eurooppalainen esittämismääräys ja eurooppalainen säilyttämismääräys.

Eurooppalaisella esittämismääräyksellä tarkoitetaan päätöstä, jolla määrätään sähköisten todisteiden esittämisestä ja jonka jäsenvaltion oikeusviranomainen antaa tai vahvistaa 4 artiklan 1, 2, 4 ja 5 kohdan mukaisesti ja joka osoitetaan jollekin unionissa palveluja tarjoavan palveluntarjoajan nimetylle toimipaikalle tai lailliselle edustajalle, jos kyseinen nimetty toimipaikka tai laillinen edustaja sijaitsee toisessa jäsenvaltiossa, jota asetus sitoo. Eurooppalaisella säilyttämismääräyksellä tarkoitetaan päätöstä, jolla määrätään sähköisten todisteiden säilyttämisestä myöhemmän esittämispyyntöön antamiseksi ja jonka jäsenvaltion oikeusviranomainen antaa tai vahvistaa 4 artiklan 3, 4 ja 5 kohdan mukaisesti ja joka osoitetaan jollekin unionissa palveluja tarjoavan palveluntarjoajan nimetylle toimipaikalle tai lailliselle edustajalle, jos kyseinen nimetty toimipaikka tai laillinen edustaja sijaitsee toisessa jäsenvaltiossa, jota asetus sitoo.

Asetuksen johdanto-osan 19 kappaleen mukaan asetuksella säännellään vain sellaisen tiedon hankkimista, joka on ollut palveluntarjoajan tallentamana eurooppalaisen esittämismääräyksen tai eurooppalaisen säilyttämismääräyksen vastaanottamishetkellä, eikä tämä johda yleiseen ja erotuksetta tapahtuvaan tiedon säilytykseen. Asetus ei myöskään salli tiedon sieppausta tai sellaisen tiedon hankkimista, joka tallennetaan eurooppalaisen esittämismääräyksen tai eurooppalaisen säilyttämismääräyksen vastaanottamisen jälkeen.

Suomessa tietojen säilyttämisvelvollisuudesta säädetään sähköisen viestinnän palveluista annetussa laissa (917/2014, jäljempänä myös *SVPL*). Lain 157 §:ssä säädetään nimettyjen teleyritysten velvollisuudesta säilyttää sähköisen viestinnän välitystietoja viranomaistarpeita varten. Pykälässä säädetty välitystietojen säilytysvelvollisuus perustuu direktiiviin 2002/58/EY henkilötietojen käsittelystä ja yksityisyyden suojasta sähköisen viestinnän alalla (jäljempänä *sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivi*, myös *ePrivacy-direktiivi*). E-evidence-asetuksessa ei edellä mainitusti säädetä säilytysvelvollisuudesta, joten sitä koskevaa kansallista sääntelyä ei asetuksen yhteydessä ole tarpeen tarkemmin tarkastella.

Artiklan *3 kohdan* mukaan palveluntarjoajalla tarkoitetaan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka tarjoaa yhtä tai useampaa seuraaviin luokkiin kuuluvaa palvelua, lukuun ottamatta Euroopan parlamentin ja neuvoston 12 päivänä joulukuuta 2006 antaman direktiivin 2006/123/EY sisämarkkinoiden palveluista (jäljempänä *direktiivi 2006/123/EY*) 2 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettuja rahoituspalveluja:

- a) Euroopan parlamentin ja neuvoston 11 päivänä joulukuuta 2018 antaman direktiivin (EU) 2018/1725 eurooppalaisesta sähköisen viestinnän säännöstöstä (jäljempänä *direktiivi (EU) 2018/1725*) 2 artiklan 4 alakohdassa määritellyt sähköiset viestintäpalvelut,
- b) internetin verkkotunnus- ja IP-numerointipalvelut, kuten IP-osoitteenmuodostuspalvelut, verkkotunnusrekisteripalvelut, verkkotunnusrekisterien pitäjien palvelut sekä verkkotunnuksiin liittyvät yksityisyys- ja välityspalvelut,
- c) muut Euroopan parlamentin ja neuvoston 9 päivänä syyskuuta 2015 antaman direktiivin (EU) 2015/1535 teknisiä määräyksiä ja tietoyhteiskunnan palveluja koskevia määräyksiä koskevien tietojen toimittamisessa noudatettavasta menettelystä (jäljempänä *direktiivi (EU) 2015/1535*) 1 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettut

tietoyhteiskunnan palvelut, jotka i) antavat käyttäjilleen mahdollisuuden viestiä keskenään, tai ii) tekevät mahdolliseksi tiedon tallentamisen tai muutoin käsittelemisen niiden käyttäjien lukuun, joille palvelu tarjotaan, edellyttäen, että tietojen tallentaminen on yksi määrittävä osa käyttäjälle tarjottavaa palvelua.

Asetuksen johdanto-osan 21 kappaleen mukaan monissa tapauksissa tietoa ei enää tallenneta käyttäjän laitteelle tai muutoin käsitellä siinä, vaan se asetetaan saataville pilvi-infrastruktuurissa, johon on mahdollista päästä mistä käsin tahansa. Tällaisten palvelujen suorittaminen ei edellytä, että palveluntarjoaja on sijoittautunut tietylle lainkäyttöalueelle tai että sillä on siellä palvelimia. Näin ollen kappaleen mukaan asetuksen soveltaminen ei ole riippuvainen palveluntarjoajan toimipaikan tai tiedon käsittely- tai tallennuspaikan tosiasiallisesta sijainnista.

Lisäksi johdanto-osan 27 kappaleessa selvennetään rikosoikeudellisissa menettelyissä kerättävien todisteiden kannalta merkityksellisimpiä palveluntarjoajia, kuten internetpuhelu-, pikaviestintä- ja sähköpostipalvelut sekä tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajat, jotka eivät ole sähköisten viestintäpalvelujen tarjoajia, mutta esimerkiksi tarjoavat käyttäjilleen palveluja, joita voidaan käyttää tallentamaan tai muutoin käsittelemään tietoa heidän lukuunsa. Kappaleen mukaan tämä on sopusoinnussa Budapestissa 23 päivänä marraskuuta 2001 tehdyssä tietoverkkorikollisuutta koskevassa Euroopan neuvoston yleissopimuksessa, jäljempänä *Budapestin yleissopimus*, käytettyjen käsitteiden kanssa. Asetuksen soveltamisalaan kuuluvien palveluntarjoajien luokkiin sisältyy esimerkiksi verkossa toimivat markkinapaikat, jotka tarjoavat kuluttajille ja yrityksille mahdollisuuden viestiä keskenään, sekä muita säilytyspalveluja, myös silloin, kun palvelu tarjotaan pilvipalvelun välityksellä, sekä verkossa toimivat pelialustat ja verkossa toimivat rahapelialustat.

Esimerkiksi jos tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoaja ei tarjoa käyttäjilleen mahdollisuutta viestiä keskenään, vaan ainoastaan palveluntarjoajan kanssa tai se ei tarjoa mahdollisuutta tallentaa tai muutoin käsitellä tietoa, tai jos mahdollisuus tallentaa tietoa ei ole määrittävä osatekijä, joka on olennainen osa käyttäjille tarjottavaa palvelua (kuten verkossa etänä tarjottavat oikeudelliset sekä arkkitehtisuunnittelu- ja kirjanpito palvelut), se ei kuulu asetuksessa säädetyn ”palveluntarjoajan” määritelmän soveltamisalaan silloinkaan, kun kyseisen palveluntarjoajan tarjoamat palvelut ovat direktiivissä (EU) 2015/1535 tarkoitettuja tietoyhteiskunnan palveluja.

Tallentamislustojen osalta kyse voisi olla esimerkiksi säilytyspalveluista (niin kutsutut hosting-palvelut), myös silloin, kun palvelu tarjotaan pilvipalvelun välityksellä. Toisaalta hosting-palveluiden osalta on syytä ottaa huomioon, että niiden palveluissa palvelusopimuksen tarjoaman palveluiden laajuus voi vaihdella. Näiden palveluiden ominaisuuksilla on merkitystä arvioitaessa palvelun kuulumisesta asetuksen soveltamisalan piiriin.

Edelleen johdanto-osan 28 kappaleen mukaan tunnusten ja numeroiden myöntämiseen liittyvien internetin infrastruktuuripalvelujen tarjoajat, kuten verkkotunnusrekisterit ja niiden pitäjät sekä yksityisyys- ja välityspalvelujen tarjoajat tai internetprotokollaosoitteiden (jäljempänä IP-osoite), alueelliset internetrekisterit, ovat erityisen tärkeässä asemassa tunnistettaessa haitallisten tai vaarantuneiden verkkosivustojen takana olevia toimijoita. Niiden hallussa on tietoa, joka voisi tehdä mahdolliseksi rikolliseen toimintaan käytettävän verkkosivuston taustalla olevan henkilön tai yhteisön taikka rikollisen toiminnan uhrin tunnistamisen.

Artiklan 4 kohdan mukaan unionissa palveluja tarjoavalla tarkoitetaan sellaista, joka antaa luonnollisille henkilöille tai oikeushenkilöille jossakin jäsenvaltiossa mahdollisuuden käyttää 3 kohdassa lueteltuja palveluja (a alakohta) ja jolla on erityisiin tosiseikkoihin perustuviin

kriteereihin perustuva olennainen yhteys a alakohdassa tarkoitettuun jäsenvaltioon. Tällaisen olennaisen yhteyden katsotaan olevan olemassa, jos palveluntarjoajalla on toimipaikka unionissa tai, jos tällaista toimipaikkaa ei ole, jos yhdessä tai useammassa jäsenvaltiossa on huomattava määrä palvelun käyttäjiä tai jos toimintoja on kohdennettu yhteen tai useampaan jäsenvaltioon (b alakohta).

Kohdan kannalta on otettava huomioon asetuksen johdanto-osan 26 kappale. Kappaleen mukaan asetusta sovelletaan unionissa palveluja tarjoaviin palveluntarjoajiin, ja asetuksessa säädettyjä määräyksiä olisi oltava mahdollista antaa vain unionissa tarjottavia palveluja koskevan tiedon osalta. Yksinomaan unionin ulkopuolella tarjottavat palvelut eivät kuuluisi asetuksen soveltamisalaan silloinkaan, kun palveluntarjoaja on sijoittautunut unioniin. Sen vuoksi asetuksella ei pitäisi sallia pääsyä muuhun kuin siihen tietoon, joka liittyy näiden palveluntarjoajien käyttäjälle unionissa tarjoamiin palveluihin.

Lisäksi merkitystä asetuksen 3 artiklan 4 kohdan kannalta on johdanto-osan 29 kappaleella. Kappaleen mukaan määrittäessä, tarjoaako palveluntarjoaja palveluja unionissa, on tarpeen arvioida, antaako palveluntarjoaja luonnollisille henkilöille tai oikeushenkilöille yhdessä tai useammassa jäsenvaltiossa mahdollisuuden käyttää palvelujaan. Pelkkää verkkorajapinnan saatavuutta unionissa, kuten esimerkiksi palveluntarjoajan tai välittäjän verkkosivuston tai sähköpostiosoitteen tai muiden yhteystietojen saatavuutta, olisi kuitenkin yksinään pidettävä riittämättömänä seikkana sen määrittämiseen, että palveluntarjoaja tarjoaa palveluja unionissa asetuksessa tarkoitetulla tavalla.

Edelleen johdanto-osan 30 kappale on merkityksellinen asetuksen 3 artiklan 4 kohdan kannalta. Kappaleen mukaan olennaisen yhteyden unioniin olisi niin ikään oltava ratkaisevaa määrittäessä, tarjoaako palveluntarjoaja palveluja unionissa.

Artiklan 5–7 kohdassa määritellään toimipaikka, nimetty toimipaikka ja laillinen edustaja. Kyseiset määritelmät ovat merkityksellisiä palveluntarjoajien tunnistamisen ja sitä koskevien velvollisuuksien osalta.

Edellä selostettujen 3–7 kohdan osalta tulee ottaa huomioon jäljempänä tarkemmin käsiteltävä e-evidence-direktiivi (jakso 2.2). Direktiivissä säädetään erikseen säännöistä tiettyjen unionissa palveluja tarjoavien palveluntarjoajien nimettyjen toimipaikkojen nimeämiselle ja laillisten edustajien nimittämiseksi jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten sähköisten todisteiden keräämiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä antamien päätösten ja määräysten vastaanottamista, noudattamista ja täytäntöönpanoa varten.

Artiklan 8 kohdan mukaan sähköisillä todisteilla tarkoitetaan tilaajatietoa, liikennetietoa tai sisältötietoa, joka on ollut tallennettu palveluntarjoajan toimesta tai palveluntarjoajan lukuun sähköisessä muodossa hetkellä, jona eurooppalaisen esittämismääräyksen vahvistava todistus (EPOC-todistus, jäljempänä *esittämismääräystodistus*) tai eurooppalaisen säilyttämismääräyksen vahvistava todistus (EPOC-PR-todistus, jäljempänä *säilyttämismääräystodistus*) vastaanotetaan.

Kohdan mukaan asetus koskee ainoastaan tallennettua sähköisessä muodossa olevaa tietoa. Asetus ei sovellu liikkeellä eli välitettävänä olevaan tietoon. Asetuksen soveltamisalaan kuuluvien sähköisten tietojen ominaisuuksiin perustuva erottelu on merkityksellistä. Esimerkiksi pakkokeinolain 10 luvun mukaiset telepakkokeinot koskevat myös nimenomaisesti välitettävänä olevaa tietoa, kuten esimerkiksi puhelun reaaliaikainen kuunteleminen. Asetus ei kuitenkaan sovellu liikkeellä olevan tiedon sieppaamiseen eli esimerkiksi reaaliaikainen puhelun kuunteleminen ei kuulu asetuksen soveltamisalaan.

Artiklan 9-12 kohdissa määritellään asetuksen soveltamisalaan kuuluvat eri tietoluokat: tilaajatiedot, yksinomaan käyttäjän tunnistamiseksi pyydyt tiedot, liikennetiedot ja sisältötiedot.

Edellä mainittujen asetuksessa erikseen määriteltyjen tietoluokkien osalta on erityisesti otettava huomioon johdanto-osan 32-34 kappaleet, joissa osaltaan selvennetään tiettyjen tietojen kuulumista eri tietoluokkiin.

Suomessa sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 1 luvun 1 §:n mukaan lain tavoitteena on muun muassa edistää sähköisen viestinnän palvelujen tarjontaa ja käyttöä sekä varmistaa, että viestintäverkoja ja viestintäpalveluja on kohtuullisin ehdoin jokaisen saatavilla koko maassa sekä turvata sähköisen viestinnän luottamuksellisuuden ja yksityisyyden suojan toteutuminen. Kansallisessa sääntelyssä käytetään liikennetietojen sijaan välitystiedon käsitettä. SVPL 3 §:n 40 kohdan mukaan välitystiedolla tarkoitetaan oikeus- tai luonnolliseen henkilöön yhdistettävissä olevaa tietoa, jota käsitellään viestin välittämiseksi sekä tietoa radioaseman tunnistuksesta, radiolähettimen lajista tai käyttäjästä ja tietoa radiolähettyksen alkamisajankohdasta, kestosta tai lähetyspaikasta. Lisäksi pakkokeinolain 10 luvun 6 §:ssä määritellään, mitä tarkoitetaan välitystiedolla. Pykälän mukaan pakkokeinolaissa välitystiedolla tarkoitetaan sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 7 kohdassa tarkoitettuun käyttäjään tai mainitun pykälän 30 kohdassa tarkoitettuun tilaajaan yhdistettävissä olevaa viestiä koskevaa tietoa, jota viestintäverkoissa käsitellään viestien siirtämiseksi, jakelemiseksi tai tarjolla pitämiseksi.

Sähköisen viestinnän palveluista annetun lain ja pakkokeinolain määritelmät ovat merkityksellisiä muun muassa pakkokeinolain 10 luvun mukaisten telepakkokeinojen osalta. Pakkokeinolain 10 luvun telepakkokeinoilla on mahdollista hankkia viestinnän välittäjän hallusta asetuksen 3 artiklan 11 ja 12 kohdan mukaisia liikenne- ja sisältötietoja.

Vaikka erityisesti SVPL:n 3 §:ssä säädetään asetuksen tietoluokkien kanssa osin samankaltaisista määritelmistä, ne eivät ole täysin yhtenäisiä asetuksen määritelmien kanssa. Lisäksi SVPL:n soveltamisala ei ole yhtenevä e-evidence-asetuksen soveltamisalan kanssa. E-evidence-asetuksen ei arvioida koskevan sähköisen viestinnän palvelulakia, jonka vuoksi arvioidaan, ettei ole tarvetta muuttaa sitä asetukseen liittyvän tietojen hankkimisen takia.

Suomessa asetuksessa määriteltyjä tilaajatietoja ja yksinomaan käyttäjän tunnistamiseksi pyydettyjä tietoja voidaan hankkia poliisilain 4 luvun 3 §:n nojalla. Vastaavasti kyseisiä tietoja voi Tulli ja Rajavartiolaitos hankkia rikostorjunnasta Tullissa annetun lain (623/2015) 2 luvun 14 §:n ja henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain (639/2019) 3 luvun 20 §:n nojalla.

Asetuksen mukaisia liikenne- ja sisältötietoja voidaan hankkia pakkokeinolain 10 luvun 4 §:n ja 6 §:n nojalla. PKL 10 luvun 4 §:ssä säädetään tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta ja PKL 10 luvun 6 §:ssä säädetään televalvonnasta. Telekuuntelusta säädetään PKL 10 luvun 3 §:ssä, jossa säädetään myös PKL 10 luvun 4 §:n edellytyksistä. Lisäksi PKL 10 luvun 8 §:ssä säädetään sijaintitietojen hankkimisesta epäillyn tai tuomitun tavoittamiseksi. PKL 10 luvun telepakkokeinojen osalta on huomioitava, että ne soveltuvat vain viestinnän välittäjän hallussa olevaan tietoon, ja yleisesti niiden soveltamisen kynnykset ainakin sisältötietojen hankkimiseksi ovat korkeammat kuin asetuksessa.

Pakkokeinolain 7 luvussa säädetään takavarikoimisesta ja asiakirjan jäljentämisestä. Tietyissä tapauksissa kaikkia edellä mainittuja asetuksessa määriteltyjen tietoluokkien mukaisia tietoa on

myös mahdollista hankkia PKL 7 luvun takavarikkoa ja asiakirjan jäljentämistä koskevan sääntelyn nojalla.

Jäljempänä 5 artiklan yhteydessä käsitellään tarkemmin kansallista toimivaltuussääntelyä, joka on merkityksellistä asetuksessa määriteltyjen tietoluokkien mukaisten tietojen hankkimiseksi.

Artiklan 13 ja 14 kohdassa määritellään tietojärjestelmä ja määräyksen antava valtio.

Artiklan 15 kohdan mukaan määräyksen antavalla viranomaisella tarkoitetaan määräyksen antavan jäsenvaltion toimivaltaista viranomaista, joka voi 4 artiklan mukaisesti antaa eurooppalaisen esittämismääräyksen tai eurooppalaisen säilyttämismääräyksen.

Artiklan 16 kohdassa määritellään täytäntöönpanovaltio ja 17 kohdan mukaan täytäntöönpanoviranomaisella tarkoitetaan täytäntöönpanovaltion viranomaista, joka mainitun valtion kansallisen lainsäädännön mukaisesti on toimivaltainen vastaanottamaan eurooppalaisen esittämismääräyksen ja esittämismääräystodistuksen tai eurooppalaisen säilyttämismääräyksen ja säilyttämismääräystodistuksen, jotka määräyksen antava viranomainen on toimittanut ilmoittamista tai täytäntöönpanoa varten asetuksen mukaisesti.

Kohta 17 ei edellytä, että täytäntöönpanoviranomaisen tulisi olla kansallisen lainsäädännön mukaisesti toimivaltainen myös vastaavissa kansallisissa tapauksissa. Kohta siten jättää jäsenvaltioiden harkintavaltaan asetuksen mukaisesti kansallisesti toimivaltaisten täytäntöönpanoviranomaisten valinnan. Kohdan kannalta on otettava huomioon myös johdanto-osan 61 kappale erityisesti kansallisesta liikkumavarasta (ks. myös muut toteuttamisvaihtoehdot jaksossa 4.1).

Esimerkiksi eurooppalaisesta tutkintamääräyksestä annetun direktiivin 2014/41/EU (jäljempänä EIO-direktiivi) 2 artiklan d kohdan mukaan täytäntöönpanoviranomaisella tarkoitetaan viranomaista, jolla on toimivalta tunnustaa eurooppalainen tutkintamääräys ja varmistaa sen täytäntöönpano direktiivin ja vastaavassa kansallisessa tapauksessa sovellettavien menettelyjen mukaisesti. EIO-direktiivi siten nimenomaisesti edellyttää, että kansallisen täytäntöönpanoviranomaisen tulisi olla toimivaltainen myös vastaavassa kansallisessa tapauksessa.

Asetus ei myöskään estä sitä, että esimerkiksi esitutkintaviranomaiset toimisivat kansallisesti toimivaltaisina täytäntöönpanoviranomaisina. Esityksessä katsotaan, että mahdollista olisi kansallisesti säätää täytäntöönpanoviranomaistehtävien eriyttämisestä eri viranomaisille (ks. muut toteuttamisvaihtoehdot jaksossa 4.1 ja säätämisyjärjestysperustelut jaksossa 11.2.2 ja 11.2.3).

Esityksessä ehdotetaan, että asetuksen 3 artiklan 17 kohdan mukaisia täytäntöönpanoviranomaisia ovat poliisi ja Helsingin kärjäoikeus. Ehdotusta ja sen perusteluita käsitellään tarkemmin jäljempänä asianomaisten artikloiden yhteydessä.

Suomen järjestelmässä myös sotilasviranomaiset ovat esitutkintaviranomaisia, siten kuin esitutkintatoimivallasta on kyseisten viranomaisten kohdalla erikseen säädetty. Sotilasrikokset, joita sotilasviranomaiset tutkivat, eivät kuulu perinteisen kansainvälisen rikosoikeusapuyhteistyön soveltamisalaan (keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen (SopS 30/1981) 1 artiklan 2 kohta). Suomi ei ole ilmoittanut sotilasviranomaisia toimivaltaisiksi viranomaisiksi kansainvälisen rikosoikeusapuyhteistyön säädöksissä. Tämän lähtökohdan katsotaan soveltuvan myös e-evidence-asetuksessa eli asetuksen mukaisen menettelyn osalta ei ole syytä nimetä sotilasviranomaisia toimivaltaisiksi

viranomaisiksi. Viimeksi mainittu soveltuu myös Rajavartiolaitokseen siltä osin, kun se toimii sotilasviranomaisena.

Artiklan 1–14 ja 16 kohdan määritelmiä voidaan soveltaa suoraan, eivätkä ne edellytä täydentävää kansallista lainsäädäntöä. Sen sijaan 15 ja 17 kohtaan liittyen kansallisesti on tarpeen erikseen asetusta täydentävään kansalliseen lainsäädäntöön ottaa säännökset toimivaltaisista viranomaisista määräysten antamiseen ja niiden täytäntöönpanoon liittyen. Kansallisesti on tarpeen esimerkiksi määritellä toimivaltaiset viranomaiset eri tietoluokkien osalta antamaan, ja tarvittaessa vahvistamaan, eurooppalaisen esittämismääräyksen ja eurooppalaisen säilyttämismääräyksen. Ehdotuksia käsitellään tarkemmin jäljempänä 4–6 artiklan yhteydessä.

Artiklan 18 kohdassa määritellään hätätapaus. Hätätapauksista säädetään tarkemmin asetuksen 10 artiklan 4 kohdassa.

Artiklan 19 kohdan mukaan rekisterinpitäjällä tarkoitetaan Euroopan parlamentin ja neuvoston 27 päivänä huhtikuuta 2016 antaman asetuksen (EU) 2016/679 luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (jäljempänä asetus (EU) 2016/679 tai yleinen tietosuoja-asetus) 4 artiklan 7 alakohdassa määriteltyä rekisterinpitäjää. Yleisen tietosuoja-asetuksen mukaan rekisterinpitäjällä tarkoitetaan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, viranomaista, virastoa tai muuta elintä, joka yksin tai yhdessä toisten kanssa määrittelee henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot. Jos tällaisen käsittelyn tarkoitukset ja keinot määritellään unionin tai jäsenvaltioiden lainsäädännössä, rekisterinpitäjä tai tämän nimittämistä koskevat erityiset kriteerit voidaan vahvistaa unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti.

Asetuksen 20 kohdan mukaan henkilötietojen käsittelijällä tarkoitetaan yleisen tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 8 alakohdassa määriteltyä henkilötietojen käsittelijää. Viitatus alakohdan mukaan henkilötietojen käsittelijällä tarkoitetaan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, viranomaista, virastoa tai muuta elintä, joka käsittelee henkilötietoja rekisterinpitäjän lukuun.

Henkilötietojen käsittelijän tehtävistä ja vastuista sekä rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän välisestä sopimuksesta säädetään tietosuoja-asetuksen 28 artiklassa. Artiklan 3 kohdan a alakohdassa todetaan, että tällaisessa sopimuksessa on säädettävä erityisesti, että henkilötietojen käsittelijä voi käsitellä henkilötietoja ainoastaan rekisterinpitäjän antamien ohjeiden mukaisesti, paitsi jos henkilötietojen käsittelijään sovellettavassa unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä toisin vaaditaan. Näissä tapauksissa henkilötietojen käsittelijän tulee tiedottaa rekisterinpitäjälle tästä oikeudellisesta vaatimuksesta ennen käsittelyä, paitsi jos tällainen tiedottaminen kielletään kyseisessä laissa yleistä etua koskevien tärkeiden syiden vuoksi.

Tässä kohdin on syytä ottaa huomioon, että jäljempänä selostetusti e-evidence-asetuksen 5 artiklan 6 kohdan mukaan eurooppalainen esittämismääräys osoitetaan suoraan palveluntarjoajille, joka toimii henkilötietojen käsittelystä vastaavana rekisterinpitäjänä. Esittämismääräys voidaan poikkeuksellisesti osoittaa myös suoraan palveluntarjoajalle, joka käsittelee tiedon rekisterinpitäjän lukuun yleisen tietosuoja-asetuksen tarkoittamana henkilötietojen käsittelijänä, jos rekisterinpitäjää ei määräyksen antavan viranomaisen kohtuullisiksi katsottavista toimista huolimatta voida tunnistaa tai määräyksen osoittaminen rekisterinpitäjälle voisi olla haitallista tutkinnan kannalta. Kyseisen 5 artiklan 7 kohdassa säädetään henkilötietojen käsittelijän velvollisuudesta ilmoittaa rekisterinpitäjälle tietojen esittämisestä, paitsi jos määräyksen antava viranomainen on pyytänyt palveluntarjoajaa

olemaan ilmoittamatta asiasta rekisterinpitäjälle niin kauan kuin on välttämätöntä ja oikeasuhteista, jotta ei vaikeuteta asiaan liittyvää rikosoikeudellista menettelyä.

Palveluntarjoajien ja niiden lukuun toimivien tietosuojaoikeudellisia rooleja on selvennetty asetuksen johdanto-osan 42 ja 43 kappaleessa.

Lisäksi artiklan 21 kohdassa määritellään hajautettu tietojärjestelmä.

Artiklan 18–21 kohdan määritelmiä voidaan soveltaa suoraan, eivätkä ne edellytä täydentävää kansallista lainsäädäntöä. Esimerkiksi yleinen tietosuojasetus mahdollistaa, että rekisterinpitäjistä voidaan säätää erikseen unionin oikeudessa tai kansallisessa erityislainsäädännössä, mutta se ei ole välttämätöntä. Rekisterinpitäjistä säätäminen voisi olla tarpeen, jos rekisterinpitäjä olisi viranomainen tai jos rekisterinpitäjä voisi käsittelyn luonteesta tai laajuudesta johtuen jäädä epäselväksi, esimerkiksi jos henkilötietojen käsittelyyn osallistuisi useampi taho. Henkilötietojen käsittelijästä säätäminen ei kuitenkaan ole lähtökohtaisesti tarpeen, sillä henkilötietojen käsittelijästä, sen tehtävistä ja vastuista säädetään suoraan sovellettavassa yleisessä tietosuojasetuksessa. E-evidence-asetuksessa säädetään palveluntarjoajien ja niiden lukuun toimivien rooleista rekisterinpitäjänä ja henkilötietojen käsittelijänä, eikä niistä ole tarpeen säätää kansallisessa asetusta täydentävässä lainsäädännössä.

II luku Eurooppalainen esittämismääräys, eurooppalainen säilyttämismääräys ja todistukset

Asetuksen 4 artikla koskee määräyksen antavaa viranomaista. Artiklan 1 kohdan mukaan tilaajatietojen hankkimiseksi tai 3 artiklan 10 määritellyn yksinomaan käyttäjän tunnistamiseksi pyydetyn tiedon hankkimiseksi annettavan eurooppalaisen esittämismääräyksen voi antaa vain kyseessä olevassa asiassa toimivaltainen tuomari, tuomioistuin, tutkintatuomari tai yleinen syyttäjä, tai mikä tahansa muu määräyksen antavan valtion määrittelemä toimivaltainen viranomainen, joka kyseessä olevassa tapauksessa toimii tutkintaviranomaisena rikosoikeudellisessa menettelyssä ja jolla on kansallisen lainsäädännön mukaisesti toimivalta antaa todisteiden keräämistä koskeva määräys. Tällaisessa tapauksessa määräyksen antavan valtion tuomarin, tuomioistuimen, tutkintatuomarin tai yleisen syyttäjän on vahvistettava eurooppalainen esittämismääräys sen jälkeen, kun on ensin tutkittu sen vastaavan tämän asetuksen mukaisia eurooppalaisen esittämismääräyksen antamista koskevia edellytyksiä.

Asetuksen johdanto-osan 36 kappaleen mukaan tilaajatieto ja asetuksessa määritelty yksinomaan käyttäjän tunnistamiseksi pyydetty tieto ovat vähemmän arkaluonteisia, joten myös toimivaltaiset yleiset syyttäjät voivat antaa tai vahvistaa esitutkintaviranomaisen antaman eurooppalaisen esittämismääräyksen tällaisen tiedon hankkimiseksi.

Artiklan 1 kohdassa on kyse 3 artiklan 9 ja 10 kohdan mukaisten tietojen hankkimisesta. Nämä tiedot ovat usein merkityksellisiä rikostutkinnan alkuvaiheessa esimerkiksi rikoksesta epäillyn tai epäiltyjen tunnistamiseksi. Edellä mainitusti Suomessa näiden tietojen hankkimiseksi toimivaltaisista viranomaisista ovat poliisi, Tulli ja Rajavartiolaitos Poliisilain 4:3:n 1 ja 2 momentin, rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 2:14:n ja henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain 3:20:n nojalla. Kohta siten mahdollistaa, että kansallisesti toimivaltaiset esitutkintaviranomaiset antaisivat eurooppalaisen esittämismääräyksen. Vähintään syyttäjän tulisi kuitenkin vahvistaa tällainen esittämismääräys.

Kansallisesti toimivaltaisten viranomaisten määrittelyssä voidaan ottaa huomioon EIO-direktiivi. EIO-direktiivi on Suomessa kansallisesti pantu täytäntöön rikosasioita koskevaa eurooppalaista tutkintamääräystä koskevan direktiivin täytäntöönpanosta annetulla lailla

(430/2017, jäljempänä *EIO-laki*). EIO-lain 22 §:ssä säädetään Suomessa tutkintamääräyksen antamiseen toimivaltaisista viranomaisista. Pykälän mukaan Suomessa tutkintamääräyksen voi antaa pidättämiseen oikeutettu virkamies, jolla on tutkinnanjohtajan toimivaltuudet poliisissa, Tullissa tai Rajavartiolaitoksessa, mutta tutkintamääräyksen vahvistaa tällöin syyttäjä. Pykälän mukaan tutkintamääräyksen voivat antaa myös syyttäjä, käräjäoikeus, hovioikeus ja korkein oikeus. Asetuksen mukainen määräyksen antamista koskeva menettely vastaa siten soveltuvin osin EIO-direktiivin mukaista ja kansallisesti EIO-laissa säädettyä menettelyä.

Artiklan 2 kohdan mukaan liikennetiedon hankkimiseksi, lukuun ottamatta 3 artiklan 10 alakohdassa määriteltyä yksinomaan käyttäjän tunnistamiseksi pyydettyä tietoa, tai sisältötiedon hankkimiseksi annettavan eurooppalaisen esittämismääräyksen voi antaa vain kyseessä olevassa asiassa toimivaltainen tuomari, tuomioistuin tai tutkintatuomari tai mikä tahansa muu määräyksen antavan valtion määrittelemä toimivaltainen viranomainen, joka kyseessä olevassa tapauksessa toimii tutkintaviranomaisena rikosoikeudellisessa menettelyssä ja jolla on kansallisen lainsäädännön mukaisesti toimivalta antaa todisteiden keräämistä koskeva määräys. Tällaisessa tapauksessa määräyksen antavan valtion tuomarin, tuomioistuimen tai tutkintatuomarin on vahvistettava eurooppalainen esittämismääräys sen jälkeen, kun on ensin tutkittu sen vastaavan tämän asetuksen mukaisia eurooppalaisen esittämismääräyksen antamista koskevia edellytyksiä.

Edellä mainitussa johdanto-osan 36 kappaleessa korostetaan oikeusviranomaisten mukana olemista määräysten antamis- tai vahvistamisprosessissa. Koska liikennetieto, lukuun ottamatta asetuksessa määriteltyä yksinomaan käyttäjän tunnistamiseksi pyydettyä tietoa, ja sisältötieto ovat arkaluonteisempia kuin edellä mainitut 4 artiklan 1 kohdan tiedot, eurooppalaisen esittämismääräyksen vahvistaminen näihin luokkiin kuuluvan tiedon hankkimiseksi edellyttää tuomarin suorittamaa valvontaa.

Kohdan b alakohdan mukaisesti arkaluonteisempien tietoluokkien osalta toimivaltaisia viranomaisia antamaan todisteiden keräämistä koskevan määräyksen Suomessa ovat poliisi, Tulli ja Rajavartiolaitos. Edellä mainitusti Suomessa arkaluonteisempiin tietoluokkiin kuuluvia tietoa voidaan hankkia pakkokeinoin 10 luvun mukaisilla telepakkokeinoilla eli tietojen hankkimisella telekuuntelun sijasta (4 ja 5 §), televalvonnalla (6 ja 9 §) sekä sijaintitietojen hankkimisella epäillyn ja tuomitun tavoittamiseksi (8 ja 9 §). Tällöin kyse olisi tietojen hankkimisesta viestinnän välittäjän hallusta. Telepakkokeinot ovat pääsääntöisesti tuomioistuimen ennakkoluvan alaisia salaisia pakkokeinoja, lukuun ottamatta tietyin edellytyksin kiiretilanteet. Tietyissä tapauksissa kyseessä olevia tietoja on kuitenkin mahdollista hankkia myös pakkokeinoin 7 luvun takavarikoimista ja asiakirjan jäljentämistä koskevan sääntelyn nojalla. Viimeksi mainituissa tilanteissa toimivaltuuden käyttämistä koskevan päätöksen voi tehdä pidättämiseen oikeutettu virkamies. Asetuksen mukaisten tietojen hankkimisen näkökulmasta kansallisesti merkityksellistä toimivaltuussääntelyä käsitellään tarkemmin jäljempänä 5 artiklan yhteydessä.

Kohta 2 alakohta b mahdollistaa niin ikään sen, että kansallisesti toimivaltaiset esitutkintaviranomaiset antaisivat eurooppalaisen esittämismääräyksen, mutta tuomioistuimen tulee vahvistaa arkaluonteisempia tietoja koskeva esittämismääräys. Menettely vastaa tietyssä määrin EIO-lain 23 §:n 2 momentin mukaista menettelyä, jonka mukaan, jos tutkintamääräyksessä pyydetty toimenpide edellyttää Suomessa vastaavissa olosuhteissa muun kuin määräyksen antavan tai sen vahvistavan viranomaisen päätöstä, tällainen päätös on haettava määräyksen perusteeksi. Esimerkiksi PKL 10 luvun mukaisten telepakkokeinojen kohdalla tämä tarkoittaa eurooppalaisen tutkintamääräyksen antamiseksi sitä, että esitutkintaviranomaisen on ensin haettava tuomioistuimelta telepakkokeinoja koskeva päätös ennen kuin se voi antaa tutkintamääräyksen, jonka syyttäjä vahvistaisi.

E-evidence-asetuksen 2 kohdan b alakohdan mukaisen menettelyn kannalta tämä tarkoittaisi Suomessa sitä, että esitutkintaviranomaisen olisi haettava tuomioistuimelta telepakkokeinoja koskeva päätös eurooppalaisen esittämismääräyksen perusteeksi, ellei pakkokeinolain 7 luku soveltuisi, minkä lisäksi tuomioistuimen pitäisi vahvistaa eurooppalainen esittämismääräys. Estettä ei ole sille, että telepakkokeinoja koskeva tuomioistuimen päätös ja esittämismääräyksen vahvistaminen voisi tapahtua samanaikaisesti.

Artiklan 3 kohdan mukaan mihin tahansa luokkaan kuuluvan tiedon hankkimiseksi annettavan eurooppalaisen säilyttämismääräyksen antamisen osalta sovelletaan samoja edellytyksiä kuin edellä 1 kohdassa. Kun esitutkintaviranomainen on säilyttämismääräyksen antava viranomainen, vähintään syyttäjän tulee vahvistaa säilyttämismääräys.

Suomessa pakkokeinolain 8 luvun 24–26 §:ssä ja 10 luvun 50 §:ssä säädetään datan säilyttämismääräyksestä. Pidättämiseen oikeutettu virkamies voi antaa datan säilyttämismääräyksen. PKL 2 luvun 9 §:ssä määritellään pidättämiseen oikeutettu virkamies, joita ovat poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen tietyt virkamiehet sekä syyttäjä. Vähintään syyttäjän tulisi vahvistaa tällainen esitutkintaviranomaisen antama eurooppalainen säilyttämismääräys.

Artiklan 4 kohdan mukaan, jos oikeusviranomainen on vahvistanut eurooppalaisen esittämismääräyksen tai eurooppalaisen säilyttämismääräyksen 1 kohdan b alakohdan, 2 kohdan b alakohdan tai 3 kohdan b alakohdan nojalla, myös tuota viranomaista voidaan pitää -esittämisen ja säilyttämismääräystodistuksen toimittamista varten määräyksen antavana viranomaisena.

Kohdasta ei tarkemmin selviä, mitä tarkoitetaan maininnalla toimittamista varten. EIO-direktiivin 2 artiklan c kohdan ii alakohta ja asetuksen (EU) 2018/1805 jäädyttämistä ja menetetyksi tuomitsemista koskevien päätösten vastavuoroisesta tunnustamisesta 2 artiklan 8 kohdan a alakohdan ii kohta sisältävät vastaavanlaisen muotoilun.

Kohta tarkoittaa käytännössä sitä, että muiden jäljempänä olevien artiklojen sääntely koskien määräyksen antavaa viranomaista ja sen tehtäviä voisivat koskea myös 4 kohdan mukaisesti määräyksen vahvistanutta oikeusviranomaista. Tämä on syytä ottaa huomioon asetuksen soveltamisessa kokonaisuudessaan, erityisesti 17 artiklassa säädetyn uudelleentarkastelumenettelyn osalta. Kohdassa ei kuitenkaan ole kyse nimenomaisesta velvoitteesta pitää vahvistavaa viranomaista myös määräyksen antavana viranomaisena. Kohdan tarkoituksena on tarvittavan joustavuuden mahdollistaminen kansallisissa menettelyissä. Esimerkiksi täytäntöönpanovaltion täytäntöönpanoviranomainen voisi keskustella kieltäytymisperusteen esittämisestä myös määräyksen vahvistaneen oikeusviranomaisen kanssa.

Artiklan 5 kohdan mukaan 3 artiklan 18 alakohdassa määritellyssä pätevästi todetussa hätätapauksessa toimivaltaiset viranomaiset (eli muut kuin oikeusviranomaiset) voivat poikkeuksellisesti antaa eurooppalaisen esittämismääräyksen tilaajatiedon tai 3 artiklan 10 alakohdassa määritellyn yksinomaan käyttäjän tunnistamiseksi pyydetyn tiedon osalta tai eurooppalaisen säilyttämismääräyksen ilman kyseisen määräyksen ennakkovahvistusta oikeusviranomaisen toimesta. Tämä olisi mahdollista, jos vahvistusta ei voida saada ajoissa, ja jos nämä viranomaiset voisivat antaa määräyksen vastaavassa kansallisessa tapauksessa ilman oikeusviranomaisen ennakkovahvistusta. Määräyksen antavan viranomaisen on pyydettävä kyseisen määräyksen jälkivahvistusta ilman aiheetonta viivytyksiä, viimeistään 48 tunnin kuluessa. Jos tällaista kyseessä olevan määräyksen jälkivahvistusta ei myönnetä, määräyksen antavan viranomaisen on peruutettava määräys välittömästi ja poistettava kaikki tiedot, jotka on saatu, tai muuten rajoitettava niiden käyttöä.

Suomessa kyse voisi olla esimerkiksi poliisin antamasta eurooppalaisesta esittämismääräyksestä koskien 5 artiklan 3 kohdan mukaisia tietoja. Poliisi voisi antaa tällaisen esittämismääräyksen Poliisilain 4 luvun 3 §:n nojalla tai säilyttämismääräyksen PKL 8 luvun nojalla koskien kaikkia tietoluokkia.

Asetuksen 4 artiklan 5 kohdan osalta on otettava huomioon se, että esimerkiksi laitteen sijaintitietoja ei ole asetuksen mukaan mahdollista pyytää hätätapauksissa ilman oikeusviranomaisen etukäteisvahvistusta. Suomessa pakkokeinolain mukaisesti, jos asia ei siedä viivytystä, televalvonnasta ja sijaintitietojen hankkimisesta voi päättää myös pidättämiseen oikeutettu virkamies, kunnes tuomioistuimen ratkaissut luvan myöntämistä koskevan vaatimuksen. Asia on kuitenkin saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua pakkokeinon käytön aloittamisesta (PKL 10 luku 9 §). Näin ollen Suomessa pakkokeinolain mukaisesti kansallisissa tapauksissa myös laitteen sijaintiedot on mahdollista hankkia hätätapauksissa ilman oikeusviranomaisen etukäteislupaa. Asetus kuitenkin edellyttää näissä tilanteissa tuomioistuimen etukäteisvahvistusta.

Artiklan 6 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on mahdollista nimetä yksi tai useampi keskusviranomainen vastaamaan esittämis- ja säilyttämismääräystodistusten, eurooppalaisten esittämismääräysten ja eurooppalaisten säilyttämismääräysten sekä ilmoitusten hallinnollisesta toimittamisesta sekä tietojen ja ilmoitusten vastaanottamisesta samoin kuin muun tällaisiin todistuksiin tai määräyksiin liittyvän virallisen kirjeenvaihdon toimittamisesta.

Suomessa perinteisesti vastavuoroisen tunnustamisen periaatteeseen perustuvien EU:n rikosoikeudellisen yhteistyösäädösten osalta oikeusministeriö toimii keskusviranomaisena, jonka tehtävänä on avustaa toimivaltaisia viranomaisia esimerkiksi eurooppalaisen tutkintamääräyksen (EIO) toimittamiseen liittyvässä yhteydenpidossa. E-evidence-asetuksen osalta toimivaltaiset viranomaiset noudattavat kuitenkin suoraa yhteydenpitoa, eikä oikeusministeriöllä ole varsinaisia keskusviranomaisen tehtäviä. Edellä mainittu e-evidence-asetuksen 4 artiklan 6 kohta mahdollistaisi sellaisen hallinnollisen keskusviranomaisen nimeämisen, joka vastaisi asetuksen mukaisesta määräysten ja ilmoitusten toimittamisesta ja vastaanottamisesta sekä muusta yhteydenpidosta. Esityksessä ei kuitenkaan katsota tarpeelliseksi hyödyntää mahdollisuutta keskusviranomaisen nimeämiseksi. Oikeusministeriötä ei myöskään voida pitää asetuksen soveltamisalalla tarkoituksenmukaisena keskusviranomaisena.

Asetuksen mukaisessa yhteistyössä on syytä ottaa huomioon toimivaltaisten viranomaisten osalta muun ohella jo kertynyt kokemus sähköisten todisteiden hankkimisesta rajat ylittävästi sekä muut operatiiviset valmiudet asetuksen mukaisen yhteistyön mahdollistamiseksi. Esimerkiksi Keskusrikospoliisin viestiliikennekeskus on Budapestin yleissopimuksen 35 artiklan mukainen ympärivuorokautinen yhteyspiste ja verkosto. Viestiliikennekeskus sijaitsee samassa paikassa kuin Interpol Helsinki, Suomen Sirene-toimisto ja Europolin kansallinen yksikkö. Rikostiedustelu- ja internettiedusteluyksiköiden asiantuntijat ovat myös tavoitettavissa ja viestiliikennekeskuksen käytettävissä lähes ympäri vuorokauden. Tämän lisäksi pidättämiseen oikeutettu virkamies päivystää aina ja voi tarvittaessa hyödyntää kaikkia viestiliikennekeskuksen resursseja. Päivystäjällä on oikeudellinen toimivalta päättää esimerkiksi tietojen turvaamisesta, etsinnästä ja takavarikosta sekä pidätyksistä.

Keskusrikospoliisilla on pitkäaikaista käytännön kokemusta yhteistyöstä palveluntarjoajien kanssa sähköisten todisteiden keräämiseksi tarvittavaa osaamista asetuksen 4 artiklan 6 kohdan mukaisena keskusviranomaisena toimimisesta. Keskusrikospoliisin tehtävänä voisi olla asetuksen mukaisesti toimia menettelyssä niin sanotusti ensisijaisena yhteyspisteenä, joka

varmistaisi asetuksen mukaiseen menettelyyn liittyvän tiedon jakamisen ja yhteydenpidon. Koska Suomesta lähtevien pyyntöjen osalta poliisi voi sisäisellä ohjeistuksella tai määräyksellä järjestää Suomesta lähtevien pyyntöjen käsittelyn poliisissa, tältä osin asiasta ei ole tarvetta säätää lailla. Tulli ja rajavartiolaitos hoitaisivat vastaavasti itsenäisesti lähteviin pyyntöihin liittyvät tehtävänsä. Käytännössä keskusviranomaisrooli tarkoittaisi lähinnä siis sitä, että kun Suomi toimisi määräysten täytäntöönpanovaltiona, Keskusrikospoliisi ottaisi vastaan Suomeen saapuvat ilmoitukset myös silloin kun tuomioistuimien olisi toimivaltainen viranomaisena. Mikäli tarvetta kansalliselle keskusviranomaiselle ilmenisi, Keskusrikospoliisi voisi toimia sellaisena. Keskusviranomaisroolin ei katsota edellyttävän tältä osin sääntelyä.

Artiklan 1–3, 5 ja 6 kohta edellyttävät täydentävää kansallista lainsäädäntöä, kun kyse on kansallisesti toimivaltaisten viranomaisten määrittelystä eurooppalaisen esittämismääräyksen ja eurooppalaisen säilyttämismääräyksen antamiseksi Suomen ollessa määräyksen antava valtio.

Artikla 4 sisältää jossain määrin kansallista harkintavaltaa toimivaltaisten viranomaisten suhteen. Jäsenvaltiot voivat kansallisesti valtuuttaa myös esitutkintaviranomaiset antamaan eurooppalaisen esittämismääräyksen ja säilyttämismääräyksen, jos niillä on kansallinen toimivalta. Jäsenvaltioiden päätettävissä on myös, mikä oikeusviranomaisena näissä tapauksissa vahvistaisi määräyksen. Liikenne- ja sisäministeriöä koskevan eurooppalaisen esittämismääräyksen voisi vahvistaa kuitenkin vain tuomioistuin.

Viranomaisen määrittelyssä voidaan ottaa huomioon EIO-direktiivi ja EIO-laissa säädetyt toimivaltaiset viranomaiset, sillä e-evidence-asetuksen mukaisessa menettelyssä on samankaltaisuuksia. Edellä mainitusti EIO-lain 22 §:ssä säädetään tutkintamääräyksen antamiseen toimivaltaisista viranomaisista.

Esityksessä ehdotetaan, että 4 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaisesti Suomessa eurooppalaisen esittämismääräyksen voisivat antaa pidättämiseen oikeutettu virkamies, jolla on tutkinnanjohtajan toimivaltuudet poliisissa, Tullissa tai Rajavartiolaitoksessa. Eurooppalaisen esittämismääräyksen vahvistaisi tällöin syyttäjä. Tarvittaessa myös tuomioistuin voisi vahvistaa määräyksen (1 §:n 1 momentti). Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että myös syyttäjä voisi antaa 1 momentissa tarkoitetun eurooppalaisen esittämismääräyksen asetuksen 4 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaisesti (1 §:n 2 momentti).

Esityksessä myös ehdotetaan, että 4 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaisesti Suomessa eurooppalaisen esittämismääräyksen voisi antaa syyttäjä tai muu pidättämiseen oikeutettu virkamies, jolla on tutkinnanjohtajan toimivaltuudet poliisissa, Tullissa tai Rajavartiolaitoksessa. Eurooppalaisen esittämismääräyksen vahvistaisi tällöin tuomioistuin (1 §:n 3 momentti). Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että 4 artiklan 1 kohdan b alakohdan ja 2 kohdan b alakohdan mukaisen esittämismääräyksen voisivat antaa myös käräjäoikeus, hovioikeus ja korkein oikeus (1 §:n 4 momentti).

Edelleen esityksessä ehdotetaan, että 4 artiklan 3 kohdan b alakohdan mukaisesti Suomessa eurooppalaisen säilyttämismääräyksen voisi antaa pidättämiseen oikeutettu virkamies, jolla on tutkinnanjohtajan toimivaltuudet poliisissa, Tullissa ja Rajavartiolaitoksessa. Eurooppalaisen säilyttämismääräyksen vahvistaisi tällöin syyttäjä. Tarvittaessa myös tuomioistuin voisi vahvistaa määräyksen samoin perustein kuin on edellä mainittu eurooppalaisen esittämismääräyksen osalta (3 §).

Asetuksen **5 artikla** koskee eurooppalaisen esittämismääräyksen antamisen edellytyksiä. Artiklan 1 kohdan mukaan määräyksen antava viranomaisena voi antaa eurooppalaisen esittämismääräyksen vain, jos artiklassa vahvistetut edellytykset täyttyvät.

Tapauksissa, joissa eurooppalainen esittämismääräys annetaan eri luokkiin kuuluvan tiedon hankkimiseksi, määräyksen antavan viranomaisen olisi varmistettava, että edellytykset ja menettelyt, kuten täytäntöönpanoviranomaiselle ilmoittaminen 8 artiklan mukaisesti, täytyvät kunkin tietoluokan osalta (johdanto-osan 39 kappale).

Artiklan 2 kohdan mukaan eurooppalaisen esittämismääräyksen on oltava välttämätön ja oikeassa suhteessa 2 artiklan 3 kohdassa tarkoitettujen menettelyjen tarkoitukseen nähden, ottaen huomioon epäillyn tai syytteessä olevan henkilön oikeudet, ja se voidaan antaa vain, jos vastaava määräys olisi voitu antaa samoin edellytyksin vastaavassa kansallisessa tapauksessa.

Kohdan osalta keskeistä on, että esittämismääräyksen antamisen tulee olla kansallisen lainsäädännön mukaisesti mahdollista, jos kyse olisi vastaavanlaisesta kansallisesta tapauksesta. Vasta tämän jälkeen arvioidaan muun ohella asetuksen 5 artiklan muiden edellytysten täyttymistä.

Eurooppalaisen esittämismääräyksen antamiseen liittyvän välttämättömyysarvioinnin osalta merkitystä on johdanto-osan 38 kappaleella. Arvioitaessa, olisiko eurooppalainen esittämismääräys annettava, olisi otettava huomioon, rajoittuuko tällainen määräys siihen, mikä on ehdottoman välttämätöntä, jotta voidaan saavuttaa oikeutettu tavoite eli hankkia tietoa, joka on merkityksellistä ja välttämätöntä todisteena yksittäistapauksessa.

Henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain (1054/2018, jäljempänä *rikosasioiden tietosuojalaki*) 2 luvussa säädetään henkilötietojen käsittelyä koskevista periaatteista. Muun ohella luvun 4 §:ssä säädetään lainmukaisuusvaatimuksesta, 5 §:ssä käyttötarkoitussidonnaisuudesta ja 6 §:ssä tarpeellisuusvaatimuksesta. Viimeksi mainitun pykälän mukaan käsiteltävien henkilötietojen on oltava käsittelyn tarkoituksen kannalta asianmukaisia ja tarpeellisia, eivätkä ne saa olla liian laajoja niihin tarkoituksiin, joita varten niitä käsitellään. Tarpeettomat henkilötiedot on poistettava ilman aiheetonta viivytystä.

Pakkokeinolain 1 luvussa säädetään pakkokeinojen käytön yleisistä edellytyksistä. Esimerkiksi PKL 1 luvun 2 §:ssä säädetään suhteellisuusperiaatteesta, jonka mukaan pakkokeinoja saadaan käyttää vain, jos pakkokeinon käyttöä voidaan pitää puolustettavana ottaen huomioon tutkittavana olevan rikoksen törkeys, rikoksen selvittämisen tärkeys sekä rikoksesta epäillylle tai muille pakkokeinon käytöstä aiheutuva oikeuksien loukkaaminen ja muut asiaan vaikuttavat seikat. Lisäksi vähimmän haitan periaatteen (PKL 1 luku 3 §) mukaisesti pakkokeinon käytöllä ei kenenkään oikeuksiin saa puuttua enempää kuin on välttämätöntä käytön tarkoituksen saavuttamiseksi.

Edelleen sen lisäksi, mitä pakkokeinolain 10 luvussa säädetään erikseen salaisten pakkokeinojen käytön erityisistä edellytyksistä, luvun 2 §:n mukaan salaisen pakkokeinon yleisenä edellytyksenä on, että käytöllä voidaan olettaa saatavan rikoksen selvittämiseksi tarvittavia tietoja. Lisäksi pykälän mukaan esimerkiksi telekuuntelun (PKL 10 luku 3 §) ja tietojen hankkimista telekuuntelun sijasta (PKL 10 luku 4 §) käytön edellytyksenä on myös, että niiden käytämisellä on erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi.

PKL 11 luvun 1 §:n mukaan pakkokeinolaissa tarkoitettun pakkokeinon käyttöön ei vaikuta se, että rangaistus mitattaisiin rikoslain 6 luvun 8 §:ää soveltaen lievennetyltä rangaistusasteikolta.

Lisäksi poliisilain 1 luvussa säädetään perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittamisesta (2 §), suhteellisuusperiaatteesta (3 §), vähimmän haitan periaatteesta (4 §) ja tarkoitussidonnaisuuden periaatteesta (5 §).

Artiklan 1 ja 2 kohtaa voidaan soveltaa suoraan, eivätkä ne edellytä täydentävää kansallista lainsäädäntöä.

Artiklan 3 kohdan mukaan eurooppalainen esittämismääräys tilaajatiedon hankkimiseksi tai 3 artiklan 10 alakohdassa määritellyn yksinomaan käyttäjän tunnistamiseksi pyydetyn tiedon hankkimiseksi voidaan antaa kaikista rikoksista ja rikosoikeudellisen menettelyn perusteella annetun, kestoltaan vähintään neljän kuukauden vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen tai turvaamistoimenpiteen täytäntöönpanoa varten, kun se on määrätty päätöksellä, jota ei ole annettu vastaajan poissa ollessa, tapauksissa, joissa tuomittu pakenee oikeutta.

Kohdassa on kyse asetuksen mukaisesti vähemmän arkaluonteisten tietojen (vähemmän yksityiselämän suojan piiriin kuuluvat tiedot) eli tilaajatietojen ja yksinomaan käyttäjän tunnistamiseksi tarvittavien tietojen hankkimista koskevista edellytyksistä. Kohdasta ei selviä, mitä turvaamistoimenpide käytännössä tarkoittaisi. Rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen (SopS 32/1971) 25 artiklan mukaan yleissopimuksessa sanalla ”turvaamistoimenpide” tarkoitetaan jokaista vapaudenriiston sisältävää toimenpidettä, jonka rikostuomioistuimella on määrännyt rangaistustuomion lisäksi tai sijasta. Suomessa kyse on vähintään neljän kuukauden ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpanosta.

Suomessa pakkokeinolaissa tai poliisilaissa ei sinänsä säädetä yleisesti sähköisten tietojen esittämismääräyksen edellytyksistä eli sellaisesta pakkokeinosta, jolla asianosainen tai kuka tahansa sivullinen voitaisiin määrätä luovuttamaan asiakirja, esine tai sähköisessä muodossa oleva tieto. Vaikka Suomessa ei ole nimenomaisesti säädetty asetuksen mukaisesta tietojen esittämismääräyksestä, asetuksen mukaisiin tietoluokkiin liittyviä tietoja on mahdollista hankkia pakkokeinoin tai poliisilain säännösten nojalla.

Edellä 4 artiklan yhteydessä mainitusti Suomessa 5 artiklan 3 kohdan mukaisia tietoja voidaan hankkia poliisilain 4:3:n 1 ja 2 momentin perusteella. Pykälän 2 momentin mukaan poliisilla on yksittäistapauksessa oikeus pyynnöstä saada teleyritykseltä ja yhteisötilaajalta teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöivät tiedot, jos tiedot ovat tarpeen poliisille kuuluvan tehtävän suorittamiseksi. Nämä 2 momentin mukaiset tiedot voivat olla 3 kohdan mukaisia yksinomaan käyttäjän tunnistamiseksi tarvittavia tietoja. Vastaavasti Tulli ja Rajavartiolaitos voivat hankkia 5 artiklan 3 kohdan mukaisia tietoja – niiden toimivaltaan kuuluvien rikosten osalta – rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 2:14:n ja henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain 3:20:n nojalla.

Suomen asiaan kuuluva toimivaltuussäätely siten mahdollistaa tilaajatietojen ja käyttäjän tunnistamiseksi tarvittavien tietojen hankkimisen PolL 4:3:n, rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 2:14:n ja henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain 3:20:n perusteella. Lisäksi kyseisiä tietoja on mahdollista hankkia PKL 7 luvun 1 §:n perusteella ilman rangaistusasteikkoon sidottua kynnystä. Näin ollen kyseisten tietojen hankkiminen olisi mahdollista myös asetuksen 5 artiklan 3 kohdan mukaisesti.

Artiklan 4 kohdan mukaan eurooppalainen esittämismääräys liikennetiedon hankkimiseksi, lukuun ottamatta tämän asetuksen 3 artiklan 10 alakohdassa määriteltä yksinomaan käyttäjän tunnistamiseksi pyydettyä tietoa, tai sisältötiedon hankkimiseksi on annettava vain

- a) rikoksista, joista voi määräyksen antavassa valtiossa seurata vapaudenmenetyksen käsittävä rangaistus, jonka enimmäiskesto on vähintään kolme vuotta, tai
- b) seuraavista rikoksista, jos ne on tehty kokonaan tai osittain tietojärjestelmän avulla:

- i) Euroopan parlamentin ja neuvoston 17 päivänä huhtikuuta 2019 antaman direktiivin (EU) 2019/713 muihin maksuvälineisiin kuin käteisrahaan liittyvien petosten ja väärennysten torjunnasta ja neuvoston puitepäättöksen 2001/413/YOS korvaamisesta (jäljempänä *maksuvälinepetosdirektiivi*) 3–8 artiklassa määritellyt rikokset,
- ii) Euroopan parlamentin ja neuvoston 13 päivänä joulukuuta 2011 antaman direktiivin 2011/93/EU lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja seksuaalisen riiston sekä lapsipornografian torjumisesta ja neuvoston puitepäättöksen 2004/68/YOS korvaamisesta (jäljempänä *direktiivi 2011/93/EU*) 3–7 artiklassa määritellyt rikokset,
- iii) Euroopan parlamentin ja neuvoston 12 päivänä elokuuta 2013 antaman direktiivin 2013/40/EU tietojärjestelmiin kohdistuvista hyökkäyksistä ja neuvoston puitepäättöksen 2005/222/YOS korvaamisesta (jäljempänä *tietoverkkorikosdirektiivi*) 3–8 artiklassa määritellyt rikokset,
- c) Euroopan parlamentin ja neuvoston 15 maaliskuuta 2017 antaman direktiivin (EU) 2017/541 terrorismin torjumisesta sekä neuvoston puitepäättöksen 2002/475/YOS korvaamisesta sekä neuvoston päätöksen 2005/671/YOS muuttamisesta (jäljempänä *terrorismirikosdirektiivi*) 3–12 ja 14 artiklassa määriteltyjen rikosten osalta;
- d) rikosoikeudellisen menettelyn perusteella annetun, kestoltaan vähintään neljän kuukauden vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen tai turvaamistoimenpiteen täytäntöönpanoa varten, kun se on määrätty päätöksellä, jota ei ole annettu vastaajan poissa ollessa, tapauksissa, joissa tuomittu pakenee oikeutta, tämän kohdan a, b ja c alakohdassa tarkoitetuista rikoksista.

Kohdassa on kyse arkaluonteisempien tietojen (yksityiselämän suojan piiriin kuuluvat tiedot) eli liikenne- ja tallennettujen sisältötietojen hankkimista koskevista edellytyksistä. Alakohdan d osalta Suomessa kyse olisi ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpanosta.

Suomessa e-evidence-asetuksen 5 artiklan 4 kohdan mukaisten tietojen hankkiminen tarkoittaisi käytännössä tallennettujen sisältötietojen kannalta PKL 7 luvun mukaista takavarikkoa tai asiakirjan jäljentämistä tai PKL 10 luvun 4 §:n mukaisen telekuuntelun sijasta tehtävää tiedonhankintaa koskevan toimivaltuuden käyttämistä. Liikennetietojen hankkiminen tarkoittaisi PKL 10 luvun 6 §:n mukaista televalvontaa tai PKL 10 luvun 8 §:n mukaista sijaintitietojen hankkimista epäillyn tai tuomitun tavoittamiseksi. Koska asetus kattaa vain eurooppalaisen esittämismääräyksen vastaanottamishetkellä palveluntarjoajan toimesta tallennettavana olevan tiedon hankkimisen, PKL 10 luvun 3 §:n mukaista telekuuntelutoimivaltuutta ei tietojen hankkimisen yhteydessä tule arvioitavaksi muuten kuin sen edellytysten osalta suhteessa PKL 10 luvun 4 §:ään. Tiedonhankinta telekuuntelun sijasta tasoisesta toimivaltuudesta voisi olla kysymys silloin, kun palveluntarjoajan palvelun käyttäjä on poistanut tiedot, mutta ne olisi teknisesti esille haettavissa palveluntarjoajan toimesta. Tällaisessa tilanteessa tiedot olisivat edelleen tallennettuna palveluntarjoajan toimesta tai palveluntarjoajan lukuun sähköisessä muodossa hetkellä, jona eurooppalainen esittämismääräys on annettu.

Edellä mainituissa kansallisissa säännöksissä säädetään tietojen hankkimiseksi käytettävien pakkokeinojen käytön kynnyksistä. Kynnykset säännöksissä vaihtelevat siten, että PKL 7 luvun mukaiselle takavarikolle ei ole asetettu edellytykseksi rangaistusasteikkoon sidottua vähimmäisrangaistusta ja päätöksen takavarikosta voi tehdä pidättämiseen oikeutettu virkamies,

kun taas PKL 10 luvun 4 §:n mukaisen toimivaltuuden kynnys sisältötietojen osalta on sidottu PKL 10 luvun 3 §:n mukaisiin telekuuntelutoimivaltuuden käyttöedellytyksiin ja on tuomioistuimen luvanvarainen pakkokeino.

Yleisesti voidaan todeta, että edellytykset PKL 10 luvun 4 §:n mukaisen pakkokeinon käyttämiselle ovat korkeammat kuin asetuksen 5 artiklan 4 kohdassa. Tämä eroavaisuus Suomen kansallisen toimivaltuussäätelyn kanssa voi ilmetä Suomen ollessa määräyksen antava valtio, erityisesti asetuksessa lueteltujen direktiiveissä määriteltyjen rikosten (5 artiklan 4 kohdan b alakohdan i-iii kohta) osalta, tai tilanteessa, jossa toisen EU:n jäsenvaltion esittämismääräyksen ohella on toimitettu 8 artiklan mukainen ilmoitus sen tekemästä esittämismääräyksestä Suomessa toimivaltaiselle täytäntöönpanoviranomaiselle ja havaitaan eroavaisuus suhteessa kansalliseen lakiin. Eroavaisuudet voivat tulla esille myös tapauksissa, joissa joudutaan turvautumaan 16 artiklan mukaiseen täytäntöönpanomenettelyyn.

Lisäksi PKL 10 luvun telepakkokeinot ja PKL 7 luvun 4 §:n mukaiset telekuunteluun, televalvontaan ja tukiasematietoihin liittyvät takavarikoimis- ja jäljentämiskiellot koskevat ainoastaan viestinnän välittäjän hallussa olevaa tietoa, kun taas asetuksen soveltamispiirin alaan kuuluu myös muita palveluntarjoajia, jotka eivät ole viestinnän välittäjiä.

Pakkokeinolain 10 luvun 3 §:n 2–5 momentissa säädetään telekuuntelun perusterikoksista ja muista edellytyksistä, joiden perusteella esitutkintaviranomaiselle voidaan antaa lupa kohdistaa telekuuntelua rikoksesta epäillyn hallussa olevaan tai hänen oletettavasti muuten käyttämäänsä teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen. Edellä mainitusti vastaavat edellytykset soveltuvat tiedonhankintaan telekuuntelun sijasta PKL 10 luvun 4 §:n mukaisesti.

PKL 10:4.1:n mukaan, jos on todennäköistä, että 3 §:ssä (telekuuntelu) tarkoitettua viestiä ja siihen liittyviä välitystietoja ei ole enää saatavissa telekuuntelulla, esitutkintaviranomaiselle voidaan antaa 7 luvun 4 §:ssä säädetystä kiellosta huolimatta lupa takavarikoida tai jäljentää ne tämän luvun 3 §:ssä säädettyillä edellytyksillä viestinnän välittäjän hallusta. PKL 10 luvun 4 § koskee siten nimenomaisesti tallennetun tiedon hankkimista ainoastaan viestinnän välittäjän hallusta. Sen nojalla ei voi hankkia tietoa muun kuin viestinnän välittäjän hallusta.

PKL 10 luvun 5 §:n mukaan telekuuntelusta ja 4 §:ssä tarkoitettua tietojen hankkimisesta päättää tuomioistuin pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatuksesta (1 momentti). Lupa telekuunteluun ja 4 §:n 2 momentissa tarkoitettuun tietojen hankkimiseen voidaan antaa luvan antopäivästä alkaen enintään kuukaudeksi kerrallaan (2 momentti).

PKL 10 luvun 6 §:ssä säädetään televalvonnasta ja sen edellytyksistä. Pykälän 1 momentin mukaan televalvonnalla tarkoitetaan sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 36 kohdassa tarkoitettua viestinnän välittäjän hallussa olevien välitystietojen hankkimista viestistä, joka on lähetetty tämän luvun 3 §:ssä tarkoitettuun viestintäverkkoon kytketystä teleosoitteesta tai telepäätelaitteesta taikka vastaanotettu tällaiseen osoitteeseen tai laitteeseen, sekä teleosoitteen tai telepäätelaitteen sijaintitiedon hankkimista taikka osoitteen tai laitteen käytön tilapäistä estämistä. Välitystiedolla tarkoitetaan pakkokeinolaissa sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 7 kohdassa tarkoitettuun käyttäjään tai mainitun pykälän 30 kohdassa tarkoitettuun tilaajaan yhdistettävissä olevaa viestiä koskevaa tietoa, jota viestintäverkoissa käsitellään viestien siirtämiseksi, jakelemiseksi tai tarjolla pitämiseksi. Selvyyden vuoksi on todettava, että asetuksen mukaiset liikennetiedot ovat välitystietoja.

PKL 10 luvun 6 §:n 2 momentin mukaan esitutkintaviranomaiselle voidaan antaa lupa kohdistaa televalvontaa rikoksesta epäillyn hallussa olevaan tai hänen oletettavasti muuten käyttämäänsä teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen, jos epäiltyä on syytä epäillä: 1) rikoksesta, josta

säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, 2) telesoitetta tai telepäätelaitetta käyttäen tehdystä rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta, 3) telesoitetta tai telepäätelaitetta käyttäen tehdystä, automaattiseen tietojenkäsittelyjärjestelmään kohdistuneesta luvattomasta käytöstä, 4) seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäytöstä, lapsen houkuttelemisesta seksuaalisiin tarkoituksiin tai parituksesta, 5) huumausainerikoksesta, 6) terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta, kouluttautumisesta terrorismirikoksen tekemistä varten, matkustamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten, terrorismirikoksen tekemistä varten tapahtuvan matkustamisen edistämisestä tai terrorismirikoksiin liittyvästä julkisesta kehottamisesta, 7) törkeästä tulliselvitysrikoksesta, 8) törkeästä laittoman saaliin kätkemisestä, 9) panttivaningin ottamisen valmistelusta, taikka 10) törkeän ryöstön valmistelusta.

PKL 10 luvun 6 §:n 3 momentin mukaan verkkoviestin tunnistamistietojen luovuttamisesta säädetään sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain (460/2003) 17 §:ssä.

Edellä mainitusti PKL 10 luvun 8 §:ssä säädetään sijaintitietojen hankkimista epäillyn ja tuomitun tavoittamiseksi. Pykälän mukaan esitutkintaviranomaiselle voidaan antaa lupa rikoksesta epäillyn tavoittamiseksi hankkia tämän hallussa olevan tai oletettavasti muuten käyttämän telesoitteen tai telepäätelaitteen sijaintitieto, kun häntä on syytä epäillä 6 §:n 2 momentissa tarkoitettua rikoksesta, ja lisäksi on syytä epäillä, että hän pakoilee tai muuten karttaa esitutkintaa tai oikeudenkäyntiä. Lisäksi esitutkintaviranomaiselle voidaan antaa lupa edellä tarkoitettujen sijaintitietojen hankkimiseen ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomitun tavoittamiseksi, jos on syytä epäillä, että tämä pakoilee tai muuten karttaa rangaistuksen täytäntöönpanoa, ja jos sijaintitietojen saamisella voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys hänen tavoittamiseksi.

PKL 10 luvun 9 §:ssä säädetään televalvonnasta ja sijaintitietojen hankkimisesta päättämisestä. Pykälän 1 momentin mukaan tuomioistuimien päättää 6 §:ssä, 7 §:n 1 momentin 1 ja 4–6 kohdassa sekä 2 ja 3 momentissa tarkoitettua televalvonnasta sekä 8 §:ssä tarkoitettua sijaintitietojen hankkimisesta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta. Jos asia ei siedä viivytyksiä, pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää televalvonnasta ja sijaintitietojen hankkimisesta siihen asti, kunnes tuomioistuin on ratkaissut luvan myöntämistä koskevan vaatimuksen. Asia on saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua pakkokeinon käytön aloittamisesta.

PKL 10 luvun 9 §:n 2 momentin mukaan pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää 7 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohdassa tarkoitettua televalvonnasta. Pykälän 3 momentin mukaan lupa voidaan antaa ja päätös tehdä luvan antopäivästä tai päätöksen tekopäivästä alkaen enintään kuukaudeksi kerrallaan ja lupa tai päätös voi koskea myös luvan antamista tai päätöksen tekemistä edeltänyttä määrättyä aikaa, joka voi olla kuukautta pidempi. Pykälän 4 momentissa mainitaan tiedot, jotka on mainittava televalvontaa koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä.

Lisäksi PKL 10 luvun 9 §:n 5 momentin mukaan pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää toimenpiteen kohteena olevista telesoitteista tai telepäätelaitteista lukuun ottamatta tilanteita, joissa epäilty on tuntematon. Päätöksessä on mainittava perustelut toimenpiteen kohteena olevien telesoitteiden tai telepäätelaitteiden valitsemiselle.

Viittaus PKL 10 luvun 8 §:ssä televalvonnan perusterikoksiin (PKL 10 luvun 6 §:n 2 momenttiin) koskee sanamuodon mukaisesti ainoastaan rikoksesta epäillyn asemassa olevia henkilöitä eikä siten koske täytäntöönpanoa pakoilevia henkilöitä, jotka on tuomittu ehdottomaan vankeusrangaistukseen. Säännöksessä ei ole myöskään erikseen asetettu ehdottoman vankeusrangaistuksen kestoja koskevia edellytyksiä. Yleisesti PKL 10 luvun 8 §:n

mukainen sääntely vastaa asetuksen mukaista sääntelyä tietojen hankkimiseksi tuomitun tavoittamiseksi. On kuitenkin syytä huomioda, että PKL 10 luvun 8 §:n sanamuodon mukaisesti tuomitun tavoittamiseksi on mahdollista hankkia kansallisen lain nojalla ainoastaan hänen hallussa olevan tai oletettavasti muuten käyttämän teleosoitteen tai telepäätelaitteen sijaintitieto eikä asetuksen mukaisesti tilaajatietoja tai muita henkilön tunnistamiseen liittyviä tietoja taikka muita liikennetietoja tai sisältötietoja. Asetus edellyttää, että esittämismääräys voidaan antaa vain, jos vastaava määräys olisi voitu antaa samoin edellytyksin vastaavassa kansallisessa tapauksessa. Tilaajatietojen ja yksinomaan käyttäjän tunnistamiseksi tarvittavien tietojen hankkiminen kansallisesti voi perustua muun muassa PolL 4:3:ään. Toisaalta kun kyse on oikeutta pakenevan ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomitun henkilön tavoittamisesta, asetuksen 3 artiklan 9 ja 10 kohdan mukaisten tietojen hankkiminen – lähinnä henkilön tunnistamiseksi – ei liene tarpeellista.

Edellä mainitusti telepakkokeinojen lisäksi PKL 7 luvun takavarikkoa ja asiakirjan jäljentämistä koskevan sääntelyn nojalla on mahdollista hankkia tilaajatietoja, yksinomaan henkilön tunnistamiseksi hankittavaa tietoa sekä tallennettuja sisältötietoja. Takavarikkosääntelyn edellytyksenä pääosin on syytä olettaa, että takavarikoitua esinettä, omaisuutta tai asiakirjaa voidaan käyttää todisteena rikosasiassa, se on rikoksella joltakulta viety tai se tuomitaan menetetyksi. Sanottu koskee myös tietoa, joka on teknisessä laitteessa tai muussa vastaavassa tietojärjestelmässä taikka sen tallennusalueella (data) ja 7 luvussa asiakirjasta säädettyä sovelletaan myös datan muodossa olevaan asiakirjaan. Takavarikoimisesta tai asiakirjan jäljentämisestä päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies ja tuomioistuimien saa päättää siitä syytetä käsitellessään.

Takavarikkoa ja asiakirjan jäljentämistä koskevan sääntelyn osalta tulee ottaa huomioon takavarikoimis- ja jäljentämiskiellot (PKL 7 luku 3 §) sekä telekuunteluun, televalvontaan ja tukiasematietoihin liittyvät takavarikoimis- ja jäljentämiskiellot (PKL 7 luku 4 §). Ensiksi mainittujen kieltojen tarkoituksena on estää sellaisen tiedon takavarikoiminen tai jäljentäminen, josta oikeudenkäymiskaaren (4/1734) 17 luvun 10–14, 16, 20 tai 21 §:n nojalla olisi velvollisuus tai oikeus kieltäytyä todistamasta. Kyse voisi esimerkiksi olla tilanteesta, kun kyseessä oleva tieto liittyisi valtion turvallisuuteen, oikeudenkäyntiasiamiehen tai -avustajan, lääkärin tai muun terveydenhuollon ammattihenkilön tai papin tehtävässään saamaan tietoon tai lähdesuojan alaan liittyvään tietoon. PKL 7 luvun 4 §:n mukaisten takavarikoimis- ja jäljentämiskiellojen pääasiallisena tehtävänä on puolestaan estää pakkokeinolain 10 luvun mukaisten telepakkosäännösten korkeiden edellytysten kiertäminen.

Pakkokeinolain 7 luvun 4 §:n telekuunteluun, televalvontaan ja tukiasematietoihin liittyvät takavarikoimis- ja jäljentämiskielloja koskeva sääntely on kolmiportainen eli kiellot soveltuvat vain, jos seuraavat kolme elementtiä täyttyvät: 1) takavarikoitava data on palveluntarjoajan hallussa, 2) data on PKL 7 luvun 4 §:ssä tarkoitettua tietoa ja 3) takavarikoitavaa dataa hallinnoiva palveluntarjoaja on viestinnän välittäjä sähköisen viestinnän palveluista annetun lain määritelmien mukaisesti.

Selvyyden vuoksi on todettava, että pakkokeinolain 10 luvun telepakkokeinoista päättää tuomioistuin pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta, lukuun ottamatta kiiretilanteita, joiden osalta vaaditaan kuitenkin tuomioistuimen lupa viimeistään 24 tunnin kuluessa pakkokeinon käytön aloittamisesta. Lisäksi salaisten pakkokeinojen osalta ei ole säädetty samanlaisesta oikeudesta saattaa päätös tuomioistuimen tutkittavaksi tai muutoksenhakumahdollisuutta kuin takavarikon ja asiakirjan jäljentämisen osalta. Salaiset pakkokeinot tehdään pääsääntöisesti salassa niiden kohteilla. Pakkokeinolain 10 luvun 43 §:n 5 momentin mukaan lupa-asiassa annettuun päätökseen ei saa hakea muutosta, mutta päätöksestä saa kuitenkin ilman määräaikaa kannella. Lisäksi salaisten pakkokeinojen osalta yleisesti on

mahdollista poiketa niiden kohdehenkilön tiedottamisesta joko määräajaksi tai jopa kokonaan (PKL 10 luvun 60 §). Asetuksen mukaisia oikeussuojakeinoja käsitellään tarkemmin jäljempänä 18 artiklan yhteydessä.

Edellä selostetun tapauskohtaisesti soveltuvan pakkokeinolain sääntelyn (PKL 7 tai 10 luku) arvioimisen osalta erityistä merkitystä on myös hankittavan tiedon ominaisuuksilla. Kuten edellä asetuksen 3 artiklan 8 kohdan yhteydessä on todettu, asetus soveltuu vain palveluntarjoajan määräyksen vastaanottohetkellä tallentamaan tietoon. Kyse voisi siten olla esimerkiksi sähköpostiviestin sisällön selvittämisestä. Asetus ei siten sovellu liikkeellä eli välitettävänä olevan tiedon sieppaamiseen.

Lisäksi merkitystä soveltuvan pakkokeinolain sääntelyn arvioinnin osalta on sillä, kenen hallussa hankittavien tietojen voidaan katsoa olevan. Asetuksen mukaisesti tietoja hankittaisiin suoraan palveluntarjoajalta eikä esimerkiksi rikoksesta epäillyn laitteelta joko laite-etsinnällä tai poliisin laitteella toimitettavalla etäetsinnällä. Sinänsä sama tieto voi olla hankittavissa sekä palveluntarjoajalta että epäillyn päätelaitteen kautta laite-etsinnällä tai etäetsinnällä hänen hallinnoimaltaan palvelintilalta. Koska viimeksi mainituissa tilanteissa käyttäjän hallinnoimalleen palvelintilalle tallentamat tiedot ovat käyttäjän omassa määräysvallassa ja hallinnoimia, vakiintuneen soveltamiskäytännön mukaan tietojen on katsottu olevan käyttäjän eikä palveluntarjoajan hallussa. Tietojen hankkimista koskeva toimenpide ei tällöin käytännössä kohdistuisi viestinnän välittäjän hallussa tai muun palveluntarjoajan pitämiin tietoihin.

Tilanteessa, jossa käyttäjän toimesta jo poistettua sisältötietoa olisi mahdollista hankkia ainoastaan teknisesti palveluntarjoajan toimesta ja myötävaikutuksella, tietojen hankinnassa olisi kyse PKL 7 luvun 4 §:n mukaisen takavarikoimis- ja jäljentämiskiellon alaisesta tiedosta. Kyseisten tietojen hankkiminen edellyttäisi siten kansallisesti tietojen hankkimista telekuuntelun sijaan (PKL 10 luvun 4 §) viestinnän välittäjän hallusta PKL 10 luvun 3 §:ssä säädetyillä edellytyksillä. Viimeksi kuvatussa tilanteessa kyse ei olisi enää käyttäjän määräysvallassa olevasta tai hallinnoimasta datasta. Kyse voisi esimerkiksi olla käyttäjän toimesta poistetun sähköpostiarkistossa olevan viestin sisältöön kohdistuvasta tietojen hankinnasta. Mikäli rikoksesta epäilty ei ole hävittänyt hänen ja palveluntarjoajan sopimukseen perustuvalla levytilalla olevia tietoja, kyse ei olisi palveluntarjoajan hallussa olevasta tiedosta ja tiedot voitaisiin edellä todetusti takavarikoida joko rikoksesta epäillyn tietokoneelta tai hänen hallitsemaltaan palveluntarjoajan tarjoamalta palvelintilalta PKL 7 luvun takavarikkoa koskevan sääntelyn nojalla ottaen huomioon 3 §:ssä tarkoitetut takavarikoimis- ja jäljentämiskiellot.

On syytä huomioda, että PKL 7 luvun 4 §:n telekuunteluun, televalvontaan ja tukiasematietoihin liittyvät takavarikoimis- ja jäljentämiskiellot koskevat takavarikoimista SVPL:n 3 §:n 36 kohdassa tarkoitetun viestinnän välittäjän hallusta, kun taas asetus mahdollistaa esittämismääräyksen osoittamisen viestintäpalveluiden tarjoajien ohella myös sellaisille tietoyhteiskunnan palveluiden tarjoajille, jotka tekevät mahdolliseksi tiedon tallentamisen tai muutoin käsittelemisen niiden käyttäjien lukuun, joille palvelu tarjotaan, edellyttäen, että tietojen tallentaminen on yksi määrittävä osa käyttäjälle tarjottavaa palvelua (3 artiklan 3 kohdan c alakohdan ii kohta). Kyse on esimerkiksi säilytyspalveluista (niin kutsutut hosting-palvelut), myös silloin, kun palvelu tarjotaan pilvipalvelun välityksellä (ks. tarkemmin asetuksen johdanto-osan 27 kappale). PKL 7 luvun 4 §:n takavarikoimis- ja jäljentämiskiello ei siten koskisi puhtaasti tällaisia palveluntarjoajia, joilla ei ole viestinnän välittäjän roolia.

Lisäksi tässä yhteydessä on tarkoituksenmukaista ottaa huomioon, että etsinnän ja salaisten pakkokeinojen käytön osalta tietojärjestelmän haltijalla on tietojenanto- ja avustusvelvollisuus sen edistämiseksi, että tietoon päästään (PKL 8 luvun 23 § ja 10 luvun 50 §). Toisin sanoen

tämän velvollisuuden perusteella pakkokeinolain mukaisesti tietojärjestelmän haltijan myötävaikutusta voidaan tarvita, vaikka tietoja ei muodollisesti ottaen hankittaisi sen hallusta. On kuitenkin syytä huomioda, että asetuksen 3 artiklan 9 kohdan b alakohdan mukaisesti tilaajatietoihin eivät kuulu salasanat tai muut salasanan sijaan käytettävät todentamiskeinot, kun taas PKL 8 luvun 23 §:n piiriin kuuluvat myös salasanat ja muut vastaavat tiedot. Näiden tietojen hankkiminen ei siten e-evidence-asetuksen nojalla ole mahdollista.

Seuraavaksi tarkastellaan tarkemmin 5 artiklan 4 kohdassa luetelluissa direktiiveissä määriteltyjä rikoksia suhteessa kansalliseen sääntelyyn.

Asetuksen 5 artiklan 4 kohdan b alakohdassa i viitataan maksuvälinepetosdirektiivin 3–8 artiklassa määriteltyihin rikoksiin. Kyseisen direktiivin 3 artiklassa määritellään muiden maksuvälineiden kuin käteisrahan käyttö petostarkoituksessa, 4 artiklassa määritellään rikokset, jotka liittyvät aineellisten muiden maksuvälineiden kuin käteisrahan käyttöön petostarkoituksessa, 5 artiklassa määritellään rikokset, jotka liittyvät aineettomien muiden maksuvälineiden kuin käteisrahan käyttöön petostarkoituksessa, 6 artiklassa määritellään tietojärjestelmiin liittyvät petokset, 7 artikla koskee rikosten tekemiseen käytettäviä välineitä ja 8 artikla koskee yllytystä, avunantoa ja yritystä.

Maksuvälinepetosdirektiivi on kansallisesti pantu täytäntöön lailla rikoslain 37 luvun muuttamisesta (laki 597/2021, HE 52/2021 vp). Rikoslain 37 luvun 8–14 §:ssä säädetään maksuvälinepetoksesta ja sen valmistelusta sekä maksuvälinerikoksesta. Mainittujen säännösten mukaan Suomessa maksuvälinepetoksesta ja sen valmistelusta sekä maksuvälinerikoksesta voidaan enimmäisrangaistuksena tuomita kaksi vuotta vankeutta. Törkeiden tekemuotojen (lukuun ottamatta maksuvälinepetoksen valmistelu) osalta voidaan tuomita vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään viideksi vuodeksi.

PKL 10 luvun 4 §:n perusteella ei ole mahdollista hankkia tallennettuja sisältötietoja ja niihin liittyviä välitystietoja viestinnän välittäjän hallusta edellä mainittujen maksuvälinepetosdirektiivien rikosten osalta. Näin ollen myöskään eurooppalaisen esittämismääräyksen antaminen tietojen hankkimiseksi näiden rikosten osalta ei olisi mahdollista viestinnän välittäjän hallusta. Edellä kerrotusti asetuksen mukaisia tallennettuja sisältötietoja on kuitenkin tietyissä tilanteissa mahdollista hankkia PKL 7 luvun takavarikoimista ja asiakirjan jäljentämistä koskevan sääntelyn nojalla. Näissä tilanteissa myös eurooppalaisen esittämismääräyksen antaminen asetuksen mukaisesti olisi mahdollista.

PKL 10 luvun 6 §:n perusteella on kuitenkin mahdollista hankkia asetuksen mukaisia liikennetietoja, mutta edellytyksenä on, että kyse on rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta taikka kyse on teleosoitetta tai telepäätelaitetta käyttäen tehdystä rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta.

Alakohdan ii kohdassa viitataan direktiivin 2011/93/EU 3–7 artiklassa määriteltyihin rikoksiin. Direktiivin 3 artiklassa määritellään seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvät rikokset, 4 artiklassa seksuaaliseen riistoon liittyvät rikokset, 5 artiklassa lapsipornografiaan liittyvät rikokset, 6 artiklassa lasten houkuttelemisen seksuaalisiin tarkoituksiin ja 7 artikla koskee yllytystä, avunantoa ja yritystä. Direktiivin mukaiset rikosoikeudelliset teot eivät ole aikanaan edellyttäneet rikoslain muuttamista. Direktiivin osalta merkityksellisiä säännöksiä ovat muun muassa rikoslain 20 luvun 1–5 ja 8–16 §, 18 §:n 2 momentti sekä 19–22 § ja 25 luvun 3 ja 3 a §.

PKL 10 luvun 4 §:n perusteella asetuksen mukaisia tallennettuja sisältötietoja ja niihin liittyviä välitystietoja voidaan hankkia viestinnän välittäjän hallusta, jos epäiltyä on syytä epäillä

törkeästä lasta seksuaalisesti esittävän kuvan levittämisestä (RL 20:20), lapsenraiskauksesta (RL 20:12), törkeästä lapsenraiskauksesta (RL 20:13), seksuaalisesta kajoamisesta lapseen (20:14), törkeästä seksuaalisesta kajoamisesta lapseen (RL 20:15) tai lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä (RL 20:16). Näin ollen PKL 10 luvun 4 §:n perusteella tallennettujen sisältötietojen hankkiminen viestinnän välittäjän hallusta ei olisi mahdollista kaikkien asetuksessa määriteltyjen rikosten osalta.

Esimerkiksi direktiivin 2011/93/EU 4 artiklan 4 kohdan mukainen rikos vastaa rikoslain lasta seksuaalisesti esittävän esityksen seuraamista (RL 20:22). Direktiivin 5 artiklan 2 ja 3 kohtien rikokset taas vastaavat rikoslain mukaista lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapitoa (RL 20:21). Edellä mainitut rikokset eivät lukeudu PKL 10 luvun 3 §:n mukaisiin telekuuntelun perusterikoksiin, eikä näin ollen tallennettujen sisältötietojen ja niihin liittyvien välitystietojen hankkiminen viestinnän välittäjän hallusta PKL 10 luvun 4 §:n nojalla olisi kyseisten rikosten osalta mahdollista.

Lisäksi direktiivin 5 artiklan 4, 5 ja 6 kohtien mukaiset rikokset vastaavat rikoslain lasta seksuaalisesti esittävän kuvan levittämistä (RL 20 luku 19 §). Kyseisen rikoksen osalta ainoastaan törkeä tekemuoto on sisällytetty PKL 10 luvun 3 §:n telekuuntelun edellytyksiä koskevaan rikosluetteloon. Rikoslain 20 luvun 20 §:n mukaan lasta seksuaalisesti esittävän kuvan levittämistä on arvioitava törkeänä, jos lapsi on erityisen nuori. Näin ollen on mahdollista, että direktiivin 5 artiklan 4, 5 ja 6 kohtien mukaiset rikokset tulisivat arvioitavaksi ainoastaan RL 20 luvun 19 §:n mukaisena lasta seksuaalisesti esittävän kuvan levittämisenä, jolloin tallennettujen sisältötietojen ja niihin liittyvien välitystietojen hankkiminen viestinnän välittäjän hallusta ei olisi PKL 10 luvun 4 §:n nojalla mahdollista.

Edelleen direktiivin 6 artiklan 1 kohdan mukainen rikos vastaa rikoslain lapsen houkuttelemista seksuaalisiin tarkoituksiin (RL 20 luku 18 §). Myöskään tämä rikos ei sisälly PKL 10 luvun 3 §:n mukaisiin telekuuntelun edellytyksiin, eikä tallennettujen sisältötietojen ja niihin liittyvien välitystietojen hankkiminen viestinnän välittäjän hallusta PKL 10 luvun 4 §:n nojalla olisi kyseisen rikoksen osalta mahdollista.

Vaikka edellä mainittujen tiettyjen rikosten osalta tallennettujen sisältötietojen ja niihin liittyvien välitystietojen hankkiminen ei olisi mahdollista PKL 10 luvun 4 §:n perusteella, eikä siten asetuksen mukaista eurooppalaista esittämismääräystä niiden osalta olisi mahdollista antaa, kyseisten tietojen hankkiminen voi olla edellä kuvatusti tietyissä tilanteissa mahdollista PKL 7 luvun 1 §:n perusteella. Näissä tapauksissa myös eurooppalaisen esittämismääräyksen antaminen olisi mahdollista.

Lisäksi PKL 10 luvun 6 §:n perusteella on mahdollista hankkia asetuksen mukaisia liikennetietoja edellä mainittujen rikosten osalta, jos televalvontaa koskevat edellytykset muutoin täyttyvät taikka jos kyse on seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäytöstä (RL 20 luku 8 §), lapsen houkuttelemisesta seksuaalisiin tarkoituksiin (RL 20 luku 18 §) tai parituksesta (RL 20 luku 10 §).

Alakohdan iii kohdassa viitataan tietoverkkorikosdirektiivin 3–8 artiklassa määriteltyihin rikoksiin. Direktiivin 3 artiklassa määritellään laitton tunkeutuminen tietojärjestelmään, 4 artiklassa laitton järjestelmän häirintä, 5 artiklassa laitton datan vahingoittaminen, 6 artiklassa määritellään viestintäsalaisuuden loukkaus (tietojen laitton hankkiminen) sekä 7 artikla koskee rikosten tekemiseen käytettäviä välineitä ja 8 artikla koskee yllytystä, avunantoa ja yritystä. Tietoverkkorikosdirektiivi on kansallisesti pantu täytäntöön muun muassa lailla rikoslain muuttamisesta (laki 368/2015, HE 232/2014 vp) ja lailla pakkokeinolain 10 luvun 3 ja 6 §:n

muuttamisesta (laki 369/2015, HE 232/2014 vp). Direktiivin osalta merkityksellisiä säännöksiä ovat rikoslain 34 luvun 9 a §, 35 luvun 3 a ja 3 b § sekä 38 luvun 3 ja 5–8 a §.

PKL 10 luvun 4 §:n perusteella tallennettuja sisältötietoja ja niihin liittyviä välitystietoja voidaan hankkia viestinnän välittäjän hallusta vain, jos on syytä epäillä törkeästä datavahingonteosta (RL 35 luku 3 b §), törkeästä tietoliikenteen häirinnästä (RL 38 luku 6 §) tai törkeästä tietojärjestelmän häirinnästä (RL 38 luku 7 b §). Tietoverkkorikosdirektiivin 3–8 artiklassa määritellyt rikokset vastaavat rikoslain tietomurtoa (RL 38 luku 8 §), tietojärjestelmän häirintää (RL 38 luku 7 a §), datavahingontekoa (RL 35 luku 3 a §), viestintäsalaisuuden loukkausta (RL 38 luku 3 §) sekä vaaran aiheuttamista tietojen käsittelylle (RL 34 luku 9 a §). Nämä rikokset eivät sisälly PKL 10 luvun 3 §:n mukaisiin telekuuntelun edellytyksiin. Huomionarvoista on, että tietojärjestelmän häirinnän ja datavahingonteon osalta rikosten törkeiden tekemuotojen osalta tallennettujen sisältötietojen ja niihin liittyvien välitystietojen hankkiminen olisi mahdollista PKL 10 luvun 4 §:n perusteella. E-evidence-asetuksen 5 artiklan 4 kohdan b alakohdan mukaisesti direktiivien mukaiset rikokset eivät kuitenkaan edellytä törkeän tekemuodon tunnusmerkistön täyttymistä. Edellä kuvatusti tallennettujen sisältötietojen hankkiminen on kuitenkin tietyissä tapauksissa mahdollista PKL 7 luvun 1 §:n perusteella.

Lisäksi liikennetietoja on mahdollista hankkia viestinnän välittäjän hallusta PKL 10 luvun 6 §:n mukaisesti, jos kyse on rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, kyse on telesoitetta tai telepäätelaitetta käyttäen tehdystä rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta tai kyse on telesoitetta tai telepäätelaitetta käyttäen tehdystä, automaattiseen tietojenkäsittelyjärjestelmään kohdistuneesta luvattomasta käytöstä.

Alakohdassa c viitataan terrorismirikosdirektiivin 3–12 ja 14 artiklassa määriteltyihin rikoksiin. Direktiivin 3 artiklassa määritellään terrorismirikokset, 4 artiklassa terroristiryhmään liittyvät rikokset, 5 artiklassa määritellään julkinen yllytys terrorismirikokseen, 6 artiklassa terroristien värväys, 7 artiklassa terrorismiin liittyvän koulutuksen antaminen, 8 artiklassa terrorismiin liittyvän koulutuksen vastaanottaminen, 9 artiklassa matkustaminen terrorismitarkoituksessa, 10 artiklassa terrorismitarkoituksessa tapahtuvan matkustamisen järjestäminen tai sen edistäminen muulla tavoin, 11 artiklassa terrorismin rahoitus ja 12 artiklassa muut terroritoimintaan liittyvät rikokset sekä 14 artiklassa määritellään avunanto, yllytys ja yritys. Terrorismirikosdirektiivi on kansallisesti pantu täytäntöön muuan muassa lailla rikoslain muuttamisesta (laki 874/2018, HE 30/2018 vp) ja lailla pakkokeinolain 10 luvun muuttamisesta (laki 875/2018, HE 30/2018 vp). Direktiivissä mainituista terrorismiin liittyvistä rikoksista säädetään rikoslain 34 a luvussa.

PKL 10 luvun 4 §:n mukaisesti tallennettuja sisältötietoja ja niihin liittyviä välitystietoja voidaan hankkia viestinnän välittäjän hallusta, jos kyse on rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2–8 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitettusta terroristisessa tarkoituksessa tehdystä rikoksesta, terroristisessa tarkoituksessa tehdystä radiologista asetta koskevasta rikoksesta, terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta, terroristiryhmän johtamisesta, terroristiryhmän toiminnan edistämisestä, koulutuksen antamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten, kouluttautumisesta terrorismirikoksen tekemistä varten, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta, värväyksestä terrorismirikoksen tekemiseen, terrorismirikoksen rahoittamisesta, terroristin rahoittamisesta, terroristiryhmän rahoittamisesta tai matkustamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta.

Liikennetietoja on edellä mainitusti mahdollista hankkia PKL 10 luvun 6 §:n mukaisesti viestinnän välittäjän hallusta, jos kyse on rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, kyse on telesoitetta tai telepäätelaitetta käyttäen tehdystä

rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta tai kyse on terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta, kouluttautumisesta terrorismirikoksen tekemistä varten, matkustamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten, terrorismirikoksen tekemistä varten tapahtuvan matkustamisen edistämisestä tai terrorismirikoksiin liittyvästä julkisesta kehottamisesta.

Alakohta d koskee vähintään neljän kuukauden ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomitun sijainnin selvittämistä tapauksissa, joissa tuomittu pakenee oikeutta 4 kohdan a, b ja c kohdassa tarkoitettujen rikosten osalta. Edellä mainitusti PKL 10 luvun 8 §:n mukaisesti esitutkintaviranomaiselle voidaan antaa lupa hankkia ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomitun tavoittamiseksi hänen hallussa olevan tai oletettavasti muuten käyttämän teleosoitteen tai telepäätelaitteen sijaintitieto, jos on syytä epäillä, että tuomittu pakoilee tai muuten karttaa rangaistuksen täytäntöönpanoa, ja jos sijaintitietojen saamisella voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys hänen tavoittamiseksi. Pakkokeinolain sääntely oikeutta pakenevan tuomitun sijainnin selvittämiseksi on osaltaan laajempi kuin asetuksen vastaava sääntely, sillä se ei sisällä erikseen asetettua ehdottoman vankeusrangaistuksen kestoja koskevaa edellytystä. Säännös siten soveltuu asetuksen mukaisiin tilanteisiin.

Artiklan 3 ja 4 kohtaa voidaan soveltaa suoraan, eivätkä ne edellytä täydentävää kansallista lainsäädäntöä. Edellä selostetusti erityisesti 4 kohdan osalta eurooppalaisen esittämismääräyksen antaminen ei välttämättä ole kaikissa tilanteissa mahdollista Suomen lainsäädännön mukaisesti. E-evidence-asetus ei kuitenkaan edellytä kansallisen toimivaltuussääntelyn muuttamista vastaamaan asetuksen 5 artiklan mukaisia edellytyksiä. Asetuksessa ainoastaan asetetaan EU:n tasolla vähimmäisedellytykset tietojen hankkimiseksi rajat ylittävästi suoraan yksityiseltä palveluntarjoajalta. Asetuksen mukaisesti määräyksen antavan valtion kansalliset toimivaltuussääntelyn mukaiset edellytykset tietojen hankkimiseksi on kuitenkin ensin täytettävä.

Suomen edellä selostetun asiaan liittyvän toimivaltuussääntelyn poikkeavuutta tietyiltä osin asetuksen 5 artiklan 4 kohdan edellytysten kanssa ei ole kuitenkaan arvioitu olevan riittävä peruste muuttaa kansallista pakkokeinolain mukaista toimivaltuussääntelyä tallennetun datan hankkimiseksi. Tällaisen mahdollisen kansallisen asiaan liittyvän sääntelyn muutostarpeiden arviointia pidetään perustellumpana tehdä erikseen kansallisen tarveharkinnan perusteella ottaen huomioon kansalliset oikeudelliset reunaehdot ja lähtökohdat sekä perusoikeuksien rajoitusedellytykset.

Artiklan 5 kohdassa luetellaan tiedot, jotka on oltava eurooppalaisessa esittämismääräyksessä (a-j).

Artiklan 6 kohdan ensimmäisen kappaleen mukaan eurooppalainen esittämismääräys on osoitettava palveluntarjoajalle, joka toimii rekisterinpitäjänä yleisen tietosuojasetuksen mukaisesti. Kohdan toisen kappaleen mukaan eurooppalainen esittämismääräys voidaan poikkeuksena osoittaa suoraan palveluntarjoajalle, joka säilyttää tai muutoin käsittelee tietoja rekisterinpitäjän lukuun, jos rekisterinpitäjää ei määräyksen antavan viranomaisen kohtuullisiksi katsottavista toiminnoista huolimatta voida tunnistaa, tai määräyksen osoittaminen rekisterinpitäjälle voisi olla haitallista tutkinnan kannalta. Kohdan osalta on otettava huomioon edellä 3 artiklan yhteydessä mainitut johdantokappaleet 42 ja 43. Kappaleissa selvennetään esittämismääräyksen antamisen yhteydessä tehtävää arviointia koskien palveluntarjoajan roolia suhteessa rekisterinpitäjänä tai käsittelijänä toimimista.

Artiklan 5 ja 6 kohtaa voidaan soveltaa suoraan, eivätkä ne edellytä täydentävää kansallista lainsäädäntöä.

Artiklan 7 kohdan mukaan yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisesti käsittelijän, joka tallentaa tai muutoin käsittelee tietoja rekisterinpitäjän lukuun, on ilmoitettava rekisterinpitäjälle tietojen esittämisestä, paitsi jos määräyksen antava viranomainen on pyytänyt palveluntarjoajaa olemaan ilmoittamatta asiasta rekisterinpitäjälle niin kauan kuin on välttämätöntä ja oikeasuhteista, jotta ei vaikeuteta asiaan liittyvää rikosoikeudellista menettelyä. Tässä tapauksessa määräyksen antavan viranomaisen on ilmoitettava asiakirja-aineistossa syyt rekisterinpitäjälle ilmoittamisen viivästymiseen. Myös esittämismääräystodistukseen on lisättävä lyhyet perustelut.

Kohtaa voidaan soveltaa suoraan. Asetuksen mukaisen menettelyn kannalta on otettava huomioon asiaan liittyvä kansallinen sääntely ja siitä johtuvat velvoitteet esimerkiksi viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) mukaisesti. Lisäksi kansallisesti esitutkintalain 11:5:ssä säädetään ilmaisukiellosta ja PKL 10 luvun 49 §:ssä säädetään salaisen pakkokeinon käyttöä koskevasta ilmaisukiellosta.

Artiklan 8 kohdan mukaan, jos tieto tallennetaan tai sitä muutoin käsitellään osana infrastruktuuria, jonka palveluntarjoaja tarjoaa viranomaiselle, eurooppalainen esittämismääräys voidaan antaa vain, kun viranomainen, jota varten tiedot tallennetaan tai niitä muutoin käsitellään, sijaitsee määräyksen antavassa valtiossa.

Kohtaa ei selvennetä tarkemmin asetuksen johdanto-osassa. Kohdan tarkoituksena on suojata kansallisten viranomaisten toimintaan liittyviä tietoja ulkopuoliselta puuttumiselta. Tämän vuoksi tietojen pyytämiset voivat kohdistua vain määräyksen antavassa valtiossa sijaitsevan viranomaisen tietoihin. Kohta voi esimerkiksi koskea sellaista tilannetta, jossa toisessa jäsenvaltiossa sijaitseva palveluntarjoaja tarjoaa viranomaiselle sähköpostipalvelua ja eurooppalainen esittämismääräyksen kohdehenkilönä olisi kyseessä olevan viranomaisen työntekijä. Tällaisessa tilanteessa esittämismääräys voitaisiin antaa ainoastaan, jos viranomainen olisi myös määräyksen antavassa jäsenvaltiossa.

Artiklan 9 kohdan mukaan tapauksissa, joissa määräyksen antavan valtion lainsäädännön mukaisen ammattisalassapitovelvollisuuden nojalla suojatun tiedon tallentaa tai sitä muutoin käsittelee palveluntarjoaja osana infrastruktuuria, joka tarjotaan ammattimaisesti toimiessaan ammattisalassapitovelvollisuuden alaisille ammattihenkilöille (jäljempänä salassapitovelvollinen ammattihenkilö), eurooppalainen esittämismääräys liikennetiedon hankkimiseksi, lukuun ottamatta 3 artiklan 10 alakohdassa määriteltyä yksinomaan käyttäjän tunnistamiseksi pyydettyä tietoa, tai sisältötiedon hankkimiseksi voidaan antaa vain,

- a) kun salassapitovelvollinen ammattihenkilö asuu määräyksen antavassa valtiossa,
- b) kun määräyksen osoittaminen salassapitovelvolliselle ammattihenkilölle voisi olla haitallista tutkinnan kannalta, tai
- c) kun salassapitovelvollisuudesta on luovuttu sovellettavan lainsäädännön mukaisesti.

Asetuksen johdanto-osan 45 kappaleessa ei tarkemmin selosteta, mitä ammattiryhmiä kohta tarkalleen kattaisi. Kohdassa kuitenkin viitataan määräyksen antavan valtion lainsäädäntöön. Mikäli Suomi olisi eurooppalaisen esittämismääräyksen antava valtio, kyse olisi tällöin PKL 7 luvun 3 §:ssä tarkoitetuista takavarikoimis- ja jäljentämiskiellon piiriin kuuluvista ammattihenkilöistä, joilla on oikeudenkäymiskaaren 17 luvun nojalla velvollisuus tai oikeus kieltäytyä todistamasta.

Artiklan 10 kohdan ensimmäisen kappaleen mukaan jos määräyksen antavalla viranomaisella on syytä olettaa, että eurooppalaisella esittämismääräyksellä pyydettyä liikennetietoa, lukuun ottamatta 3 artiklan 10 alakohdassa määriteltyä yksinomaan käyttäjän tunnistamiseksi pyydettyä tietoa, tai sisältötietoa suojaa täytäntöönpanovaltion lainsäädännön nojalla myönnetty koskemattomuus tai erioikeus tai että tähän tietoon sovelletaan mainitussa valtiossa rikosoikeudellisen vastuun määrittelyä tai rajoittamista koskevia sääntöjä, jotka liittyvät lehdistön vapauteen tai ilmaisuvapauteen muissa tiedotusvälineissä, määräyksen antava viranomainen voi pyytää selvennystä ennen eurooppalaisen esittämismääräyksen antamista, myös kuulemalla täytäntöönpanovaltion toimivaltaisia viranomaisia joko suoraan tai Eurojustin tai Euroopan oikeudellisen verkoston kautta. Kohdan toisen kappaleen mukaan määräyksen antava viranomainen ei näissä tilanteissa saa antaa eurooppalaista esittämismääräystä, jos se toteaa, että pyydettyä tietoa on edellä kuvastusti suojattu täytäntöönpanovaltion lainsäädännön nojalla.

Koskemattomuuteen ja erioikeuteen liittyvän arvioinnin osalta on otettava huomioon johdanto-osan 47 kappale. Kyseisen kappaleen mukaan muissa vastavuoroisen tunnustamisen säädöksissä, kuten EIO-direktiivissä, viitataan koskemattomuuteen ja erioikeuteen, jotka voivat koskea henkilöryhmiä, kuten diplomaatteja, tai erikseen suojeltuja suhteita, kuten asianajosalaisuutta tai toimittajien oikeutta olla paljastamatta tietolähteitään. Koskemattomuuden ja erioikeuden laajuus ja vaikutus vaihtelevat sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukaan, ja tämä olisi otettava huomioon eurooppalaisen esittämismääräyksen tai eurooppalaisen säilyttämismääräyksen antamishetkellä, koska määräyksen antavan viranomaisen olisi voitava antaa määräys vain, jos se olisi voitu antaa samoin edellytyksin vastaavassa kansallisessa tapauksessa. Koskemattomuuden tai erioikeuden käsitteelle ei ole unionin oikeudessa yhteistä määritelmää. Näin ollen nämä käsitteet määritellään täsmällisesti kansallisessa oikeudessa, ja määritelmään voi sisältyä esimerkiksi terveydenhuolto- ja oikeusalan ammatteihin sovellettavia suojatoimia, myös silloin, kun näissä ammateissa käytetään erikoistuneita alustoja. Koskemattomuuden ja erioikeuden täsmällinen määritelmä voi sisältää myös rikosoikeudellisen vastuun määrittelyä ja rajoittamista koskevia sääntöjä, jotka liittyvät lehdistön vapauteen ja ilmaisuvapauteen muissa tiedotusvälineissä.

Artiklan 7–10 kohtaa voidaan soveltaa suoraan, eivätkä ne edellytä täydentävää kansallista lainsäädäntöä.

Vaikka edellä mainitusti 5 artiklan 1–10 kohdat ovat riittävän selkeitä soveltuakseen suoraan ilman täydentävää kansallista lainsäädäntöä, tarpeelliseksi arvioidaan kansallisesti erikseen säätää siitä, että kansallisesti toimivaltaiset viranomaiset voivat antaa rajat ylittävissä tapauksissa eurooppalaisen esittämismääräyksen 5 artiklan mukaisesti.

Päätöksenteon osalta esityksessä ehdotetaan soveltuvin osin vastaavaa säännöstä kuin EIO-lain 23 §. Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että 4 artiklan 1 kohdan b alakohdan ja 2 kohdan b alakohdan mukaisen vahvistamisen yhteydessä voi hakea myös esittämismääräyksen perusteeksi edellytettävän toimivaltaisen viranomaisen päätöksen (2 §). Kyse olisi esimerkiksi tuomioistuimen salaisia pakkokeinoja koskevasta luvasta samassa yhteydessä, kun tuomioistuin vahvistaa esittämismääräyksen.

Asetuksen **6 artikla** koskee eurooppalaisen säilyttämismääräyksen antamisen edellytyksiä. Artiklan 1 kohdan mukaan määräyksen antava viranomainen voi antaa eurooppalaisen säilyttämismääräyksen vain, jos artiklassa vahvistetut edellytykset täyttyvät. Edellä olevaa 5 artiklan 8 kohtaa sovelletaan soveltuvin osin.

Artiklan 2 kohdassa säädetään eurooppalaisen säilyttämismääräyksen välttämättömyydestä ja oikeasuhtaisuudesta.

Artiklan 3 kohdan mukaan eurooppalainen säilyttämismääräys voidaan antaa kaikista rikoksista, jos se olisi voitu antaa samoin edellytyksin vastaavassa kansallisessa tapauksessa, ja rikosoikeudellisen menettelyn perusteella annetun, kestoltaan vähintään neljän kuukauden vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen tai turvaamistoimenpiteen täytäntöönpanoa varten, kun se on määrätty päätöksellä, jota ei ole annettu vastaajan poissa ollessa, tapauksissa, joissa tuomittu pakenee oikeutta.

Artiklan 4 kohdassa määritellään tiedot, jotka on oltava eurooppalaisessa säilyttämismääräyksessä. Kohdassa mainitut tiedot ovat muutoin samat kuin edellä 5 artiklan 5 kohdassa lukuun ottamatta viimeksi mainitun kohdan g, h ja j alakohtia, joita ei mainita 6 artiklan 4 kohdassa.

Edellä selostetusti PKL 8 luvun 24–26 §:ssä säädetään datan säilyttämismääräyksestä, sen kestosta sekä sitä koskevasta salassapidosta. Lisäksi lain 10 luvun 50 §:ssä säädetään, että salaisten pakkokeinojen käytössä noudatetaan edellä mainittuja 8 luvun säännöksiä datan säilyttämismääräyksestä. Datan säilyttämismääräyksen voi antaa pidättämiseen oikeutettu virkamies.

Pakkokeinolain datan säilyttämismääräystä koskeva sääntely (PKL 8 luku 24–26 §) vastaa pääosin asetuksen sääntelyä eurooppalaisesta säilyttämismääräyksestä. Pakkokeinolain mukainen datan säilyttämismääräys voidaan antaa ennen laite-etsinnän toimittamista (PKL 8 luku 24 § 1 momentti), mutta tällä ei arvioida olevan erityistä merkitystä asetuksen mukaisen eurooppalaisen säilyttämismääräyksen osalta. Datan säilyttämismääräys koskee myös liikennetietoja ja kyse on siten turvaamistoimesta esimerkiksi televalvontaa silmällä pitäen. Näin ollen jo tehtyä laite-etsintäpäätöstä ei asetuksen mukaisessa tiedonhankinnassa edellytettäisi.

PKL 8 luvun 24 §:n mukaisen datan säilyttämismääräyksen antaminen ei kuitenkaan ole mahdollista rikosoikeudellisen menettelyn perusteella annetun, kestoltaan vähintään neljän kuukauden vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen tai turvaamistoimenpiteen täytäntöönpanoa varten, kun se on määrätty päätöksellä, jota ei ole annettu vastaajan poissa ollessa, tapauksissa, joissa tuomittu pakenee oikeutta. Edellä selostetusti sijaintitietojen hankkiminen tuomitun tavoittamiseksi on mahdollista PKL 10 luvun 8 §:n nojalla, mutta se ei mahdollista datan säilyttämistä koskevaa määräystä. Toisaalta koska PKL 10 luvun 8 § mahdollistaa sijaintitietojen hankkimisen tuomitun tavoittamiseksi, välttämättä tarpeellista ei ole hyödyntää datan säilyttämismääräystä tuomitun henkilön tavoittamiseksi.

Artikla edellyttää täydentävää kansallista lainsäädäntöä. Tarpeellista on säätää kansallisesti menettelystä eurooppalaisen säilyttämismääräyksen antamiseksi Suomessa. Asetuksen 4 artiklan 3 kohdan mukaisesti mihin tahansa luokkaan kuuluvan tiedon hankkimiseksi annettavan eurooppalaisen säilyttämismääräyksen voi antaa vain tuomari tai syyttäjä, mutta myös esimerkiksi esitutkintaviranomainen. Viimeksi mainituissa tilanteissa säilyttämismääräyksen tulee kuitenkin ennen antamista vahvistaa joko tuomioistuimien tai syyttäjä. Esityksessä ehdotetaan soveltuvien osien vastaavaa säännöstä kuin EIO-lain 23 § eli että esitutkintaviranomaiset voisivat syyttäjän vahvistuksella antaa eurooppalaisen säilyttämismääräyksen. Säännös vastaisi siten soveltuvien osien ehdotettua säännöstä asetuksen 5 artiklan osalta (3 ja 4 §).

Asetuksen **7 artikla** koskee eurooppalaisen esittämismääräyksen ja eurooppalaisen säilyttämismääräyksen vastaanottajia. Artiklan mukaan esittämis- ja säilyttämismääräykset on osoitettava suoraan kyseessä olevan palveluntarjoajan nimetylle toimipaikalle tai lailliselle edustajalle. Lisäksi artiklan mukaan 3 artiklan 18 alakohdassa määritellyissä hätätapauksissa, joissa palveluntarjoajan nimetty toimipaikka tai laillinen edustaja ei reagoi esittämismääräystodistukseen tai säilyttämismääräystodistukseen määräaikojen kuluessa, mainittu esittämis- tai -säilyttämismääräystodistus voidaan poikkeuksellisesti osoittaa palveluntarjoajan mille tahansa muulle toimipaikalle tai lailliselle edustajalle unionissa.

Artiklan osalta on syytä myös ottaa huomioon edellä selostettu johdanto-osan 21 kappale, jonka mukaan tietojen saatavilla olemiseen pilvi-infrastruktuurissa liittyen asetuksen soveltaminen ei olisi riippuvaista palveluntarjoajan toimipaikan tai tiedon käsittely- tai tallennuspaikan tosiasiallisesta sijainnista.

Eurooppalaiset esittämismääräykset ja eurooppalaiset säilyttämismääräykset olisi osoitettava suoraan palveluntarjoajan nimetylle toimipaikalle tai tämän nimeämälle tai nimittämälle lailliselle edustajalle e-evidence-direktiivin nojalla. Direktiiviä käsitellään tarkemmin jäljempänä.

Artiklassa säädetään eurooppalaisten esittämis- ja säilyttämismääräysten vastaanottajista. Artiklaa voidaan soveltaa suoraan, eikä se edellytä täydentävää kansallista lainsäädäntöä.

Asetuksen **8 artikla** koskee täytäntöönpanoviranomaiselle ilmoittamista. Edellä todetusti 3 artiklan 17 kohdan mukaisesti täytäntöönpanoviranomaisella tarkoitetaan täytäntöönpanovaltion viranomaista, joka mainitun valtion kansallisen lainsäädännön mukaisesti on toimivaltainen vastaanottamaan eurooppalaisen esittämismääräyksen ja esittämismääräystodistuksen, jotka määräyksen antava viranomainen on toimittanut ilmoittamista tai täytäntöönpanoa varten asetuksen mukaisesti.

Asetuksen johdanto-osan 61 kappaleen mukaan keskinäisen luottamuksen periaatteen estämättä täytäntöönpanoviranomaisen olisi oltava mahdollista esittää eurooppalaista esittämismääräystä koskevia kieltäytymisperusteita, jos ilmoitus täytäntöönpanoviranomaiselle on tehty asetuksen (8 artiklan) nojalla, asetuksessa säädetyn kieltäytymisperusteiden luettelon pohjalta (12 artikla). Jos ilmoitus täytäntöönpanoviranomaiselle tai täytäntöönpano toteutetaan asetuksen mukaisesti, täytäntöönpanovaltio voisi säätää kansallisessa lainsäädännössään, että eurooppalaisen esittämismääräyksen täytäntöönpano saattaa edellyttää jonkin täytäntöönpanovaltion tuomioistuimen osallistumista menettelyyn.

Esityksessä ehdotetaan, että Helsingin kärjäoikeus olisi Suomessa 8 artiklan mukainen täytäntöönpanoviranomainen (11 §). Tätä koskevaa ehdotusta ja Helsingin kärjäoikeuden osallistumista menettelyyn käsitellään tarkemmin jäljempänä 12 artiklan yhteydessä (ks. myös jakso 4.1.1 ja 4.1.4 sekä säätämisyjärjestysperustelut jaksossa 11.2.2).

Artiklan *1 kohdan* mukaan, jos eurooppalainen esittämismääräys annetaan liikennetiedon hankkimiseksi, lukuun ottamatta 3 artiklan 10 alakohdassa määriteltyä yksinomaan käyttäjän tunnistamiseksi pyydettyä tietoa, tai sisältötiedon hankkimiseksi, määräyksen antavan viranomaisen on ilmoitettava asiasta täytäntöönpanoviranomaiselle toimittamalla esittämismääräystodistus mainitulle viranomaiselle samanaikaisesti kuin se toimittaa esittämismääräystodistuksen vastaanottajalle 9 artiklan 1 ja 2 kohdan mukaisesti.

Artiklan *2 kohta* sisältää poikkeuksen edellä mainittuun 1 kohdan mukaiseen ilmoitusvelvollisuuteen (jäljempänä asuinpaikkapoikkeus). Kohdan mukaan

ilmoitusvelvollisuutta ei ole, jos määräyksen antavalla viranomaisella on määräyksen antamishetkellä perusteltu syy olettaa, että

- a) rikos on tehty, tehdään tai todennäköisesti tehdään määräyksen antavassa valtiossa, ja
- b) henkilö, jonka tietoja pyydetään, asuu määräyksen antavassa valtiossa.

Artiklan 2 kohdan osalta on otettava huomioon johdanto-osan 52 ja 53 kappale, jotka liittyvät asuinpaikkapoikkeuksen olemassa olemisen arviointiin. Ensiksi mainitussa kappaleessa selostetaan tulkintaohjetta koskien arviointia, että määräyksen antavassa valtiossa on tehty rikos, tehdään rikosta tai todennäköisesti tehdään rikos. Johdanto-osan 53 kappaleessa taas selostetaan niitä seikkoja, joiden mukaan olisi olemassa perusteltu syy olettaa, että henkilö, jonka tietoa pyydetään, asuu määräyksen antavassa valtiossa.

Myös EU-tuomioistuimien on eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä tehtyä neuvoston puitepääöstä 2002/584/YOS koskien antanut ratkaisuja koskien pysyvän asumisen arviointia. EU-tuomioistuin on tuomiossaan C-42/11 (João Pedro Lopes Da Silva Jorge, tuomion kohta 36) todennut, että ilmaisut asuu vakinaisesti ja oleskelee on määriteltävä yhdenmukaisesti kaikissa jäsenvaltioissa, koska ne liittyvät itsenäisiin unionin oikeuden käsitteisiin (samoin tuomiossa C-66/08 Kozłowski, tuomion 41–43 kohta). Tuomion 37 kohdan mukaan jäsenvaltiot eivät voi antaa näille ilmauksille laajempaa ulottuvuutta kuin se, joka seuraa tämän säännöksen yhdenmukaisesta tulkinnasta kaikissa jäsenvaltioissa (samoin C-66/08, tuomion 43 kohta). Unionin tuomioistuin on tuomion C-66/08 tuomiolauselmassa selventänyt lisäksi, että etsitty henkilö asuu vakinaisesti täytäntöönpanosta vastaavassa jäsenvaltiossa, kun hän on asettunut sinne tosiasiallisesti asumaan, ja hän oleskelee siellä, kun hän on jonkin aikaa tässä jäsenvaltiossa pysyvästi oleskeltuaan luonut tähän jäsenvaltioon siteitä, jotka vastaavat vakinaisen asumisen perusteella syntyviä siteitä (samoin tuomiossa C-514/17, Sut, 34 kohta).

Lisäksi e-evidence-asetuksen 8 artiklan 2 kohdan a alakohdan osalta on syytä erikseen huomioda, että vaikka siinä puhutaan jo tapahtuneen rikoksen lisäksi tehtävästä tai todennäköisesti tehtävästä rikoksesta, asetus soveltuu ainoastaan jo tehtyjen rikosten selvittämiseen. Asetuksen mukaisessa toiminnassa on kyse rikosten selvittämisestä eikä esimerkiksi niiden estämisestä ja paljastamisesta. Kuten edellä 2 artiklan yhteydessä on todettu, asetuksen johdanto-osan 24 kappaleen mukaisesti rikosoikeudellisen menettelyjen yhteydessä eurooppalainen esittämismääräys ja eurooppalainen säilyttämismääräys olisi annettava vain tietyissä rikosoikeudellisissa menettelyissä, jotka koskevat tiettyä jo tapahtunutta rikosta. Tämä on merkityksellistä esimerkiksi Suomen toimivaltuussääntelyä koskevan systematiikan kannalta. E-evidence-asetuksen 8 artiklan 2 kohdan a alakohdan eri tilanteissa viitattaneen esimerkiksi kriminalisoiuihin valmistelutekoihin.

Artiklan 3 kohdan mukaan toimittaessaan 8 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun esittämismääräystodistuksen täytäntöönpanoviranomaiselle määräyksen antavan viranomaisen on tapauksen mukaan liitettävä siihen lisätietoja, jotka voisivat olla tarpeen 12 artiklan mukaisen kieltäytymisperusteen esittämistä koskevan mahdollisuuden arvioinnissa. Liitettävien lisätietojen osalta on syytä ottaa huomioon asetuksen liitteen I mukaisen esittämismääräystodistuksen osa M, johon voi lisätä tarvittaessa lisätietoja, joita täytäntöönpanoviranomainen voi tarvita arvioidakseen mahdollisuutta esittää kieltäytymisperusteita.

Artiklan 4 kohdan mukaan 8 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla ilmoituksella täytäntöönpanoviranomaiselle on lykkäävä vaikutus 10 artiklan 2 kohdassa vahvistettuihin

vastaanottajan velvoitteisiin, lukuun ottamatta 3 artiklan 18 alakohdassa määriteltyjä hätätapauksia. Tässä kohdin lykkäävällä vaikutuksella tarkoitetaan sitä, että muutoin kuin hätätapaustilanteissa vastaanottajan ei tule toimittaa pyydettyjä tietoja 10 päivän jakson päätyessä ennen kuin täytäntöönpanoviranomainen on reagoinut esittämismääräykseen 10 ja 12 artiklan mukaisesti.

Artiklan osalta on syytä ottaa huomioon, että 19 artiklan mukaisesti asetuksen mukainen kirjallinen viestintä toimivaltaisten viranomaisten ja nimettyjen toimipaikkojen tai laillisten edustajien välillä, mukaan lukien asetuksessa säädettyjen lomakkeiden ja eurooppalaisella esittämismääräyksellä pyydettyjen tietojen vaihto, on toteutettava asetuksen mukaisen hajautetun tietojärjestelmän välityksellä. Muun ohella 8 artiklan mukainen täytäntöönpanoviranomaiselle ilmoittaminen tehtäisiin hajautettuun tietojärjestelmään sisältyvällä toiminnolla.

Artiklaa voidaan soveltaa suoraan, eikä se edellytä täydentävää kansallista lainsäädäntöä.

Asetuksen **9 artiklassa** säädetään eurooppalaisen esittämismääräyksen vahvistavasta todistuksesta (EPOC eli esittämismääräystodistus) ja eurooppalaisen säilyttämismääräyksen vahvistavasta todistuksesta (EPOC-PR eli säilyttämismääräystodistus). Artiklan *1 kohdan ensimmäisen kappaleen* mukaan esittämismääräys tai säilyttämismääräys toimitetaan 7 artiklassa määritellylle vastaanottajalle esittämismääräystodistuksella tai -säilyttämismääräystodistuksella. Vastaanottajalla tarkoitetaan asetuksen soveltamisalaan kuuluvaa palveluntarjoajaa.

Kohdan *toisen kappaleen* mukaan määräyksen antavan viranomaisen tai tapauksen mukaan vahvistavan viranomaisen on täytettävä ja allekirjoitettava liitteessä I esitetty esittämismääräystodistus tai liitteessä II esitetty säilyttämismääräystodistus sekä todistettava, että sen sisältö on oikea ja asianmukainen.

Asetuksen liitteen I i-osaan täydennetään määräyksen antavaa viranomaista koskevat tiedot. Mikäli määräys ei edellytä kansallisen täydentävän lainsäädännön mukaisesti oikeusviranomaisen vahvistusta – eli kun määräyksen antaja on esimerkiksi tuomioistuim – tällöin kyseinen määräyksen antava viranomainen täyttäisi ja allekirjoittaisi esittämismääräystodistuksen. Esityksen mukaan Suomessa pääsääntöisesti aina edellytettäisiin oikeusviranomaisen vahvistusta, jolloin asetuksen liitteen I j-osaan tulisi tiedot vahvistavasta viranomaisesta sekä kyseisen vahvistavan viranomaisen allekirjoitus. -Esittämismääräystodistuksen kuitenkin täyttäisi määräyksen antavana toimiva esitutkintaviranomainen.

Artiklan *2 ja 3 kohdassa* luetellaan ne tiedot, joita esittämismääräystodistuksessa on oltava.

Artiklan 4 kohta koskee palveluntarjoajalle osoitetun esittämismääräystodistuksen kääntämistä mukaan lukien 8 artiklan mukaista notifikaatiota edellyttävissä tilanteissa.

Artiklaa voidaan pitää riittävän selvänä sovellettavaksi suoraan eikä se edellytä täydentävää kansallista lainsäädäntöä.

Kansallisesti on kuitenkin tarpeen säätää kielistä ja käännöksistä, kun Suomi toimii määräyksen antavana valtiona. Esityksessä ehdotetaan, että eurooppalainen esittämismääräys ja eurooppalainen säilyttämismääräys on tehtävä asetuksen 7 artiklan mukaiselle vastaanottajalle

jollakin sen ilmoittamalla kielellä tai muulla sen hyväksymällä kielellä taikka se on käännettävä jollekin näistä kielistä. Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että määräyksen antava viranomainen huolehtisi määräysten kääntämisestä edellä mainituille kielille. Määräyksen antava viranomainen myös huolehtisi eurooppalaisen esittämismääräyksen kääntämisestä täytäntöönpanoviranomaiselle 8 artiklan mukaisesti (10 §). Suomen hyväksymiä kieliä täytäntöönpanovaltiona käsitellään tarkemmin jäljempänä 27 artiklan yhteydessä.

Asetuksen **10 artikla** koskee esittämismääräystodistuksen täytäntöönpanoa. Artiklan 1 kohdan mukaan vastaanottajan on esittämismääräystodistuksen vastaanottaessaan toimittava viipymättä pyydetyn tiedon säilyttämiseksi. Kohta ei edellytä täydentävää kansallista lainsäädäntöä. Eurooppalaista säilyttämismääräystä ei tarvitsisi tehdä, koska esittämismääräyksen yhtenä vaikutuksena olisi pyydetyn tiedon säilyttäminen esittämismääräyksellä pyydettyjen tietojen esittämiseen saakka tai kunnes eurooppalainen esittämismääräys peruutetaan. Tietojen säilyttämisvelvollisuuden kestosta säädetään tarkemmin jäljempänä selostettavassa 9 kohdassa.

Artiklan 2 kohdassa säädetään määräajasta 8 artiklan mukaisissa notifikaatiota edellyttävissä tilanteissa pyydetyn tiedon lähettämiseksi määräyksen antavalle viranomaiselle. Määräaika on 10 päivää määräyksen vastaanottamisesta.

Kohdassa mainitaan nimenomaisesti tietojen toimittamisesta suoraan esittämismääräystodistuksessa mainituille lainvalvontaviranomaisille. Tämän voidaan katsoa tarkoittavan tilanteita, joissa määräyksen antaneessa valtiossa eurooppalainen esittämismääräys on edellyttänyt tuomioistuimen vahvistusta, mutta määräyksen antavana viranomaisena olisi kuitenkin tutkintaviranomainen, jolla on kansallisen lainsäädännön mukaisesti toimivalta antaa todisteiden keräämistä koskeva määräys. Kohdan voidaan katsoa tarkoittavan myös tilanteita, joissa määräyksen on antanut oikeusviranomainen, mutta tiedot on pyydetty toimittamaan rikosasiassa toimivaltaiselle esitutkintaviranomaiselle.

Lisäksi kohdan osalta on syytä ottaa huomioon sen vaikutus määräaikojen alkamisen ja päättymisen osalta suhteessa vastaanottajan velvollisuuksiin toimittaa pyydetty tiedot. Vastaanottajan on 10 päivän kuluessa esittämismääräystodistuksen vastaanottamisesta – tarkemmin viimeistään kyseisen jakson päättyessä eli 10. päivänä – toimitettava pyydetty tieto suoraan määräyksen antavalle viranomaiselle tai esittämismääräystodistuksessa mainituille lainvalvontaviranomaisille.

Kun määräaika on määritelty EU-oikeudellisessa säädöksessä, siihen sovelletaan neuvoston asetusta määräaikoihin, päivämääriin ja määräpäiviin sovellettavista säännöistä (1182/71/ETY jäljempänä asetus 1182/71/ETY). Neuvoston asetuksen 3 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaan päivinä ilmaistu määräaika alkaa kulua määräajan ensimmäisen päivän ensimmäisen tunnin alussa ja päättyy sen viimeisen päivän viimeisen tunnin kuluttua umpeen. Tämä tarkoittaa sitä, että pääsääntöisesti asetuksen 1182/71/ETY mukaan 10 päivän määräaika alkaa määräyksen vastaanottamispäivänä keskiyöllä ja päättyy 10. päivänä keskiyöllä. Artiklan 3 kohdan mukaan kyseisiin määräaikoihin luetaan yleiset vapaapäivät, sunnuntait ja lauantait, jollei niitä nimenomaisesti ole jätetty ulkopuolelle tai jos määräajat on ilmaistu työpäivinä. E-evidence-asetuksen 10 artiklan 2 ja 3 kohdassa ei ole nimenomaisesti jätetty ulkopuolelle yleisiä vapaapäiviä, sunnuntaita tai lauantaita, joten asetuksen 1182/71/ETY 3 artiklan 3 kohdan mukaisesti yleiset vapaapäivät, sunnuntait ja lauantait luetaan mukaan määräaikoihin. Lisäksi 4 kohdan mukaan, jos muina kuin tunteina ilmaistun määräajan viimeinen päivä on yleinen vapaapäivä, sunnuntai tai lauantai, määräaika päättyy seuraavan työpäivän viimeisen tunnin kuluttua umpeen.

On syytä ottaa huomioon se, että e-evidence-asetuksen 10 artiklan määräaikojen osalta ei viitata kansalliseen lainsäädäntöön. Tämä tarkoittaa sitä, että määräaikoja koskevaa mahdollista kansallista lainsäädäntöä ei huomioida asetuksen mukaisten määräaikojen suhteen.

Lähtökohtaisesti 10 artiklan 2 kohta on riittävän selvä soveltuakseen suoraan eikä se edellytä täydentävää kansallista lainsäädäntöä. Tarpeelliseksi on kuitenkin arvioitu säätää kansallisesti siitä, että täytäntöönpanoviranomaisen tulisi vahvistaa 2 kohdan mukaisesti viivytyksettä jo ennen 10 päivän jakson päättymistä määräyksen antavalle viranomaiselle ja vastaanottajalle, mikäli se ei aio esittää mitään kieltäytymisperustetta. Esityksessä ehdotetaan, että kansallisesti säädettäisiin täytäntöönpanoviranomaiselle velvollisuus mahdollisuuksien mukaan toimittaa vahvistus kieltäytymisperusteiden esittämättä jättämisestä jo hyvissä ajoin ennen 10 päivän määräajan päättymistä (11 §:n 4 momentti). Tämä katsotaan tarpeelliseksi, sillä asetus mahdollistaa myös sen, että täytäntöönpanoviranomainen ei reagoisi 8 artiklan mukaiseen ilmoitukseen lainkaan, vaan hyväksyisi passiivisuudellaan esittämismääräyksen mukaisten tietojen toimittamisen määräyksen antavalle viranomaiselle. Tällainen tietojen toimittamisen niin sanottu hiljainen hyväksyminen voi aiheuttaa ongelmia muun ohella palveluntarjoajille asetettujen määräaikojen noudattamisen suhteen.

Artiklan 3 kohdan mukaan, jos ilmoitusta täytäntöönpanoviranomaiselle ei vaadita 8 artiklan nojalla, vastaanottajan on esittämismääräystodistuksen vastaanottaessaan varmistettava, että pyydetty tiedot toimitetaan suoraan määräyksen antavalle viranomaiselle tai esittämismääräystodistuksessa mainituille lainvalvontaviranomaisille viimeistään 10 päivän kuluessa esittämismääräystodistuksen vastaanottamisesta. Kohta ei edellytä täydentävää kansallista lainsäädäntöä.

Artiklan 4 kohdan mukaan hätätapauksissa vastaanottajan on toimitettava pyydetty tiedot ilman aiheutonta viivytystä ja viimeistään kahdeksan tunnin kuluessa esittämismääräystodistuksen vastaanottamisesta. Jos ilmoitus täytäntöönpanoviranomaiselle vaaditaan 8 artiklan nojalla, täytäntöönpanoviranomaisen on viipymättä ja viimeistään 96 tunnin kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta ilmoitettava määräyksen antavalle viranomaiselle ja vastaanottajalle, että se vastustaa tiedon käyttöä tai että tietoa voidaan käyttää vain sen täsmentämin edellytyksin. Jos täytäntöönpanoviranomainen esittää kieltäytymisperusteen ja vastaanottaja on jo toimittanut tiedon määräyksen antavalle viranomaiselle, määräyksen antavan viranomaisen on poistettava tieto tai muutoin rajoitettava sen käyttöä tai, jos täytäntöönpanoviranomainen on täsmentänyt edellytykset, määräyksen antavan viranomaisen on noudatettava näitä edellytyksiä tietoa käyttäessään.

Lähtökohtaisesti kohta on riittävän selvä soveltuakseen suoraan eikä se edellytä täydentävää kansallista lainsäädäntöä. Tarpeelliseksi on kuitenkin katsottu täydentävästi säätää kansallisesti menettelystä koskien kieltäytymisperusteen esittämistä tiedon käytön vastustamiseksi tai että tietoa voitaisiin käyttää vain täsmennetyin edellytyksin. Esityksessä ehdotetaan, että kansallisesti säädettäisiin 10 ja 12 artiklan mukaisesta menettelystä 8 artiklan mukaisen täytäntöönpanoviranomaisen kannalta niin, että asian käsittelemisessä ja ratkaisemisessa noudatettaisiin soveltuvin osin, mitä pakkokeinolain 3 luvun 1 ja 8 §:ssä sekä 10 §:n 1 momentissa säädetään vangitsemisasian käsittelystä. Ehdotuksen mukaan 12 artiklan mukainen asia olisi otettava viipymättä tuomioistuimessa käsiteltäväksi ja se olisi ratkaistava kiireellisesti viimeistään 10 päivän kuluessa 8 artiklan mukaisen ilmoituksen vastaanottamisesta. Asia voitaisiin käsitellä myös kansliassa ilman istuntokäsittelyä. Lisäksi asetuksen mukaisissa hätätilanteissa asia olisi ratkaistava kiireellisesti ja viimeistään 96 tunnin kuluessa 8 artiklan mukaisen ilmoituksen vastaanottamisesta. Esityksessä ehdotetaan, että tuomioistuimen ratkaisuun asiassa ei saisi hakea muutosta valittamalla (11 §).

Lisäksi ehdotetun säännöksen mukaan täytäntöönpanoviranomaisen tulisi asetuksen 10 artiklan 4 kohdan mukaisesti tarvittaessa asettaa ehto, jonka mukaan määräyksen antaneen viranomaisen tulee noudattaa PKL 7 luvun 3 §:n ja 10 luvun 52 ja 55 §:n säännöksiä sekä 56 §:n säännöksiä siitä, missä tapauksissa ylimääräistä tietoa saa käyttää. Lisäksi täytäntöönpanoviranomaisen olisi asetettava muut toimenpiteen kohteena olevan henkilön oikeusturvan kannalta tarpeelliset ehdot.

PKL 7 luvun 3 §:ssä säädetään takavarikoimis- ja jäljentämiskielloista. Kyse voisi esimerkiksi olla tilanteesta, kun kyseessä oleva tieto liittyisi valtion turvallisuuteen, oikeudenkäyntiasiamiehen tai -avustajan, lääkärin tai muun terveydenhuollon ammattihenkilön tai papin tehtävässään saamaan tietoon tai lähdesuojan alaan liittyvään tietoon. Kieltoihin liittyvät poikkeukset liittyvät esimerkiksi kohdehenkilön suostumukseen, niin sanottuun poikkeukseen ylitörkeiden rikosten osalta ja siihen, että velvollisuus tai oikeus kieltäytyä todistamasta ei koske tietoa, jonka oikeudettomasta hankkimisesta, paljastamisesta tai käyttämisestä syyttäjä ajaa syyttettä.

PKL 10 luvun 52 §:ssä säädetään kuuntelu- ja katselukielloista. Esimerkiksi tietojen hankkimista telekuuntelun sijasta (PKL 10 luku 4 §) ei saa kohdistaa muun ohella rikoksesta epäillyn ja hänen oikeudellisen avustajansa väliseen viestiin, papin tai muun vastaavassa asemassa olevan henkilön väliseen viestiin eikä rikoksen johdosta vapautensa menettäneen epäillyn ja lääkärin, sairaanhoitajan, psykologin tai sosiaalityöntekijän väliseen viestiin. Ellei tutkittavana ole niin sanottu yli törkeä rikos, eli rikos, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi vuotta-vankeutta, muun muassa tietojen hankkimista telekuuntelun sijasta ei saa kohdistaa myöskään rikoksesta epäillyn ja muun ohella hänen nykyisen tai entisen aviopuolison taikka nykyisen avopuolison tai sisaruksen väliseen viestiin, rikoksesta epäillyn ja muun ohella lääkärin tai muun terveydenhuollon ammattihenkilön väliseen viestiin, eikä rikoksesta epäillyn ja muun ohella yleisön saataville toimitetun viestin laatijan tai julkaisijan tai ohjelma-toiminnan harjoittajan väliseen viestiin. Mainitut kuuntelu- ja katselukiellot eivät kuitenkaan koske tapauksia, joissa edellä tarkoitettua henkilöä epäillään samasta tai siihen välittömästi liittyvästä rikoksesta kuin rikoksesta epäiltyä ja myös hänen osaltaan on tehty päätös esimerkiksi tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta. Eurooppalaisella esittämismääräyksellä hankittavien tietojen osalta PKL 10 luvun 52 § voisi tulla kyseeseen, kun toisen jäsenvaltion antama määräys koskisi sisältötietoja.

PKL 10 luvun 55 §:ssä säädetään ylimääräisestä tiedosta. Pykälän mukaan ylimääräisellä tiedolla tarkoitetaan muun muassa telekuuntelulla ja televalvonnalla saatua tietoa, joka ei liity rikokseen tai joka koskee muuta rikosta kuin sitä, jonka tutkintaa varten lupa tai päätös on annettu. Ylimääräisen tiedon käyttämisestä taas säädetään PKL 10 luvun 56 §:ssä.

Ylimääräistä tietoa saa käyttää rikoksen selvittämisessä, jos tieto koskee sellaista rikosta, jonka tutkinnassa olisi saatu käyttää sitä pakkokeinoja, jolla tieto on saatu. Ylimääräistä tietoa saa käyttää myös, jos ylimääräisen tiedon käyttämisellä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi ja rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kolme vuotta vankeutta tai kyse on muusta PKL 10 luvun 56 §:n 2 momentissa tarkoitettusta rikoksesta taikka syyttömyyttä tukevana selvityksenä. Lisäksi ylimääräistä tietoa saa käyttää hengelle, terveydelle tai vapaudelle aiheutuvan merkittävän vaaran taikka huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi.

Artiklan 5 kohdan ensimmäisen kappaleen mukaan jos vastaanottaja katsoo yksinomaan esittämismääräystodistuksessa olevien tietojen perusteella, että esittämismääräystodistuksen täytäntöönpano täytäntöönpanovaltiossa voisi olla ristiriidassa koskemattomuuden tai erioikeuden kanssa taikka sellaisten rikosoikeudellisen vastuun määrittelyä ja rajoittamista

koskevien sääntöjen kanssa, jotka liittyvät lehdistön vapauteen ja ilmaisuvapauteen muissa tiedotusvälineissä, vastaanottajan on ilmoitettava asiasta määräyksen antavalle viranomaiselle ja täytäntöönpanoviranomaiselle liitteessä III esitettyä lomaketta käyttäen.

Liitteen III d-osan a-alakohtaan merkittäisiin tieto ristiriidasta ja b-alakohtaan tulisi lisätä tarkempi selvitys mainitusta ristiriidasta sekä tarvittaessa maininta ja selvitys muista asiaan mahdollisesti liittyvistä syistä. Vastaanottajalla olisi velvollisuus toimittaa nämä tiedot sekä määräyksen antavalle viranomaiselle että täytäntöönpanoviranomaiselle riippumatta siitä, onko tapauksen osalta tehty 8 artiklan mukaista ilmoitusta täytäntöönpanoviranomaiselle.

Lisäksi 5 kohdan *toisen kappaleen* mukaan, jos ilmoitusta täytäntöönpanoviranomaiselle ei ole tehty 8 artiklan nojalla, määräyksen antavan viranomaisen on otettava huomioon edellä kohdan ensimmäisessä kappaleessa tarkoitetut tiedot ja päätettävä omasta aloitteestaan tai täytäntöönpanoviranomaisen pyynnöstä, peruuttaako se eurooppalaisen esittämismääräyksen, mukauttaako se sitä vai pitääkö se sen voimassa.

Täytäntöönpanoviranomaisen mahdollinen pyyntö pohjautuisi ensimmäisessä kappaleessa tarkoitettuun palveluntarjoajan ilmoitukseen. Ilmoituksen myötä täytäntöönpanoviranomainen voisi pyytää määräyksen antavaa viranomaista peruuttamaan esittämismääräyksen. Päätöksen peruuttamisesta tekisi kuitenkin lopulta määräyksen antava viranomainen.

Edelleen 5 kohdan *kolmannen kappaleen* mukaan, jos ilmoitus täytäntöönpanoviranomaiselle on tehty 8 artiklan nojalla, määräyksen antavan viranomaisen on otettava huomioon kohdan ensimmäisessä kappaleessa tarkoitetut tiedot ja päätettävä, peruuttaako se eurooppalaisen esittämismääräyksen, mukauttaako se sitä vai pitääkö se sen voimassa. Täytäntöönpanoviranomainen voi päättää esittää 12 artiklassa esitetyt kieltäytymisperusteet.

Kolmannessa kappaleessa tarkoitetaan sitä tilannetta, jossa täytäntöönpanoviranomaiselle olisi toimitettu esittämismääräys samanaikaisesti kuin palveluntarjoajalle 8 artiklan mukaisesti. Tällöin kyse olisi rikoksesta, jota ei olisi tehty määräyksen antavassa valtiossa ja henkilö, jonka tietoja pyydetään, ei asu määräyksen antavassa valtiossa. Kyse ei siten olisi puhtaasti määräyksen antavan valtion kansallisesta rikostutkinnasta. Näissä tilanteissa 8 artiklan mukainen täytäntöönpanoviranomainen voisi vedota 12 artiklan mukaisiin kieltäytymisperusteisiin.

Huomionarvoista on, että 5 kohdan toisen kappaleen mukaisessa tilanteessa täytäntöönpanoviranomainen ei voisi vedota 12 artiklan mukaisiin kieltäytymisperusteisiin, vaan voisi ainoastaan pyytää määräyksen antavaa viranomaista peruuttamaan määräyksen. Erona siten on se, että 5 kohdan toisessa kappaleessa kyse olisi määräyksen antavan valtion kansallisesta rikostutkinnasta ja käytännössä ainoa yhteys Suomeen olisi sinänsä palveluntarjoajan sijainti. Asetuksen mukaisesti tällaisissa tilanteissa täytäntöönpanovaltiolla ei olisi syytä puuttua laajemmin määräyksen täytäntöönpanoon.

Edellä 3 artiklan 17 kohdassa mainitusti esityksessä ehdotetaan, että Suomessa täytäntöönpanoviranomaisia ovat poliisiviranomaiset ja Helsingin käräjäoikeus. Tarkemmin näitä ehdotuksia käsitellään 12 ja 16 artiklan yhteydessä. Ehdotuksen mukaan poliisi olisi myös muun ohella asetuksen 10 artiklan 5 kohdassa tarkoitettu toimivaltainen täytäntöönpanoviranomainen lukuun ottamatta 8 artiklan mukaisia tilanteita, joita 5 kohdan kolmas kappale koskee. Viimeksi mainituissa tilanteissa toimivaltainen täytäntöönpanoviranomainen olisi Helsingin käräjäoikeus.

Kohdan 5 ensimmäisen kahden kappaleen mukaisessa tilanteessa kansallisesti toimivaltainen viranomais eli poliisi saisi palveluntarjoajalta tiedon siitä, että se katsoo esittämismääräystodistuksessa olevien tietojen perusteella esittämismääräyksen olevan ristiriidassa täytäntöönpanovaltiossa koskemattomuuden tai erioikeuden kanssa taikka sellaisten rikosoikeudellisen vastuun määrittelyä ja rajoittamista koskevien sääntöjen kanssa, jotka liittyvät lehdistön vapauteen ja ilmaisuvapauteen muissa tiedotusvälineissä. Näissä tilanteissa kyse olisi edellä mainitusti määräyksen antavan valtion kansallisesta rikostutkinnasta ja tapauksen yhteys Suomeen liittyisi vain palveluntarjoajan tai sitä edustavan tahon sijaintiin. Palveluntarjoajalta saadun ilmoituksen ja siinä mainittavien tietojen perusteella täytäntöönpanoviranomais tulisi ensi kertaa tietoiseksi määräyksestä ja voisi pyytää määräyksen antavalta viranomaiselta määräyksen peruuttamista.

Koska esityksen mukaan poliisi toimisi Suomessa pääasiallisena täytäntöönpanoviranomaisena 16 artiklan mukaisissa tilanteissa, perustelluksi voidaan katsoa poliisin toimiminen täytäntöönpanoviranomaisena myös 10 artiklan 5 kohdan ensimmäisen kahden kappaleen mukaisissa tilanteissa. Kyse ei olisi vielä konkreettisesti 16 artiklan mukaisesta täytäntöönpanomenettelyä koskevasta tilanteesta eikä täytäntöönpanoviranomaisen tulisi arvioida määräystä tarkemmin, esimerkiksi suhteessa 16 artiklan mukaisiin kieltäytymisperusteisiin. Suomessa poliisilla olisi parhaimmat mahdollisuudet arvioida määräystä mahdollisten kansallisten ristiriitojen suhteen. Poliisi tekee samanlaista arviointia kansallisissa rikostutkinnoissa, kun kyse on esimerkiksi pakkokeinolain 7 luvun (erityisesti 3 §:n) takavarikkoa ja asiakirjan jäljentämistä koskevien sekä vastaavien oikeudenkäymiskaaren 17 luvun säännösten soveltumisesta tai pakkokeinolain 10 luvun telepakkokeinojen soveltamisesta. Poliisilla on myös kansallisesti parhaimmat mahdollisuudet arvioida palveluntarjoajan toimittamia tietoja ristiriidasta ja määräyksen suhdetta mahdollisiin kansallisiin ristiriitoihin rikostutkinnallisesta näkökulmasta.

Menettelyn osalta 5 kohta on riittävän selvä soveltuakseen suoraan eikä se edellytä täydentävää kansallista lainsäädäntöä. Edellä mainituin perustein esityksessä kuitenkin ehdotetaan, että asetusta täydentävään kansalliseen täydentävään lainsäädäntöön lisätään säännös, jonka mukaan 10 artiklan 5 kohdassa tarkoitettu täytäntöönpanoviranomais olisi poliisi (13 §).

Artiklan 6 kohdassa säädetään menettelystä tilanteissa, joissa vastaanottaja ei pysty noudattamaan velvoitettaan esittää pyydetty tieto esittämismääräystodistuksen puutteellisuuden tai virheellisuuden vuoksi.

Kohdan toisen kappaleen osalta on otettava huomioon, että siinä asetettu määräaika määräyksen antavan viranomaisen vastaukselle on viimeistään viiden päivän kuluessa lomakkeen vastaanottamisesta. Edellä 2 kohdan yhteydessä mainitusti, koska kohdassa ei ole nimenomaisesti jätetty ulkopuolelle yleisiä vapaapäiviä, sunnuntaita tai lauantaita, asetuksen 1182/71/ETY 3 artiklan 3 kohdan mukaisesti nämä luetaan mukaan määräaikoihin.

Artiklan 6 kohta on riittävän selvä soveltuakseen suoraan eikä se edellytä täydentävää kansallista lainsäädäntöä.

Artiklan 7 kohdassa säädetään menettelystä tilanteissa, joissa vastaanottaja ei pysty noudattamaan velvoitettaan esittää pyydettyä tietoa vastaanottajasta riippumattomista olosuhteista johtuvan tosiasiallisen mahdottomuuden vuoksi.

Asetuksen johdanto-osan 59 kappaleessa selvennetään 7 kohdassa mainittua riippumattomista olosuhteista johtuvaa tosiasiallista mahdottomuutta. Artiklan 7 kohta on riittävän selvä soveltuakseen suoraan eikä se edellytä täydentävää kansallista lainsäädäntöä.

Artiklan 8 kohta koskee määräyksen antavalle viranomaiselle sekä 8 artiklan mukaisissa tilanteissa täytäntöönpanoviranomaiselle tehtävää ilmoitusta niissä tilanteissa, joissa vastaanottaja ei toimita pyydettyjä tietoja, ei toimita pyydettyjä tietoja täydellisenä tai ei toimita pyydettyjä tietoja täsmennetyn määräajan kuluessa. Määräyksen antavan viranomaisen on tarkasteltava eurooppalaista esittämismääräystä uudelleen vastaanottajan toimittamien tietojen perusteella ja tarvittaessa asetettava vastaanottajalle uusi määräaika tiedon esittämiseksi.

Kohdasta ei tarkemmin selviä, kuinka pitkä määräyksen antavan viranomaisen uuden määräajan tiedon esittämiseksi tulisi olla. Artiklan 2–4 kohta huomioon ottaen voidaan katsoa, että kyse olisi määräyksen antaneen viranomaisen tarkastelun jälkeen jossain määrin uudesta eurooppalaisesta esittämismääräyksestä. Asetettavan uuden määräajan pituuden arviointi jäisi kuitenkin määräyksen antavan viranomaisen harkintaan. Uuden määräajan tulisi olla kohtuullinen ottaen samalla huomioon asetuksen sääntelemän menettelyn tehokkuustavoitteet.

Artiklan 8 kohta on riittävän selvä soveltuakseen suoraan eikä se edellytä täydentävää kansallista lainsäädäntöä.

Artiklan 9 kohta koskee tietojen säilyttämistä niiden esittämiseen saakka. Kohdan toisen kappaleen mukaan, kun tietojen esittäminen ja niiden säilyttäminen ei ole enää tarpeen, määräyksen antavan viranomaisen ja tapauksen mukaan 16 artiklan 8 kohdan nojalla täytäntöönpanoviranomaisen on ilmoitettava asiasta vastaanottajalle ilman aiheutonta viivytystä.

Artiklan 9 kohta on riittävän selvä soveltuakseen suoraan eikä se edellytä täydentävää kansallista lainsäädäntöä.

Asetuksen **11 artikla** koskee säilyttämismääräystodistuksen täytäntöönpanoa. Artiklan mukaan säilyttämismääräystodistuksen mukaiset pyydetty tiedot on ilman aiheutonta viivytystä säilytettävä ja tietojen säilytysvelvollisuus lakkaa 60 päivän kuluttua, paitsi jos määräyksen antava viranomainen vahvistaa liitteessä V esitettyä lomaketta käyttäen, että on annettu myöhempi esittämispyyntö. Määräyksen antava viranomainen voi tämän 60 päivän jakson aikana liitteessä VI esitettyä lomaketta käyttäen jatkaa tietojen säilyttämisvelvoitteen kestoa 30 päivän lisäjaksolla, jos se on tarpeen myöhemmän esittämispyyntöön antamiseksi. Muutoin artikla pääosin on vastaavanlainen kuin 10 artikla, joten edellä 10 artiklassa mainitut seikat pätevät soveltuvin osin myös 11 artiklan osalta.

Tässä kohdin on tarkoituksenmukaista ottaa huomioon asetuksen johdanto-osan 19 ja 20 kappale. Asetuksessa ei säädetä palveluntarjoajien yleisestä tietojen säilytysvelvollisuudesta eikä se mahdollista yleistä ja erotuksetta tapahtuvaa tiedon säilyttämistä. Lisäksi asetus ei mahdollista sellaisen tiedon hankkimista, joka tallennetaan tai eurooppalaisen säilyttämismääräyksen vastaanottamisen jälkeen. Asetus ei myöskään vaikuta palveluntarjoajien tai niiden käyttäjien suorittamaan salauksen käyttöön.

Edellä mainitusti Suomessa pakkokeinolain 8 luvun 24 §:n mukaisesti pidättämiseen oikeutettu virkamies voi antaa datan säilyttämismääräyksen, jolla määrätään dataa hallussaan tai määräysvallassaan pitävä, ei kuitenkaan rikoksesta epäiltyä, säilyttämään se muuttumattomana. Määräyksestä on pyynnöstä annettava kirjallinen todistus, jossa yksilöidään määräyksen kohteena oleva data.

Saman luvun 25 §:n mukaisesti datan säilyttämismääräys annetaan kolmeksi kuukaudeksi kerrallaan ja määräys voidaan uudistaa rikoksen tutkinnan sitä edellyttäessä. Määräys on kuitenkin kumottava niin pian kuin se ei enää ole tarpeen.

Pakkokeinolain mukaisen datan säilyttämismääräyksen voi siten antaa 90 päiväksi kerrallaan. Kansallinen sääntely on näin ollen riittävä asetuksen mukaisen säilyttämismääräyksen keston osalta. PKL 8 luvun 24 §:n mukaisesti määräys voi koskea myös dataa, jonka voidaan olettaa tulevan laitteeseen tai tietojärjestelmään määräyksen antamista seuraavan kuukauden aikana, kun taas asetuksen johdanto-osan 19 kappaleen mukaisesti asetusta ei mahdollista tätä. Asetuksen mukainen datan säilyttämismääräys ei siten voi koskea myös dataa, jonka voidaan olettaa tulevan laitteeseen tai tietojärjestelmään määräyksen antamista seuraavan kuukauden aikana.

Artiklaa voidaan soveltaa suoraan, eikä se edellytä täydentävää kansallista lainsäädäntöä. Soveltuvien osien 10 artiklan 5 kohdassa mainituin perustein esityksessä ehdotetaan, että asetusta täydentävään kansalliseen täydentävään lainsäädäntöön lisätään säännös, jonka mukaan 11 artiklan 4 kohdassa tarkoitettu täytäntöönpanoviranomainen olisi poliisi (13 §).

Asetuksen **12 artikla** sisältää eurooppalaisia esittämismääräyksiä koskevat kieltäytymisperusteet. Artikla koskee ainoastaan tilanteita, kun määräyksen antava viranomainen on tehnyt ilmoituksen täytäntöönpanoviranomaiselle 8 artiklan nojalla. Artikla ei sääntele palveluntarjoajan käytössä olevista kieltäytymisperusteista, vaan koskee ainoastaan täytäntöönpanoviranomaisen arvioitavaksi tarkoitettuja kieltäytymisperusteita, kun kyse on sellaisesta liikenne- ja sisältötietoja koskevasta eurooppalaisesta esittämismääräyksestä, jonka osalta täytäntöönpanoviranomaiselle on tehty ilmoitus 8 artiklan mukaisesti. Artikla ei siten koske tilaajatietoja ja yksinomaan henkilön tunnistamiseksi hankittavia tietoja.

Artiklan 1 kohdan mukaan, jos määräyksen antava viranomainen on tehnyt ilmoituksen täytäntöönpanoviranomaiselle 8 artiklan nojalla, sanotun kuitenkin rajoittamatta 1 artiklan 3 kohdan soveltamista, täytäntöönpanoviranomaisen on mahdollisimman pian mutta viimeistään 10 päivän kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta tai hätätapauksissa viimeistään 96 tunnin kuluessa tällaisesta vastaanottamisesta arvioitava määräyksessä esitetyt tiedot ja tapauksen mukaan esitettävä yksi tai useampi a–d alakohdassa olevista kieltäytymisperusteista. Edellä on tarkemmin kerrottu 10 artiklan mukaisesta täytäntöönpanomenettelystä. Kyseisen 10 artiklan yhteydessä määräaika-kohtien osalta todettu koskee myös 12 artiklassa säädettyjä määräaikoja.

Artiklan 1 kohdan a alakohdassa kieltäytymisperusteena mainitaan se, että pyydettyä tietoa suojaa täytäntöönpanovaltion lainsäädännön nojalla myönnetty koskemattomuus tai erioikeus, joka estää määräyksen täytäntöönpanon tai toimeenpanon, tai pyydettyyn tietoon sovelletaan rikosoikeudellisen vastuun määrittelyä tai rajoittamista koskevia sääntöjä, jotka liittyvät lehdistön vapauteen tai ilmaisuvapauteen muissa tiedotusvälineissä ja jotka estävät määräyksen täytäntöönpanon tai toimeenpanon.

Asetuksen johdanto-osan 47 kappaleessa täsmennetään a alakohdan kieltäytymisperustetta. Tältä osin viitataan EIO-direktiivissäkin viitattuun koskemattomuuteen ja erioikeuteen, jotka voivat koskea henkilöryhmiä, kuten diplomaatteja, tai erikseen suojeltuja suhteita, kuten asianajosalaisuutta tai toimittajien oikeutta olla paljastamatta tietolähteitään. Lisäksi on huomioitava johdanto-osan 48 kappale koskien täytäntöönpanovaltion toimivaltaisen viranomaisen kuulemista.

Suomessa kieltäytymisperuste tarkoittaisi muun muassa oikeudenkäymiskaaren 17 luvun sääntelyä velvollisuudesta tai oikeudesta kieltäytyä todistamasta, kuten oikeudenkäyntiavustajan ja lääkärin vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluvat asiat. Kieltäytymisperuste kattaisi myös tilanteet, joissa määräystä ei voida panna täytäntöön jonkin muun lainsäädäntöön tai Suomea sitovaan kansainväliseen velvoitteeseen sisältyvän koskemattomuuden tai erioikeuden vuoksi. Säännös kattaisi esimerkiksi vieraan valtion diplomaattiseen edustajaan tai edustustoon taikka perustuslaissa säänneltyihin kansanedustajan

koskemattomuuteen tai tasavallan presidentin virkatoimia koskevaan syytesuojaan liittyvät tilanteet. Kieltäytymisperusteen käsillä oloa arvioitaessa tulisi huomioida myös se, mitä valtioneuvoston jäsenen vastuun osalta ministerisyyteen edellytyksistä, nostamisesta ja käsittelystä sekä ylempien laillisuusvalvojien oikeudellisesta vastuusta säädetään. Suomen ollessa täytäntöönpanovaltio sovellettaviksi tulisivat myös muun muassa oikeudenkäymiskaaren 17 luvun säännökset todistajan kieltäytymisoikeudesta ja lähdesuojasta sekä pakkokeinolain 7 luvun 3 §:ssä tarkoitetut rikoksesta epäillyn läheisiin henkilöihin sekä vaitiolovelvollisuuteen ja -oikeuteen liittyvät takavarikoimis- ja jäljentämiskiellot. Käytännössä todistajan kieltäytymisoikeutta tai -velvollisuutta koskevat säännökset tulisivat usein sovellettaviksi vasta siinä vaiheessa, kun esittämismääräystä pannaan 16 artiklan mukaisesti täytäntöön. Lopputuloksena kuitenkin olisi kieltäytymistilanteita vastaavasti, ettei määräystä kaikilta osin voitaisi panna täytäntöön.

Alakohdan b mukaan kieltäytymisperusteena on se, että poikkeustilanteissa on olemassa perusteltu syy katsoa erityisten ja objektiivisten todisteiden pohjalta, että määräyksen täytäntöönpano olisi tapauksen erityiset olosuhteet huomioon ottaen ilmeisessä ristiriidassa SEU 6 artiklassa ja perusoikeuskirjassa vahvistetun asiaan liittyvän perusoikeuden kanssa. Asetuksen johdanto-osan 64 kappaleessa täsmennetään b alakohdan kieltäytymisperustetta.

Alakohdan c mukaan kieltäytymisperusteena on se, että määräyksen täytäntöönpano olisi vastoin ne bis in idem -periaatetta. Ne bis in idem merkitsee kieltoa tutkia, syyttää ja tuomita toiseen kertaan rikoksesta, josta henkilö on jo lopullisesti vapautettu tai tuomittu syylliseksi. Alakohtaa c selvennetään johdanto-osan 46 kappaleessa.

Alakohdan d mukaan kieltäytymisperusteena on se, että menettely, jonka johdosta määräys on annettu, ei ole täytäntöönpanovaltion lainsäädännön mukaan rikos, paitsi jos se koskee rikosta, joka on lueteltu liitteessä IV esitettyihin rikosluokkiin kuuluvana ja jonka määräyksen antava viranomais on maininnut esittämismääräystodistuksessa, jos siitä voi määräyksen antavassa valtiossa seurata vapaudenmenetyksen käsittävä rangaistus tai turvaamistoimenpide, jonka enimmäiskesto on vähintään kolme vuotta. Vastaavan sisältöinen kieltäytymisperuste sisältyy muun muassa EIO-direktiiviin. Alakohdassa kuvattu niin sanottu listarikosmalli, jolloin kaksoisrangaistavuutta ei ole sallittua edellyttää, perustuu siihen, että listassa luetellut rikostyyppit ovat laajasti kaikissa jäsenvaltioissa kriminalisoituja, vaikka rikostunnusmerkistöjen yksityiskohdissa on eroja.

Kaksoisrangaistavuudesta luopumisen merkitys listarikostilanteissa on ennen muuta siinä, ettei täytäntöönpanoviranomaisen käsillä olevassa tapauksessa tarvitse ryhtyä tutkimaan sitä, täyttääkö teko kaikilta osin täytäntöönpanovaltion laissa edellytetyn rikoksen tunnusmerkistön. Muissa kuin listarikoksissa olisi sallittua edellyttää kaksoisrangaistavuutta. Sitä on Suomessa vakiintuneesti sovellettu in abstracto, jolloin riittävää kaksoisrangaistavuuden toteutumiseksi on, että teko vastaavissa olosuhteissa Suomessa tehtynä olisi rangaistavaa. Liitteen IV rikosluokkien listaus vastaa pääosin eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä annetun neuvoston puitepäätöksen 2002/584/YÖS (EAW) 2 artiklan 2 kohdan rikosluokkalistausta.

Lisäksi 12 artiklan osalta on otettava huomioon johdanto-osan 11 kappale, jonka mukaan mitään tässä asetuksessa olevaa ei saisi tulkita siten, että se estäisi täytäntöönpanoviranomaista kieltäytymistä eurooppalaisesta esittämismääräyksestä, jos on syytä objektiivisten seikkojen perusteella katsoa, että eurooppalainen esittämismääräys on annettu jonkun henkilön asettamiseksi syytteeseen tai rankaisemiseksi sillä perusteella, mikä on hänen sukupuolensa, rotunsa tai etninen alkuperänsä, uskontonsa, seksuaalinen suuntautumisensa tai sukupuoli-identiteettinsä, kansalaisuutensa, kieltänsä tai poliittiset mielipiteensä, tai että jokin näistä syistä voisi vahingoittaa hänen asemaansa.

Artiklan 1 kohtaa voidaan soveltaa suoraan kieltäytymisperusteiden osalta, eivätkä ne edellytä täydentävää kansallista lainsäädäntöä. Tarpeen on kuitenkin säätää täydentävästi kansallisesti 12 artiklan mukaisesta täytäntöönpanoviranomaisesta. Asetuksen johdanto-osan 61 kappaleen mukaan jos 8 artiklan mukaisesti ilmoitus täytäntöönpanoviranomaiselle on tehty, täytäntöönpanovaltio voisi säätää kansallisessa lainsäädännössään, että eurooppalaisen esittämismääräyksen täytäntöönpano saattaa edellyttää jonkin täytäntöönpanovaltion tuomioistuimen osallistumista menettelyyn.

Kansallisissa tilanteissa liikenne- ja sisältötietojen hankkiminen edellyttää tuomioistuimen luvan lukuun ottamatta tietyin edellytyksin PKL 7 luvun takavarikkotilanteita sisältötietojen hankkimiseksi. Lisäksi tietojen hankkiminen rajat ylittävästi eurooppalaisella esittämismääräyksellä edellyttäisi tuomioistuimen vahvistuksen. Esityksessä katsotaan perustelluksi keskittää 12 artiklan mukaiset täytäntöönpanoviranomaisen tehtävät kieltäytymisperusteiden arvioimiseksi – ottaen samalla huomioon täytäntöönpanoviranomaisen tehtävät - 10 artiklan mukaisesti esittämismääräystodistuksen täytäntöönpanemiseksi yhdelle käräjäoikeudelle. Täytäntöönpanoviranomaisen 10 ja 12 artiklan mukaiset tehtävät liikenne- ja sisältötietojen osalta voivat olla oikeudellisesti erityisen vaativia edellyttäen erityisosaamista, joka voidaan saavuttaa ja ylläpitää vain käytännön työssä. Lisäksi keskittämistä pohdittaessa on myös otettava huomioon, että täytäntöönpanoviranomaisen 10 ja 12 artiklan mukaiset tehtävät tulee käsitellä ja ratkaista asetuksessa edellytetyissä määräajoissa.

Liikennetieto, lukuun ottamatta asetuksessa määriteltyä yksinomaan käyttäjän tunnistamiseksi pyydettyä tietoa, ja sisältötieto ovat arkaluonteisia. Kyseisten tietojen hankkiminen on merkityksellistä erityisesti perustuslain (731/1999) 10 §:ssä turvatus yksityiselämän, henkilötietojen ja luottamuksellisen viestin suojan näkökulmasta. Liikenne- ja sisältötietoja koskevalla eurooppalaisella esittämismääräyksellä voidaan puuttua merkittävästi näiden perusoikeuksien suojaan. Edellä mainitusti myös kansallisesti näiden tietojen hankkiminen viestinnän välittäjän hallusta edellyttää pakkokeinolaista 10 luvun mukaisesti tuomioistuimen etukäteisluvan. Näistä syistä esityksestä katsotaan tarpeelliseksi, että 8 artiklan piiriin kuuluvien esittämismääräysten täytäntöönpanossa varmistettaisiin tuomioistuimen osallistuminen menettelyyn.

Esityksessä ehdotetaan 12 artiklan mukaisten täytäntöönpanoviranomaisen tehtävien keskittämistä Helsingin käräjäoikeuteen (11 §). Täytäntöönpanotoimivallan keskittämistä Helsingin käräjäoikeuteen puoltaa se, että siten turvattaisiin käsiteltävissä asioissa tarvittava erityisasiantuntemus. Muilla paikkakunnilla toimivilla käräjäoikeuksilla ei ole vastaavan laajuista kokemusta EU:n vastavuoroisen tunnustamisen säädöksistä kuin Helsingin käräjäoikeudella. Sääntely olisi myös johdonmukaista suhteessa muuhun EU-lainsäädäntöön, sillä esityksessä ehdotettava keskittämismääräys sisältyy myös eräisiin muihin vastavuoroista tunnustamista koskevien Euroopan unionin instrumenttien täytäntöönpanolakeihin, kuten EU-luovuttamislakiin (11 §) ja EIO-lakiin (5 §:n 2 momentti).

Esityksessä ehdotettu asian käsittelemiseen ja ratkaisemiseen liittyvästä menettelystä on tarkemmin selostettu edellä 10 artiklan yhteydessä.

Artiklan 2 kohdan mukaan, jos täytäntöönpanoviranomainen esittää jonkin kieltäytymisperusteen 1 kohdan nojalla, sen on ilmoitettava asiasta vastaanottajalle ja määräyksen antavalle viranomaiselle. Vastaanottajan on keskeytettävä eurooppalaisen esittämismääräyksen täytäntöönpano, eikä se saa siirtää tietoa, ja määräyksen antavan viranomaisen on peruutettava määräys.

Kohtaa voidaan soveltaa suoraan, eikä se edellytä täydentävää kansallista lainsäädäntöä. Määräyksen antaneen viranomaisen 8 artiklan mukainen ilmoitus tehtäisiin sähköisesti Helsingin käräjäoikeudelle hajautetun tietojärjestelmän välityksellä. Asian käsittelemisen jälkeen Helsingin käräjäoikeus voisi ilmoittaa kieltäytymisperusteeseen vetoamisesta niin ikään sähköisesti hajautetun tietojärjestelmän kautta.

Artiklan 3 kohdan mukaan täytäntöönpanoviranomaisen, jolle on tehty ilmoitus 8 artiklan nojalla, on, ennen kuin se päättää esittää jonkin kieltäytymisperusteen, otettava yhteyttä määräyksen antavaan viranomaiseen jollakin tarkoitukseen soveltuvalla tavalla keskustellakseen toteutettavista aiheellisista toimenpiteistä. Määräyksen antava viranomainen voi tämän perusteella päättää mukauttaa eurooppalaista esittämismääräystä tai peruuttaa sen. Jos tällaisten keskustelujen jälkeen ei päästä ratkaisuun, täytäntöönpanoviranomainen, jolle on tehty ilmoitus 8 artiklan nojalla, voi päättää esittää eurooppalaista esittämismääräystä koskevia kieltäytymisperusteita ja sen on ilmoitettava asiasta määräyksen antavalle viranomaiselle ja vastaanottajalle.

Kohdasta ei tarkemmin selviä, mitä tarkoitetaan viranomaisten yhteydenpitoon liittyen ”tarkoitukseen soveltuvalla tavalla”. Kohdan voidaan katsoa sisältävän liikumavaraa eli täytäntöönpanoviranomaisen päätettävissä olisi keino, jolla se olisi yhteydessä määräyksen antavaan viranomaiseen. Kohdasta on tulkittavissa, että kyse voisi olla jossain määrin tarkemmista muodollisuuksista vapaasta yhteydenotosta määräyksen antavaan viranomaiseen. Kyse voisi siten olla esimerkiksi puhelinkeskustelusta.

Kohtaa voidaan soveltaa suoraan, eikä se edellytä täydentävää kansallista lainsäädäntöä. Kohta vastaa soveltuvin osin EIO-direktiivin 11 artiklan 4 kohtaa eikä EIO-laissa ole sitä koskevaa sääntelyä erikseen.

Artiklan 4 kohdan mukaan, jos täytäntöönpanoviranomainen päättää esittää kieltäytymisperusteita 1 kohdan nojalla, se voi mainita, vastustaako se kaiken eurooppalaisessa esittämismääräyksessä pyydetyn tiedon siirtoa tai voidaanko tietoa siirtää vain osittain tai käyttää täytäntöönpanoviranomaisen täsmentämin edellytyksin.

Artiklan 4 kohdan osalta on tarvetta täydentävälle kansalliselle lainsäädännölle. Esityksessä ehdotetaan, että täydentävä sääntely vastaisi soveltuvin osin EIO-lain 18 §:ää ottaen kuitenkin huomioon myös pakkokeinolain 7 luvun 3 §:ssä tarkoitetut takavarikoimis- ja jäljentämiskiellot. Ehdotusta on käsitelty tarkemmin edellä 10 artiklan 4 kohdan yhteydessä.

Lisäksi artiklan 5 kohdan mukaan, jos täytäntöönpanovaltion viranomaisella on toimivalta luopua tämän artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettua koskemattomuudesta tai erioikeudesta, määräyksen antava viranomainen voi pyytää täytäntöönpanoviranomaista, jolle on tehty ilmoitus 8 artiklan nojalla, ottamaan yhteyttä mainittuun täytäntöönpanovaltion viranomaiseen pyytääkseen sitä käyttämään tuota toimivaltaa viipymättä. Jos koskemattomuudesta tai erioikeudesta luopuminen kuuluu toisen jäsenvaltion tai kolmannen maan viranomaisen taikka kansainvälisen järjestön toimivaltaan, määräyksen antava viranomainen voi pyytää kyseessä olevaa viranomaista käyttämään tuota toimivaltaa. Kansallisten tapausten osalta on tarpeen tullen huomioitava myös mahdollinen tarve konsultoida ulkoministeriötä.

Kohtaa voidaan soveltaa suoraan, eikä se edellytä täydentävää kansallista lainsäädäntöä.

Asetuksen **13 artikla** koskee käyttäjälle ilmoittamista ja luottamuksellisuutta. Artiklan sisältöä selvennetään myös johdanto-osan 67 kappaleessa.

Artiklan 1 kohdan mukaan pääsääntönä on henkilön, jonka tietoja pyydetään, ilman aiheetonta viivytystä tapahtuva ilmoittaminen. Kohtaa voidaan soveltaa suoraan, eikä se edellytä täydentävää kansallista lainsäädäntöä.

Artiklan 2 kohdan mukaan mahdollista on kuitenkin ilmoituksesta poiketa kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Kohdan mukaan ilmoituksen antamista voidaan viivyttää, rajoittaa tai jopa jättää tekemättä siltä osin ja niin pitkäksi aikaa kuin direktiivin (EU) 2016/680 13 artiklan 3 kohdan edellytykset täyttyvät, jolloin määräyksen antavan viranomaisen on ilmoitettava asiakirja-aineistossa syyt viivytykseen, rajoitukseen tai ilmoituksen tekemättä jättämiseen. Myös esittämismääräystodistukseen on lisättävä lyhyet perustelut.

Kohdassa viitatus direktiivin (EU) 2016/680 (jäljempänä rikosasioiden tietosuoja-direktiivi) 13 artikla koskee rekisteröidyn saataville asetettavia tai hänelle annettavia tietoja. Artiklan 3 kohta sisältää yleiset reunaehdot jäsenvaltioiden lainsäädäntötoimenpiteille, joilla viivytetään, rajoitetaan tai jätetään kokonaan tekemättä artiklan mukainen ilmoitus rekisteröidylle. Tämä voi olla mahdollista siltä osin ja niin pitkäksi aikaa kuin tällainen toimenpide on välttämätön ja oikeasuhteinen demokraattisessa yhteiskunnassa ottaen huomioon luonnollisen henkilön perusoikeudet ja oikeutetut edut, jotta muun muassa vältetään tuottamasta haittaa rikosten ennalta estämiselle, paljastamiselle, tutkimiselle tai rikoksiin liittyville syytoimille taikka rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanolle, yleisen turvallisuuden suojelemiseksi, kansallisen turvallisuuden suojelemiseksi tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien suojaamiseksi.

Rikosasioiden tietosuojadirektiivi on pantu kansallisesti täytäntöön rikosasioiden tietosuojalain 22 §:ssä, jonka 2 momentissa säädetään mahdollisuuksista rajoittaa selosteen ja muiden tarpeellisten tietojen antamista kokonaan tai osittain, mikäli se on välttämätöntä ja oikeasuhteista rikosasioiden tietosuojalain 28 §:ssä mainittujen tarkoituksen varmistamiseksi. Edellä mainittu säännös on tarkoitettu koskemaan nimenomaan rikosasioiden tietosuojadirektiivin 13 artiklan 2 kohdassa mainittuja tilanteita ja yksittäistapauksia (kts. myös HE 31/2018 vp, s. 49).

Rikosasioiden tietosuojalaki on yleislaki, jonka sääntelystä voidaan poiketa erityislainsäädännössä, ja se on tarkoitettu täydennettäväksi hallinnonalojen erityissääntelyllä (HE 31/2018 vp, s. 75). Huomioiden lain luonne yleislakina sekä e-evidence-asetuksen yksityiskohtaiset velvoitteet käyttäjälle ilmoittamisesta kaikkien tietoluokkien osalta, asetuksen 13 artiklan 2 kohdan osalta arvioidaan tarpeelliseksi ehdottaa kansalliseen täydentävään lainsäädäntöön sääntelyä, joka mahdollistaisi e-evidence-asetuksen 13 artiklan 1 kohdasta poikkeamisen (ks. kansallisen liikkumavaran käytöstä tarkemmin jakso 11.6.1). Kansallisessa sääntelyssä olisi kiinnitettävä huomiota siihen, että direktiivissä säädetty minimitaso henkilötietojen suojalle ei heikenny. Arviointia tulee tehdä perustuslain 10 §:n 1 momentin ja 21 §:n ohella myös EU:n perusoikeuskirjan 8 ja 52(1) artiklan valossa, huomioiden muun muassa perustuslakivaliokunnan sekä unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö. Edelleen tulee varmistua siitä, että e-evidence-asetuksen 13 artiklassa säädetty reunaehdot ilmoittamisesta poikkeamiseen täyttyvät (ks. tarkemmin säännöskohtaiset perustelut ja jakso 11.6.1).

E-evidence-asetuksen 13 artiklan 3 kohdan mukaan ilmoittaessaan asiasta henkilölle, jonka tietoja pyydetään, tämän artiklan 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla määräyksen antavan viranomaisen on annettava myös tietoa 18 artiklan nojalla saatavilla olevista oikeussuojakeinoista. Kohtaa voidaan soveltaa suoraan, eikä se edellytä täydentävää kansallista lainsäädäntöä. Oikeussuojakeinoja koskevaa 18 artiklaa käsitellään tarkemmin jäljempänä.

Lisäksi artiklan 4 kohdan mukaan vastaanottajien ja, jos kyseessä on eri henkilö, palveluntarjoajien on toteutettava tarvittavat alan kehityksen huipputasoa edustavat operatiiviset ja tekniset toimenpiteet esittämisen- tai säilyttämismääräystodistuksen sekä esitetyn tai säilytetyn tiedon luottamuksellisuuden, salassapidon ja eheyden varmistamiseksi. Asetuksen johdanto-osassa ei selvennetä 4 kohtaa tarkemmin.

Asetuksessa tai sen 13 artiklassa ei säädetä esittämisen- ja säilyttämismääräysten antamiseen ja täytäntöönpanomenettelyyn liittyvästä luottamuksellisuudesta viranomaistoiminnan suhteen. Esimerkiksi EIO-direktiivin 19 artiklassa säädetään erikseen tältä osin luottamuksellisuudesta. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö asetuksen mukaisessa menettelyssä jäsenvaltioiden olisi toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että määräyksen antanut viranomainen ja täytäntöönpanoviranomainen ottavat tai voivat ottaa tutkinnan luottamuksellisuuden asianmukaisesti huomioon asetuksen mukaisessa menettelyssä. Koska asetuksessa ei asiasta tarkemmin säädetä, voidaan katsoa, että siitä säätäminen on jätetty kansallisen lainsäädännön perusteella säädettäväksi sisältäen näin kansallista liikkumavaraa. Lähtökohtana on kuitenkin, että asetuksen mukaiset määräykset eivät ole julkisia täytäntöönpanovaltioissa.

Suomessa sovellettavat säännökset sisältyvät erityisesti viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettuun lakiin (621/1999), oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annettuun lakiin (370/2007, jäljempänä myös YtJulkL) sekä esitutkintalakiin, poliisilakiin ja syyttäjälaitoksesta annettuun lakiin.

Voimassa olevan EIO-lain 25 § sisältää säännöksen salassapidosta, vaitiolovelvollisuudesta sekä tietojen käyttöä koskevista rajoituksista. Pykälän 1 momentin mukaan toisen Euroopan unionin jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen Suomeen toimittamaan tutkintamääräykseen ja sen täytäntöönpanoon Suomessa sovelletaan, mitä Suomessa vastaavassa asiassa säädetään salassapidosta, vaitiolovelvollisuudesta ja tiedonsaantioikeudesta. Pykälän 2 momentin mukaan Suomen toimivaltaisen viranomaisen antaman tutkintamääräyksen käsittelyyn tuomioistuimissa sekä Suomen toimivaltaisen viranomaisen antaman tutkintamääräyksen perusteella Suomeen toimitettuihin todisteisiin, asiakirjoihin ja tietoihin Suomessa sovelletaan, mitä Suomessa vastaavassa asiassa säädetään salassapidosta, vaitiolovelvollisuudesta ja tiedonsaantioikeudesta. Pykälän 3 momentin mukaan sen lisäksi, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, on noudatettava niitä ehtoja ja menettelyjä, jotka toisen Euroopan unionin jäsenvaltion viranomainen on asettanut salassapidosta, vaitiolovelvollisuudesta tai tietojen käytön rajoituksista. Pykälän 4 momentin mukaan, kun syyttäjä 22 §:n 1 momentin perusteella saa vahvistettavaksi tutkintamääräyksen, hänen vaitiolovelvollisuuteensa ja vaitiolo-oikeuteensa sovelletaan, mitä säädetään esitutkintaviranomaisen vaitiolovelvollisuudesta ja vaitiolo-oikeudesta.

Voimassa olevan lain lähtökohtana voidaan näin ollen katsoa olevan, että toisen valtion Suomeen toimittamien asiakirjojen ja tallenteiden julkisuus määräytyy samalla tavoin kuin se määräytyisi, jos kyse olisi vastaavista kansallisista asiakirjoista tai tallenteista.

Vastaavan kansallisen julkisuuslainsäädännön soveltamista voidaan pitää lainsoveltajan kannalta selkeänä ratkaisuna, koska sovellettava lainsäädäntö pystyttäisiin tällä tavoin määrittämään. Ratkaisu kuitenkin edellyttäisi, että kansalliseen asetusta täydentävään sääntelyyn otettaisiin tätä koskeva selventävä säännös.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:ssä säädetään salassa pidettävistä asiakirjoista. Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat, jollei erikseen toisin säädetä, muun ohella asiakirjat, jotka koskevat Suomen suhteita

toiseen valtioon tai kansainväliseen järjestöön, asiakirjat, jotka liittyvät kansainvälisessä lainkäyttö- tai tutkintaelimessä tai muussa kansainvälisessä toimielimessä käsiteltävään asiaan, ja asiakirjat, jotka koskevat Suomen valtion, Suomen kansalaisten, Suomessa oleskelevien henkilöiden tai Suomessa toimivien yhteisöjen suhteita toisen valtion viranomaisiin, henkilöihin tai yhteisöihin. Mainitut asiakirjat ovat kuitenkin salassa pidettäviä ainoastaan, jos tiedon antaminen niistä aiheuttaisi vahinkoa tai haittaa Suomen kansainvälisille suhteille tai edellytyksille toimia kansainvälisessä yhteistyössä.

Asetuksen soveltamisalaan kuuluvien eurooppalaisten esittämismääräysten ja eurooppalaisten säilyttämismääräysten sekä niiden täytäntöönpanoon liittyvien asiakirjojen ja muiden tietojen ei voida katsoa olevan säännöksessä tarkoitettua sellaista kansainvälistä yhteistyötä, jota koskevan tiedon antaminen vahingoittaisi Suomen kansainvälisiä suhteita. Eurooppalaisen esittämismääräyksen ja eurooppalaisen säilyttämismääräyksen antamisessa olisi kyse EU:n jäsenvaltioiden viranomaisten välisestä yhteistyöstä, mikäli täytäntöönpanovaltion toimivaltainen viranomainen olisi mukana menettelyssä asetuksen täytäntöönpanoa koskevan sääntelyn mukaisesti. Siinä tarkoitettujen asiakirjojen mahdolliset salassapitoperusteet liittyvät esimerkiksi rikostutkinnan turvaamiseen, josta säädetään julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 3–5 kohdassa. Salassapito voisi perustua myös esimerkiksi momentin 20, 23 ja 31 kohtiin. Kuten edellä on todettu, esityksessä ehdotetaan, että julkisuuslainsäädäntöä sovellettaisiin kuten vastaavassa kansallisessa asiassa. Poikkeuksellisesti yksittäinen rikosasia saattaisi kuitenkin olla sellainen, että sen salassapitoon voitaisiin joutua soveltamaan julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 2 kohtaa. Tällöin kyse olisi kuitenkin kyseisen rikosasian poikkeuksellisesta luonteesta, eikä siitä, että kyse on jäsenvaltioiden välisestä rikosoikeusapuyhteistyöstä.

E-evidence-asetuksen mukaisessa menettelyssä perusteltua olisi, että Suomen toimiessa täytäntöönpanovaltiona, toisen jäsenvaltion antamiin määräyksiin liittyviin tietoihin ja sisältöön sekä niitä koskeviin täytäntöönpanoviranomaisen päätöksiin sovellettaisiin julkisuuslainsäädäntöä siten kuin sitä sovellettaisiin vastaavassa kansallisessa tilanteessa. Tämä tarkoittaisi esimerkiksi, että toisen jäsenvaltion esitutkintavaiheessa tekemään esittämistä tai säilyttämismääräykseen, jossa pyydetään tietojen esittämistä tai säilyttämistä, sovellettaisiin sitä julkisuuslainsäädäntöä, jota sovellettaisiin, jos kansallinen viranomainen olisi määräysten antajana. Vastaavasti, jos käräjäoikeus käsitelisi täytäntöönpanoon liittyen toisen jäsenvaltion esittämismääräystä, esittämismääräykseen sovellettaisiin sitä julkisuuslainsäädäntöä, jota sovellettaisiin, jos kansallinen viranomainen suorittaisi tietojen hankinnan.

Lisäksi perusteltuna voidaan pitää, että vastaavan kansallisen lainsäädännön noudattamisen periaatetta olisi perusteltua soveltaa myös siihen julkisuuslainsäädäntöön, jota sovellettaisiin Suomessa tapahtuvaan määräyksen täytäntöönpanoon liittyviin asiakirjoihin. Vastaavasti olisi perusteltua, että periaatetta sovellettaisiin myös itse toimenpiteiden julkisuuteen. Tuomioistuinten osalta säännökset sekä oikeudenkäynnin että oikeudenkäyntiasiakirjojen julkisuudesta sisältyvät oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annettuun lakiin ja julkisuuslakiin. Esitutkinnan osalta säännöksiä sisältyy sekä julkisuuslakiin että esitutkintalakiin.

Vastaavasti niissä tilanteissa, joissa Suomi on määräyksen antanut jäsenvaltio, toisen jäsenvaltion täytäntöönpanoviranomaisen tai palveluntarjoajan Suomeen toimittamiin tietoihin sovellettaisiin julkisuuslainsäädäntöä, jota olisi sovellettava vastaavassa kansallisessa tilanteessa. Tämä tarkoittaisi, että jos Suomen toimivaltainen viranomainen olisi esittämismääräyksessä pyytänyt tietoja toisessa jäsenvaltiossa sijaitsevalta palveluntarjoajalta, toisen jäsenvaltion täytäntöönpanoviranomaisen toimittamiin sekä palveluntarjoajan toimittamiin tietoihin, olisi sovellettava samaa julkisuuslainsäädäntöä kuin jota sovellettaisiin,

jos kyse olisi kansallisesta tapauksesta. Sama soveltuisi myös tuomioistuinten toimintaan sekä määräysten antamiseen että täytäntöönpanomenettelyyn liittyen.

Ehdotuksen mukaan mainittuja vastaavia kansallisia säännöksiä sovellettaisiin myös asianosaisjulkisuuden osalta.

E-evidence-asetuksen 12 artiklan 4 kohdan mukaan, jos täytäntöönpanoviranomainen päättää esittää kieltäytymisperusteita 1 kohdan nojalla, se voi mainita, vastustaako se kaiken eurooppalaisessa esittämismääräyksessä pyydetyn tiedon siirtoa tai voidaanko tietoa siirtää vain osittain tai käyttää täytäntöönpanoviranomaisen täsmentämin edellytyksin. Kohdan mukaisesti täytäntöönpanovaltion toimivaltainen viranomainen voi asettaa ehtoja esittämismääräyksellä hankittavien tietojen osalta. Näin ollen Suomen tulisi määräyksen antaneena valtiona ottaa huomioon täytäntöönpanovaltion osoittaman menettelyn tai asettamat ehdot.

Koska asetuksessa ei nimenomaisesti säännellä määräyksiin liittyvästä luottamuksellisuudesta ja salassapidosta viranomaisyhteistyön osalta, perusteltuna voidaan pitää, että tilanteessa, jossa Suomen toimivaltainen viranomainen vastaanottaa toisen jäsenvaltion määräyksen, se voisi tarvittaessa ilmoittaa, että Suomessa määräykseen sovelletaan kansallista julkisuuslainsäädäntöä. Saatuaan ilmoituksen määräyksen antanut jäsenvaltio voisi tarvittaessa asettaa tietojen julkisuutta koskevia ehtoja. Samoin voitaneen tarvittaessa tehdä, kun täytäntöönpanovaltio toimittaa tietoja Suomeen vaikka asetus ei sisällä asiasta säännöksiä. Edellä mainitusti lähtökohtana on kuitenkin, että määräykset eivät olisi julkisia täytäntöönpanovaltiossa.

Edellä esitetyn perusteella katsotaan tarkoituksenmukaiseksi selventävän säännöksen lisäämistä asetusta täydentävään kansalliseen lainsäädäntöön (23 §). Sääntely vastaisi soveltuvin osin EIO-lain 25 §:ää, pois lukien sen 4 momenttia. Säännöksessä olisi kyse salassapidosta, vaitiolovelvollisuudesta sekä tietojen käyttöä koskevista rajoituksista sekä kun Suomi toimisi asetuksen mukaisena määräyksen antavana valtiona että täytäntöönpanovaltiona.

Julkisuuslakia sovelletaan viranomaisten toimintaan. Lain salassapitosäännökset eivät kuitenkaan koske vain viranomaisia ja virkamiehiä. Julkisuuslain 23 §:ssä säädetty vaitiolovelvollisuus koskee muun ohella myös sitä, joka on saanut salassa pidettäviä tietoja lain nojalla. Kuten julkisuuslain 23 §:n 1 momentista käy ilmi, asiakirjasalaisuus merkitsee itse asiakirjaa koskevan salassapitovelvollisuuden lisäksi myös kieltoa ilmaista salassa pidettävän asiakirjan sisältö muulla tavalla.

Luottamuksellisuuden huomioon ottamiseen kansallisessa lainsäädännössä liittyy myös julkisuuslain 35 §:n säännös, jonka mukaan rangaistus 22 §:ssä säädetyn asiakirjan salassa pitämistä koskevan velvollisuuden sekä 23 §:ssä säädetyn vaitiolovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan tai jollei siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

Asetuksen **14 artikla** koskee kustannusten korvaamista. Kysymys on nimenomaan määräykseen vastaamisesta aiheutuvien kustannusten korvaamisesta. Artiklan mukaan palveluntarjoaja voi vaatia korvausta sille aiheutuneista kustannuksista määräyksen antavalta valtiolta, jos tällaisesta mahdollisuudesta säädetään määräyksen antavan valtion kansallisessa lainsäädännössä kansallisten määräysten osalta vastaavissa tilanteissa, mainitun valtion kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Jäsenvaltioiden on ilmoitettava komissiolle korvauksia koskevista kansallisista säännöistään, ja komissio julkistaa ne.

Artiklaa ei sovelleta 25 artiklassa tarkoitetun hajautetun tietojärjestelmän kustannusten korvaamiseen, vaan näistä kustannuksista vastaa 23 artiklan 5 kohdan mukaisesti palveluntarjoajat.

Artiklan sisältöä selvennetään johdanto-osan 68 kappaleessa. Asetus ei edellytä kustannusten korvaamista koskevan kansallisen lainsäädännön muuttamista.

Suomessa esimerkiksi PKL 10:64 §:ssä säädetään korvauksista teleyrityksille. Säännöksen mukaan teleyrityksillä on oikeus saada valtion varoista korvaus pakkokeinolain 10 luvussa tarkoitettusta viranomaisen avustamisesta ja tietojen antamisesta aiheutuneista välittömistä kustannuksista siten kuin SVPL:n 299 §:ssä säädetään. Korvauksen maksamisesta päättää tutkinnan suorittaneen esitutkintaviranomaisen yksikkö. Pykälässä säädetään myös kustannusten korvausta koskevan päätöksen oikaisun vaatimisoikeudesta hallintolain (434/2003) ja oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) mukaisesti.

SVPL:n 299 §:n mukaan teleyrityksillä on oikeus saada valtion varoista korvaus yksinomaan viranomaisen avustamiseksi hankittujen järjestelmien, laitteistojen ja ohjelmistojen investoinneista ja ylläpidosta aiheutuneista välittömistä kustannuksista (1 momentti). Kustannusten korvaamisesta päättää tarvittaessa Liikenne- ja viestintävirasto. Korvauksen maksaa viranomainen, jonka avustamiseksi hankinta on tehty (2 momentti). Teleyritys ei saa käyttää viranomaisen korvaamia järjestelmiä, laitteistoja tai ohjelmistoja kaupalliseen toimintaansa, ellei siitä ole nimenomaisesti sovittu viranomaisen ja teleyrityksen välillä (3 momentti). Teleyrityksellä tarkoitetaan sitä, joka tarjoaa verkkopalvelua tai viestintäpalvelua ennalta rajaamattomalle käyttäjäpiirille eli harjoittaa yleistä teletoimintaa (SVPL 3 §:n 27 kohta). Lain esitöiden mukaan teleyritys saisi korvauksen järjestelmien, laitteistojen ja ohjelmistojen ylläpidosta, kuten ohjelmistojen päivityksistä ja huollosta aiheutuvista kuluista, mutta sen sijaan järjestelmien, laitteistojen ja ohjelmistojen käytöstä aiheutuvia henkilöstökuluja ei korvattaisi (HE 221/2013 vp, s. 213 ja 214).

Edellä mainitusti SVPL:n mukaisesti oikeus saada valtion varoista korvausta ei koske järjestelmien, laitteistojen ja ohjelmistojen käytöstä aiheutuvia henkilökuluja. Suomessa palveluntarjoajalla ei siten ole mahdollista vaatia korvausta sille eurooppalaiseen esittämismääräykseen tai eurooppalaiseen säilyttämismääräykseen vastaamisesta aiheutuneista kustannuksista. Vain järjestelmäinvestoinnit korvattaisiin.

Edellä selostetusti Suomessa ei säädetä 14 artiklan mukaisesta palveluntarjoajan mahdollisuudesta vaatia korvausta sille eurooppalaiseen esittämismääräykseen tai eurooppalaiseen säilyttämismääräykseen vastaamisesta aiheutuneista kustannuksista tai 23 artiklan 5 kohdassa myöhemmin selvitettävien tavoin hajautetun tietojärjestelmän käyttöönotosta aiheutuvista kustannuksista. Artikla ei edellytä täydentävää kansallista sääntelyä.

III Luku Seuraamukset ja täytäntöönpano

Asetuksen **15 artiklassa** säädetään seuraamuksista. Artiklan *1 kohdan* mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä 10 ja 11 artiklan sekä 13 artiklan 4 kohdan säännösten rikkomiseen sovellettavista taloudellisista seuraamuksista 16 artiklan 10 kohdan mukaisesti ja toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet niiden täytäntöönpanon varmistamiseksi, sanotun kuitenkaan rajoittamatta rikosoikeudellisten seuraamusten määrittämisestä annetun kansallisen lainsäädännön soveltamista. Taloudellisten seuraamusten on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että voidaan määrätä taloudellisia seuraamuksia, jotka ovat enintään kaksi prosenttia palveluntarjoajan edellisen tilikauden maailmanlaajuisesta vuotuisesta

kokonaisliikevaihdesta. Jäsenvaltioiden on ilmoitettava nämä säännökset ja toimenpiteet komissiolle viipymättä, ja jäsenvaltioiden on ilmoitettava komissiolle kaikki niitä koskevat myöhemmät muutokset viipymättä.

Kohdan mukaisesti asetus edellyttää edellä mainittujen artiklojen mukaisten velvollisuuksien rikkomisen sanktioinnin. Tältä osin asetus ei sisällä kansallista liikkumavaraa. Kansallisesti ei tosin ehdoteta myöskään sanktioitavaksi enempää kuin mitä asetus edellyttää (ks. myös säätämisyjärjestysperustelut jaksossa 11.4.1).

Artiklan 2 kohdan mukaan palveluntarjoajia ei saa asettaa vastuuseen jäsenvaltioissa niiden käyttäjille tai kolmansille osapuolille aiheutuneesta vahingosta, joka on seurausta yksinomaan esittämisen- tai säilyttämismääräystodistuksen vilpittömässä mielessä tapahtuneesta noudattamisesta, sanotun kuitenkin rajoittamatta tietosuojavelvoitteita.

Asetuksen johdanto-osan 70 kappaleessa selvennetään seuraamusten määräämisessä tehtävää arviointia. Arvioidessaan yksittäistapauksessa asianmukaista taloudellista seuraamusta toimivaltaisten viranomaisten olisi otettava huomioon kaikki asiaankuuluvat olosuhteet, kuten rikkomisen luonne, vakavuus ja kesto, onko rikkominen ollut tahallista vai tuottamuksellista, onko palveluntarjoaja asetettu vastuuseen vastaavista aiemmista rikkomisista sekä rikkomisesta vastuuseen asetetun palveluntarjoajan taloudellinen vahvuus. Kappaleen mukaan poikkeuksellisissa olosuhteissa tällainen arviointi voisi johtaa siihen, että täytäntöönpanoviranomainen päättää olla määräämättä taloudellisia seuraamuksia. Tältä osin on tarpeen kiinnittää erityisesti huomiota mikroyrityksiin, jotka jättävät noudattamatta eurooppalaista esittämismääräystä tai eurooppalaista säilyttämismääräystä hätätapauksessa sen vuoksi, että niiltä puuttuu henkilöresursseja virka-ajan ulkopuolella, jos tiedot toimitetaan ilman aiheutonta viivytystä.

Huomionarvoista on, että artiklan 1 kohdan mukaisesti siinä erikseen mainittujen säännösten rikkomiseen sovellettavista taloudellisista seuraamuksista on säädettävä asetuksen 16 artiklan 10 kohdan mukaisesti. Kohdan mukaan täytäntöönpanoviranomaisen on määrättävä taloudellinen seuraamus 15 artiklan mukaisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että täytäntöönpanoviranomainen olisi vastuussa seuraamusten määräämisestä. Kohdan ei kuitenkaan katsota poissulkevan sitä, että esimerkiksi täytäntöönpanoviranomaisen vaatimuksesta tai esityksestä joku toinen kansallisesti toimivaltainen taho osallistuisi seuraamusmaksun määräämismenettelyyn (ks. myös säätämisyjärjestysperustelut jaksossa 11.4.3.5).

EU-sääntelystä on seurannut enenevässä määrin rangaistusluonteisten hallinnollisten seuraamusten käytön lisääntymistä. Tällaisia rangaistusluonteisia hallinnollisia seuraamuksia ovat muun muassa erilaiset rikkomus- tai seuraamusmaksut, jotka voivat olla vähimmäis- tai enimmäismäärältään euromääräisesti rajattuja tai toisaalta perustua tapauskohtaisesti seuraamusmaksun kohteen liikevaihtoon. Suomen kansallisessa lainsäädännössä ei ole säädetty esittämisen- tai säilyttämismääräyksiä koskevien velvoitteiden rikkomisesta seuraavista liikevaihtoperusteisista seuraamuksista. Kansallinen lainsäädäntö sisältää kuitenkin muutoin asetusta vastaavanlaisia sääntelyä, jossa oikeushenkilölle voidaan määrätä hallinnollisia seuraamusmaksuja EU-sääntelyn mukaisten velvoitteiden rikkomisesta tai laiminlyönnistä. Esimerkkeinä vastaavanlaisesta sääntelystä on tietosuojalaki (1050/2018, 24), verkossa tapahtuvaan terroristisen sisällön levittämiseen puuttumisesta annettu laki (99/2023, 3–7 §, jäljempänä TCO-laki), verkon välityspalveluiden valvonnasta annettu laki (18/2024, 3 luku), kilpailulaki (948/2011, 13 a § ja 37 a §) sekä laki Finanssivalvonnasta (878/2008, 41 §), joissa kussakin on säädetty asetusta vastaavasti liikevaihtoperusteisesta hallinnollisesta seuraamusmaksusta erilaisin toteutustavoin.

Liikevaihtoperusteisten seuraamusmaksujen ohella kansallinen lainsäädäntö mahdollistaa myös tilannekohtaisesti uhkasakon asettamisen jonkin asetetun velvoitteen noudattamisen tehostamiseksi. Uhkasakon käyttämisestä säädetään muun muassa Tullin rikosentorjunnasta annetussa laissa (2:14 §) sekä sähköisen viestinnän palveluista annetussa laissa (332 §). Joissakin tapauksissa EU-asetus saattaa edellyttää jäsenvaltioita erillisesti uhkasakon ja muun seuraamusmaksun säätämistä. Näin on esimerkiksi edellytetty digitaalisten palvelujen sisämarkkinoista ja direktiivin 2000/31/EY muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2022/2065 (jäljempänä digipalveluasetus) kohdalla. Uhkasakkomenettelyä, joka kattaa uhkasakon asettamisen sekä sen mahdollisen tuomitsemisen maksettavaksi, ei ole tarkoitettu rangaistuksenluonteisiksi seuraamuksiksi, vaan menettelyn tavoitteena on varmistaa päävelvoitteen noudattaminen ja siten lainmukaisen oikeustilan aikaansaaminen (KHO 2016:96). E-evidence-asetuksen mukaisilla taloudellisilla seuraamuksilla ei arvioida tarkoitettavan uhkasakkolain (1113/1990) mukaista uhkasakkomenettelyä.

E-evidence-asetus ei edellytä myöskään rikosoikeudellisten seuraamusten säätämistä, tosin sillä ei myöskään rajoiteta rikosoikeudellisten seuraamusten määräämisestä annetun kansallisen lainsäädännön soveltamista. Rikoslain 9 luvussa säädetään oikeushenkilön rangaistusvastuusta. Oikeushenkilö voidaan tuomita rikoksen johdosta yhteisösaktoon, jos se on rikoslaissa säädetty rikoksen seuraamukseksi. Rangaistusluonteisessa hallinnollisessa seuraamusmaksussa ei ole kyse rikosoikeudellisesta rangaistuksesta, vaikkakin ne ovat asiallisesti rinnastettavissa toisiinsa (HE 241/2022 vp, s. 48). Yhteisösakko tuomitaan määräeuroin siten, että sen alin määrä voi olla 850 ja ylin määrä 850 000 euroa. Hallinnollisena sanktiona rangaistusluonteinen seuraamusmaksu voi sen sijaan olla sidottu liikevaihtoon siten, että maksun ylärajaa ei ole sidottu mihinkään euromäärään. Yhteisösakkoa koskevan sääntelyn ei katsota soveltuvan asetuksen tarkoittamaksi taloudelliseksi liikevaihtoperusteiseksi seuraamukseksi, koska asetuksen mukainen seuraamus ei ole rikosperusteinen. Asetuksen velvollisuuksien rikkomista ei ole Suomessa kriminalisoitu (ks. myös säätämisjärjestysperustelut jaksossa 11.4.2).

Hallinnollisten seuraamusmaksujen määrääminen on osoitettu vaihtelevasti sääntelystä ja muun muassa seuraamusmaksujen määrästä riippuen esimerkiksi yksittäisen virkamiehen, tehtävää varten perustetun monijäsenisen seuraamuskollegion tai markkinaoikeuden tehtäväksi. Liikevaihtoperusteisista hallinnollisista seuraamuksista edellä annettujen esimerkkien kohdalla suuressa osassa seuraamusmaksujen määräämistoimivalta on osoitettu kollegiaaliseen päätöksentekoon.

Seuraamusmaksusääntelyn osalta on otettava huomioon perustuslakivaliokunnan asiaan liittyvä vakiintunut lausuntokäytäntö. Seuraamusmaksusääntelyyn liittyvää perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntöä on tarkemmin selostettu jäljempänä säätämisjärjestysperusteluissa jaksossa 11.4.

E-evidence-asetukseen liittyvän täydentävän sääntelyn yhteydessä on siten huomioitava tarve säätää määräämistoimivallan lisäksi myös kansallisesti seuraamusmaksun kohteen käytössä olevista oikeusturvajärjestelyistä, seuraamusmaksun määräämisoikeuden vanhentumisesta sekä täytäntöönpanosta.

Perustuslakivaliokunta on pitänyt ongelmallisena sitä, että yksittäinen virkamies voisi määrätä itsenäisesti erittäin korkean hallinnollisen seuraamusmaksun, ja todennut tällaiseen asiaan liittyvän korostunut oikeusturvan tarve (PeVL 37/2021 vp, kohta 38 sekä siinä viitattut). Määräämismenettelyn asianmukaisuutta, riippumattomuutta ja puolueettomuutta turvaa perustuslain 21 §:n edellyttämällä tavalla se, että seuraamusmaksun määräämisestä päättäminen säädetään monijäsenisen elimen tehtäväksi. Tällaista on pidetty valiokunnan arvion mukaan

edellytyksenä lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä (PeVL 14/2018 vp, s. 19). Asiaan liittyvää perustuslakivaliokunnan käytäntöä on selostettu tarkemmin säätämisyjärjestysperusteluissa jaksossa 11.4.3.5.

Seuraamustoimivalta on osoitettu monijäseniselle toimielimelle tietosuoja-laissa (24 §), Finanssivalvonnasta annetussa laissa (10 §) sekä verkossa tapahtuvaan terroristisen sisällön levittämiseen puuttumisesta annetussa laissa (3 §). Toimivalta on osoitettu erilliselle seuraamuskollegiolle tai Finanssivalvonnan tapauksessa sen johtokunnalle. Sääntely ei tältä osin ole täysin yhteismitallista. Tyypillisesti on kuitenkin säädetty – myös valtiosääntöisistä syistä – monijäsenisen toimielimen hallinnollisesta asemasta, tehtävistä, toimikaudesta, kokoonpanosta, jäsenten kelpoisuudesta, jäsenten nimeämisestä, jäsenten riippumattomuudesta ja puolueettomuudesta sekä päätöksenteosta mukaan lukien esittelymenettely. Perustuslakivaliokunta ei ole pitänyt collegio-nimikettä kovin onnistuneena, mutta perustuslaista ei johdu esteitä sen käyttämiselle (PeVL 24/2018 vp, s. 3).

Lisäksi EU-sääntelystä seuraavan seuraamusmaksun määrään liittyvän kansallisen liikkumavaran arvioinnin osalta on otettava huomioon vastaavuusperiaate. Tällä tarkoitetaan sitä, että uudesta EU-sääntelystä aiheutuvan seuraamusmaksun määrään liittyvän arvioinnin osalta tulisi ottaa huomioon mahdollinen vastaava kansallinen seuraamusmaksun määrään liittyvä sääntely. Edellä todetulla tavalla Suomen kansallisessa lainsäädännössä ei ole säädetty esittämisen- tai säilyttämismääräyksiä koskevien velvoitteiden rikkomisesta seuraavista liikevaihtoperusteisista seuraamuksista, mutta vertailukohtaa voidaan hakea muusta vastaavanlaisesta kansallisesta lainsäädännöstä.

Lisäksi sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 334 a §:n mukaisesti Liikenne- ja viestintävirasto voi määrätä seuraamusmaksun asetuksen (EU) 2022/868 eurooppalaisen datan hallinnoinnista ja asetuksen (EU) 2018/1724 muuttamisesta (jäljempänä datahallinta-asetus) 10 artiklassa tarkoitetun datan välityspalvelun tarjoajalle, joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo tai laiminlyö velvoitetta, joka koskee mainitun asetuksen 11 artiklassa säädettyä datan välityspalvelun tarjoajan ilmoitusvelvollisuutta nimetä laillinen edustaja. Pykälän mukaan määrättävä seuraamusmaksu voi olla vähintään 1 000 euroa ja enintään 100 000 euroa. Lisäksi pykälässä erikseen säädetään seuraamusmaksun suuruuden arvioimiseen perustuvasta kokonaisarviosta ja siitä, milloin seuraamusmaksu jätetään määräämättä.

TCO-laissa on määritelty erillisesti oikeus- ja luonnolliselle henkilölle määrättävän seuraamusmaksun vähimmäis- ja enimmäismäärä euroissa (4 §: Oikeushenkilölle määrättävä seuraamusmaksu on vähintään 1 000 euroa ja enintään 100 000 euroa, luonnolliselle henkilölle määrättävä seuraamusmaksu on vähintään 500 euroa ja enintään 10 000 euroa.). Mikäli kyse on kuitenkin velvoitteiden systemaattisesta ja jatkuvasta noudattamatta jättämisestä, seuraamusmaksu on liikevaihtoperusteinen. Tällöin seuraamusmaksu on enintään neljä prosenttia säilytyspalvelun tarjoajan edellisen tilikauden kokonaisliikevaihdosta. Liikevaihtoon perustuvan seuraamusmaksun osalta e-evidence-asetuksen 15 artiklassa ei ole TCO-asetuksen 18 artiklan 3 kohdan mukaisesti eroteltu sitä, että liikevaihtoperusteinen seuraamus tulisi määrättäväksi vain velvoitteiden systemaattisesta ja jatkuvasta noudattamatta jättämisestä. TCO-lakiin on otettu täydentävät säännökset seuraamusmaksun määräämättä jättämisestä, sen määräämisoikeuden vanhentumisesta sekä maksun täytäntöönpanosta.

TCO-lakia säädettäessä on huomioitu, että asetuksen nojalla määrättävät seuraamusmaksut ovat tietosuoja-asetuksen nojalla määrättäviin seuraamusmaksuihin verrattuna alhaiset. Seuraamusmaksujen on kuitenkin tästä huolimatta arvioitu olevan huomattavan suuria yksittäisen virkamiehen päätettäväksi, jolloin seuraamusmaksun määräämismenettelyn

asianmukaisuus, riippumattomuus ja puolueettomuus ovat edellyttäneet kollegion määräävän maksuista (HE 241/2022 vp, s. 27–28).

TCO-asetuksen velvoitteiden täytäntöönpanemiseksi Poliisihallituksen yhteyteen perustetaan seuraamusmaksuista määräävä seuraamuskollegio, joka kokoontuu tarvittaessa. Vaikka sellaista monijäsenistä toimielintä, jolle tarkoitettujen seuraamusmaksujen määrääminen luontevasti sopisi, ei ollut valmiiksi, seuraamusmaksujen määräämisen ei katsottu olevan täysin uusi tehtävä poliisille (HE 241/2022 vp, s. 35).

E-evidence-asetus ei edellä mainitusti edellytä seuraamuskollegion perustamista. EU-säätelyn mahdollistaessa merkittävän seuraamusmaksujen määräämisen, olisi toimivalta perustuslakivaliokunnan näkemykset huomioiden osoitettava kuitenkin pääsääntöisesti monijäseniselle toimielimelle. Vaatimukset johtuvat perustuslain 119 §:n 2 momentista (ks. tarkemmin säätämisyjärjestysperustelut jaksossa 11.4.3.5).

E-evidence-asetuksen mukaisten toimivaltaisten täytäntöönpanoviranomaisten osalta esityksessä ehdotetaan, että päävastuullinen täytäntöönpanoviranomainen olisi poliisi, lukuun ottamatta 8 artiklan mukaisia tilanteita, joiden osalta esityksessä ehdotetaan toimivaltaiseksi täytäntöönpanoviranomaiseksi Helsingin käräjäoikeutta. Ehdotusta poliisin täytäntöönpanoviranomaistehtävien osalta käsitellään tarkemmin seuraavaksi 16 artiklan yhteydessä (ks. myös säätämisyjärjestysperustelut jaksossa 11.2.2 ja 11.2.3).

Edellä todettu huomioon ottaen asetuksen 15 artikla edellyttää täydentävää kansallista lainsäädäntöä. Esityksessä ehdotetaan hallinnollisista seuraamuksista säätämistä asetuksen 15 artiklan velvoitteiden täyttämiseksi (17–22 §). Seuraamusten osalta käytettäisiin kansallista liikkumavaraa seuraamusten yksityiskohtien, kuten niiden määrään ja määräämättä jättämiseen liittyen, ottaen huomioon seuraamuksille asetetut edellä mainitut asetuksen vaatimukset (ks. myös säätämisyjärjestysperustelut jaksossa 11.4).

Tässä vaiheessa on syytä erikseen huomioida, että e-evidence-asetuksen 15 artiklan mukaisen seuraamuksen enimmäismäärä (kaksi prosenttia edellisen tilikauden maailman-laajuisesta vuotuisesta kokonaisliikevaihdosta) on vähemmän kuin TCO-asetuksen tai tietosuoja-asetuksen mukaiset enimmäismäärät. Seuraamusmaksujen on kuitenkin tästä huolimatta arvioitu voivan olevan huomattavan suuria yksittäisen virkamiehen päätettäväksi, jolloin seuraamusmaksun määräämismenettelyn asianmukaisuus, riippumattomuus ja puolueettomuus edellyttäisi seuraamusmaksun osoittamista kollegiaaliseen päätöksentekoon. Tarkoituksenmukaiseksi arvioidaan, että kaikista asetuksen rikkomisesta ja laiminlyönnistä määrättävistä seuraamusmaksuista päättäisi sama toimija.

Edellä mainituista syistä myös tässä esityksessä ehdotetaan, että seuraamusten määräämistä varten poliisiin perustetaan seuraamuskollegio. Tämä arvioidaan tarkoituksenmukaisimmaksi vaihtoehdoksi ottaen erityisesti huomioon esityksen ehdotus siitä, että poliisi olisi muun ohella 16 artiklan mukainen pääsääntöinen toimivaltainen täytäntöönpanoviranomainen (ks. myös jakso 4.1 ja säätämisyjärjestysperustelut jaksossa 11.4.3.5). Esityksessä ehdotetaan, että seuraamuskollegion osalta asetusta täydentävässä kansallisessa lainsäädännössä noudatettaisiin soveltuvin osin vastaavanlaista sääntelyä kuin TCO-laissa. Tarpeelliseksi arvioidaan, että selvyyden vuoksi seuraamusmaksumenettelystä ja siihen liittyvästä seuraamuskollegiosta säädettäisiin omassa e-evidence-asetukseen liittyvässä täydentävässä kansallisessa laissa.

Asetusta täydentävässä kansallisessa lainsäädännössä tulisi seuraamuskollegion kannalta säätää kollegion oikeudesta salassapitosäännösten estämättä saada maksutta tehtäviensä hoidon kannalta välttämättömät tiedot, seuraamusmaksun määräämättä jättämisestä sekä siihen

liittyvän arvioinnin perusteista, seuraamusmaksun määräämisoikeuden vanhentumisesta ja että maksettavaksi määrätty seuraamusmaksu pantaisiin täytäntöön noudattaen sakon täytäntöönpanosta annettua lakia (672/2002, jäljempänä sakkotäytäntöönpanolaki) sekä muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain mukaisesti.

Esityksessä ehdotetaan, että seuraamuskollegion päätös tehtäisiin esittelystä. Esittelevänä virkamiehenä toimisi asetuksen mukaisesti kansallisesti toimivaltainen täytäntöönpanoviranomainen eli poliisi.

Edellä mainitusti asetuksen 15 artikla eroaa seuraamuksen enimmäismäärän osalta esimerkiksi TCO-asetuksen 18 artiklan 3 kohdasta siltä osin kuin kyse on liikevaihtoon perustuvan seuraamuksen määräämisestä. E-evidence-asetuksen 15 artiklan mukaisesti seuraamusten on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia, mutta artiklassa ei säädetä seuraamusten ylärajan lisäksi lainkaan alarajasta. Seuraamuksen alarajan harkinnan osalta 15 artikla siten jättää kansallista liikkumavaraa (ks. tarkemmin säätämisyjärjestysperustelut jaksossa 11.4.1 ja 11.4.3.2).

Kansallisesti on toteutettu eri tavoin EU-säätelystä johtuvia seuraamusmaksun määrään liittyviä velvoitteita. Ottaen huomioon seuraamussäätelyyn liittyvät yleiset reunaehdot muun muassa seuraamusmaksujen tehokkuuteen ja oikeasuhtaisuuteen liittyen, erityisesti e-evidence-asetuksen palveluntarjoajia koskevan soveltamisalan piirin laajuuden vuoksi tarkoituksenmukaiseksi arvioidaan kansallisesti säätää 15 artiklan mukaisen seuraamuksen vähimmäismäärästä (ks. säätämisyjärjestysperustelut jaksossa 11.4.3.2). Enimmäismäärä seuraisi suoraan 15 artiklasta.

Esityksessä ehdotetaan, että seuraamusmaksun suuruus perustuisi kokonaisarvioitiin. Arvioinnissa huomioon otettavat seikat perustuvat asetuksen johdanto-osan 70 kappaleeseen sekä vastaavuusperiaatteen mukaisesti samanlaiseen muuhun kansalliseen säätelyyn.

Seuraamusmaksu oikeushenkilölle voisi olla vähintään 1 000 euroa. Tämän arvioidaan täyttävän 15 artiklan edellyttämät seuraamuksen määrään liittyvät tehokkuus-, oikeasuhteisuus- ja varoittavuusvaatimukset. Enimmäismääräksi esityksessä ehdotetaan enintään kahta prosenttia asetuksen soveltamisalaan kuuluvan palveluntarjoajan edellisen tilikauden maailmanlaajuisesta vuotuisesta kokonaisliikevaihdosta. Enimmäismäärä on peräisin asetuksen 15 artiklasta. Seuraamusmaksu määrättäisiin maksettavaksi valtiolle.

Täysin selvää ei ole, edellyttääkö 15 artikla, että seuraamuksen enimmäismäärä olisi kaksi prosenttia asetuksen soveltamisalaan kuuluvan palveluntarjoajan edellisen tilikauden maailmanlaajuisesta vuotuisesta kokonaisliikevaihdosta. Sen asettaminen enimmäismääräksi asetusta täydentävässä kansallisessa lainsäädännössä on kuitenkin arvioitu tarkoituksenmukaiseksi ottaen huomioon 15 artiklan edellytykset taloudellisten seuraamusten tehokkuudesta ja varoittavuudesta. Asetuksen 15 artiklan 1 kohtaa on myös mahdollista tulkita siten, että se edellyttää asetuksen mukaisen enimmäismäärän säätämistä myös kansallisesti. Asetuksen tarkoituksen mukaisia tavoitteita ei arvioida saavutettavan, mikäli enimmäismäärä ei olisi edellä mainittu kaksi prosenttia. Arviossa on otettu huomioon erityisesti suuret kansainväliset palveluntarjoajat ja tilanteet, joissa kyse olisi vakavammista ja systemaattisesti asetuksen velvoitteiden rikkomis- tai laiminlyömistilanteista. Ehdotettava kansallinen säätely seuraamuksen määrän kokonaisarvioinnista kollegiaalisessa päätöksenteossa turvaisi seuraamusten yhtenäisen soveltamiskäytännön ja oikeasuhteisuuden (ks. myös säätämisyjärjestysperustelut jaksossa 11.4.3.2).

E-evidence-asetuksen 3 artiklan 3 kohdan mukaisesti asetuksen soveltamispiiriin kuuluva palveluntarjoaja voi olla oikeushenkilön lisäksi luonnollinen henkilö. Tarpeen siten on ottaa luonnolliset henkilöt huomioon arvioitaessa 15 artiklan mukaisia seuraamusmaksua. Edellä mainitut perusteet ja kansalliset asiaan liittyvät reunaehdot huomioon ottaen esityksessä ehdotetaan, että edellä ehdotettu seuraamussääntely muutoin soveltuisi myös palveluntarjoajiin, jotka ovat luonnollisia henkilöitä, mutta seuraamusmaksu luonnolliselle henkilölle voisi olla vähintään 500 euroa ja enintään 10 000 euroa. Sääntely vastaisi tältä osin TCO-laissa omaksuttua ratkaisua ja olisi siten myös vastaavuusperiaatteen mukaisesti oikeasuhteinen ja hyväksyttävä.

Asetuksen 15 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on ilmoitettava seuraamuksia koskevat kansalliset säännökset ja toimenpiteet komissiolle viipymättä, ja lisäksi on ilmoitettava komissiolle kaikki niitä koskevat myöhemmät muutokset viipymättä. Esityksen mukaiset ilmoitukset tehtäisiin komissiolle, kun ehdotettu laki on saatettu voimaan.

Asetuksen **16 artikla** koskee täytäntöönpanomenettelyä. Artiklan *1 kohdan* ensimmäisen kappaleen mukaan, jos vastaanottaja ei noudata esittämismääräystodistusta määräajan kuluessa tai säilyttämismääräystodistusta eikä esitä tähän syitä, jotka määräyksen antava viranomaisen hyväksyy, ja tapauksen mukaan jos täytäntöönpanoviranomainen ei ole vedonnut mihinkään 12 artiklassa säädettyistä kieltäytymisperusteista, määräyksen antava viranomaisen voi pyytää täytäntöönpanoviranomaista panemaan täytäntöön eurooppalaisen esittämismääräyksen tai eurooppalaisen säilyttämismääräyksen.

Kohdan toisen kappaleen mukaan ensimmäisessä kappaleessa tarkoitettua täytäntöönpanoa varten määräyksen antavan viranomaisen on siirrettävä kyseinen määräys, vastaanottajan täyttämä liitteessä III esitetty lomake ja kaikki asiaan liittyvät asiakirjat 19 artiklan mukaisesti. Määräyksen antavan viranomaisen on käännettävä kyseinen määräys ja kaikki siirrettävät asiakirjat jollekin täytäntöönpanovaltion hyväksymistä kielistä ja ilmoitettava vastaanottajalle siirrosta.

Kohdassa mainitun 19 artiklan 4 kohdan mukaan asetuksen mukainen kirjallinen viestintä toimivaltaisten viranomaisten välillä, mukaan lukien asetuksessa säädettyjen lomakkeiden ja 16 artiklassa säädettyssä täytäntöönpanomenettelyssä pyydettyjen tietojen vaihto, on toteutettava hajautetun tietojärjestelmän välityksellä.

Asetuksen mukainen sähköisten todisteiden hankkimismekanismi perustuu johdanto-osan 12 kappaleen mukaan jäsenvaltioiden välisen keskinäisen luottamuksen periaatteeseen, ja että tämän mekanismin avulla kansalliset toimivaltaiset viranomaiset voivat lähettää esittämistä tai säilyttämismääräyksiä suoraan palveluntarjoajalle. Toisinaan saattaa kuitenkin olla käsillä tilanteita, joissa tarvitaan 16 artiklan mukaisesti täytäntöönpanovaltion apua.

Artiklan mukainen täytäntöönpanomenettely poikkeaa perinteisestä rikosoikeusapuyhteistyöstä. Esimerkiksi verrattaessa EIO-direktiivin mukaiseen täytäntöönpanomenettelyyn, asetuksen 16 artiklan mukaisessa täytäntöönpanomenettelyssä ei ole kyse siitä, että määräyksen vastaanottaessa täytäntöönpanoviranomaiset hankkisivat tai määräisivät säilytettäväksi määräyksillä tarkoitetut tiedot täytäntöönpanovaltion kansallisen toimivaltuussääntelyn perusteella. Artiklan mukaisen täytäntöönpanomenettelyn keskeisenä tarkoituksena on ainoastaan antaa apua sen suhteen, että palveluntarjoaja noudattaisi asetuksen mukaisia velvollisuuksiaan määräyksen antaneen viranomaisen suuntaan toimittaa tai säilyttää määräyksillä tarkoitetut tiedot. Jos palveluntarjoaja tästä huolimatta ei suostuisi luovuttamaan määräyksen kohteena olevia tietoja, viimesijaisena keinona olisi 15 artiklan mukaisen seuraamusmaksun määrääminen 16 artiklan 10 kohdan mukaisesti. Seuraamusmaksun

määräämistä 10 kohdan mukaisesti käsitellään tarkemmin jäljempänä. Tiedot olisi näissä tilanteissa hankittava viimekädessä eurooppalaisella tutkintamääräyksellä (EIO menettelyllä).

Pääsääntöisesti 16 artiklan mukaisessa täytäntöönpanomenettelyssä olisi kyse määräyksen antaneen valtion kansallisesta rikostutkinnasta, jolla ei sinänsä välttämättä olisi muita yhteyksiä Suomeen kuin palveluntarjoajan tai sitä edustavan tahon sijainti. Asetuksen soveltaminen ei ole riippuvainen datan tosiallisesta sijainnista. Lukuun ottamatta 8 artiklan mukaisia täytäntöönpanoviranomaisen ilmoitustilanteita, täytäntöönpanovaltiolla ei välttämättä olisi ennakolta tietoa esittämisen tai säilyttämismääräyksestä ennen kuin määräyksen antava viranomainen siirtäisi määräyksen 16 artiklan 1 kohdan mukaisesti täytäntöönpanoviranomaiselle. Asetuksen tietojen hankkimismekanismin perusajatus pohjautuu siten siihen, että muissa kuin 8 artiklan mukaisissa tapauksissa kyse olisi määräyksen antavan valtion sellaisesta kansallisesta rikostutkinnasta, johon täytäntöönpanovaltiolla ei lähtökohtaisesti olisi perusteltua syytä tai tarvetta osallistua. On lisäksi syytä ottaa huomioon se, että määräyksen antaminen on määräyksen antaneessa valtiossa edellyttänyt vähintäänkin joko syyttäjän tai tuomioistuimen vahvistamista. Lisäksi henkilöllä, jonka tietoja on esittämismääräyksellä pyydetty, on oikeussuojakeinot käytettävissä määräyksen antavassa valtiossa.

Asetuksen mukainen tietojen hankinta perustuu määräyksen antavan valtion toimivaltuussääntelyyn ja asetuksen asiaan liittyvien edellytysten täyttymiseen. Monissa tapauksissa tietoa ei enää tallenneta käyttäjän laitteelle tai muutoin käsitellä siinä, vaan se asetetaan saataville pilvi-infrastruktuurissa, johon on mahdollista päästä mistä käsin tahansa. Tällaisten palvelujen suorittaminen ei edellytä, että palveluntarjoaja on sijoittautunut tietylle lainkäyttöalueelle tai että sillä on siellä palvelimia. Näin ollen asetuksen soveltaminen ei myöskään olisi riippuvaista palveluntarjoajan toimipaikan tai tiedon käsittely- tai tallennuspaikan tosiasiallisesta sijainnista.

Koska 16 artiklan mukaisessa täytäntöönpanomenettelyssä käytännössä tunnustetaan toisen valtion määräyksen edellytysten olevan olemassa eikä käytetä kansallisesti säädettyjä toimivaltuuksia, ei täytäntöönpanovaltion lainsäädännöllä koskien aineellisia edellytyksiä tietojen hankkimiseksi tai niiden säilyttämiseksi, lukuun ottamatta sääntelyä koskien koskemattomuuksia, erioikeuksia ja lehdistön vapauteen liittyviä rajoituksia, ole määräävää merkitystä. Artikla ei esimerkiksi sisällä sellaista kieltäytymisperustetta, jonka mukaan täytäntöönpanosta voitaisiin kieltäytyä, mikäli vastaava toimenpide ei olisi mahdollista täytäntöönpanovaltion kansallisen lainsäädännön mukaisesti vastaavassa kansallisessa tapauksessa. Tältä osin asetus eroaa esimerkiksi EIO-direktiivistä.

Edellä 3 artiklan 17 kohdan yhteydessä mainitusti esityksessä ehdotetaan, että Suomessa asetuksen 10 artiklan 5 kohdassa, 11 artiklan 4 kohdassa sekä 16 ja 17 artiklassa tarkoitettu täytäntöönpanoviranomainen olisi poliisi. Asetuksen 8 artiklassa tarkoitettu täytäntöönpanoviranomainen olisi Helsingin käräjäoikeus. Asetuksen 16 artiklan osalta tämä tarkoittaa sitä, että päävastuullinen täytäntöönpanoviranomainen Suomessa olisi poliisi eurooppalaisten esittämisen ja säilyttämismääräysten osalta kaikkien tietoluokkien suhteen.

Pääsääntöisesti poliisi on kansallisen lainsäädännön mukaisesti toimivaltainen asetuksen mukaisten tietojen hankkimiseksi tai niiden säilytettäväksi määräämiseksi. Poikkeuksena tästä ovat liikenne- ja sisältötiedot, joiden osalta lähtökohtaisesti edellytetään tuomioistuimen etukäteislupa pakkokeinolain 10 luvun mukaisesti. Poikkeuksena ovat kuitenkin edellä 5 artiklan yhteydessä selostetut tilanteet, joissa pakkokeinolain 7 luvun takavarikkoa ja asiakirjan jäljentämistä koskevat säännökset soveltuisivat tietojen hankkimiseksi.

Koska 16 artiklan mukainen täytäntöönpanomenettely ei edellytä kansallisen toimivaltuussääntelyn perusteella tehtävää tietojen hankkimista tai niiden säilytettäväksi määräämistä, perusteltuna voidaan pitää sitä, että poliisi toimisi keskitetysti päävastuullisena täytäntöönpanoviranomaisena 16 artiklan mukaisessa menettelyssä. Artiklan mukaisessa täytäntöönpanomenettelyssä ei täytäntöönpanovaltiossa tarvittaisi esimerkiksi tuomioistuimen lupaa tietojen hankkimiseksi, kuten edellytyksenä on EIO-direktiivin mukaisessa täytäntöönpanomenettelyssä. Lisäksi 16 artiklan mukainen täytäntöönpanomenettely on moniulotteinen sisältäen erilaisia tehtäviä täytäntöönpanoviranomaiselle lyhyissä määräajoissa. Tämä edellyttää täytäntöönpanoviranomaiselta mahdollisuuksia joustavaan toimintaan täytäntöönpanomenettelyssä. Suomessa parhaimmat edellytykset tällaiseen toimintaan on poliisilla.

Vaikka esityksessä ehdotetaan, että poliisin lisäksi tulli- ja rajavartiolaitoksen viranomaiset olisivat toimivaltaisia antamaan esittämisen- ja säilyttämismääräyksen, poliisiviranomaisen toimimista keskitetysti ja päävastuullisena täytäntöönpanoviranomaisena muun ohella 16 artiklan osalta pidetään perusteltuna. Ensinnäkin artiklan mukaisessa täytäntöönpanomenettelyssä ei välttämättä vielä tarkemmin ole tiedossa, minkä esitutkintaviranomaisen toimivaltaan määräyksen perusteena oleva rikos Suomessa kuuluisi. Lisäksi muun ohella menettelyyn liittyvät täytäntöönpanoviranomaisen tehtävät ja niihin liittyvät määräajat huomioon ottaen tarkoituksenmukaisinta olisi keskittää menettelyä koskevat täytäntöönpanovaltion viranomaistehtävät yhdelle viranomaiselle.

Poliisi on lisäksi Suomessa yleistoimivaltansa perusteella toimivaltainen kaikissa rikosasioissa. Tullin ja Rajavartiolaitoksen toimivalta on rajattu tiettyihin niiden toimivaltaan kuuluviin rikoksiin. Lähtökohtaisesti e-evidence-asetuksen esittämisen- ja säilyttämismääräysten täytäntöönpanoon ei arvioida liittyvän sellaista rikostutkinnallista tai muuta rikostorjuntaan liittyvää yhteistyön tarvetta, joka edellyttäisi täytäntöönpanoon liittyvien viranomaistehtävien eriyttämistä poliisin, Tullin tai Rajavartiolaitoksen kesken. E-evidence-asetus ei ole toimivaltaisten viranomaisten rajat ylittävää operatiivista tietojenvaihtoa sääntelevä oikeudellinen väline. Asetuksen 16 artiklan tarkoituksena ei ole tiedottaa täytäntöönpanovaltion toimivaltaisia viranomaisia, jotta ne voisivat esimerkiksi tarkistaa määräykset mahdollisten rinnakkaisten tutkintojen havaitsemiseksi. Mahdolliset ne bis in idem-tilanteet voitaisiin havaita lähinnä 8 ja 12 artiklan mukaisessa notifikaatiotilanteessa liikenne- ja sisältötietoja pyydetessä.

Edellä mainituin perustein esityksessä ehdotetaan, että asetusta täydentävään kansalliseen lainsäädäntöön lisätään säännös (13 §), jonka mukaan 10 artiklan 5 kohdan ja 11 artiklan 4 kohdan lisäksi 16 artiklassa tarkoitettu täytäntöönpanoviranomainen olisi poliisi. Täytäntöönpanoviranomaistehtävää 17 artiklan osalta käsitellään tarkemmin jäljempänä.

Artiklan 2 kohdan ensimmäisen kappaleen mukaan täytäntöönpanoviranomaisen on määräyksen vastaanottaessaan ilman muita muodollisuuksia tunnustettava se ja toteutettava tarvittavat toimenpiteet täytäntöönpanoa varten, paitsi jos täytäntöönpanoviranomainen katsoo, että jotakin 4 tai 5 kohdassa säädetyistä perusteista sovelletaan.

Lisäksi 2 kohdan toisen kappaleen mukaan täytäntöönpanoviranomaisen on tehtävä päätös kyseisen määräyksen tunnustamisesta ilman aiheutonta viivytystä ja viimeistään viiden työpäivän kuluttua tuon määräyksen vastaanottamisesta. Täytäntöönpanoviranomaisen päätöstä koskeva määräaika on ilmoitettu työpäivissä. Edellä 10 artiklan yhteydessä mainitusti asetuksen 1182/71/ETY mukaisesti määräaikoihin luetaan yleiset vapaapäivät, sunnuntait ja lauantait, jollei niitä nimenomaisesti ole jätetty ulkopuolelle tai jos määräajat on ilmaistu työpäivinä. Lisäksi jos muina kuin tunteina ilmaistun määräajan viimeinen päivä on yleinen vapaapäivä,

sunnuntai tai lauantai, määräaika päättyy seuraavan työpäivän viimeisen tunnin kuluttua umpeen.

Kohdassa 2 tarkoitetaan, että täytäntöönpanoviranomaisen tulisi tehdä erillinen päätös määräyksen tunnustamisesta. Velvollisuus tehdä päätös koskee myös kieltäytymistä. Tehtävän päätöksen luonnetta ei kuitenkaan asetuksessa tarkemmin selvennetä. Kohdan voidaan kuitenkin katsoa korostavan, että tunnustamista koskeva päätös tulee tehdä ilman muita muodollisuuksia.

Edellä mainitut päätökset tulee tehdä viimeistään viiden työpäivän kuluttua määräyksen vastaanottamisesta. Kohdassa tarkoitetuilla tarvittavilla toimenpiteillä voidaan katsoa tarkoitettavan muun ohella 16 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuja toimenpiteitä.

Päätöksen voidaan katsoa olevan asetuksen mukainen erityinen päätös, johon voitaisiin lyhyesti kirjata, voidaanko määräys tunnustaa vai ei. Jos tunnustamisesta kieltäydytään, päätökseen olisi perusteltua kirjata kieltäytymisen peruste. Vaikka asetuksessa käytetään sanamuotoa tunnustamista tai täytäntöönpanoa koskeva päätös, perusteltuna voidaan pitää, että toimivaltainen täytäntöönpanoviranomainen tekee yhden tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan päätöksen.

Menettelyä koskevan sääntelyn selkeyttämiseksi esityksessä ehdotetaan, että asetusta täydentävään kansalliseen täydentävään lakiin otetaan säännös, jonka mukaan täytäntöönpanoviranomaisen tulisi kirjata täytäntöönpanomenettelyä koskeva päätös (15 §). Esityksessä ei katsota tarpeelliseksi asettaa päätöksen tekemiselle tarkempia muotovaatimuksia ottaen erityisesti huomioon, että artiklan mukaan tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva päätös tulee tehdä ilman muita muodollisuuksia.

Vaikka esityksessä ehdotetaan, että poliisi olisi 16 artiklan osalta keskitetysti toimivaltainen täytäntöönpanoviranomainen, tarpeelliseksi arvioidaan, että siltä osin kuin määräyksen tunnustaminen ja täytäntöönpano edellyttää oikeudellista harkintaa, päätöksen tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta vahvistaisi oikeusviranomainen. Tällä tavoin varmistettaisiin esimerkiksi oikeudellista harkintaa edellyttävien seikkojen arvioimisen toteutuminen ja samalla varmistettaisiin tarkoituksenmukaisesti perusoikeuksien suojan toteutuminen.

Menettely olisi asianmukainen myös siksi, että 16 artikla koskee kaikkia asetuksen määrittämiä tietoluokkia, mikä tarkoittaa, että täytäntöönpanomenettelyssä joudutaan arvioimaan myös mahdollisten liikenne- ja sisältötietojen luovuttamista palveluntarjoajalta. Poliisin päätöksenteko ja arviointi täytäntöönpanomenettelyssä kuitenkin rajautuu seikkoihin, esimerkiksi menettelytapavirheisiin, jotka voidaan havaita esittämismääräyksestä tai tietojen toimittamisen käytännölliseen puoleen liittyviin seikkoihin, kuten esimerkiksi siihen, että tietojen toimittaminen on tosiasiallisesti mahdotonta tai esittämismääräys koskee tietoja, joita palveluntarjoajalla ei ole tallennettuna esittämismääräyksen vastaanottohetkellä.

Ensinnäkin tarpeelliseksi katsotaan sen varmistaminen, että poliisi voisi saattaa päätöksen, jolla eurooppalaisesta esittämisen- tai säilyttämismääräyksestä on kieltäydytty, syyttäjän vahvistettavaksi. Syyttäjän vahvistus voisi olla tarpeen esimerkiksi tilanteissa, joissa tunnustamisesta kieltäytyminen sisältää oikeudelliseen harkintaan liittyviä seikkoja. Esityksessä ehdotetaan, että asetusta täydentävään kansalliseen lainsäädäntöön otetaan tältä osin säännös (14 §:n 2 momentti). Säännös vastaisi myös EIO-laissa omaksuttua sääntelyratkaisua.

Jäljempänä tarkemmin käsiteltävät 16 artiklan 4 kohdan f ja g alakohdat sekä 5 kohdan e ja f alakohdat voivat lähtökohtaisesti luonteeltaan olla sellaisia oikeudellista harkintaa sisältäviä

kieltäytymisperusteita, joita koskevat päätökset saattavat edellyttää oikeusviranomaisen toimesta tehtävää arviointia. Kyseiset kieltäytymisperusteet liittyvät muun muassa sen arvioimiseen, onko esittämis- tai säilyttämismääräys ristiriidassa täytäntöönpanovaltion lainsäädännön nojalla myönnettyyn koskemattomuuteen tai erioikeuteen nähden tai onko määräyksien osalta tarvetta laajemmin arvioida niiden suhdetta perusoikeuksien suojan toteutumisen kannalta. Mainittujen kieltäytymisperusteiden oikeudellista harkintaa edellyttävän luonteen vuoksi tarpeelliseksi arvioidaan niitä koskevien päätösten saattaminen syyttäjän päätettäväksi poliisiviranomaisen esittelystä. Kyse olisi velvollisuudesta. Esittelyllä tarkoitetaan sitä, että poliisi esiselvittäisi asian sekä tekisi ratkaisuehdotuksen. Päätösten saattaminen syyttäjän päätettäväksi arvioidaan riittäväksi, koska määräyksen olisi määräyksen antavassa valtiossa vähintäänkin vahvistanut joko syyttäjä tai tuomioistuimien tietoluokan mukaan. Näin ollen esityksessä ehdotetaan, että jos 16 artiklan mukainen täytäntöönpanoasia sisältää artiklan 4 kohdan f tai g alakohtaan tai 5 kohdan e tai f alakohtaan liittyvää harkintaa, poliisin tulisi saattaa määräyksen tunnustamista tai siitä kieltäytymistä koskeva päätös syyttäjän tehtäväksi (14 §:n 2 momentti).

Edellä mainitut tilanteet, joissa poliisiviranomaisen tekemä päätös joko voidaan saattaa syyttäjän vahvistettavaksi tai määräyksen tunnustaminen tai siitä kieltäytyminen tulee saattaa syyttäjän päätettäväksi, koskevat lähtökohtaisesti sellaisia eurooppalaisia esittämisen- tai säilyttämismääräyksiä, joilla ei sinänsä ole muuta yhteyttä Suomeen kuin määräyksen vastaanottajana toimivan palvelutarjoajan tai sitä edustavan tahon sijainti. Kyse näin ollen olisi tietystä määrin puhtaasti määräyksen antavan valtion kansallisesta rikostutkinnasta, koska rikos olisi tehty määräyksen antavassa valtiossa ja henkilö, jonka tietoja pyydetään, asuisi määräyksen antaneessa valtiossa.

Toisaalta kun kyse olisi sellaisesta esittämismääräyksestä, joka kuuluu 8 artiklan soveltamisalaan, liityntä Suomeen tai muuhun maahan voisi lähtökohtaisesti olla vahvempi. Viimeksi mainituissa tilanteissa kyse olisi muualla kuin määräyksen antaneessa valtiossa tehdystä rikoksesta ja esittämismääräys koskisi henkilöä, joka ei asu määräyksen antavassa valtiossa. Esittämismääräyksellä siten voitaisiin pyytää tietoja esimerkiksi sellaisesta henkilöstä, joka asuu Suomessa. Lisäksi tietoja hankittaisiin palvelutarjoajalta tai sitä edustavalta taholta, jotka voisivat sijaita Suomessa. Mahdollisia ovat myös tilanteet, joissa määräys koskisi kolmannelta jäsenvaltiosta käsin tehtyä rikosta ja rikoksesta epäilty asuisi kyseisessä jäsenvaltiossa tai jopa asiaan liittyvässä neljännessä jäsenvaltiossa.

Viimeksi kuvatuissa 8 artiklan mukaisiin esittämismääräyksiin liittyvissä tilanteissa esityksen ehdotuksen mukaisesti Helsingin käräjäoikeudelle olisi jo aikaisemmin toimitettu eurooppalainen esittämismääräys samanaikaisesti palvelutarjoajan kanssa 8 artiklan mukaisesti. Näin ollen esityksessä ehdotetun mukaisesti Helsingin käräjäoikeus olisi jo arvioinut esittämismääräyksen 10 artiklan (lukuun ottamatta 10 artiklan 5 kohdan toisen kappaleen mukaisia tilanteita) ja 12 artiklan nojalla. Mikäli Helsingin käräjäoikeus ei olisi esittänyt esittämismääräyksen osalta mitään 12 artiklan mukaista kieltäytymisperustetta, määräys voisi kuitenkin tulla uudelleen arvioitavaksi 16 artiklan mukaisesti. Tällöin kyse olisi tilanteesta, jossa esittämismääräyksen vastaanottaja ei 10 ja 12 artiklan mukaisesta menettelystä huolimatta olisi toimittanut esittämismääräyksellä pyydettyjä tietoja, esittänyt sellaisia perusteluita, jotka määräyksen antanut viranomainen olisi hyväksynyt ja määräyksen antava viranomainen olisi siirtänyt esittämismääräyksen 16 artiklan 1 kohdan mukaisesti Suomessa toimivaltaiselle täytäntöönpanoviranomaiselle eli poliisille.

Esityksessä ehdotetun mukaisesti näissäkin tilanteissa poliisi olisi toimivaltainen täytäntöönpanoviranomainen. Koska kyse olisi kuitenkin 8 artiklan soveltamisalaan kuuluvasta liikenne- tai sisältötietoja koskevasta esittämismääräyksestä, josta olisi jo aikaisemmin tehty

ilmoitus Helsingin käräjäoikeudelle 8 artiklan nojalla, tarkoituksenmukaiseksi katsotaan, että poliisin tulisi saattaa tunnustamista koskeva asia Helsingin käräjäoikeuden päätettäväksi. Poliisin vaatimuksesta tuomioistuimien päättäisi tunnustamisesta tai siitä kieltäytymisestä. Poliisin vaatimus sisältäisi selvityksen asiasta ja ratkaisuehdotuksen. Näissä tilanteissa syyttäjän vahvistusta ei katsota tarkoituksenmukaiseksi vaihtoehdoksi ottaen huomioon tilanteiden liittyntä 8 artiklaan. Esittämismääräyksen 16 artiklan mukaisen täytäntöönpanomenettelyn myötä voi tulla palveluntarjoajan toimesta tietoon sellaisia lisätietoja, joita ei ole voitu arvioida aikaisemmin tuomioistuimen toimesta sille ensivaiheessa tulleen ilmoituksen pohjalta. Näiltä osin täysin ongelmattomaksi ei katsota sellaista tilannetta, jossa syyttäjä arvioisi uusien tietojen valossa tuomioistuimen aikaisemmin ratkaiseman asian.

Asetuksen johdanto-osan 61 kappaleen mukaan täytäntöönpanovaltio voi säätää kansallisessa lainsäädännössään, että eurooppalaisen esittämismääräyksen täytäntöönpano saattaa edellyttää jonkin täytäntöönpanovaltion tuomioistuimen osallistumista menettelyyn. Artiklan 8 soveltamisalaan kuuluvissa esittämismääräyksissä ei ole kyse puhtaasti määräyksen antavan valtion kansallisesta rikostutkinnasta, minkä vuoksi perusteltuna voidaan pitää tarvetta vahvennetulle täytäntöönpanovaltion viranomaisten osallistumiselle 16 artiklan mukaiseen menettelyyn. Sen lisäksi, että 8 artiklan soveltamisalaan kuuluvat eurooppalaiset esittämismääräykset kohdistuvat tietoihin, jotka ovat merkityksellisiä erityisesti perustuslain 10 §:ssä turvatun yksityiselämän, henkilötietojen ja luottamuksellisen viestin suojan näkökulmasta, tällainen esittämismääräys voisi kohdistua myös Suomessa asuvaan henkilöön. Näissä tilanteissa perusteltuna voidaan pitää kansallisesti vahvennettua menettelyä oikeusviranomaisten osallistumisen kannalta.

Näin ollen esityksessä ehdotetaan, että jos 16 artiklan mukainen asia kuuluu 8 artiklan soveltamisalaan, poliisin olisi saatettava asia tunnustamisesta tai siitä kieltäytymisestä Helsingin käräjäoikeuden päätettäväksi. Asian saattamisella tarkoitetaan vaatimuksen tekemistä eli kyse olisi poliisin selvittämästä asiasta sisältäen ratkaisuehdotuksen. Esityksessä ehdotetaan, että asian käsittelyssä ja ratkaisemisessa tuomioistuimessa noudatettaisiin soveltuvin osin, mitä pakkokeinolain 3 luvun 1, 3, 8 ja 10 §:n 1 momentissa säädetään vangitsemisasian käsittelystä (14 §:n 3, 5 ja 6 momentti).

Lisäksi on syytä ottaa huomioon se, että edellä 5 artiklan yhteydessä selostetusti asetuksen edellytykset eurooppalaisen esittämismääräyksen antamiseksi poikkeavat tietyiltä osin Suomen kansallisen lainsäädännön asettamista edellytyksistä erityisesti sisältötietojen hankkimiseksi. Mahdollisia siten ovat sellaiset tilanteet, joissa eurooppalainen esittämismääräys koskee sellaista tietoa, jonka hankkiminen ei olisi Suomen lainsäädännön mukaan mahdollista vastaavassa kansallisessa tapauksessa. Tästä syystä perustelluksi katsotaan, että asetusta täydentävään kansalliseen lainsäädäntöön lisätään säännös, jonka mukaan Suomessa toimivaltainen täytäntöönpanoviranomainen on toimivaltainen täytäntöönpanoasioissa kaikkien määräysten osalta, vaikka vastaavassa kansallisessa tapauksessa tietojen hankkiminen tai niiden säilytettäväksi määrääminen ei Suomen lainsäädännön nojalla olisi mahdollista (14 §:n 4 momentti).

Artiklan 3 kohdan mukaan täytäntöönpanoviranomaisen on muodollisesti vaadittava vastaanottajia noudattamaan asiaan liittyviä velvoitteitaan ja ilmoitettava vastaanottajille mahdollisuudesta vastustaa kyseisen määräyksen täytäntöönpanoa vetoamalla yhteen tai useampaan 4 kohdan a–f alakohdassa tai 5 kohdan a–e alakohdassa luetelluista perusteista, sovellettavista seuraamuksista, jos velvoitteita ei noudateta, ja määräajasta noudattamiselle tai vastustamiselle (a–c alakohdat).

Kohdan mukaisesti, mikäli toimivaltainen täytäntöönpanoviranomainen on päättänyt tunnustaa määräyksen, sen tulee vaatia palveluntarjoajaa noudattamaan määräystä. Kohdassa korostetun muodollisen vaatimuksen voidaan katsoa tarkoittavan sitä, että täytäntöönpanoviranomainen toimittaa asiassa tekemänsä tunnustamista koskevan päätöksen palveluntarjoajalle. Samassa yhteydessä palveluntarjoajalle ilmoitettaisiin 3 kohdan a-c alakohdissa mainituista seikoista. Artiklassa tai sen 3 kohdassa ei kuitenkaan tarkemmin selvennetä määräajan pituutta määräyksen noudattamiseksi tai vastustamiseksi. Tältä osin asetuksen voidaan tulkita jättävän määräajan pituuden täytäntöönpanoviranomaisen harkittavaksi. Asetettavan määräajan tulisi kuitenkin olla kohtuullinen ottaen huomioon myös asetuksen sääntelemän menettelyn tehokkuustavoitteet.

Sovellettavien seuraamusten osalta arvioidaan riittäväksi se, että täytäntöönpanoviranomainen ilmoittaa palveluntarjoajalle 15 artiklan sääntelystä ja tarvittaessa jäljempänä tarkemmin selostettavasta 16 artiklan 10 kohdan sääntelystä. Yksittäisten seuraamusten arviointi perustuu kokonaisarviointiin, joten tarkempien määrien ilmoittaminen 3 kohdan yhteydessä ei liene mahdollista.

Täytäntöönpanoviranomaisen asiassa tekemän tunnustamista koskevan päätöksen saatuaan palveluntarjoajalla olisi mahdollisuus vastustaa määräyksen täytäntöönpanoa vetoamalla yhteen tai useampaan 4 kohdan a–f alakohdassa tai 5 kohdan a–e alakohdassa luetelluista perusteista.

Artiklan 4 kohdan mukaisesti eurooppalaisen esittämismääräyksen täytäntöönpanosta voidaan kieltäytyä vain yhden tai useamman a–g alakohdassa mainitun perusteen pohjalta.

Erityisesti b alakohdan osalta on otettava huomioon sen suhde ja eroavaisuus 12 artiklaan. Edellä selostetusti 12 artikla koskee täytäntöönpanoviranomaisen kieltäytymismahdollisuuksia suhteessa eurooppalaiseen esittämismääräykseen, ja on rajoitettu koskemaan vain 8 artiklan mukaisia tilanteita, kun määräyksen antava viranomainen on tehnyt sen nojalla ilmoituksen täytäntöönpanoviranomaiselle. Asetuksen 12 artikla siten soveltuu ainoastaan eurooppalaisiin esittämismääräyksiin koskien liikenne- ja sisältötietoja, kun taas 16 artikla koskee sekä esittämisen että säilyttämismääräysten täytäntöönpanoa koskien kaikkia asetuksen mukaisia tietoluokkia.

Mainitun 12 artiklan 1 kohdassa luetellut kieltäytymisperusteet (a–d alakohta) eroavat 16 artiklan 4 ja 5 kohdassa luetelluista perusteista. Huomionarvoista on, että 12 artiklan 1 kohdan d alakohdan mukaan eurooppalaisen esittämismääräyksen täytäntöönpanosta voidaan kieltäytyä, jos menettely, jonka johdosta määräys on annettu, ei ole täytäntöönpanovaltion lainsäädännön mukaan rikos, paitsi jos se koskee rikosta, joka on lueteltu liitteessä IV esitettyihin rikosluokkiin kuuluvana ja jonka määräyksen antava viranomainen on maininnut esittämismääräystodistuksessa, jos siitä voi määräyksen antavassa valtiossa seurata vapaudenmenetyksen käsittävä rangaistus tai turvaamistoimenpide, jonka enimmäiskesto on vähintään kolme vuotta. Eurooppalaisen esittämismääräyksen täytäntöönpanosta voidaan taas 16 artiklan 4 kohdan b alakohdan mukaan kieltäytyä, jos määräystä ei ole annettu 5 artiklan 4 kohdassa säädetystä rikoksesta.

Sekä 12 artiklan 1 kohdan d alakohdan että 16 artiklan 4 kohdan b alakohdan kieltäytymismahdollisuudet siten koskevat ainoastaan liikennetietojen hankkimista, lukuun ottamatta asetuksen 3 artiklan 10 alakohdassa määriteltyä yksinomaan käyttäjän tunnistamiseksi pyydettyä tietoa, tai sisältötietojen hankkimista. Erona niiden välillä on kuitenkin tietojen hankkimisen perusteena olevan rikoksen osalta, että 12 artiklan 1 kohdan d alakohdassa edellytetään kaksoisrangaistavuutta, jollei kyse olisi liitteessä IV esitettyihin rikosluokkiin kuuluvasta rikoksesta, josta voi seurata määräyksen antavassa valtiossa vankeusrangaistus,

jonka enimmäiskesto on vähintään kolme vuotta. Vastaavaa edellytystä ei ole 16 artiklan 4 kohdan b alakohdassa. Näin ollen 12 artiklan kyseistä kieltäytymisperustetta voidaan pitää tiukempana. Artiklassa tai asetuksen johdanto-osan kappaleissa ei tarkemmin selosteta tätä eroavaisuutta. Voidaan kuitenkin katsoa eroavaisuuden tarkoittavan sitä, että 16 artiklan mukaisessa täytäntöönpanomenettelyssä ei ole tarvetta tarkastaa kaksoisrangaistavuuden täyttymistä. Jos 8 artiklan ilmoitus olisi tehty, tämä olisi tarkistettu jo 12 artiklan mukaisessa menettelyssä. Mikäli määräys ei edellyttäisi 8 artiklan mukaista ilmoitusta täytäntöönpanoviranomaiselle, tarvetta ei olisi tarkistaa kaksoisrangaistavuuden edellytyksen täyttymistä, koska kyse olisi määräyksen antavan valtion kansallisesta tapauksesta. Tällöin asetuksen logiikan mukaisesti täytäntöönpanoviranomaisella ei olisi tarvetta vaatia kaksoisrangaistavuutta.

Artiklan 5 kohta sisältää kieltäytymisperusteet eurooppalaisen säilyttämismääräyksen täytäntöönpanon osalta. Kohta muutoin vastaa sisällöltään 4 kohtaa, pois lukien, että se ei sisällä 4 kohdan b alakohdan mukaista perustetta, jonka mukaan täytäntöönpanosta voitaisiin kieltäytyä, jos määräystä ei ole annettua 5 artiklan 4 kohdassa säädetystä rikoksesta. Syy mainitulle eroavaisuudelle on se, että eurooppalaisen säilyttämismääräyksen antamista ei ole rajoitettu tietoluokkien osalta tiettyihin rikoskohtaisiin edellytyksiin, kuten on tilanne eurooppalaisen esittämismääräyksen osalta koskien liikenne- ja sisältötietoja.

Artiklan 6 kohdan mukaan jos 3 kohdan a alakohdassa tarkoitettu vastaanottaja vastustaa täytäntöönpanoa, täytäntöönpanoviranomaisen on päätettävä, pannaanko eurooppalainen esittämismääräys tai eurooppalainen säilyttämismääräys täytäntöön vai ei minkä tahansa vastaanottajan toimittamien tietojen ja tarvittaessa määräyksen antavalta viranomaiselta 7 kohdan mukaisesti saatujen täydentävien tietojen perusteella.

Tässä kohdin on syytä selvittää 6 kohtaa suhteessa 2 ja 3 kohtaan. Täytäntöönpanoviranomainen ensin tekee 2 kohdan mukaisen päätöksen, joka on tehtävä viimeistään viiden päivän kuluttua määräyksen vastaanottamisesta. Jos täytäntöönpanoviranomainen tunnustaa päätöksen, se toimittaa sen 3 kohdan mukaisesti määräyksen vastaanottajalle asettaen harkintansa mukaisesti kohtuullisen määräajan palveluntarjoajalle noudattaa tai vastustaa määräystä. Kohdassa 6 taas on kyse täytäntöönpanoviranomaisen tekemästä uudesta päätöksestä, mikäli palveluntarjoaja on vastustanut täytäntöönpanoviranomaisen päätöksellä tunnustettua määräystä. Tämä uusi päätös perustuisi palveluntarjoajan toimittamiin tietoihin ja määräyksen antavalta viranomaiselta 7 kohdan mukaisesti saatuihin täydentäviin tietoihin. Kohdassa mainitun palveluntarjoajan toimittamien minkä tahansa tietojen voidaan katsoa pääsääntöisesti viittaavaan 4 ja 5 kohdan mukaisiin kieltäytymisperusteisiin sekä niihin liittyviin selostuksiin, perusteluihin tai muihin asiaan liittyviin lisätietoihin. Kohdassa ei säädetä tarkemmin määräaika uuden 6 kohdan mukaisen päätöksen tekemiselle, joten uuden päätöksen tekemisen määräaika on täytäntöönpanoviranomaisen harkinnassa. Uusi päätös tulisi kuitenkin tehdä kohtuullisessa ajassa ottaen huomioon asetuksen tehokkuustavoitteet.

Artiklan 7 kohdan mukaan täytäntöönpanoviranomaisen on, ennen kuin se päättää olla tunnustamatta tai panematta täytäntöön eurooppalaista esittämismääräystä tai eurooppalaista säilyttämismääräystä 2 tai 6 kohdan mukaisesti, kuultava määräyksen antavaa viranomaista jollakin tarkoitukseen soveltuvalla tavalla. Sen on tarvittaessa pyydettävä lisätietoja määräyksen antavalta viranomaiselta. Määräyksen antavan viranomaisen on vastattava tällaiseen pyyntöön viiden työpäivän kuluessa.

Kohdasta 7 ei tarkemmin ilmene sitä, miten täytäntöönpanoviranomaisen viiden työpäivän määräaika tehdä 2 kohdan mukainen päätös suhteutuu 7 kohdan mukaiseen määräyksen antavan

viranomaisen kuulemisvelvollisuuteen. Artiklan tehokkaan soveltamisen kannalta tarkoituksenmukaiseksi voidaan katsoa, että 2 kohdan mukaisen päätöksen viiden työpäivän määräajan laskeminen keskeytyy, kun täytäntöönpanoviranomainen kuulee määräyksen antavaa viranomaista. Kun viimeksi mainittu on vastannut täytäntöönpanoviranomaiselle määräyksen antaneelle viranomaiselle 7 kohdassa asetetun viiden työpäivän määräajan kuluessa, jatkuu täytäntöönpanoviranomaisen 2 kohdan mukaisen määräajan kuluminen.

Toisaalta kohdasta ei myöskään selviä, mikä määräaika soveltuisi täytäntöönpanoviranomaisen 6 kohdan mukaisiin uusiin päätöksiin. Edellä mainitusti artiklassa ei tarkemmin säädetä määräajasta palveluntarjoajan 3 kohdan mukaisen täytäntöönpanon vastustamisen osalta. Artiklan voidaan katsoa tässä suhteessa sisältävän liikkumavaraa niin, että mainituissa tilanteissa määräajan pituuden harkitseminen kuuluisi täytäntöönpanoviranomaiselle. Palveluntarjoajalle asetettavan määräajan tulisi olla kohtuullinen, mutta siinä tulisi kuitenkin ottaa huomioon täytäntöönpanon tehokkuustavoitteet.

Toimivaltaisten viranomaisten väliset keskustelut on mahdollista tehdä hajautetun tietojärjestelmän välityksellä. Sama koskee yhteydenpitoa palveluntarjoajan kanssa.

Artiklan 8 kohdan mukaan täytäntöönpanoviranomaisen on ilmoitettava kaikista päätöksistään välittömästi määräyksen antavalle viranomaiselle ja vastaanottajalle. Päätösten ilmoittaminen on mahdollista tehdä hajautetun tietojärjestelmän välityksellä.

Kohdissa 6–8 täytäntöönpanoviranomaisella tarkoitettaisiin Suomessa poliisia. Edellä mainitut oikeusviranomaisten päätöksiin liittyvät vahvistukset tai päätökset eivät tarkoittaisi sitä, että oikeusviranomainen olisi täytäntöönpanoviranomainen, lukuun ottamatta mahdollisia keskusteluja määräyksen antavan viranomaisen kanssa 7 kohdan mukaisesti. Kohdassa 7 olisi kyse määräyksen antavan viranomaisen kuulemisesta jollakin tarkoitukseen soveltuvalla tavalla.

Edellä 2 kohdan yhteydessä mainitusti esityksessä ehdotetaan, että asetusta täydentävään kansalliseen täydentävään lakiin otetaan säännös, jonka mukaan täytäntöönpanoviranomaisen tulisi kirjata täytäntöönpanomenettelyä koskeva päätös (15 §). Tämä koskisi 2 ja 6 kohdan mukaisia päätöksiä.

Artiklan 9 kohdan mukaan, jos täytäntöönpanoviranomainen saa eurooppalaisella esittämismääräyksellä pyydetty tiedot vastaanottajalta, sen on toimitettava nämä tiedot määräyksen antavalle viranomaiselle ilman aiheetonta viivytystä.

Kohdassa ei mainita niitä tilanteita, missä ja miksi esittämismääräyksellä pyydetty tiedot toimitettaisiin täytäntöönpanoviranomaiselle. Artikla ei edellytä sitä, että palveluntarjoajan tulisi toimittaa pyydetty tiedot täytäntöönpanoviranomaiselle. Kohta 9 tarkoittaa sellaisia tilanteita, joissa palveluntarjoaja jostain syystä toimittaisi pyydetty tiedot täytäntöönpanoviranomaiselle. Edellä mainitusti täytäntöönpanoviranomaisen tulisi vain muodollisesti vaatia palveluntarjoajaa noudattamaan asiaan liittyviä velvoitteitaan. Täytäntöönpanoviranomainen ei siten hanki tietoja itselleen. Vaikka kyse 16 artiklassa on sinänsä täytäntöönpanomenettelystä, palveluntarjoajan tulisi toimittaa pyydetty tiedot suoraan määräyksen antaneelle viranomaiselle, ei täytäntöönpanoviranomaiselle. Mikäli palveluntarjoaja ei toimittaisi määräyksellä pyydettyjä tietoja täytäntöönpanomenettelystä huolimatta, palveluntarjoajalle määrättäisiin seuraamusmaksu 15 artiklan mukaisesti, kuten seuraavaksi selostetussa 10 kohdassa säädetään. Toisaalta määräyksen antava viranomainen voisi turvautua myös muun oikeudellisen yhteistyön säädökseen, kuten eurooppalaiseen tutkintamääräykseen tietojen hankkimiseksi.

Artiklan 10 kohdan mukaan, jos vastaanottaja ei noudata sellaisen tunnustetun eurooppalaisen esittämismääräyksen tai eurooppalaisen säilyttämismääräyksen mukaisia velvoitteitaan, jonka täytäntöönpanokelpoisuuden täytäntöönpanoviranomainen on vahvistanut, mainitun viranomaisen on määrättävä taloudellinen seuraamus 15 artiklan mukaisesti. Taloudellisen seuraamuksen määräämistä koskevan päätöksen vastustamiseksi on oltava käytössä tehokas oikeussuojakeino.

Huomionarvioista kohdan osalta on, että sen mukaisesti tapauksessa toimivaltaisen täytäntöönpanoviranomaisen tulisi määrätä taloudellinen seuraamus 15 artiklan mukaisesti. Edellä 15 artiklan yhteydessä on selostettu tarkemmin kansallisia lähtökohtia taloudellisen seuraamuksen määräämiseen liittyen.

Kohdan osalta on lisäksi syytä ottaa huomioon se, että 16 artiklassa – tai muuallakaan asetuksessa – ei säädetä tehokkaista oikeussuojakeinoista palveluntarjoajien osalta, lukuun ottamatta edellä mainittua 10 kohtaa. Asetuksessa ei siten säädetä palveluntarjoajien oikeussuojakeinoista suhteessa täytäntöönpanoviranomaisen asetuksen mukaisesti tekemiin päätöksiin, lukuun ottamatta tehokasta oikeussuojakeinoa taloudellisen seuraamuksen määräämistä koskevan päätöksen vastustamiseksi. Viimeksi mainittuun oikeussuojaan tosin myös sisältynee viranomaisten päätökset asiassa, joiden perusteella seuraamusmaksu on määräyksen vastaanottajalle määrätty. Viimeksi mainitun osalta asetus sisältää kansallista harkintavaltaa oikeussuojakeinon toteuttamiseksi kansallisesti. Toisaalta asetus ei nimenomaisesti kielläkään muiden kansallisten oikeussuojakeinojen olemassaoloa täytäntöönpanoviranomaisten tekemisen päätösten osalta palveluntarjoajalle asetettavien velvoitteiden kannalta.

Palveluntarjoajien tehokkaiden oikeussuojakeinojen osalta perusajatuksena asetuksessa on, että sääntelemällä sähköisten todisteiden hankkimista koskevista menettelyistä turvataan palveluntarjoajan oikeuksia. Menettelyiden osalta asetus mahdollistaa tietyissä tilanteissa sen, että palveluntarjoaja voi asetuksessa määritellyin perusteluin kieltäytyä luovuttamasta esittämismääräyksellä pyydettyjä tietoja sekä saattaa määräyksen täytäntöönpanovaltion viranomaisen arvioitavaksi ottaen myös huomioon 17 artiklan mukainen uudelleentarkastelumenettely, jota kuvataan jäljempänä. Palveluntarjoajalla on lisäksi oikeus hakea muutosta seuraamusmaksun määräämistä koskevaan päätökseen.

Edellä mainittu huomioon ottaen 16 artiklan mukaisten täytäntöönpanoviranomaisten päätöksiin, lukuun ottamatta 10 kohdan seuraamusmaksua, ei saisi hakea muutosta valittamalla (14 §:n 7 momentti). Perustuslain 21 §:ssä on turvattu muutoksenhakuoikeus, mutta perustuslain kannalta hyväksyttävistä muutoksenhakuoikeuden rajoituksista on mahdollista säätää lakiin otettavilla yksilöidyillä muutoksenhakukielloilla (PeVL 21/2011 vp, s. 2 ja PeVL 20/2005 vp, s. 8). Edellä mainitusti esityksessä pidetään perusteltuna, että 16 artiklan mukaiseen täytäntöönpanomenettelyyn liittyen ei olisi muutoksenhakuoikeutta täytäntöönpanovaltion toimivaltaisten viranomaisten päätöksiin, koska näiden päätösten perusteena ei ole täytäntöönpanovaltion kansallisen toimivaltuussääntelyn soveltaminen tietojen hankkimiseksi. Tästä huolimatta asetuksen 16 artiklan 10 kohdan mukaisesti olisi oltava käytössä tehokas oikeussuojakeino taloudellisen seuraamuksen määräämistä koskevan päätöksen vastustamiseksi. Tästä syystä esityksessä ehdotetaan, että asetusta täydentävään kansalliseen lainsäädäntöön otetaan säännös (22 §), jonka mukaan seuraamusmaksua koskevasta muutoksenhausta säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa.

Tietojen hankinnan kohteena olevan henkilön käytettävissä oikeussuojakeinot olisivat määräyksen antaneessa jäsenvaltiossa asetuksen 18 artiklan mukaisesti. Käytettävissä olevista

oikeussuojakeinoista Suomen ollessa määräyksen antava valtio käsitellään jäljempänä 18 artiklan yhteydessä.

IV Luku Lainvalinta ja oikeussuojakeinot

Asetuksen **17 artikla** koskee uudelleentarkastelumenettelyä ristiriitaisten velvoitteiden tapauksessa. Artiklan *1 kohdan* mukaan jos vastaanottaja katsoo, että eurooppalaisen esittämismääräyksen noudattaminen olisi ristiriidassa jonkin kolmannen maan sovellettavan lainsäädännön mukaisen velvoitteen kanssa, sen on ilmoitettava määräyksen antavalle viranomaiselle ja täytäntöönpanoviranomaiselle syistä, joiden vuoksi se ei pane täytäntöön eurooppalaista esittämismääräystä, 10 artiklan 8 ja 9 kohdassa esitettyä menettelyä noudattaen ja liitteessä III esitettyä lomaketta käyttäen (jäljempänä perusteltu vastalause).

Asetuksen johdanto-osan 74 kappaleessa selvennetään uudelleentarkastelumenettelyn tarkoitusta. Kappaleessa todetaan muun ohella, että jotta voitaisiin varmistaa kansainvälinen kohteliaisuus kolmansien maiden suvereenien etujen osalta, suojella asianomaista henkilöä ja puuttua palveluntarjoajien ristiriitaisiin velvoitteisiin, asetuksessa säädetään erityisestä oikeudellisen valvonnan mekanismista siltä varalta, että eurooppalaisen esittämismääräyksen noudattaminen estäisi palveluntarjoajia noudattamasta jonkin kolmannen maan lainsäädännöstä johtuvia oikeudellisia velvoitteita.

Artiklassa kolmannella maalla katsotaan tarkoitettavan nimenomaisesti EU:n ulkopuolisia maita, ei muita EU:n jäsenvaltioita.

Artiklan 1 kohdassa tarkoitettu ilmoittamisvelvollisuus täytäntöönpanoviranomaiselle ei ole riippuvainen siitä, onko 8 artiklan mukainen ilmoitus täytäntöönpanoviranomaiselle tehty tai ei. Kohdan mukainen ilmoittamisvelvollisuus täytäntöönpanoviranomaiselle on samankaltainen kuin 10 artiklan 5 kohdassa. Hajautettu tietojärjestelmä varmistaisi sen, että palveluntarjoajalla olisi mahdollisuus täyttää ilmoitusvelvollisuutensa myös täytäntöönpanoviranomaiselle. Suomessa 1 kohdassa tarkoitettu täytäntöönpanoviranomainen olisi poliisi (13 §).

Kohtaa voidaan soveltaa suoraan, eikä se edellytä täydentävää kansallista lainsäädäntöä.

Artiklan *2 kohdan* mukaan perustellussa vastalauseessa on oltava kaikki asiaankuuluvat tiedot kyseisestä kolmannen maan lainsäädännöstä, sen sovellettavuudesta käsillä olevaan asiaan ja ristiriitaisen velvoitteen luonteesta. Perusteltu vastalause ei saa perustua 2 kohdan alakohdissa mainittuihin tosiseikkoihin. Perusteltu vastalause on esitettävä viimeistään 10 päivän kuluttua päivästä, jona vastaanottaja vastaanotti esittämismääräystodistuksen.

Epäselväksi kohdasta jää se, millä kielellä palveluntarjoaja tekisi perustellun vastalauseen. E-evidence-asetus tai -direktiivi eivät sisällä sääntelyä kieli- ja käännösvaatimuksista palveluntarjoajien vastausten kannalta. Oletettavasti täytäntöönpanoviranomaisen ja sen alueella sijaitsevan palveluntarjoajan osalta ongelmia ei ole, mutta määräyksen antavan valtion voinee olla tarpeen kääntää palveluntarjoajan toimittama perusteltu vastalause.

Kohtaa voidaan soveltaa suoraan, eikä se edellytä täydentävää kansallista lainsäädäntöä.

Artiklan *3 kohdan* mukaan määräyksen antavan viranomaisen on tarkasteltava eurooppalaista esittämismääräystä uudelleen perustellun vastalauseen ja täytäntöönpanovaltion antaman palautteen perusteella. Jos määräyksen antava viranomainen aikoo pitää voimassa eurooppalaisen esittämismääräyksen, sen on pyydettävä määräyksen antavan valtion

toimivaltaista tuomioistuinta tarkastelemaan sitä uudelleen. Eurooppalaisen esittämismääräyksen täytäntöönpanoa on lykättävä siihen saakka, että uudelleentarkastelumenettely saadaan päätökseen.

Kohdasta ei tarkemmin selviä, mitä tarkalleen tarkoitetaan täytäntöönpanovaltion antamalla palautteella, onko velvollisuutta antaa palautetta tai miten se tulisi toimittaa määräyksen antaneelle viranomaiselle. Esimerkiksi asetuksen liitteessä III ei ole erikseen täytettävää kohtaa täytäntöönpanoviranomaisen palautteen antamiseksi määräyksen antaneelle viranomaiselle. Lisäksi on huomionarvoista, että asetuksen englanninkielisessä tekstiversiossa puhutaan mistä tahansa täytäntöönpanovaltion palautteesta (any input provided by the enforcing State). Asetuksen johdanto-osan kappaleissa ei selvennetä asiaa tältä osin. Näiden seikkojen perusteella voidaan katsoa, että 17 artiklan 3 kohta ei aseta nimenomaisia muotovaatimuksia tai velvollisuutta täytäntöönpanovaltion palautteelle. Kohdassa ei myöskään erikseen säädetä määräaika palautteen antamiselle.

Lisäksi 3 kohdassa ei tarkemmin säädetä määräyksen antavan valtion toimivaltaisesta tuomioistuimesta. Kohdasta ei nimenomaisesti selviä, tarkoitetaanko toimivaltaisella tuomioistuimella esimerkiksi 4 artiklassa tarkoitettua eurooppalaisen esittämismääräyksen vahvistanutta tuomioistuinta. Toisaalta kohdan mukaisesti kyse olisi siitä, että toimivaltainen tuomioistuin tarkastelisi esittämismääräystä ”uudelleen”. Tämän arvioidaan vähintäänkin implisiittisesti viittaavan esittämismääräyksen vahvistaneeseen viranomaiseen, vaikkakin sen voidaan katsoa tarkoittavan myös sitä, että kyse olisi uudesta tarkastelusta verrattuna määräyksen antamisen perustana olevaan tarkasteluun ja siihen liittyneeseen tuomioistuimen vahvistamiseen. Asetuksen englanninkielisessä tekstiversiossa puhutaan toisaalta vain toimivaltaisen tuomioistuimen tarkastelusta (a review by the competent court). Edelleen epäselväksi kohdasta jäävät ne tilanteet, joissa tuomioistuin on itse antanut esittämismääräyksen. Täysin selvää ei ole, tulisiko näissäkin tapauksissa määräyksen antaneen tuomioistuimen arvioida määräystään uudelleen.

Edellä mainittu huomioon ottaen 3 kohdan arvioidaan tarkoittavan sitä, että mikäli tuomioistuin on antanut eurooppalaisen esittämismääräyksen, 17 artiklan mukaisen uudelleentarkastelun tulisi tehdä määräyksen antaneeseen tuomioistuimeen erillinen tuomioistuin. Tilanne on toinen, kun kyse on tuomioistuimen vahvistamasta esittämismääräyksestä. Näissä tilanteissa arvioidaan mahdolliseksi, että määräyksen vahvistanut tuomioistuin voisi tarkastella esittämismääräystä uudelleen määräyksen antaneen viranomaisen pyynnöstä. Tuomioistuin ei kuitenkaan voisi osallistua 3 kohdassa tarkoitettuun määräyksen antaneen viranomaisen esittämismääräyksen uudelleentarkasteluun.

Artiklan 4 kohdan mukaan toimivaltaisen tuomioistuimen on ensin arvioitava, onko velvoitteiden välillä ristiriita, tutkimalla, a) sovelletaanko kolmannen maan lainsäädäntöä kyseessä olevan asian erityisolosuhteiden perusteella, ja b) kielletäänkö kolmannen maan lainsäädännössä, jos sitä sovelletaan a alakohdassa tarkoitettulla tavalla, kyseisten tietojen luovuttaminen, kun sitä sovelletaan kyseessä olevan asian erityisolosuhteisiin. Kohdan osalta on otettava huomioon johdanto-osan 76, 77 ja 79 kappaleet.

Artiklan 5 kohdan mukaan, jos toimivaltainen tuomioistuin katsoo, ettei velvoitteiden välillä ole 1 ja 4 kohdassa tarkoitettua ristiriitaa, sen on pidettävä voimassa eurooppalainen esittämismääräys.

Artiklan 6 kohdan mukaan, jos toimivaltainen tuomioistuin toteaa 4 kohdan b alakohdan mukaisen tutkimuksen perusteella, että kolmannen maan lainsäädännössä kielletään kyseisten tietojen luovuttaminen, toimivaltaisen tuomioistuimen on päätettävä, pitääkö se voimassa vai

kumoaako se eurooppalaisen esittämismääräyksen. Arvioinnin on perustuttava erityisesti 6 kohdan alakohdissa mainittuihin tekijöihin, painottaen erityisesti a ja b alakohdassa tarkoitettuja tekijöitä.

Artiklan 7 kohdassa säädetään tietojen pyytämisestä kolmannen maan toimivaltaiselta viranomaiselta. Kohdassa viitataan kolmannen maan toimivaltaiselta viranomaiselta pyydettyihin tietoihin. Tiedoilla tarkoitetaan nimenomaisesti ainoastaan tietoja kolmannen maan asiaan liittyvästä lainsäädännöstä ja sen tarkemmasta selvittämisestä.

Artiklan 8 kohdan mukaan, jos toimivaltainen tuomioistuin päättää kumota eurooppalaisen esittämismääräyksen, sen on ilmoitettava asiasta määräyksen antavalle viranomaiselle ja vastaanottajalle. Jos toimivaltainen tuomioistuin päättää, että eurooppalainen esittämismääräys on pidettävä voimassa, sen on ilmoitettava asiasta määräyksen antavalle viranomaiselle ja vastaanottajalle ja kyseisen vastaanottajan on pantava täytäntöön eurooppalainen esittämismääräys.

Kohdassa 5 ja 8 tarkoitetun tuomioistuimen päätöksen voidaan katsoa olevan asetuksen mukainen erityinen päätös, johon voitaisiin lyhyesti kirjata, kumotaanko esittämismääräys vai pidetäänkö se voimassa. Jos esittämismääräys kumottaisiin, päätökseen olisi perusteltua kirjata kieltäytymisen peruste. Kyse olisi suppeasta ja yksinkertaisesta päätöksestä, jonka asiasta vastaava tuomari voisi tehdä ilman eri muodollisuuksia.

Artiklan 9 kohdan mukaan artiklan mukaisia menettelyjä sovellettaessa määräajat lasketaan määräyksen antavan viranomaisen kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Lisäksi artiklan 10 kohdan mukaan määräyksen antavan viranomaisen on ilmoitettava täytäntöönpanoviranomaiselle uudelleentarkastelumenettelyn lopputuloksesta.

Kansallisen lainsäädännön mukaisten määräaikojen osalta 9 kohta sisältää kansallista harkintavaltaa. Toisin sanoen 17 artikla ei säätele erityisestä määräajasta uudelleentarkastelumenettelyn osalta määräyksen antavassa valtiossa. Tämä ei kuitenkaan vaikuta 2 kohdan mukaiseen 10 päivän määräaikaan perustellun vastalauseen esittämiseksi.

Artikla edellyttää kokonaisuudessaan täydentävää kansallista lainsäädäntöä uudelleentarkastelumenettelyyn liittyen. Erityisesti artiklan 3 kohdan johdosta on kansallisesti tarpeen tarkemmin säännellä siltä osin kuin kyse on uudelleentarkasteluun liittyvästä menettelystä ja toimivaltaisista viranomaisista tilanteissa, kun Suomi toimisi määräyksen antavana valtiona. Suomen ollessa täytäntöönpanovaltio, toimivaltainen täytäntöönpanoviranomainen olisi poliisi.

Esityksessä ehdotetaan, että niissä tapauksissa, kun Suomi olisi määräyksen antava valtio, ja joissa eurooppalaisen esittämismääräyksen antaminen on edellyttänyt tuomioistuimen vahvistusta, määräyksen vahvistanut tuomioistuin olisi toimivaltainen tarkastelemaan määräystä uudelleen määräyksen antaneen viranomaisen pyynnöstä (7 §:n 1 momentti).

Syyttäjän vahvistaman eurooppalaisen esittämismääräyksen osalta esityksessä ehdotetaan, että määräyksen antanut viranomainen – pidättämiseen oikeutettu virkamies, jolla on tutkinnanjohtajan toimivaltuudet poliisissa, Tullissa tai Rajavartiolaitoksessa – saattaisi eurooppalaisen esittämismääräyksen toimivaltaisen tuomioistuimen uudelleentarkasteltavaksi, mikäli se aikoi pitää voimassa määräyksen. Viimeksi mainittu menettely koskisi soveltuvin osin myös syyttäjän antamia esittämismääräyksiä, jotka ovat edellyttäneet tuomisoituimen vahvistuksen. Esityksessä ehdotetaan, että kun tuomioistuin ei ole aikaisemmin vahvistanut

määräystä, 17 artiklan mukainen toimivaltainen tuomioistuin olisi syyteasiassa toimivaltainen tuomioistuin (7 §:n 2 momentti).

Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että tuomioistuimen uudelleentarkastelumenettelyssä noudatettaisiin soveltuvin osin, mitä pakkokeinolain 3 luvun 1, 3, 8 ja 10 §:ssä säädetään vangitsemisasian käsittelystä. Edelleen esityksessä ehdotetaan, että uudelleentarkastelumenettelyä koskeva asia olisi otettava viipymättä tuomioistuimessa käsiteltäväksi ja se olisi ratkaistava kiireellisesti. Asia voitaisiin ratkaista myös kansliassa ilman istunkäsittelyä, jos tuomioistuin harkitsee sen soveliaaksi (7 §:n 3 momentti).

Artiklan mukainen uudelleentarkastelumenettely koskee EU:n jäsenvaltioiden ulkopuolisen valtion lainsäädännön arvioimista käsillä olevaan eurooppalaiseen esittämismääräykseen ja sillä pyydettyihin tietoihin liittyen. Näiden tilanteiden arvioidaan mahdollisesti sisältävän monimutkaisia oikeudellisia kysymyksiä, jotka edellyttävät myös puhtaasti oikeudellista arviointia pyydettyihin tietoihin liittyvien teknisten ja tutkinnallisten seikkojen lisäksi. Näin ollen tarpeelliseksi katsotaan, että määräyksen antaneen esitutkintaviranomaisen lisäksi syyttäjä osallistuisi uudelleentarkastelumenettelyä koskevan asian käsittelyyn tuomioistuimessa esitutkintalain 5 luvun 3 §:ssä tarkoitetun esitutkintayhteistyövelvollisuuden mukaisesti. Tarkoituksenmukaiseksi ei katsota sitä, että syyttäjän kuuleminen asiassa jäisi yksin asiaa käsittelevän tuomioistuimen harkittavaksi, vaan perusteltuna pidetään, että syyttäjän kuulemisesta asiassa voitaisiin poiketa, mikäli tuomioistuin pitäisi syyttäjän osallistumista asian käsittelyyn tarpeettomana.

Tämän vuoksi esityksessä ehdotetaan, että syyttäjän olisi osallistuttava kaikissa tapauksissa uudelleentarkastelua koskevaan käsittelyyn sen varmistamiseksi, että asia tulee selvitettyksi tuomioistuimessa tarkoituksenmukaisella tavalla. Tuomioistuin voisi kuitenkin päättää, ettei syyttäjää tarvitse asian käsittelyssä kuulla, mikäli se olisi asiassa tarpeetonta (7 §:n 4 momentti).

Edelleen esityksessä ehdotetaan, että asiassa tehtävään päätökseen ei saisi hakea muutosta (7 §:n 6 momentti). Perusteltuna pidetään, että 17 artiklan mukaisessa uudelleentarkastelumenettelyssä tehtäviin viranomaispäätöksiin liittyen ei olisi muutoksenhakuoikeutta (ks. myös säätämisyjärjestysperustelut jaksossa 11.3.2). Tietojen hankinnan kohteena olevalla henkilöllä olisi käytettävissä tehokkaat oikeussuojakeinot 18 artiklan mukaisesti. Tehokkaita oikeussuojakeinoja 18 artiklan mukaisesti käsitellään tarkemmin seuraavaksi.

Menettelyä koskevan sääntelyn selkeyttämiseksi esityksessä ehdotetaan, että asetusta täydentävään kansalliseen lakiin otetaan säännös, jonka mukaan uudelleentarkastelun toimittavan tuomarin tulisi kirjata uudelleentarkastelua koskeva päätös (8 §). Esityksessä ei katsota tarpeelliseksi asettaa päätöksen tekemiselle tarkempia muotovaatimuksia ottaen erityisesti huomioon, että artikla ei edellytä päätöksen osalta erillisiä muodollisuuksia.

Asetuksen **18 artikla** sisältää säännökset oikeudesta tehokkaihin oikeussuojakeinoihin eurooppalaista esittämismääräystä vastaan. Artiklaan liittyy johdanto-osan 80 kappale. Sen mukaan olennaisen tärkeää muun ohella on, että käytettävissä on tehokkaat oikeussuojakeinot perusoikeuskirjan 47 artiklan mukaisesti.

Artiklan *1 kohdan* mukaan henkilöllä, jonka tietoja on pyydetty eurooppalaisella esittämismääräyksellä, on oikeus tehokkaihin oikeussuojakeinoihin määräyksen vastustamiseksi, sanotun kuitenkaan rajoittamatta muita kansallisen lainsäädännön mukaisesti saatavilla olevia oikeussuojakeinoja. Jos kyseinen henkilö on epäilty tai syytetty, hänellä on oikeus tehokkaihin oikeussuojakeinoihin sen rikosoikeudellisen menettelyn aikana, jossa tietoa

käytettiin. Kohdassa tarkoitettu oikeus tehokkaksiin oikeussuojakeinoihin ei rajoita oikeutta käyttää yleisen tietosuoja-asetuksen ja rikosasioiden tietosuojadirektiivin mukaisia oikeussuojakeinoja.

Kohdan ensimmäisen lauseen mukaisesti oikeus tehokkaksiin oikeussuojakeinoihin tulisi olla eurooppalaisen esittämismääräyksen vastustamiseksi. Asetuksen englanninkielisen tekstiversion mukaan oikeus tehokkaksiin oikeussuojakeinoihin tulisi olla eurooppalaista esittämismääräystä vastaan (against that order). Samoin asetuksen ruotsinkielisessä tekstiversiossa käytetään ilmaisua esittämismääräystä vastaan (mot den ordern). Säännöksen tosiallisen sanamuodon voidaankin katsoa olevan määräystä vastaan eikä määräyksen vastustamiseksi. Säännöstä ei tulkita siten, että oikeussuojakeino tulisi olla käytettävissä jo ennen kuin esittämismääräyksellä pyydetty tiedot on toimitettu niitä pyytäneelle viranomaiselle. Tätä tulkintaa tukee myös kohdassa käytetty sananmuoto ”on pyydetty” ja kohdan toinen virke, jonka mukaan oikeussuojakeinoja voidaan käyttää myös myöhäisempänä ajankohtana.

Lisäksi ensimmäisessä lauseessa viitataan muihin kansallisen lainsäädännön nojalla saatavilla oleviin oikeussuojakeinoihin. Viittauksen voidaan katsoa tarkoittavan esimerkiksi pääkäsitellyssä käytettävissä olevia oikeussuojakeinoja ja muutoksenhakuoikeutta taikka kansallisesti käytettävissä olevia kantelumahdollisuuksia.

Kohdan toinen lause koskee taas tarkemmin epäillyn ja syytetyn oikeutta tehokkaksiin oikeussuojakeinoihin. Kaikilla eurooppalaisen esittämismääräyksen kohdehenkilöillä tulee olla oikeus tehokkaksiin oikeussuojakeinoihin esittämismääräystä vastaan, minkä lisäksi epäillyllä ja syytetyllä tulee olla oikeus tehokkaksiin oikeussuojakeinoihin myös myöhemmin sen rikosoikeudellisen menettelyn aikana, jossa tietoa käytettiin. Kyse olisi siten laajemmasta oikeudesta oikeussuojakeinoihin, kun tietojen hankkimisen kohteena olisi epäilty tai syytetty. Toisaalta kohdan toisen lauseen perusajatuksena on varmistaa oikeus tehokkaksiin oikeussuojakeinoihin kaikille henkilöille, joiden tietoja pyydetään eurooppalaisella esittämismääräyksellä. Epäiltyjen ja syytettyjen osalta riittäisi, että kyseinen oikeus olisi käytettävissä vasta sen rikosoikeudellisen menettelyn aikana, jossa tietoa käytettiin. Henkilöllä, joka ei rikostutkinnan edetessä tai sen aikana olisi esimerkiksi epäillyn asemassa, tulisi kuitenkin olla oikeus tehokkaksiin oikeussuojakeinoihin, kun hänen tietojaan on hankittu eurooppalaisella esittämismääräyksellä. Tällainen tilanne voisi olla käsillä myös silloin, kun esitutkinta on muuten päätetty tai keskeytetty.

Artiklan 2 kohdan mukaan oikeutta tehokkaksiin oikeussuojakeinoihin on käytettävä tuomioistuimessa määräyksen antavassa valtiossa sen kansallisen lainsäädännön mukaisesti, ja siihen on sisällyttävä mahdollisuus riitauttaa toimenpiteen laillisuus, mukaan lukien sen tarpeellisuus ja oikeasuhteisuus, sanotun kuitenkin rajoittamatta perusoikeuksien takeita täytäntöönpanovaltiossa.

Kohdan mukaisesti vaatimuksena on oikeussuojakeinon käyttömahdollisuus nimenomaisesti määräyksen antavan valtion tuomioistuimessa. Oikeussuojakeinoa esittämismääräystä vastaan ei tarvitse olla määräyksen täytäntöönpanovaltiossa. Kohdassa mainittu mahdollisuus riitauttaa toimenpiteen laillisuus, mukaan lukien sen tarpeellisuus ja oikeasuhteisuus, voidaan tulkita tarkoittavan pääasiassa eurooppalaisen esittämismääräyksen antamista koskevien edellytysten täyttymistä. Toimenpiteen laillisuuden arvioimisen ei katsota koskevan tutkittavana olevan rikoksen arvioimista kokonaisuudessaan.

Artiklan 3 kohdan mukaan sovellettaessa 13 artiklan 1 kohtaa tiedot mahdollisuuksista käyttää oikeussuojakeinoja kansallisen lainsäädännön nojalla on annettava ajoissa ja on varmistettava, että näitä mahdollisuuksia voidaan tosiasiallisesti käyttää.

Artiklan 4 kohdan mukaan asetusta sovellettaessa sovelletaan samoja oikeussuojakeinojen käyttämisestä koskevia määräaikoja tai muita edellytyksiä kuin vastaavien kansallisten tapausten osalta ja niitä sovelletaan tavalla, jolla taataan, että kyseiset henkilöt voivat tosiasiallisesti käyttää oikeuttaan näihin oikeussuojakeinoihin.

Artiklan 5 kohdan mukaan määräyksen antavan valtion ja muun jäsenvaltion, jolle on toimitettu sähköisiä todisteita tämän asetuksen nojalla, on varmistettava, että oikeutta puolustukseen ja menettelyn oikeudenmukaisuutta kunnioitetaan, kun arvioidaan eurooppalaisella esittämismääräyksellä hankittuja todisteita, sanotun kuitenkaan rajoittamatta kansallisia menettelysääntöjä.

Edellä mainittu 2 kohta ei itsessään nimenomaisesti velvoita säätämään tehokkaasta oikeussuojakeinosta kansallisessa lainsäädännössä, mutta luettuna se yhdessä 1 kohdan kanssa, sen voidaan katsoa velvoittavan säätämään kansallisessa lainsäädännössä tehokkaista oikeussuojakeinoista asetuksen mukaiseen tiedonhankintaan liittyen, mikäli sellaisia ei muutoin olisi saatavilla. Toisaalta 1 ja 2 kohta jättävät oikeussuojakeinoihin liittyvästä menettelystä tarkemmin säätämisen kansalliseen harkintaan sisältäen näin jonkinasteista kansallista liikkumavaraa. Esimerkiksi 1 ja 2 kohta eivät sisällä säännöksiä määräaikojen suhteen ja ovat tältä osin edellä mainitusti jossain määrin tulkinnanvaraisia. Luettaessa kohtia yhdessä 3 kohdan kanssa, ja ottaen huomioon 13 artiklan 1 kohdan mukainen pääsääntö eli käyttäjän ilman aiheutonta viivytystä tapahtuva ilmoittaminen, myös tiedot mahdollisuuksista käyttää oikeussuojakeinoja kansallisen lainsäädännön nojalla on ilmoitettava niin, että näitä mahdollisuuksia voidaan tosiasiallisesti käyttää. Niin ikään 4 kohta viittaa määräaikoihin suhteessa samoihin määräaikoihin kansallisten tapausten osalta, jotta taattaisiin oikeussuojakeinojen tosiallinen käyttämisen mahdollisuus.

Suomessa oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeet on turvattu perustuslain 21 §:ssä, joka saa sisältönsä muun muassa Euroopan ihmisoikeussopimuksesta sekä ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännöstä. Tarkemmin rikoksesta epäillyn ja syytetyn oikeuksista sekä muutoksenhakuoikeudesta rikosasiassa säädetään muun ohella esitutkintalaissa (805/2011), laissa oikeudenkäynnistä rikosasioissa (689/1997) ja oikeudenkäymiskaareissa.

Todistelua koskeva oikeudenkäymiskaaren 17 luku (732/2015) rakentuu vapaan todistusteorian pohjalle. Vapaa todistusteoria koostuu vapaasta todistelusta sekä vapaasta todistusharkinnasta. Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 1 §:n mukaan rikosasian asianosaisella on oikeus esittää tuomioistuimelle haluamansa näyttö sekä lausua jokaisesta tuomioistuimessa esitetystä todisteesta. Tuomioistuimen on esitettävä todisteita ja muita asian käsittelyssä esiin tulleita seikkoja harkittuaan päätettävä, mitä asiassa on näytetty tai jäänyt näyttämättä. Tuomioistuimen on perusteellisesti ja tasapuolisesti arvioitava todisteiden ja muiden seikkojen näyttöarvo vapaalla todistusharkinnalla. Todistusharkinnan yhteydessä on kuitenkin huomioitava, että esitettyjen todisteiden arviointi tulee suorittaa ketään osapuolta suosimatta ja ilman ennakkokantaa yksittäisen todisteen näyttöarvosta objektiivisesti ja kriittisen arvioinnin kestäväällä tavalla (HE 46/2014 vp, s. 45).

Saman luvun 25 §:n mukaan tuomioistuin ei saa hyödyntää todistetta, joka on saatu kiduttamalla. Myöskään vaitiolo-oikeuden vastaisesti hankittua todistetta ei saa pääsääntöisesti hyödyntää (niin sanottu itsekriminointisuojaan liittyvä todisteiden hyödyntämiskielto). Lisäksi saman pykälän mukaan muussa tapauksessa tuomioistuin saa hyödyntää myös lainvastaisesti hankittua todistetta, jollei hyödyntäminen vaarana oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumista ottaen huomioon asian laatu, todisteen hankkimistapaan liittyvä oikeudenloukkauksen vakavuus, hankkimistavan merkitys todisteen luotettavuudelle, todisteen merkitys asian ratkaisemisen kannalta ja muut olosuhteet.

Puolustuksen järjestämisen ja avustajan saamisen on katsottu liittyvän läheisesti itsekriminointisuojaan. Jos kysymys on ensisijaisesti puolustuksen järjestämisestä koskevasta loukkauksesta, hyödyntämiskielto ratkeaa lainvastaisesti saadun todisteen hyödyntämistä koskevan OK 17:25.3:n nojalla (HE 46/2014 vp, s. 89). Avustajadirektiiviä koskevassa hallituksen esityksessä on arvioitu, että avustajan käyttöä koskevan oikeuden loukkauksiin voitaisiin vedota tuomioistuimessa rikosasiaa käsiteltäessä. Tuomioistuin voisi jättää todisteen hyödyntämättä, jos sen hyödyntäminen vaarantaisi oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumisen (HE 99/2016 vp, s. 25).

Edellä 5 artiklan yhteydessä on selostettu tarkemmin kansallista toimivaltasääntelyä eurooppalaisen esittämismääräyksen antamiseksi (pakkokeinolain 7 ja 10 luku, poliisilain 4:3, rikostorjunnasta Tullissa annetun 2:14 ja henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain 3:20). Pakkokeinolain 7 luvussa säädetään tarkemmin ilmoituksesta haltuunottamisesta (9 §), takavarikon tai jäljentämisen saattamisesta tuomioistuimen tutkittavaksi (15 §) ja muutoksenhausta (22 §). PKL 7 luvun 15 ja 22 § eivät sinänsä sisällä oikeussuojakeinojen käyttämistä koskevia nimenomaisia määräaikoja, lukuun ottamatta PKL 7:15.2, jonka mukaan tuomioistuimen on käsiteltävä takavarikkoa tai jäljentämistä koskeva vaatimus tietyissä tilanteissa viikon kuluessa sen saapumisesta tuomioistuimelle.

Pakkokeinolain 10 luvun salaisten pakkokeinojen osalta kyse on pääsääntöisesti lupa-asioista, joista päättää tuomioistuin. Salaisten pakkokeinojen luonteen mukaisesti kyse on pääsääntöisesti niiden kohdehenkilöiltä salassa tehtävästä toiminnasta. Luvun 43 §:n 5 momentin mukaan lupa-asiaa annettuun päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Päätöksestä saa kuitenkin ilman määräaikaa kannella, ja kantelu on käsiteltävä kiireellisenä. Lisäksi PKL 10:60:ssä säännellään salaisen pakkokeinon käytöstä ilmoittamisesta.

Poliisilain 4 luvun 3 §, rikostorjunnasta Tullissa annetun 2 luvun 14 § sekä henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain 3 luvun 20 § eivät sisällä erikseen sääntelyä tiedonhankinnan kohteen ilmoittamisesta eikä oikeussuojakeinoista 18 artiklan mukaisesti.

Asetuksen 18 artikla vastaa tietyiltä osin EIO-direktiivin 14 artiklaa. Esimerkiksi EIO-direktiivin 14 artiklan 3 kohdassa säädetään myös kohdehenkilölle ilmoittamisesta niin, että voidaan varmistaa oikeussuojakeinojen tosiallinen käyttömahdollisuus. Lisäksi direktiivin 14 artiklan 4 kohta on vastaavanlainen kuin asetuksen 18 artiklan 4 kohta. Eurooppalaisella tutkintamääräyksellä on myös mahdollista hankkia sähköisiä todisteita. Kansallisesti eurooppalainen tutkintamääräys voisi perustua pakkokeinolain 10 luvun telepakkokeinojen käyttämiseen.

EIO-lain 23 a §:ssä (1212/2021) säädetään muutoksenhausta tutkintamääräykseen. Pykälän 1 momentin mukaan sen vaatimuksesta, jota syyttäjän antama tai vahvistama tutkintamääräys koskee, käräjäoikeuden on tutkittava, ovatko edellytykset tutkintamääräyksen antamiselle olemassa. Vaatimuksen käsittelyyn sovelletaan, mitä pakkokeinolain 3 luvun 1 §:ssä säädetään. Vaatimus on tehtävä kirjallisesti 60 päivän kuluessa siitä, kun henkilön on katsottava saaneen tiedon tutkintamääräyksestä. Asia voidaan ratkaista myös kansliassa ilman istunkäsittelyä, jos käräjäoikeus harkitsee sen soveliaaksi. Pykälän 2 momentin mukaan käräjäoikeuden tai hovioikeuden antamasta tutkintamääräyksestä tai 1 momentissa tarkoitettua käräjäoikeuden päätöksestä saa kannella. Kantelu on tehtävä 60 päivän kuluessa siitä, kun henkilön on katsottava saaneen tiedon tutkintamääräyksestä taikka 1 momentissa tarkoitettussa tilanteessa 60 päivän kuluessa käräjäoikeuden päätöksen antamisesta. Pykälän 3 momentin mukaan 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa tutkintamääräyksen antaneelle pidättämiseen oikeutetulle virkamiehelle ja vahvistaneelle syyttäjälle tai tutkintamääräyksen antaneelle syyttäjälle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Lisäksi 4 momentin mukaan pykälässä tarkoitettu

muutoksenhaku ei estä tutkintamääräyksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa toisessa jäsenvaltiossa, jollei muutoksenhakuasiaa käsittelevä tuomioistuim toisin määrää.

Edellä mainitun EIO-lain 23 a §:n osalta on syytä ottaa huomioon sen perusteena oleva Euroopan unionin tuomioistuimen 11.11.2021 asiassa C-852/19 Gavanozov II antama tuomio. Kyseisessä tuomiossa tuomioistuin on todennut, että EIO-direktiivin 14 artiklaa, luettuna yhdessä kyseisen direktiivin 24 artiklan 7 kohdan ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklan kanssa, on tulkittava siten, että se on esteenä eurooppalaisen tutkintamääräyksen antaneen jäsenvaltion lainsäädännölle, jossa ei säädetä mistään oikeussuojakeinosta sellaisen eurooppalaisen tutkintamääräyksen antamista vastaan, joka koskee kotietsinnän ja takavarikoinnin suorittamista sekä todistajan kuulemista videokokouksen avulla. Lisäksi tuomioistuin on todennut, että direktiivin 6 artiklaa, luettuna yhdessä Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklan ja SEU 4 artiklan 3 kohdan kanssa, on tulkittava siten, että se on esteenä sille, että jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen antaa eurooppalaisen tutkintamääräyksen, joka koskee kotietsinnän ja takavarikoinnin suorittamista sekä todistajan kuulemista videokokouksen avulla, kun kyseisen jäsenvaltion lainsäädännössä ei säädetä mistään oikeussuojakeinosta tällaisen eurooppalaisen tutkintamääräyksen antamista vastaan.

Tuomioistuin on tuomion 26 ja 27 kohdassa todennut, että direktiivin 14 artiklassa ei edellytetä, että jäsenvaltiot säätävät täydentävistä oikeussuojakeinoista niiden lisäksi, jotka ovat käytettävissä samankaltaisessa kansallisessa menettelyssä. Tuomioistuin on kuitenkin antanut tuomiossaan keskeisen merkityksen perusoikeuskirjan 47 artiklalle, jonka 1 kohdassa määrätään, että jokaisella, jonka unionin oikeudessa taattuja oikeuksia ja vapauksia on loukattu, on oltava tässä artiklassa määrättyjen edellytysten mukaisesti käytettävissään tehokkaat oikeussuojakeinot. Tuomioistuin on katsonut, että asianomaisella henkilöllä tulee olla oikeus riitauttaa kotietsinnän ja takavarikon sääntöjenmukaisuus ja tarpeellisuus ja tämä merkitsee sitä, että kyseisellä henkilöllä on oltava mahdollisuus hakea muutosta eurooppalaiseen tutkintamääräykseen, jolla näiden toimenpiteiden täytäntöönpanosta määrätään (33 ja 35 kohta). Tuomion 41 kohdan mukaan, jotta henkilöt, joita tämän jäsenvaltion oikeusviranomaisen antaman tai vahvistaman, kotietsinnän ja takavarikon suorittamista koskevan eurooppalaisen tutkintamääräyksen täytäntöönpano koskee, voisivat käyttää perusoikeuskirjan 47 artiklassa taattua oikeuttaan tehokkaasti, määräyksen antaneen jäsenvaltion on huolehdittava siitä, että näillä henkilöillä on käytettävissään saman jäsenvaltion tuomioistuimessa oikeussuojakeinot, joiden avulla he voivat riitauttaa kyseisen eurooppalaisen tutkintamääräyksen tarpeellisuuden ja sääntöjenmukaisuuden ainakin tällaisen tutkintamääräyksen antamisen aineellisten perusteiden osalta.

Vaikka edellä mainittu Euroopan unionin tuomioistuimen tuomio rajoittuu vain kotietsintään, takavarikkoon ja todistajan kuulemiseen videokokouksen avulla, kansallisesti on pidetty perusteltuna, että EIO-lain 23 a §:n mukainen muutoksenhakuoikeus koskisi kaikkia Suomessa annettuja tutkintamääräyksiä, eikä rajoittuisi vain kotietsintään, takavarikkoon ja todistajan kuulemiseen videokokouksen avulla. Esitöiden mukaan mahdolliseksi on katsottu, että Euroopan unionin tuomioistuin antaa tulevaisuudessa vastaavanlaisia ratkaisuja myös muiden tutkintatoimenpiteiden osalta (HE 227/2021 vp, s. 5).

E-evidence-asetuksen 18 artikla edellyttää täydentävää kansallista sääntelyä. Tarpeellista on säätää tarkemmin kansallisesti oikeussuojasuokeinoista eurooppalaista esittämismääräystä vastaan, kun Suomi toimii asetuksen mukaisesti määräyksen antavana jäsenvaltiona. Esityksessä ehdotetaan soveltuvin osin vastaavaa säännöstä kuin EIO-lain 23 a § (esityksessä ehdotettu 9 §). Vaikka edellä mainitusti eurooppalainen esittämismääräys perustuisi PKL 7 luvun perusteella tehtyyn tietojen hankintaan, tarpeelliseksi katsotaan erikseen säätää oikeussuojakeinosta nimenomaisesti eurooppalaista esittämismääräystä vastaan, siltä osin kuin

kyse olisi sen arvioimisesta, onko esittämismääräys tehty asetuksen sitä koskevien edellytysten mukaisesti.

V Luku Hajautettu tietojärjestelmä

Asetuksen **19 artikla** koskee suojattua digitaalista viestintää ja tietojenvaihtoa toimivaltaisten viranomaisten ja palveluntarjoajien välillä sekä toimivaltaisten viranomaisten välillä. Asetuksen mukainen kirjallinen viestintä toimivaltaisten viranomaisten ja nimettyjen toimipaikkojen tai laillisten edustajien välillä, mukaan lukien asetuksessa säädettyjen lomakkeiden ja eurooppalaisella esittämismääräyksellä tai eurooppalaisella säilyttämismääräyksellä pyydettyjen tietojen vaihto, on toteutettava suojatun ja luotettavan hajautetun tietojärjestelmän välityksellä.

Artiklan mukaisesti kunkin jäsenvaltion on varmistettava, että mainitussa jäsenvaltiossa sijaitsevien palveluntarjoajien nimetyille toimipaikoille tai laillisille edustajille annetaan pääsy hajautettuun tietojärjestelmään niiden kansallisen tietojärjestelmän kautta. Lisäksi palveluntarjoajien on varmistettava, että niiden nimetyt toimipaikat tai lailliset edustajat voivat käyttää hajautettua tietojärjestelmää kansallisen tietojärjestelmän kautta voidakseen vastaanottaa esittämisen- ja säilyttämismääräystodistuksia, lähettää pyydetty tiedot määräyksen antavalle viranomaiselle ja viestiäkseen millä tahansa muulla tavalla määräyksen antavan viranomaisen ja täytäntöönpanoviranomaisen kanssa tässä asetuksessa säädetyllä tavalla.

Edelleen artiklan mukaan asetuksen mukainen kirjallinen viestintä toimivaltaisten viranomaisten välillä, mukaan lukien asetuksessa säädettyjen lomakkeiden ja 16 artiklassa säädetyssä täytäntöönpanomenettelyssä pyydettyjen tietojen vaihto, sekä kirjallinen viestintä toimivaltaisten unionin virastojen tai elinten kanssa on toteutettava hajautetun tietojärjestelmän välityksellä. Lisäksi jos viestintä hajautetun tietojärjestelmän välityksellä 1 tai 4 kohdan mukaisesti ei ole mahdollista esimerkiksi hajautetun tietojärjestelmän häiriön, toimitetun aineiston luonteen, teknisten rajoitusten, kuten tiedon koon, pyydetyn tiedon hyväksyttävyyteen todisteina liittyvien oikeudellisten rajoitusten tai pyydettyyn tietoon sovellettavien rikosteknisten vaatimusten taikka poikkeuksellisten olosuhteiden vuoksi, toimittaminen on toteutettava tarkoituksenmukaisimmalla vaihtoehtoisella tavalla ottaen huomioon tarve varmistaa tietojenvaihto, joka on nopea, suojattu ja luotettava ja jonka avulla vastaanottaja voi todeta tietojen aitouden. Jos toimittaminen toteutetaan mainitulla vaihtoehtoisella tavalla, toimittamisen alullepanijan on kirjattava toimittaminen, mukaan lukien tapauksen mukaan toimittamisen päivämäärä ja kellonaika, lähettäjä ja vastaanottaja sekä tiedoston nimi ja sen koko, hajautettuun tietojärjestelmään ilman aiheutonta viivytystä.

Asetuksen johdanto-osan 83 kappaleessa selvennetään hajautettua tietojärjestelmää, jonka olisi koostuttava jäsenvaltioiden sekä unionin virastojen ja elinten tietojärjestelmistä ja nämä tietojärjestelmät yhteen liittävästä yhteentoimivista yhteyspisteistä. Hajautetun tietojärjestelmän yhteyspisteiden olisi perustuttava Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) 2022/850 perustettuun järjestelmään. Lisäksi johdanto-osan 85 kappaleen mukaan vaihtoehtoisia keinoja olisi oltava mahdollista käyttää vain silloin, kun hajautetun tietojärjestelmän käyttö ei ole mahdollista, esimerkiksi erityisten rikosteknisten vaatimusten takia, siksi, että siirrettävän tiedon määrää haittaavat teknisiin valmiuksiin liittyvät rajoitukset, tai siksi, että toista toimipaikkaa, jota ei ole liitetty hajautettuun tietojärjestelmään, on lähestyttävä hätätapauksessa.

Erityisesti pienten ja keskisuurien yritysten kannalta ei johdanto-osan 88 kappaleen mukaan saisi aiheutua kohtuuttomia kustannuksia hajautetun tietojärjestelmän käyttöönotosta ja

toiminnasta. Osana viitesovelluksen (22 artikla) luomista, ylläpitoa ja kehittämistä komission on sen vuoksi tarkoitus asettaa saataville myös verkkopohjainen rajapinta, jonka avulla palveluntarjoajat voivat viestiä suojatusti viranomaisten kanssa ilman, että niiden tarvitsee ottaa käyttöön omaa erillistä infrastruktuuriaan päästäkseen hajautettuun tietojärjestelmään.

Suomessa hajautettu tietojärjestelmä otetaan käyttöön syksyllä 2025 EU:n siviili- ja kauppaoikeudellisten asioiden todisteluasetuksen (EY) N:o 1783/2020 ja tiedoksiantoasetuksen (EY) N:o 1784/2020 mukaisissa rajat ylittävissä tiedonvaihdon menettelyissä. Tämän jälkeen hajautetun tietojärjestelmän käyttöä laajennetaan EU-säännösten edellyttämässä aikataulussa muihin rajat ylittäviin oikeudellisiin instrumentteihin vuosina 2026–2031. Oikeusministeriö on asettanut Euroopan unionin jäsenvaltioiden välisen oikeusalan tiedonvaihdon kehittämishankkeen VN/7907/2023, OM032:00/2024), jonka vastuulla on hajautetun tietojärjestelmän käyttöönotto Suomessa. Hankkeessa hajautettu tietojärjestelmä otetaan käyttöön hyödyntämällä komission kehittämää ja toimittamaa viitesovellusta, jolloin käyttöönotosta ei synny kansallisesti varsinaisia kehityskustannuksia (ks. myös jakso 3.2.1.2).

Artiklaa voidaan soveltaa suoraan, eikä se edellytä täydentävää kansallista lainsäädäntöä.

Asetuksen 20 artiklan mukaisesti osana sähköistä viestintää toimitettavien asiakirjojen oikeusvaikutuksia tai hyväksyttävyyttä asetuksen mukaisissa rajat ylittävissä oikeudellisissa menettelyissä ei saa kieltää pelkästään sen vuoksi, että asiakirjat ovat sähköisessä muodossa.

Artiklaa voidaan soveltaa suoraan, eikä se edellytä täydentävää kansallista lainsäädäntöä.

Asetuksen **21 artikla** koskee sähköisiä allekirjoituksia ja leimoja.

Asetuksen **22 artikla** koskee viitesovellusta ja sen mukaisesti komissio vastaa sellaisen viitesovelluksen luomisesta, ylläpidosta ja kehittämisestä, jota jäsenvaltiot voivat päättää käyttää taustajärjestelmänään kansallisen tietojärjestelmän sijaan. Viitesovelluksen luominen, ylläpito ja kehittäminen rahoitetaan unionin yleisestä talousarviosta. Komissio tarjoaa viitesovelluksen ja ylläpitää ja tukee sitä maksutta.

Tämän hetken tiedon mukaan 22 artiklassa tarkoitettu viitesovellus tulee perustumaan yllä kuvattuun eEDES portaalinratkaisuun ja myös Suomessa tullaan hyödyntämään tätä ratkaisua asetuksen edellyttämässä rajat ylittävän tiedonvaihdon menettelyissä. Toistaiseksi eEDES-portaalin käyttö on rajattu vain toimivaltaisten viranomaisten väliseen tiedonvaihtoon. Osana tämän asetuksen toimeenpanoa portaalin toiminnot tullaan laajentamaan koskemaan myös asetuksen mukaisia palveluntarjoajia, joiden pääsy portaaliin tulee mahdollistaa myös suomalaisten toimijoiden osalta osana asetuksen toimeenpanoa (ks. myös edellä 19 artiklan sisältöä kuvaavat perustelut).

Mainitut 21 ja 22 artikla eivät edellytä täydentävää kansallista lainsäädäntöä.

Asetuksen **23 artikla** koskee hajautetun tietojärjestelmän kustannuksia. Artiklan mukaisesti kukin jäsenvaltio vastaa sellaisten hajautetun tietojärjestelmän yhteyspisteiden asentamis-, toiminta- ja ylläpitokustannuksista, joista kyseinen jäsenvaltio on vastuussa. Kukin jäsenvaltio vastaa kustannuksista, jotka aiheutuvat sen asiaan liittyvien kansallisten tietojärjestelmien perustamisesta ja mukauttamisesta yhteentoimiviksi yhteyspisteiden kanssa, ja vastaa kyseisten järjestelmien hallinnointi-, toiminta- ja ylläpitokustannuksista. Unionin virastot ja elimet vastaavat niiden vastuulla olevien hajautetun tietojärjestelmän sisältämien komponenttien asentamis-, toiminta- ja ylläpitokustannuksista. Unionin virastot ja elimet vastaavat kustannuksista, jotka aiheutuvat niiden asianhallintajärjestelmien perustamisesta ja

mukauttamisesta yhteentoimiviksi yhteyspisteiden kanssa, ja vastaa kyseisten järjestelmien hallinnointi-, toiminta ja ylläpitokustannuksista. Palveluntarjoajat vastaavat kaikista kustannuksista, jotka ovat tarpeen, jotta ne voivat onnistuneesti integroitua tai muutoin olla vuorovaikutuksessa hajautetun tietojärjestelmän kanssa. Artiklaa voidaan soveltaa suoraan, eikä se edellytä täydentävää kansallista lainsäädäntöä (ks. myös jakso 3.2.1.2).

Asetuksen **24 artiklan** mukaan ennen kuin 19 artiklassa tarkoitettua velvoitetta toteuttaa kirjallinen viestintä hajautetun tietojärjestelmän välityksellä aletaan soveltaa (jäljempänä siirtymäkausi), tämän asetuksen mukainen kirjallinen viestintä toimivaltaisten viranomaisten ja nimettyjen toimipaikkojen tai laillisten edustajien välillä on toteutettava tarkoituksenmukaisimmalla vaihtoehtoisella tavalla ottaen huomioon tarve varmistaa nopea, suojattu ja luotettava tietojenvaihto. Jos palveluntarjoajat, jäsenvaltiot tai unionin virastot tai elimet ovat ottaneet käyttöön erillisiä alustoja tai muita suojattuja kanavia lainvalvontaviranomaisten ja oikeusviranomaisten esittämien tietopyyntöjen käsittelyä varten, määräyksen antavat viranomaiset voivat myös halutessaan toimittaa esittämisen- tai säilyttämismääräystodistuksen näiden kanavien kautta nimetyille toimipaikoille tai laillisille edustajille siirtymäkauden aikana.

Tämän artiklan yhteydessä on otettava huomioon myös edellä selostettu 19 artiklan 5 kohta koskien tilanteita, joissa viestintä hajautetun tietojärjestelmän avulla ei olisi mahdollista esimerkiksi järjestelmän häiriön, toimitetun aineiston luonteen, teknisten rahoitusten (kuten tiedon koon), pyydetyn tiedon hyväksyttävyyteen todisteina liittyvien oikeudellisten rajoitusten tai pyydettyyn tietoon sovellettavien rikosteknisten vaatimusten taikka poikkeuksellisten olosuhteiden vuoksi.

Artikla ei edellytä täydentävää kansallista lainsäädäntöä.

Asetuksen **25 artikla** koskee komission hyväksymiä täytäntöönpanosäädöksiä, jotka ovat tarpeen hajautettua tietojärjestelmän perustamista ja käyttöä varten. Artiklan mukaan siinä tarkoitettut täytäntöönpanosäädökset hyväksytään viimeistään 18.8.2025.

Artikla ei edellytä täydentävää kansallista lainsäädäntöä.

Asetuksen **26 artikla** koskee komiteamenettelyä eli 25 artiklassa tarkoitettut täytäntöönpanosäädökset hyväksyttäisiin 26 artiklassa tarkoitettua tarkastelumenettelyä noudattaen. Artiklan *1 kohdan* mukaan komissiota avustaa asetuksessa (EU) N:o 182/2011 (jäljempänä *komitologia-asetus*) tarkoitettu komitea. Artiklan *2 kohdassa* säädetään komitologia-asetuksen tarkastelumenettelyä koskevan 5 artiklan soveltamisesta.

Artikla ei edellytä täydentävää kansallista lainsäädäntöä.

VI Luku Loppusäännökset

Asetuksen **27 artiklan** mukaan kukin jäsenvaltio voi milloin tahansa päättää, että se hyväksyy esittämisen- tai säilyttämismääräystodistusten käännökset yhdellä tai useammalla unionin virallisella kielellä virallisen kielensä tai virallisten kielten lisäksi, ja sen on ilmoitettava tällaisesta päätöksestä komissiolle toimitetussa kirjallisessa ilmoituksessa. Komissio asettaa ilmoitukset kaikkien jäsenvaltioiden ja Euroopan oikeudellisen verkoston saataville.

Artikla edellyttää kansallista sääntelyä siitä, millä kielellä Suomi täytäntöönpanovaltiona hyväksyy Suomeen toimitetut esittämisen- tai säilyttämismääräystodistusten käännökset. Muiden

EU:n vastavuoroisen tunnustamisen säädöksiä koskevien täytäntöönpanolakien mukaan Suomi hyväksyy suomen, ruotsin ja englannin kielellä toimitetut määräykset tai pyynnot. Lisäksi säännöksissä on sallittu joustavuutta hyväksyä myös muilla kielillä toimitettuja asiakirjoja, jos hyväksymiselle ei muutoin ole estettä. Siten Suomessa jo nykyisin sovelletaan joustavia kielijärjestelyjä. Esityksessä ehdotetaan vastaavanlaista säännöstä (16 §).

Lisäksi olisi ratkaistava se, mikä viranomainen vastaa Suomessa annettujen esittämisen- ja säilyttämismääräysten kääntämisestä vieraalle kielelle. Esityksessä ehdotetaan, että kansallisesti toimivaltainen määräyksen antava viranomainen huolehtii määräysten kääntämisestä tarvittavalle vieraalle kielelle.

Asetuksen **28 artiklassa** säädetään seurannasta ja raportoinnista. Artiklan *1 kohdan* mukaisesti komissio laatii 18. päivään elokuuta 2026 mennessä yksityiskohtaisen ohjelman asetuksen tuotosten, tulosten ja vaikutusten seurantaan varten. Seurantaohjelmassa esitetään keinot, joilla tiedot kerätään, ja se, kuinka usein keruu on toteutettava. Siinä täsmennetään, mitä toimia komissio ja jäsenvaltiot toteuttavat tietojen keräämistä ja analysointia varten.

Artiklan *2 kohdan* mukaan jäsenvaltioiden on joka tapauksessa 18. päivästä elokuuta 2026 kerättävä asiaankuuluvilta viranomaisilta kattavia tilastoja ja pidettävä kirjaa tällaisista tilastoista. Edelliseltä kalenterivuodelta kerätty tieto on lähetettävä komissiolle kunkin vuoden 31. päivään maaliskuuta mennessä.

Artiklan *3 kohdan* mukaan 2 kohdassa tarkoitettuja tilastoja voidaan 18. päivästä elokuuta 2026 19 artiklan 1 kohdan mukaisen hajautetun tietojärjestelmän kautta toteutetun tiedonvaihdon osalta kerätä ohjelman avulla kansallisista portaaleista. Edellä 22 artiklassa tarkoitetun viitesovelluksen on oltava teknisesti varustettu siten, että se tarjoaa tällaisen toiminnon. Toisin sanoen 2 kohdassa lueteltujen tietojen kerääminen toteutuisi automaattisesti komission laatiman viitesovelluksen toimesta eikä siten kansallisesti vaatisi asiaan liittyviä teknisiä toimenpiteitä.

Artiklan *4 kohdan* mukaan palveluntarjoajat voivat kerätä, pitää kirjaa tilastoista ja julkaista niitä voimassa olevien tietosuojaperiaatteiden mukaisesti. Jos tällaisia tilastoja kerätään edelliseltä kalenterivuodelta, ne voidaan lähettää komissiolle viimeistään 31 päivänä maaliskuuta.

Artiklan 4 kohta ei ole velvoittava, vaan sen mukainen tietojen keruu palveluntarjoajien toimesta on vapaaehtoista.

Lisäksi *5 kohdan* mukaan komissio julkaisee 18. päivästä elokuuta 2027 kunkin vuoden 30 päivään kesäkuuta mennessä kertomuksen, joka sisältää 2 ja 3 kohdassa tarkoitetut tiedot kootussa muodossa, jaoteltuna edelleen jäsenvaltioiden ja palveluntarjoajan tyyppin mukaan.

Artiklaa voidaan soveltaa suoraan, eikä se edellytä täydentävää kansallista lainsäädäntöä.

Asetuksen **29 artiklassa** säädetään todistusten ja lomakkeiden muuttamisesta. Komissio antaa 30 artiklan mukaisesti delegoituja säädöksiä liitteiden I, II, III, V ja VI muuttamiseksi, jotta voidaan tehokkaasti vastata mahdolliseen tarpeeseen parantaa esittämisen- ja säilyttämismääräyslomakkeiden sekä esittämisen- tai säilyttämismääräystodistuksen täytäntöönpanon mahdollisuutta koskevien tietojen antamiseksi, eurooppalaisen säilyttämismääräyksen perusteella annettavan esittämispyyntöön antamisen vahvistamiseksi ja sähköisten todisteiden säilyttämisvelvoitteen jatkamiseksi käytettävien lomakkeiden sisältöä.

Artikla ei edellytä täydentävää kansallista lainsäädäntöä.

Asetuksen **30 artikla** sisältää säännökset siirretyn säädösvallan käyttämisestä. Artiklan *1 kohdan* mukaan komissiolle siirrettyä valtaa antaa delegoituja säädöksiä koskevat tässä artiklassa säädetty edellytykset.

Artiklan *2 kohdan* mukaan komissiolle siirretään 18 päivästä elokuuta 2026 määräämättömäksi ajaksi 29 artiklassa tarkoitettu valtaa antaa delegoitua säännöksiä. Artiklan *3 kohdassa* säädetään Euroopan parlamentin tai neuvoston oikeudesta peruuttaa säädösvallan siirto, *4 kohdassa* jäsenvaltioiden asiantuntijoiden kuulemisesta ennen delegoidun säädöksen hyväksymistä, *5 kohdassa* delegoidun säädöksen antamisesta tiedoksi Euroopan parlamentille ja neuvostolle, ja *6 kohdassa* delegoidun säädöksen voimaantulosta.

Artikla ei edellytä täydentävää kansallista lainsäädäntöä.

Asetuksen **31 artiklassa** säädetään ilmoituksista komissiolle. Artiklan *1 kohdan* mukaan kunkin jäsenvaltion on viimeistään 18 päivänä elokuuta 2025 ilmoitettava komissiolle 4, 8, 16 ja 17 artikloiden mukaisesti nimettävät toimivaltaiset viranomaiset sekä jäsenvaltion hyväksymät kielet esittämismääräystodistuksen, säilyttämismääräystodistuksen, eurooppalaisen esittämismääräyksen tai eurooppalaisen säilyttämismääräyksen ilmoittamiseksi ja toimittamiseksi täytäntöönpanoa varten. Komissio asettaa tämän artiklan nojalla saadut tiedot julkisesti saataville joko erillisellä verkkosivustolla tai neuvoston päätöksen 2008/976/YOS 9 artiklassa tarkoitetulla Euroopan rikosoikeudellisen verkoston verkkosivustolla.

Artikla ei edellytä täydentävää kansallista lainsäädäntöä.

Asetuksen **32 artikla** koskee suhdetta muihin välineisiin, sopimuksiin ja järjestelyihin. Artiklan *1 kohdan* mukaan asetus ei vaikuta unionin tai muihin kansainvälisiin välineisiin, sopimuksiin ja järjestelyihin, jotka koskevat tämän asetuksen soveltamisalaan kuuluvien todisteiden keräämistä. Artiklan *2 kohdan* mukaan jäsenvaltioiden on ilmoitettava komissiolle viimeistään 18 päivänä elokuuta 2026 *1 kohdassa* tarkoitettut voimassa olevat välineet, sopimukset ja järjestelyt, joiden soveltamista ne aikovat jatkaa. Jäsenvaltioiden on ilmoitettava komissiolle kolmen kuukauden kuluessa myös *1 kohdassa* tarkoitetun uuden sopimuksen tai järjestelyn allekirjoittamisesta.

Artikla sisältää velvollisuuden ilmoittaa *2 kohdassa* määritetyissä määräajoissa komissiolle voimassa olevista muista välineistä, sopimuksista ja järjestelyistä. Artikla ei kuitenkaan edellytä täydentävää kansallista lainsäädäntöä.

Asetuksen **33 artikla** koskee komission 18 päivään elokuuta 2029 mennessä tekemästä arvioinnista tästä asetuksesta. Artikla ei edellytä täydentävää kansallista lainsäädäntöä.

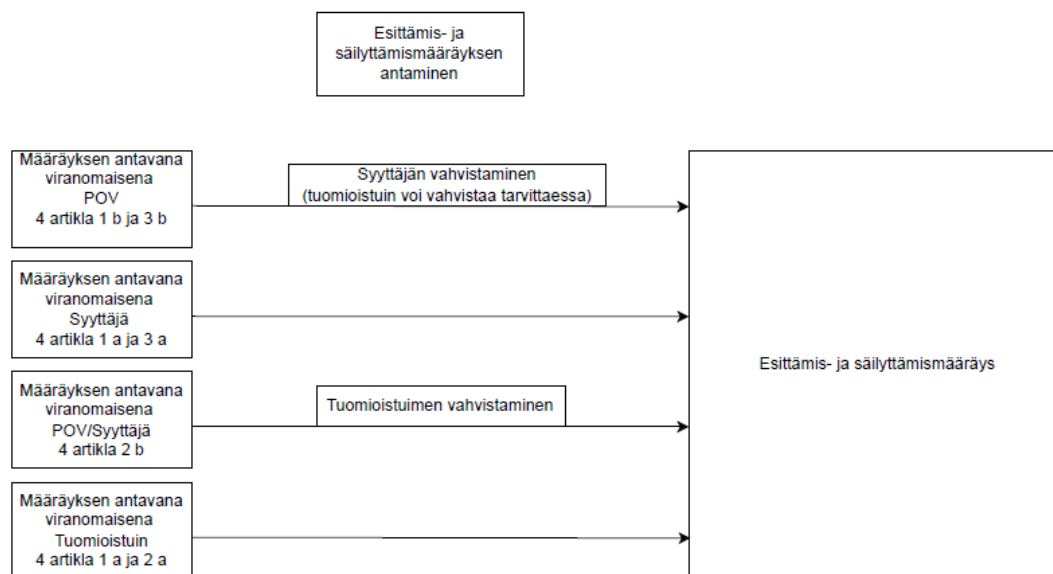
Asetuksen **34 artikla** sisältää voimaatuloa ja soveltamista koskevat säännökset. Artiklan mukaan asetus tulee voimaan kahdentenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun se on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä. Asetusta sovelletaan 18 päivästä elokuuta 2026. Toimivaltaisten viranomaisten ja palveluntarjoajien velvoitetta käyttää 19 artiklassa perustettua hajautettua tietojärjestelmää asetuksen mukaiseen kirjalliseen viestintään sovelletaan kuitenkin yhden vuoden kuluttua 25 artiklassa tarkoitettujen täytäntöönpanosäädösten hyväksymisestä.

Asetus on julkaistu EU:n virallisessa lehdessä 28.7.2023, joten se on tullut voimaan elokuussa 2023. Artikla ei edellytä täydentävää kansallista lainsäädäntöä.

2.1.2 E-evidence-asetuksen mukainen menettely keskeisiltä osin esimerkkeinä

2.1.2.1 Suomessa annettu esittämis- ja säilyttämismääräys (4 artikla)

Suomessa esittämis- ja säilyttämismääräyksiä antaisivat pääsääntöisesti esitutkintaviranomaiset, jolloin määräys edellyttää asetuksen 4 artiklan mukaisesti joko syyttäjän tai tuomioistuimen vahvistuksen riippuen siitä, onko kyse esittämis- vai säilyttämismääräyksestä ja riippuen esittämismääräyksen kohteena olevasta tietoluokasta. Vahvistamisen jälkeen määräyksen antanut esitutkintaviranomainen lähettää sen toisessa jäsenvaltiossa sijaitsevalle palveluntarjoajalle toimeenpantavaksi.

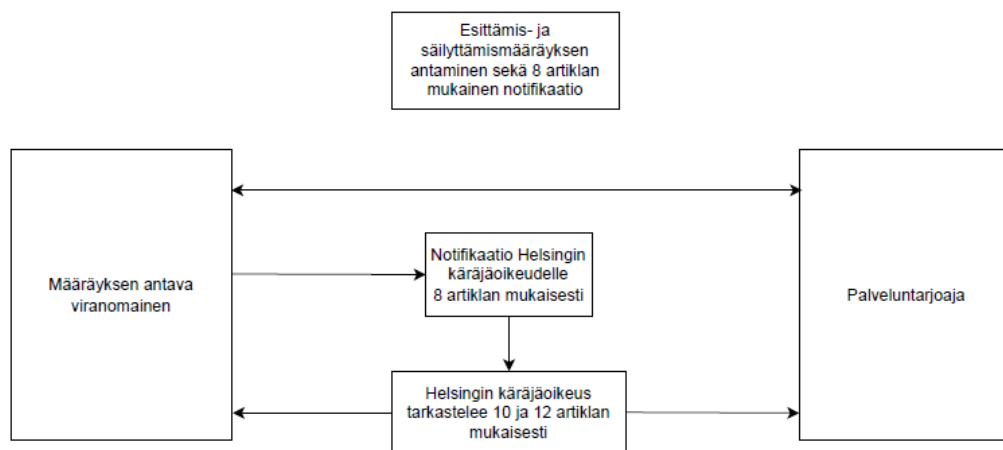
2.1.2.2 Suomalaiselle palveluntarjoajalle osoitettu esittämismääräys (10 artikla)

EU:n X jäsenvaltion (jäljempänä *X jäsenvaltio*) toimivaltaiset viranomaiset lähettävät eurooppalaisen esittämismääräyksen Suomessa sijaitsevalle Y-palveluntarjoajalle Oy:lle. X jäsenvaltion viranomaiset pyytävät sisältötietoja, jolloin määräyksen olisi joko antanut tai vahvistanut tuomioistuin X jäsenvaltiossa. X jäsenvaltion toimivaltaiset viranomaiset tutkivat rikosta, joka on tehty X jäsenvaltiossa, ja henkilö, jonka tietoja määräyksellä pyydetään, asuu X jäsenvaltiossa (nk. asuinpaikkapoikkeus). Kyse on siten ns. puhtaasta X jäsenvaltion kansallisesta rikostutkinnasta ja käytännössä ainoa yhteys Suomeen on palveluntarjoajan tai sitä edustavan tahon sijainti.

Suomen toimivaltaisilla viranomaisilla ei olisi tietoa edellä mainitusta X jäsenvaltion esittämismääräyksestä. Tietojen hankkiminen tapahtuisi X jäsenvaltion viranomaisten ja palveluntarjoaja Y:n kesken. Mikäli palveluntarjoaja Y katsoo, että määräys on asetuksen mukainen ja muutoin asetuksen edellytysten mukainen se toimittaisi määräyksessä tarkoitetut tiedot X jäsenvaltion viranomaisille.

2.1.2.3 Notifikaatiota edellyttävä määräys (8 artikla)

Tapauksissa, joissa palveluntarjoaja Y:lle lähetetty esittämismääräys koskee liikenne- tai sisältötietoja ja sen taustalla on X jäsenvaltiossa tutkittavana oleva rikos, jota ei ole tehty X jäsenvaltiossa eikä henkilö, jonka tietoja määräyksellä pyydetään, asu X jäsenvaltiossa (nk. asuinpaikkapoikkeuksen piiriin kuulumaton määräys), palveluntarjoaja Y:lle lähetetyllä määräyksellä voisi olla muukin yhteys Suomeen kuin vain palveluntarjoajan sijainti (esimerkiksi määräyksen kohteena oleva henkilö saattaisi asua Suomessa). Näissä tilanteissa samanaikaisesti, kun X jäsenvaltio lähettää määräyksen palveluntarjoaja Y:lle, se toimittaa määräyksen myös 8 artiklan nojalla Helsingin käräjäoikeudelle. Mikäli Helsingin käräjäoikeus katsoisi, että esittämismääräys on asetuksen edellytysten mukainen (ottaen huomioon evidence-asetuksen 12 artiklan mukaiset kieltäytymisperusteet), käräjäoikeus ilmoittaa tästä palveluntarjoaja Y:lle, jonka tulee toimittaa tiedot niitä pyytäneelle X jäsenvaltion viranomaiselle.

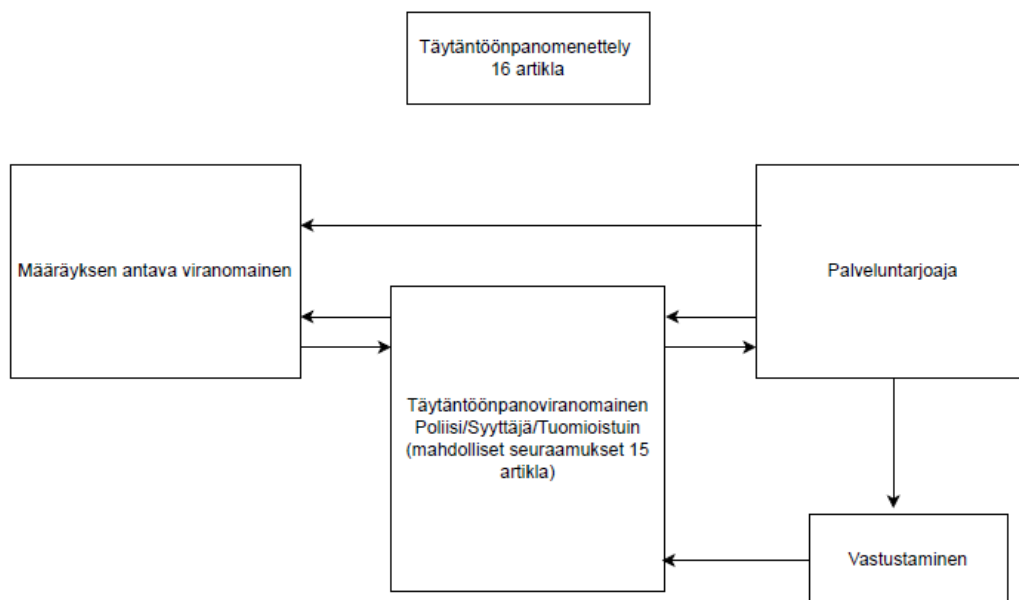

2.1.2.4 Täytäntöönpanomenettely (16 artikla)

Mikäli määräyksen vastaanottajana oleva palveluntarjoaja Y ei noudata määräystä asetuksen määräajan kuluessa eikä esitä tähän asetuksen mukaista syytä, eikä myöskään Helsingin käräjäoikeus ole esittänyt 12 artiklan mukaista kieltäytymisperustetta, määräyksen antanut toisessa jäsenvaltiossa sijaitseva viranomainen voi pyytää Suomen täytäntöönpanoviranomaista eli poliisia tunnustamaan määräyksen ja vaatimaan palveluntarjoajalta sen täytäntöönpanoa. Määräyksen tarkoittamalla tietoluokalla ei näissä tapauksissa olisi merkitystä, sikäli kun kyse ei ole 8 artiklan mukaisesta eurooppalaisesta esittämismääräyksestä.

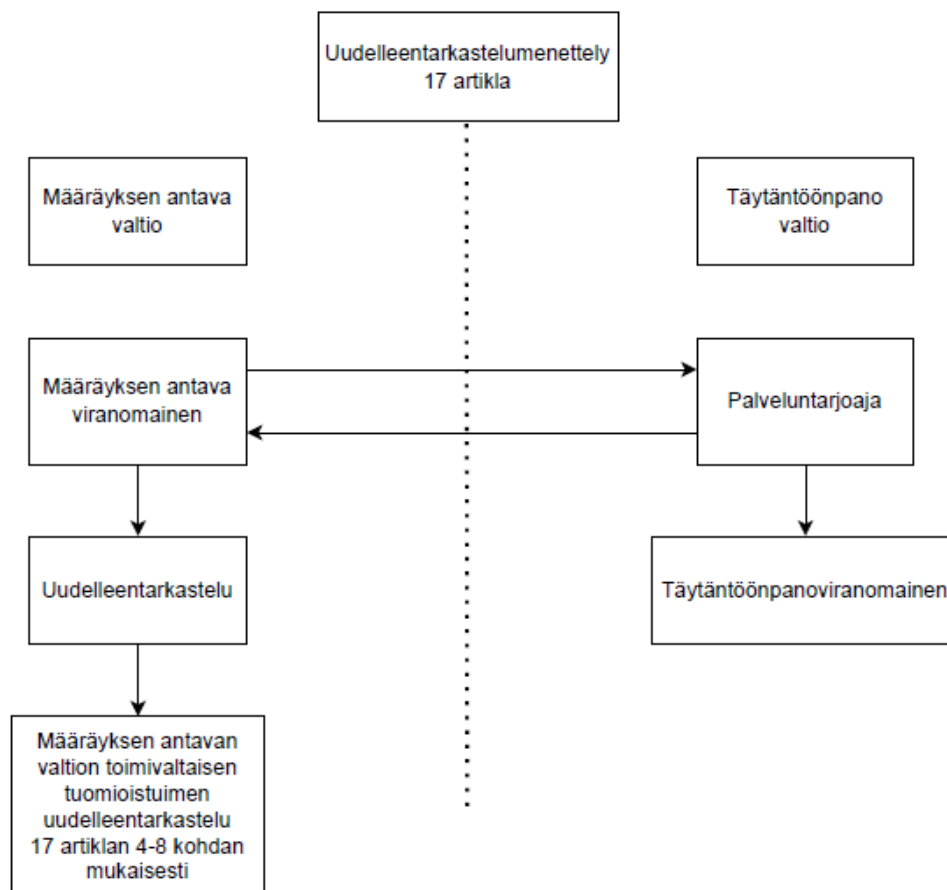
Jos poliisi kuitenkin kieltäytyy tunnustamasta määräystä, asetusta täydentävän kansallisen lain pohjalta poliisi voi saattaa tämän päätöksen syyttäjän vahvistettavaksi. Jos päätöksenteko sisältää oikeudellista harkintaa, syyttäjä päättää tunnustamisesta tai siitä kieltäytymisestä poliisin esittelystä.

Jos 16 artiklan mukainen asia kuuluu 8 artiklan soveltamisalaan, Helsingin kärjäoikeus päättää tunnustamisesta tai siitä kieltäytymisestä poliisin vaatimuksesta.

2.1.2.5 Uudelleentarkastelumenettely (17 artikla)

Jos esittämismääräyksen Suomessa sijaitsevana vastaanottajana oleva palveluntarjoaja Y katsoo, että X jäsenvaltion viranomaisten antaman määräyksen noudattaminen olisi ristiriidassa EU:n ulkopuolisen kolmannen maan sovellettavan lainsäädännön mukaisen velvoitteen kanssa, sen on ilmoitettava X jäsenvaltiossa määräyksen antaneelle viranomaiselle sekä Suomen täytäntöönpanoviranomaiselle eli poliisille syistä, joiden vuoksi se ei pane täytäntöön eurooppalaista esittämismääräystä. Määräyksen antaneen viranomaisen on saatettava määräys X jäsenvaltion tuomioistuimen tarkasteltavaksi, mikäli se haluaa pitää määräyksen voimassa. Tuomioistuin arvioi, onko kyseessä palveluntarjoaja Y:n esittämästä ristiriidasta. Jos tuomioistuin päättää pitää määräyksen voimassa, palveluntarjoaja Y:n tulee toimittaa määräyksen tarkoittamat tiedot määräyksen antaneelle viranomaiselle X jäsenvaltiossa.

2.2 E-evidence-direktiivi

2.2.1 Direktiivin sisältö ja tavoitteet

Tässä jaksossa selvitetään e-evidence-direktiivin sisältö ja suhde voimassa olevaan kansalliseen lainsäädäntöön artiklakohtaisesti ja arvioidaan, miltä osin yksittäisten artiklojen sisältöä olisi tarpeen täsmentää kansallisessa laissa.

E-evidence-direktiivin **1 artiklassa** säädetään direktiivin kohteesta ja soveltamisalasta. Artiklan *1 kohdan* mukaan direktiivissä vahvistetaan säännöt tiettyjen unionissa palveluja tarjoavien palveluntarjoajien nimettyjen toimipaikkojen nimeämiselle ja laillisten edustajien nimittämiseksi jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten sähköisten todisteiden keräämiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä antamien päätösten ja määräysten vastaanottamista, noudattamista ja täytäntöönpanoa varten.

Artiklan 2 kohdan mukaan direktiiviä sovelletaan päätöksiin ja määräyksiin sähköisten todisteiden keräämiseksi e-evidence-asetuksen, EIO-direktiivin ja keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (jäljempänä MLA 2000-yleissopimus) 34 artiklan mukaisesti tehdyn yleissopimuksen perusteella. E-evidence-direktiiviä sovelletaan myös sellaisiin sähköisten todisteiden keräämiseksi kansallisen lainsäädännön perusteella annettuihin päätöksiin ja määräyksiin, jotka jäsenvaltio osoittaa luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle, joka toimii palveluntarjoajan laillisena edustajana tai nimettynä toimipaikkana kyseisen jäsenvaltion alueella.

Artiklan 3 kohdan mukaan direktiivillä ei rajoiteta unionin ja kansallisen oikeuden mukaisia kansallisten viranomaisten toimivaltuuksia asioida suoraan niiden alueelle sijoittautuneiden palveluntarjoajien kanssa sähköisten todisteiden keräämiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä.

Direktiivin johdanto-osan 9 kappaleessa selvennetään direktiivin suhdetta kansallisiin menettelyihin sähköisten todisteiden keräämiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä. Kappaleen mukaan jäsenvaltioiden olisi voitava jatkossakin asioida niiden alueella sijoittautuneiden palveluntarjoajien kanssa sähköisten todisteiden keräämiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä. Sen estämättä, mitä kansallisessa lainsäädännössä tällä hetkellä säädetään mahdollisuuksista asioida palveluntarjoajien kanssa jäsenvaltioiden omalla alueella, jäsenvaltioiden ei pitäisi kiertää e-evidence-direktiivin tai -asetuksen perustana olevia periaatteita.

Artiklan 4 kohdan mukaan jäsenvaltiot eivät saa asettaa palveluntarjoajille tästä direktiivistä johtuvien velvoitteiden lisäksi muita velvoitteita, etenkin nimettyjen toimipaikkojen nimeämistä tai laillisten edustajien nimittämistä koskevia velvoitteita, 1 kohdan mukaisia tarkoituksia varten.

Artiklan 5 kohdan mukaan direktiiviä sovelletaan 2 artiklan 1 alakohdassa määriteltyihin palveluntarjoajiin, jotka tarjoavat palvelujaan unionissa. Direktiiviä ei sovelleta yksittäisen jäsenvaltion alueelle sijoittautuneisiin palveluntarjoajiin, jotka tarjoavat palveluja yksinomaan kyseisen jäsenvaltion alueella.

Direktiivin soveltamisalan osalta keskeistä on, että se soveltuu e-evidence-asetuksen lisäksi EIO-direktiivin ja MLA 2000-yleissopimuksen perusteella annettuihin päätöksiin ja määräyksiin sähköisten todisteiden keräämiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä. E-evidence-direktiivin soveltamisala on siten rajattu koskemaan ainoastaan sähköisten todisteiden hankkimista. Esimerkiksi EIO-direktiivin soveltamisalaan kuuluu muitakin tutkintatoimenpiteitä, jotka eivät liity sähköisten todisteiden hankkimiseen, kuten suunnitelmallinen tarkkailu, peitelty tiedonhankinta, peitet toiminta, tietolähteen ohjattu käyttö ja valvottu läpilasku.

Kuten e-evidence-direktiivin johdanto-osan 6 kappaleessa mainitaan, direktiivissä säädettyjen nimettyjen toimipaikkojen ja laillisten edustajien olisi toimittava vastaanottajina annettaessa päätöksiä ja määräyksiä sähköisten todisteiden keräämiseksi kaikkien kolmen edellä mainitun rikosoikeudellisen yhteistyön välineen perusteella. Velvollisuus olisi myös silloin, kun kyseiset päätökset ja määräykset toimitetaan todistuksen muodossa. Viitatus johdantokappaleen mukaan nimetyn toimipaikan tai laillisen edustajan käytön olisi tapahduttava oikeudellisiin menettelyihin sovellettavissa välineissä ja lainsäädännössä vahvistettujen menettelyjen mukaisesti, myös silloin, kun kyseiset välineet mahdollistavat määräysten antamisen rajat ylittävissä tilanteissa suoraan palveluntarjoajan nimetylle toimipaikalle tai lailliselle edustajalle tai perustuvat toimivaltaisten oikeusviranomaisten väliseen yhteistyöhön. Sen jäsenvaltion

toimivaltaisten viranomaisten, johon nimetty toimipaikka on sijoittautunut tai jossa laillinen edustaja asuu, olisi toimittava asiaa koskevassa välineessä niille asetetun tehtävän mukaisesti silloin, kun näiden osallistumisesta säädetään. Jäsenvaltioiden olisi myös voitava osoittaa päätöksiä ja määräyksiä sähköisten todisteiden keräämiseksi kansallisen lainsäädännön perusteella luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle, joka toimii palveluntarjoajan laillisena edustajana tai nimettynä toimipaikkana niiden alueella.

Edellä mainittu tarkoittaa EIO-direktiivin ja MLA 2000-yleissopimuksen mukaisen yhteistyön osalta sitä, että täytäntöönpanovaltion viranomaiset voivat e-evidence-direktiivin mukaisesti olla suoraan yhteydessä nimettyihin toimipaikkoihin tai laillisiin edustajiin. Sääntelyn tavoitteena on varmistaa se, että toimivaltaisilla viranomaisilla olisi tiedossa asiaan kuuluvien palveluntarjoajien yhteyspisteet esimerkiksi eurooppalaisen tutkintamääräyksen toimeenpanemiseksi. Eroa e-evidence-asetuksen mukaiseen menettelyyn on se, että EIO-direktiivin ja MLA 2000-yleissopimuksen mukainen toiminta perustuu viranomaisyhteistyöhön eikä suoraan yhteydenpitoon määräyksen antavan valtion ja toisessa jäsenvaltiossa sijaitsevan palveluntarjoajan välillä.

Selvyyden vuoksi on otettava huomioon, että Suomessa kansallisessa lainsäädännössä, esimerkiksi sähköisen viestinnän palveluista annetussa laissa, ei aseteta muita lisävaatimuksia laillisen edustajan nimeämiseksi unionissa palveluja tarjoavien palveluntarjoajien nimettyjen toimipaikkojen nimeämiselle ja laillisten edustajien nimittämiseksi sähköisten todisteiden keräämiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä.

Esityksessä pidetään perusteltuna, että direktiivi pantaisiin täytäntöön säätämällä erillinen laki nimettyjen toimipaikkojen nimeämisestä ja laillisten edustajien nimittämistä koskevista yhdenmukaistetuista säännöistä sähköisten todisteiden keräämiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä.

Artikla ei edellytä sen sisällön täsmentämistä lailla. Esityksessä ehdotetaan kuitenkin selvyyden vuoksi, että direktiivin täytäntöönpanolakiin sisällytettäisiin säännös direktiivin täytäntöönpanosta ja soveltamisalasta (1 §).

E-evidence-direktiivin **2 artiklassa** selvennetään direktiivissä käytettyjä määritelmiä. Artiklan 1 ja 3–6 kohdan määritelmät (palveluntarjoaja, unionissa palvelujen tarjoaminen, toimipaikka, nimetty toimipaikka ja laillinen edustaja) ovat lähes täysin samat kuin e-evidence-asetuksen 3 artiklan 3–7 kohdan vastaavat määritelmät. Ainoa ero määritelmien välillä on se, että asetuksen vastaavissa määritelmissä viitataan e-evidence-direktiiviin, kun taas e-evidence-direktiivin vastaavien määritelmien viittaukset ovat direktiivin sisäisiä.

E-evidence-asetuksesta poiketen direktiivin 2 artiklan 2 kohdassa määritellään palvelujen tarjoaminen jäsenvaltion alueella. Kohdan mukaan palvelujen tarjoamisella jäsenvaltion alueella tarkoitetaan sen mahdollistamista, että luonnolliset henkilöt tai oikeushenkilöt jossakin jäsenvaltiossa voivat käyttää 1 kohdassa lueteltuja palveluja (a alakohta), ja sitä, että a alakohdassa tarkoitettuun jäsenvaltioon on erityisiin tosiseikkoihin perustuviin kriteereihin perustuva olennainen yhteys. Tällaisen olennaisen yhteyden katsotaan olevan olemassa, jos palveluntarjoajalla on toimipaikka kyseisessä jäsenvaltiossa tai, jos tällaista toimipaikkaa ei ole, jos kyseisessä jäsenvaltiossa on huomattava määrä palvelun käyttäjiä tai jos toimintoja on kohdennettu kyseiseen jäsenvaltioon (b alakohta). Kohta on kuitenkin kokonaisuudessaan yhteneväinen e-evidence-asetuksen sääntelyn kanssa. Esimerkiksi e-evidence-asetuksen johdanto-osan 33 kappaleessa todettu vastaa e-evidence-direktiivin 2 artiklan 2 kohdan b alakohtaa.

E-evidence-direktiivin johdanto-osan 10 ja 11 kappaleessa selvennetään tarkemmin arviointia sen määrittämiseksi, tarjoako palveluntarjoaja palveluja unionissa.

Suomessa kansallinen lainsäädäntö ei nimenomaisesti sisällä direktiivin 2 artiklassa säädettyjä määritelmiä. SVPL:n 3 §:n mukaiset sijoittautumisvaltiota ja palveluntarjoajaa koskevat määritelmät eivät myöskään vastaa direktiivin mukaisia määritelmiä. Toisaalta SVPL:n 3 §:n 19 kohdassa määritellään myös sijoittautumisvaltio. Kohdan mukaan sijoittautumisvaltiolla tarkoitetaan valtiota, jossa tietoyhteiskunnan palvelun tarjoaja tosiasiallisesti harjoittaa taloudellista toimintaa pysyvässä sijoittautumispaikassa. Tietoyhteiskunnan palvelulla tarkoitetaan SVPL:n 3 §:n 29 kohdan mukaan sähköisenä etäpalveluna vastaanottajan henkilökohtaisesta pyynnöstä tavallisesti korvausta vastaan toimitettavaa palvelua. Määritelmä vastaa sisällöltään teknisiä määräyksiä ja tietoyhteiskunnan palveluja koskevia määräyksiä koskevien tietojen toimittamisessa noudatettavasta menettelystä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2015/1535 1 artiklan 1 kohdan b alakohdassa määriteltyä palvelua. E-evidence-direktiivin määritelmä palveluntarjoajasta ei siis myöskään vastaa SVPL 3 § 29 kohdan määritelmää tietoyhteiskunnan palvelusta, sillä E-evidence-direktiivi soveltuu vain tiettyihin tietoyhteiskunnan palveluihin, jotka antavat käyttäjilleen mahdollisuuden viestiä keskenään tai tekevät mahdolliseksi tallentaa tai muutoin käsitellä tietoja niiden käyttäjien lukuun, joille palvelu tarjotaan, edellyttäen, että tietojen tallentaminen on yksi määrittävä osa käyttäjälle tarjottavaa palvelua.

Artikla ei edellytä sen sisältämien määritelmien täsmentämistä lailla. Edellä 1 artiklan yhteydessä todetusti esityksessä kuitenkin ehdotetaan, että selvyuden vuoksi direktiivin täytäntöönpanolakiin sisällytettäisiin säännös direktiivin täytäntöönpanosta ja soveltamisalasta (1 §). Ehdotettu kansallisen säännös kattaisi siten myös e-evidence-direktiivin 2 artiklan mukaiset määritelmät. Tältä osin tulisi huomioitavaksi myös asetuksen 3 artiklan vastaavat määritelmät.

E-evidence-direktiivin **3 artiklassa** säädetään nimetyistä toimipaikoista ja laillisista edustajista. Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että unionissa palveluja tarjoavat palveluntarjoajat nimeävät tai nimittävät vähintään yhden vastaanottajan jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten antamien, todisteiden keräämistä rikosoikeudellisissa menettelyissä koskevien 1 artiklan 2 kohdassa säädettyyn soveltamisalaan kuuluvien päätösten ja määräysten vastaanottamista, noudattamista ja täytäntöönpanoa varten siten, kun a–c alakohdassa tarkemmin säädetään.

Kohdan a alakohdan mukaan sellaisten palveluntarjoajien osalta, jotka ovat sijoittautuneet unioniin ja joilla on oikeushenkilöllisyys, jäsenvaltioiden, joihin palveluntarjoajat ovat sijoittautuneet, on varmistettava, että tällaiset palveluntarjoajat nimeävät yhden tai useamman nimetyn toimipaikan, joka vastaa tämän kohdan johdantokappaleessa kuvatuista toiminnoista.

Kansallisesti kohta koskee sellaisia palveluntarjoajia, jotka tarjoavat palveluitaan unionissa ja ovat sijoittuneet Suomeen. Kohdan mukaan Suomen olisi varmistettava, että tällaiset palveluntarjoajat nimeävät yhden tai useamman nimetyn toimipaikan.

Direktiivin johdanto-osan 13 kappaleen mukaan palveluntarjoajien olisi kuitenkin voitava valita, mihin jäsenvaltioon ne nimeävät nimetyn toimipaikkansa tai tapauksen mukaan nimittävät laillisen edustajansa, eikä jäsenvaltioiden pitäisi rajoittaa tätä valinnanvapautta esimerkiksi määräämällä nimeämään määräämällä nimeämään nimetty toimipaikka tai nimittämään laillinen edustaja omalle alueelleen. Kappaleen mukaan e-evidence-direktiivissä olisi kuitenkin myös säädettävä tietyistä palveluntarjoajien valinnanvapautta koskevista rajoituksista, erityisesti siitä, että nimetyn toimipaikan olisi oltava sijoittautunut jäsenvaltioon

tai tapauksen mukaan laillisen edustajan asuttava jäsenvaltiossa, jossa palveluntarjoaja tarjoaa palveluja tai johon se on sijoittautunut, sekä velvoitteesta nimetä nimetty toimipaikka tai nimittää laillinen edustaja johonkin jäsenvaltioon, joka ottaa osaa direktiivissä tarkoitettuun oikeudelliseen välineeseen. Edelleen kappaleen mukaan laillisen edustajan nimittämisen ei olisi sinällään katsottava merkitsevän palveluntarjoajan sijoittautumista.

Sekä a alakohdassa että sitä selventävää johdanto-osan 13 kappaletta voidaan pitää jossain määrin tulkinnanvaraisina erityisesti jäsenvaltioiden velvollisuuksien kannalta. Yhtäältä jäsenvaltioiden velvollisuutena on varmistaa, että alueellaan sijoittuneet unionissa palveluita tarjoavat palveluntarjoajat nimeävät yhden tai useamman nimetyn toimipaikan. Toisaalta jäsenvaltiot eivät saa rajoittaa tähän liittyvää palveluntarjoajien valinnanvapautta esimerkiksi velvoittamalla nimeämään nimetty toimipaikka omalle alueelleen. Palveluntarjoajien valinnanvapauden ei tulisi kuitenkaan olla rajoittumaton.

Alakohdan a tarkoituksen katsotaan olevan se, että jäsenvaltioiden velvollisuutena on varmistaa kansallisessa lainsäädännössään, että unionissa palveluita tarjoavat palveluntarjoajat, jotka ovat sijoittuneet jäsenvaltion alueelle, nimittävät vähintään yhden nimetyn toimipaikan. Nimetyn toimipaikan tulisi olla joko siinä jäsenvaltiossa, jossa palveluntarjoaja on sijoittautunut tai jossain muussa jäsenvaltiossa, jossa palveluntarjoaja tarjoaa palveluitaan ja joka ottaa osaa direktiivissä tarkoitettuun oikeudelliseen välineeseen. Sama pätee myös tapauksen mukaan laillisen edustajan nimeämistä.

Kohdan b alakohdan mukaan sellaisten palveluntarjoajien osalta, jotka eivät ole sijoittautuneet unioniin ja joilla on oikeushenkilöllisyys, jäsenvaltioiden on varmistettava, että tällaiset niiden alueella palveluja tarjoavat palveluntarjoajat nimittävät yhden tai useamman laillisen edustajan, joka vastaa tämän kohdan johdantokappaleessa kuvatuista toiminnoista jäsenvaltioissa, jotka ottavat osaa 1 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuihin välineisiin.

Kansallisesti kohta koskee sellaisia palveluntarjoajia, jotka eivät ole a alakohdan mukaisesti sijoittautuneet unioniin, mutta tarjoavat palveluja esimerkiksi Suomessa. Kyse on toisin sanoen sellaisista palveluntarjoajista, joiden päätoimipaikka sijaitsee unionin ulkopuolella. Kohdan mukaan Suomen olisi varmistettava, että tällaiset palveluntarjoajat nimittävät yhden tai useamman laillisen edustajan. Alakohdan osalta on myös otettava huomioon edellä mainittu johdanto-osan 13 kappale.

Alakohta b on myös osin tulkinnanvarainen, eikä ole täysin selvää, miten jäsenvaltioiden velvollisuus varmistaa laillisen edustajan nimittäminen jakautuisi jäsenvaltioiden kesken. On todennäköistä, että b alakohdassa tarkoitetut palveluntarjoajat tarjoavat palveluita useampaan jäsenvaltioon samanaikaisesti.

Alakohdan b tarkoituksen katsotaan kuitenkin olevan se, että jäsenvaltioiden tulisi kansallisesti lainsäädännössään velvoittaa alakohdassa tarkoitetut palveluntarjoajat nimittämään vähintään yksi laillinen edustaja alueelleen, jollei palveluntarjoaja ole nimittänyt sellaista jo johonkin muuhun jäsenvaltioon. Jäsenvaltioiden on siten varmistettava, että sekä sen omat toimivaltaiset viranomaiset että muiden jäsenvaltioiden toimivaltaiset viranomaiset voivat osoittaa määräyksensä b alakohdassa tarkoitetun palveluntarjoajan lailliselle edustajalle.

Kohdan c alakohdan mukaan sellaisiin jäsenvaltioihin sijoittautuneiden palveluntarjoajien osalta, jotka eivät ota osaa 1 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuihin välineisiin, jäsenvaltioiden on varmistettava, että tällaiset niiden alueella palveluja tarjoavat palveluntarjoajat nimittävät yhden tai useamman laillisen edustajan, joka vastaa tämän kohdan johdantokappaleessa kuvatuista toiminnoista jäsenvaltioissa, jotka ottavat osaa tällaisiin välineisiin.

Alakohta c koskee sellaisia palveluntarjoajia, jotka ovat sijoittautuneet sellaisiin jäsenvaltioihin, jotka eivät ota osaa e-evidence-asetukseen, EIO-direktiiviin ja MLA 2000-yleissopimukseen. Tällä tarkoitetaan E-evidence-asetuksen osalta Tanskaa ja EIO-direktiivin osalta puolestaan Tanskaa ja Irlantia.

Artiklan 1 kohta edellyttää lähinnä sitä, että mikäli palveluntarjoajan katsotaan tarjoavan palveluitaan unionin alueella, tulee tämän joko nimetä toimipaikka tai nimittää laillinen edustaja, joka vastaisi eri päätösten ja määräysten vastaanottamisesta, noudattamisesta ja täytäntöönpanosta. Se, onko kyse nimenomaisesti toimipaikasta vai laillisesta edustajasta, riippuu siitä, onko palveluntarjoaja sijoittautunut unionin alueelle vai sen ulkopuolelle. Ollessaan sijoittautunut unionin alueelle, merkitystä on myös sillä, ottaako kyseinen jäsenvaltio osaa e-evidence-asetukseen, EIO-direktiiviin tai MLA 2000-yleissopimukseen. Johdanto-osan 12 kappaleessa kuvatulla tavoin kyse on selkeän yhteyspisteen osoittamisesta, mitä hyödyntäen palveluntarjoajiin voidaan ottaa yhteyttä todisteiden keräämiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä.

Vastaavanlaisesta palveluntarjoajien velvoittamisesta vastaanottajien nimeämiseen osana rikosoikeudellista menettelyä ei ole juurikaan säädetty. TCO-asetuksen 17 artiklassa on kuitenkin säädetty laillisesta edustajasta siten, että asetuksessa tarkoitetun säilytyspalvelun tarjoajan, jonka päätoimipaikka ei sijaitse unionissa, on nimettävä luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö unionissa toimivaksi lailliseksi edustajakseen, joka on vastuussa toimivaltaisten viranomaisten antamien poistamismääräysten, pyyntöjen ja päätösten vastaanottamisesta, noudattamisesta ja täytäntöönpanosta. TCO-asetusta täydentävässä kansallisessa TCO-laissa ei kuitenkaan ole erillistä säännöstä laillista edustajaa koskien. Lain esitöissä HE 241/2022 vp ei myöskään oteta erikseen kantaa siihen, miten nimeämistä koskeva velvollisuus järjestetään. Lainsäädännöllisesti asetus on kuitenkin jäsenvaltioissa suoraan sovellettavaa oikeutta. Lisäksi edellä mainittu TCO-asetuksen 17 artikla ei osoita velvollisuuksia jäsenvaltioille varmistaa laillisen edustajan nimittäminen palveluntarjoajan toimesta.

Rikosoikeudellisesta yhteistyöstä liittyen todisteiden hankkimiseen on säädetty lain tasoisesti myös lailla kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa (4/1994) sekä EIO-lailla. Edellä mainitut lait eivät kuitenkaan sellaisenaan luo suoria velvoitteita palveluntarjoajille.

Palveluntarjoajiin ulottuvista velvollisuuksista on kuitenkin muutoin kansallisesti säännelty. Tällaista palveluntarjoajia suoraan velvoittavaa sääntelyä on muun muassa laissa sähköisen viestinnän palveluista sekä pakkokeinolaissa.

Artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että 1 kohdassa tarkoitetut vastaanottajat ovat a) sijoittautuneet sellaiseen jäsenvaltioon tai asuvat sellaisessa jäsenvaltiossa, jossa palveluntarjoajat tarjoavat palvelujaan ja b) voivat olla täytäntöönpanomenettelyjen kohteena.

Kohdan mukaiset edellytykset vahvistavat edellä mainittua tulkintaa 1 kohdan a–c alakohdan osalta. Johdanto-osan 13 kappaleen mukaan jäsenvaltiot eivät voi vaatia, että 1 kohdassa tarkoitetut vastaanottajat ovat sijoittuneet omalle alueelleen, mutta jäsenvaltioiden on varmistettava, että vastaanottajat ovat sijoittautuneet tai asuvat jossain palveluidensa kohteena olevassa jäsenvaltiossa.

Artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että 1 artiklan 2 kohdan soveltamisalaan kuuluvat päätökset ja määräykset on osoitettu nimetyille toimipaikalle tai lailliselle edustajalle, joka on nimetty tai nimitetty tämän artiklan 1 kohdan mukaisesti tätä tarkoitusta varten.

Kohdan osalta on syytä ottaa huomioon e-evidence-asetuksen 7 artikla, jossa säädetään eurooppalaisten esittämismääräysten ja eurooppalaisten esittämismääräysten vastaanottajista. Kyseisen 7 artiklan 1 kohdan mukaan määräykset on osoitettava suoraan kyseessä olevan palveluntarjoajan nimetyille toimipaikalle tai lailliselle edustajalle. Artiklan 2 kohdassa säädetään toimittamisesta hätätapauksissa. Edellä e-evidence-asetuksen 7 artiklan yhteydessä todetusti artikla ei edellytä kansallista täydentävää sääntelyä. Velvollisuus toimittaa eurooppalaiset esittämismääräykset ja eurooppalaiset säilyttämismääräykset suoraan kyseessä olevan palveluntarjoajan nimetyille toimipaikalle tai lailliselle edustajalle, lukuun ottamatta hätätapaustilanteita, määräytyy suoraan sovellettavasti asetuksen 7 artiklasta.

Artiklan 4 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että palveluntarjoajat, jotka ovat sijoittautuneet niiden alueelle tai jotka tarjoavat palveluja siellä, antavat nimetyille toimipaikoilleen ja laillisille edustajilleen tarvittavat valtuudet ja resurssit jäsenvaltiolta vastaanotettujen 1 artiklan 2 kohdan soveltamisalaan kuuluvien päätösten ja määräysten noudattamiseksi. Jäsenvaltioiden on myös varmistettava, että niiden alueelle sijoittautuneet nimetyt toimipaikat tai niiden alueella asuvat lailliset edustajat ovat saaneet palveluntarjoajilta tarvittavat valtuudet ja resurssit kyseisten jäsenvaltiolta vastaanotettujen päätösten ja määräysten noudattamiseksi ja että nämä tekevät yhteistyötä toimivaltaisten viranomaisten kanssa kyseisten päätösten ja määräysten vastaanottamisen jälkeen, sovellettavan oikeudellisen kehyksen mukaisesti.

Direktiivin johdanto-osan 16 kappaleessa selvennetään 4 kohtaa. Ensinnäkin kappaleen mukaan palveluntarjoajien kohdassa mainittuihin velvollisuuksiin liittyvien toimenpiteiden puuttumista tai niiden puutteita ei pitäisi voida käyttää perusteina direktiivin soveltamisalaan kuuluvien päätösten tai määräysten noudattamatta jättämiselle. Lisäksi kappaleen mukaan palveluntarjoajien ei myöskään pitäisi voida käyttää puuttuvia tai tehottomia sisäisiä menettelyjä perusteina direktiivin soveltamisalaan kuuluvien päätösten ja määräysten vastaanottamisen jälkeen sovellettavasta oikeudellisesta kehyksestä johtuvien velvoitteiden noudattamatta jättämiselle, koska ne ovat vastuussa tarvittavien resurssien ja valtuuksien antamisesta nimetyille toimipaikoilleen ja laillisille edustajilleen. Edelleen kappaleen mukaan nimettyjen toimipaikkojen tai laillisten edustajien ei pitäisi myöskään voida perustella tällaista noudattamatta jättämistä väittämällä esimerkiksi, ettei niillä ole valtuuksia toimittaa tietoa.

Valtuuksiin ja resursseihin liittyvistä velvollisuuksista on säädetty myös TCO-asetuksen yhteydessä. Asetuksen 17 artikla edellyttää, että säilytyspalvelujen tarjoajat antavat laillisille edustajilleen ne valtuudet ja resurssit, jotka tämä tarvitsee noudattaakseen asetuksessa tarkoitettua päätöksiä ja määräyksiä sekä tehdäksään yhteistyötä toimivaltaisten viranomaisten kanssa. TCO-asetus ei kuitenkaan aseta jäsenvaltioille erikseen velvollisuuksia varmistaa valtuuksiin ja resursseihin liittyviä velvollisuuksia palveluntarjoajan toimesta.

Artiklan 5 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että sekä nimetyn toimipaikan tai laillisen edustajan että palveluntarjoajan voidaan katsoa olevan yhteisvastuussa 1 artiklan 2 kohdan soveltamisalaan kuuluvien päätösten ja määräysten vastaanottamisen jälkeen sovellettavasta oikeudellisesta kehyksestä johtuvien velvoitteiden noudattamatta jättämisestä siten, että jos mikä tahansa näistä ei noudata velvoitteitaan, seuraamuksia voidaan määrätä kullekin näistä. Jäsenvaltioiden on erityisesti varmistettava, että palveluntarjoaja taikka nimetty toimipaikka tai tapauksen mukaan laillinen edustaja ei voi käyttää palveluntarjoajan ja nimetyn toimipaikan tai laillisen edustajan välisten asianmukaisten sisäisten menettelyjen puuttumista perusteena näiden velvoitteiden noudattamatta jättämiselle. Yhteisvastuuta ei sovelleta palveluntarjoajan tai nimetyn toimipaikan tai tapauksen mukaan laillisen edustajan sellaisiin toimiin tai laiminlyönteihin, jotka ovat seuraaukset määräävän jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti rikoksia.

Kohta on jossain määrin tulkinnanvarainen sen suhteen, mitä tarkoitetaan yhteisvastuullisuudella 1 artiklan 2 kohdan soveltamisalaan kuuluvien päätösten ja määräysten vastaanottamisen jälkeen sovellettavasta oikeudellisesta kehyksestä johtuvien velvoitteiden noudattamatta jättämisellä. Jäljempänä tarkemmin kerrotusti 5 artiklassa säädetään e-evidence-direktiivin mukaisista seuraamuksista. Kyseisen 5 artiklan mukaan seuraamusten tulisi koskea 3 ja 4 artiklan nojalla annettujen kansallisten säännösten rikkomistilanteita. Toisaalta 5 kohdassa viitataan nimenomaisesti 1 artiklan 2 kohdan soveltamisalaan kuuluvien (e-evidence-asetus, EIO-direktiivi ja MLA 2000-yleissopimus) päätösten ja määräysten vastaanottamisen jälkeen sovellettavasta oikeudellisesta kehyksestä johtuvien velvoitteiden noudattamisesta, minkä voisi taas tulkita koskevan myös e-evidence-asetuksen 10 ja 11 artiklan (esittämisen- ja säilyttämismääräystodistuksen täytäntöönpano) ja 13 artiklan 4 kohdan (tietojen luottamuksellisuuden, salassapidon ja eheyden varmistamisvelvollisuus) säännösten rikkomista. E-evidence-asetuksessa kuitenkin säädetään ainoastaan asetuksen mukaisesta toiminnasta, kun taas e-evidence-direktiivin soveltamisalaan kuuluvat e-evidence-asetuksen lisäksi EIO-direktiivi ja MLA 2000-yleissopimus. Näin ollen 3 artiklan 5 kohdan katsotaan koskevan nimenomaisesti e-evidence-direktiivin 5 artiklan mukaisia seuraamuksia eikä e-evidence-asetuksen 15 artiklan mukaista sääntelyä seuraamuksista.

Artiklan 6 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että palveluntarjoajat, jotka tarjoavat palveluja unionissa 18 päivänä helmikuuta 2026, ovat velvollisia nimeämään nimetyt toimipaikat tai nimittämään lailliset edustajat 18 päivään elokuuta 2026 mennessä ja että palveluntarjoajat, jotka alkavat tarjota palveluja unionissa 18 päivän helmikuuta 2026 jälkeen, ovat velvollisia nimeämään nimetyt toimipaikat tai nimittämään lailliset edustajat kuuden kuukauden kuluessa päivästä, jona ne alkavat tarjota palveluja unionissa.

Johdanto-osan 7 kappaleessa täydennetään artiklan 6 kohtaa siltä osin, että tällainen nimetty toimipaikka tai laillinen edustaja voisi myös toimia usean palveluntarjoajan, erityisesti palveluntarjoajina toimivien pienten tai keski suurten yritysten, yhteisenä toimipaikkana tai edustajana, sanotun kuitenkin rajoittamatta tietosuojatakeiden soveltamista.

Artikla edellyttää kansallista lainsäädäntöä, lukuun ottamatta artiklan 3 kohta, jonka mukainen velvollisuus voidaan katsoa tulevan kansallisesti suoraan sovellettavaksi e-evidence-asetuksen 7 artiklan toimesta. Viimeksi mainitun lisäksi esityksessä arvioidaan, että tarvetta ei olisi myöskään erikseen tehdä muutoksia EIO-lakiin eikä lakiin kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa.

Esityksessä ehdotetaan, että direktiivin kansallisessa täytäntöönpanolaissa säädetään unionissa palveluita tarjoavien e-evidence-direktiivin 2 artiklan 1 kohdan mukaisten palveluntarjoajien velvollisuudesta e-evidence-direktiivin 3 artiklan 1 kohdan a–c alakohdan mukaisesti nimetä tai nimittää vähintään yksi vastaanottaja jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten antamien, todisteiden keräämistä rikosoikeudellisissa menettelyissä koskevien e-evidence-direktiivin 1 artiklan 2 kohdassa säädettyyn soveltamisalaan kuuluvien päätösten ja määräysten vastaanottamiseksi, noudattamiseksi ja täytäntöönpanoa varten (3 §). Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että edellä mainituilla vastaanottajilla, jotka ovat sijoittautuneet Suomeen tai niiden edustamat palveluntarjoajat tarjoavat palveluita Suomessa, olisi tarvittavat valtuudet ja resurssit vastaanotettujen e-evidence-direktiivin 1 artiklan 2 kohdan soveltamisalaan kuuluvien päätösten ja määräysten noudattamiseksi (3 §:n 5 momentti).

Edelleen esityksessä ehdotetaan, että edellä mainitut sekä nimetyt toimipaikat tai lailliset edustajat että palveluntarjoajat ovat yhteisvastuussa velvoitteiden noudattamatta jättämisestä e-evidence-direktiivin 3 artiklan 5 kohdan mukaisesti (3 §:n 6 momentti). Esityksessä myös

ehdotetaan säädettäväksi määräajoista vastaan-ottajien nimeämiseksi tai nimittämiseksi e-evidence-direktiivin 3 artiklan 6 kohdan mukaisesti (3 §:n 7 momentti).

E-evidence-direktiivin **4 artiklassa** säädetään ilmoituksista ja kielistä. Artiklan *1 kohdan* mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että jokainen palveluntarjoaja, joka on sijoittautunut niiden alueelle tai tarjoaa palveluja siellä, ilmoittaa kirjallisesti 6 artiklan mukaisesti nimetyille sen jäsenvaltion keskusviranomaiselle, johon sen nimetty toimipaikka on sijoittautunut tai jossa sen laillinen edustaja asuu, toimipaikan tai laillisen edustajan yhteystiedot ja kaikki niihin liittyvät muutokset.

Kirjallinen ilmoitus tulisi tehdä komission laatimalla lomakkeella. Lomake asetettaisiin julkiseksi saataville. Tässä vaiheessa valmistelua ei ole vielä lomakkeen lopullista versiota saatavilla. Olettamana on, että lomake olisi saatavissa hyvissä ajoin ennen direktiivin soveltamisen alkamista.

Kohdassa on kyse palveluntarjoajia koskevasta ilmoitusvelvollisuudesta. Suomeen sijoittautuneiden nimettyjen toimipaikkojen ja Suomessa asuvien laillisten edustajien yhteystiedot sekä niihin liittyvät muutoksen tulisi ilmoittaa Suomessa toimivalle keskusviranomaiselle.

Johdanto-osan 17 kappaleessa todetaan, että kaikkien niiden jäsenvaltioiden aluetta varten, jotka ottavat osaa tämän direktiivin soveltamisalaan kuuluviin välineisiin, olisi oltava nimetty toimipaikka tai laillinen edustaja.

Artiklan *2 kohdan* mukaan 1 kohdassa tarkoitettussa ilmoituksessa on täsmennettävä yksi tai useampi neuvoston asetuksessa N:o 1 Euroopan talousyhteisössä käytettäviä kieliä koskevista järjestelyistä tarkoitettu unionin virallinen kieli, jolla lailliseen edustajaan tai nimettyyn toimipaikkaan voidaan ottaa yhteyttä. Näihin kieliin on kuuluttava yksi tai useampi sen jäsenvaltion kansallisessa lainsäädännössä säädetyistä virallisista kielistä, johon nimetty toimipaikka on sijoittautunut tai jossa laillinen edustaja asuu.

Artiklan *3 kohdan* mukaan, jos palveluntarjoaja nimeää useita nimettyjä toimipaikkoja tai nimittää useita laillisia edustajia 3 artiklan 1 kohdan mukaisesti, jäsenvaltioiden on varmistettava, että tällaiset palveluntarjoajat täsmenävät tämän artiklan 1 kohdassa tarkoitettussa ilmoituksessa kyseisten nimettyjen toimipaikkojen tai laillisten edustajien nimeämisen tai nimittämisen tarkan alueellisen soveltamisalan. Ilmoituksessa on täsmennettävä yksi tai useampi unionin tai jäsenvaltioiden virallinen kieli, jolla kuhunkin nimettyyn toimipaikkaan tai lailliseen edustajaan voidaan ottaa yhteyttä.

Artiklan *4 kohdan* mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että niille tämän artiklan mukaisesti ilmoitetut tiedot asetetaan julkisesti saataville Euroopan rikosoikeudellisen verkoston asiaa koskevalla verkkosivulla. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että nämä tiedot päivitetään säännöllisin väliajoin. Näitä tietoja voidaan jakaa eteenpäin, jotta helpotetaan toimivaltaisten viranomaisten mahdollisuutta tutustua niihin.

Artikla edellyttää kansallista lainsäädäntöä. Esityksessä ehdotetaan, että direktiivin kansallisessa täytäntöönpanolaissa säädetään, että palveluntarjoaja, joka on sijoittautunut Suomeen tai tarjoaa Suomessa palveluita, ilmoittaa kirjallisesti e-evidence-direktiivin 4 artiklan mukaisesti nimetyn toimipaikkansa tai laillisen edustajansa yhteystiedot ja kaikki niihin liittyvät muutokset (4 §). Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että palveluntarjoajien 4 artiklan mukaiset ilmoitetut tiedot asetetaan julkisesti saataville Euroopan rikosoikeudellisen verkoston asiaa

koskevalla verkkosivulla. Edellä mainittuja tietoja tulisi päivittää säännöllisin väliajoin (4 §:n 4 momentti).

E-evidence-direktiivin **5 artiklassa** säädetään seuraamuksista. Artiklan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä direktiivin 3 ja 4 artiklan nojalla annettujen kansallisten säännösten rikkomiseen sovellettavista seuraamuksista ja toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet niiden täytäntöönpanon varmistamiseksi. Seuraamusten on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia. Jäsenvaltioiden on ilmoitettava nämä säännökset ja toimenpiteet komissiolle viimeistään 18 päivänä helmikuuta 2026, ja jäsenvaltioiden on ilmoitettava komissiolle kaikki niitä koskevat myöhemmät muutokset viipymättä. Jäsenvaltioiden on myös ilmoitettava vuosittain komissiolle palveluntarjoajista, jotka eivät noudata velvoitteita, niihin kohdistetuista asiaankuuluvista täytäntöönpanotoimista ja määrättyistä seuraamuksista.

Johdanto-osan 18 kappaleessa täsmennetään, että seuraamukset eivät saa missään olosuhteissa johtaa palvelujen tarjoamisen kieltämiseen pysyvästi tai tilapäisesti. Jos palveluntarjoaja tarjoaa palveluja useissa jäsenvaltioissa, jäsenvaltioiden olisi koordinoitava täytäntöönpanotoimensa. Keskusviranomaisten olisi koordinoitava toimensa johdonmukaisen ja oikeasuhteisen toimintatavan varmistamiseksi. Direktiivillä ei säännellä sopimusjärjestelyjä, jotka koskevat palveluntarjoajille, nimetyille toimipaikoille ja laillisille edustajille määrättyjen seuraamusten taloudellisten seurausten siirtämistä niiden välillä.

Johdanto-osan 19 kappaleessa nimetään sellaisia olosuhteita, jotka tulisi ottaa huomioon määritettäessä palveluntarjoajien rikkomisiin sovellettavia asianmukaisia seuraamuksia. Tällaisia olosuhteita ovat esimerkiksi palveluntarjoajan taloudellinen kapasiteetti, rikkomisen luonne, vakavuus ja kesto, onko rikkominen ollut tahallista vai tuottamuksellista ja onko palveluntarjoaja asetettu vastuuseen vastaavista aiemmista rikkomisista. Tässä yhteydessä olisi kiinnitettävä erityistä huomiota mikroyrityksiin.

E-evidence-direktiivi edellyttää, että palveluntarjoajalle voidaan määrätä seuraamuksia, mikäli tämä rikkoo direktiivin täytäntöön panemiseksi annettuja kansallisia säännöksiä liittyen nimettyihin toimipaikkoihin ja laillisiin edustajiin taikka niihin liittyviin ilmoituksiin ja kieliin. Osittain vastaavanlainen seuraamus koskeva säännös sisältyy e-evidence-asetukseen (15 artikla), joskin seuraamus asetuksessa liittyy asetuksen 10 ja 11 artiklan sekä 13 artiklan 4 kohdan säännösten rikkomiseen ja seuraamuksen enimmäismäärä sidottu palveluntarjoajan liikevaihtoon. E-evidence-direktiivin 5 artikla ei edellytä, että seuraamus olisi sidottu palveluntarjoajan liikevaihtoon eikä artikla tarkemmin sääntele seuraamuksen vähimmäis- tai enimmäismäärää.

Koska 5 artiklassa on kyse jäsenvaltioihin kohdistetusta yleisestä velvoitteesta säätää seuraamuksista, tarkempi harkintavalta sääntelyn sisällöstä jää kansalliselle tasolle. Kansallisen liikkumavaran käyttöön liittyviä huomioon otettavia seikkoja on arvioitu esimerkiksi kansallisesti datahallinta-asetuksen yhteydessä (HE 50/2023 vp, s. 11). Mainitussa hallituksen esityksessä todetaan, että kansallisen liikkumavaran käytössä merkityksellisiä ovat kansalliset reunaehdot sekä unionioikeuden yleiset opit. Kansallista liikkumavaraa on käytettävä perus- ja ihmisoikeuksista juontuvien vaatimusten mukaisesti ja sääntelyn on täytettävä muun muassa välttämättömyyden, hyväksyttävyyden ja oikeasuhteisuuden vaatimukset. Unionioikeuteen kuuluvan vilpittömän yhteistyön periaatteen mukaan vaikka jäsenvaltiot voivat valita määrättävät seuraamukset, niiden on huolehdittava erityisesti siitä, että unionin oikeuden rikkominen sanktioidaan vastaavin aineellisin ja menettelyllisin edellytyksin kuin kansallisen oikeuden vastaavanlaatuinen ja vakavuudeltaan samanlainen rikkominen (vastaavuusperiaate) ja että seuraamus on joka tapauksessa tehokas, oikeasuhteinen ja varoittava (tehokkuusperiaate) (asia C-565/12 LCL Le Crédit Lyonnais SA, 44 kohta).

Seuraamusmaksujen määräämiseen sisältyy julkisen vallan käyttöä, jolloin sen perusteista on säädettävä lailla. Direktiivin 5 artikla edellyttää siten kansallista lainsäädäntöä seuraamusten osalta. Sääntelyssä tulisi yksilöidä ne velvollisuudet, joiden noudattamatta jättämisestä seuraamus voidaan määrätä ja se viranomainen, jonka tehtävä seuraamusten määrääminen on. Jäljempänä direktiivin 6 artiklassa viitataan keskusviranomaiseen, jonka tehtävänä on seurata direktiivin soveltamista.

Myös useissa muissa EU-säädöksissä tavoitellaan sääntelyn tehokasta täytäntöönpanoa muun muassa käyttämällä seuraamusmaksu-uhkaa. Esimerkiksi sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 334 a §:n mukaisesti Liikenne- ja viestintävirasto voi määrätä seuraamusmaksun datanhallinta-asetuksen 10 artiklassa tarkoitetun datan välityspalvelun tarjoajalle, joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo tai laiminlyö velvoitetta, joka koskee mainitun asetuksen 11 artiklassa säädettyä datan välityspalvelun tarjoajan ilmoitusvelvollisuutta nimetä laillinen edustaja. Pykälän mukaan määrättävä seuraamusmaksu voi olla vähintään 1 000 euroa ja enintään 100 000 euroa. Lisäksi pykälässä erikseen säädetään seuraamusmaksun suuruuden arvioimiseen perustuvasta kokonaisarviosta ja siitä, milloin seuraamusmaksu jätetään määräämättä. Pykälän mukaan seuraamusmaksu määrätään maksettavaksi valtiolle.

Digipalveluasetuksen yhteydessä arvioidusti Liikenne- ja viestintävirastossa käsitellään jo nyt erityyppisiä seuraamusasioita. Kyse on hallintomenettelystä, mahdollinen seuraamus perustuu asiassa tehtyyn hallintopäätökseen ja asia käsitellään hallintolain sekä mahdollisen asiakohtaisen erityissääntelyn perusteella. Päätöksentekijästä määrätään Liikenne- ja viestintäviraston työjärjestyksessä. Liikenne- ja viestintävirastosta annetussa laissa (935/2018) säädetään Liikenne- ja viestintäviraston asemasta, tehtävistä, organisaatiosta ja johtamisesta. Mainitun lain 8 §:n 1 ja 2 kohdan mukaan pääjohtaja antaa viraston työjärjestyksen, jossa määrätään muun muassa organisaatiosta ja ratkaisuvallan käyttämisestä. Viraston työjärjestyksessä (24.4.2023, TRAFICOM/120320/00.00.01/2020) määrätään ratkaisuvallasta muun muassa uhkasakko-, keskeyttämishenkirangaustusta ja seuraamusmaksuasiassa. Asiat ratkaisee yksi henkilö. Työjärjestyksen mukaan viraston päätökset tehdään pääsääntöisesti esittelystä (HE 70/2023 vp, s. 32).

Liikenne- ja viestintäviraston toimivallasta säädetään muualla lainsäädännössä. Toimivallan taustalla voi olla niin kansallista sääntelyä, EU-sääntelyn velvoitteita kuin kansainvälisen oikeuden velvoitteita. Virastolla on toimivaltaa määrätä harkinnanvaraisia seuraamusmaksuja ja muita rikkomuksiin tai laiminlyönteihin liittyviä sanktio-luonteisia hallinnollisia maksuja tai maksujen korotuksia usean säädöksen nojalla (HE 70/2023 vp, s. 32). Esimerkiksi sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 333 ja 334 §:n nojalla Liikenne- ja viestintävirasto voi esittää markkinaoikeudelle teleyrityksen sekä televisio- tai radiotoiminnan harjoittajan seuraamus-maksua (enintään miljoona euroa). Liikenne- ja viestintäviraston virkamies on myös tietyissä tapauksissa esittelijä TCO-lain mukaiselle Poliisihallituksen yhteyteen perustetulle seuraamuskollegiolle (seuraamusmaksu oikeushenkilölle enintään 100 000 euroa tai 4 prosenttia vuosiliikevaihdosta ja luonnolliselle henkilölle 10 000 euroa). Seuraamusmaksujen lisäksi Liikenne- ja viestintävirastolle on säädetty toimivaltaa käyttää hallintopakon keinoja, kuten uhkasakkoja (HE 70/2023 vp, s. 34).

Jäljempänä tarkemmin 6 artiklan yhteydessä kerrotusti tässä esityksessä esitetään, että Liikenne- ja viestintävirasto nimettäisiin Suomessa e-evidence-direktiivin 6 artiklan mukaiseksi soveltamista seuraavaksi keskusviranomaiseksi (2 §).

E-evidence-direktiivin 5 artiklan osalta esityksessä ehdotetaan, että Liikenne- ja viestintävirasto voisi määrätä seuraamusmaksun e-evidence-direktiivin 2 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulle unionissa palveluita tarjoavalle palveluntarjoajalle, joka tahallaan tai huolimattomuudesta

rikkoo tai laiminlyö direktiivin 3 ja 4 artiklan nojalla annettuja kansallisia säännöksiä. Seuraamusmaksu liittyisi palveluntarjoajan velvollisuuksien rikkomiseen tai laiminlyömiseen liittyen nimettyjä toimipaikkoja, laillisia edustajia, kieliä sekä niihin liittyviä ilmoituksia sekä resursseja ja valtuuksia (5 §). Vastaavuusperiaatteen mukaisesti esityksessä ehdotettu 5 artiklaan liittyvä kansallinen sääntely seuraamusmaksun määräämisen osalta vastaisi soveltuvien osin sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 334 ja 334 a §:ää sekä 335 §:n 2 momenttia.

Esityksessä ehdotetaan, että seuraamusmaksun suuruus perustuisi kokonaisarviointiin. Seuraamusmaksua määrättäessä tulisi ottaa huomioon rikkomisen luonne, vakavuus, toistuvuus ja kesto aika, palveluntarjoajan toiminnan laajuus ja luonne sekä palveluntarjoajan taloudelliset valmiudet ja rikkomisen tahallisuus tai tuottamuksellisuus. Esityksessä ehdotetaan, että palveluntarjoajalle määrättävä seuraamusmaksu olisi vähintään 1 000 euroa ja enintään 100 000 euroa. Seuraamusmaksu määrättäisiin maksettavaksi valtiolle (6 §).

Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että erikseen säädettäisiin seuraamusmaksun määräämättä jättämisestä (7 §). Ehdotettu säännös vastaisi soveltuvien osin SVPL:n 334 a §:n 4 momenttia. Esityksessä ehdotetaan, että seuraamusmaksua ei määrättäisi, jos: 1) palveluntarjoaja olisi omaloitteisesti ryhtynyt riittäviin toimenpiteisiin 5 §:ssä tarkoitetun rikkomuksen tai laiminlyönnin korjaamiseksi välittömästi sen havaitsemisen jälkeen ja ilmoittanut siitä viivytyksettä Liikenne- ja viestintävirastolle eikä rikkomus tai laiminlyönti olisi vakava tai toistuva, 2) velvoitteen rikkomista tai laiminlyöntiä on pidettävä vähäisenä, tai 3) seuraamusmaksun määräämistä on muutoin kuin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettulla perusteella pidettävä ilmeisen kohtuuttomana.

E-evidence-direktiivi ei sisällä säännöstä, jonka mukaan jäsenvaltio voi kansallisesti säätää siitä, ettei seuraamusmaksuja voida määrätä viranomaiselle. Direktiivissä ei toisaalta myöskään nimenomaisesti kielletä tällaisten kansallisten poikkeusten säätämistä. Direktiivin voidaan siten katsoa asian osalta sisältävän kansallista liikkumavaraa.

Perustuslakivaliokunta on painottanut sen merkitystä, että hallinnollisten sanktioiden osalta tulisi pyrkiä varmistamaan riittävä kansallinen liikkumavara erityisesti sen huomioimiseksi, että Suomessa ei voida määrätä hallinnollisia seuraamusmaksuja viranomaisille, sillä viranomaisille voidaan määrätä ainoastaan rikosoikeudellisia seuraamuksia (PeVL 37/2021 vp, kappale 40 ja PeVL 13/2023 vp, kappale 6–10).

Esityksessä arvioidaan tarpeelliseksi säätää, että seuraamusmaksua ei voisi määrätä viranomaisille. Erityisesti tällä tarkoitettaisiin viranomaisia, jotka ylläpitävät SVPL:n 163 §:ssä tarkoitettuja verkkotunnusrekistereitä (7 §:n 2 momentti). E-evidence-direktiiviä sovelletaan palveluntarjoajaan, joka tarjoaa internetin verkkotunnus- ja IP-numerointipalveluita, kuten IP-osoitteenmuodostuspalvelut, verkkotunnusrekisteripalvelut, verkkotunnusrekisterien pitäjien palvelut sekä verkkotunnuksiin liittyvät yksityisyys- ja välityspalvelut (2 artiklan 1 kohdan b alakohta). Toisin kuin muualla Euroopassa, Suomessa viranomainen ylläpitää fi-maatunnusrekisteriä ja ax-maakuntatunnus-rekisteriä. Liikenne- ja viestintävirasto ylläpitää lain nojalla rekisteriä fi-maatunnukseen päättyvistä verkkotunnuksista ja Ahvenanmaan maakunnan hallitus ylläpitää rekisteriä Ahvenanmaan maakuntatunnukseen ax-päättyvistä verkkotunnuksista.

Seuraamusmaksun vanhentumisen osalta esityksessä esitetään, että seuraamusmaksua ei saisi määrätä, jos on kulunut yli viisi vuotta siitä, kun rikkomus tai laiminlyönti on tapahtunut. Jos rikkomus tai laiminlyönti on ollut luonteeltaan jatkuvaa, viiden vuoden määräaika lasketaan siitä, kun rikkomus tai laiminlyönti on päättynyt (8 §). Ehdotettu säännös vastaisi SVPL:n 334 a §:n 5 momenttia.

Lisäksi esityksessä esitetään, että maksettavaksi määrätty seuraamusmaksu pantaisiin täytäntöön noudattaen sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) säännöksiä.

E-evidence-direktiivissä ei säännellä tehokkaista oikeussuojakeinoista yleisesti eikä erityisesti direktiivin nojalla annettujen kansallisten säännösten mukaisten velvoitteiden rikkomisesta tai laiminlyömisestä johtuvien seuraamusmaksujen osalta. Edellä selostetun esityksessä esitettävässä seuraamusmaksussa kyse olisi kuitenkin viranomaisen tekemästä päätöksestä. Oikeusturvavaatimus mukaan lukien oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman elimen käsiteltäväksi ja oikeus hakea muutosta on turvattu perustuslain 21 §:ssä. Koska edellä ehdotettu sääntely seuraamusmaksusta perustuu viranomaisen päätökseen, tarpeellista on erikseen kansallisesti säätää muutoksenhakuoikeudesta riippumatta siitä, että e-evidence-direktiivi ei sitä nimenomaisesti edellytä.

Viranomaisten päätöksistä valittamisessa on Suomessa kyse hallintoprosessista. Valitusoikeus on asianosaisilla tai sillä, jonka valitusoikeudesta laissa erikseen säädetään. Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettu laki (808/2019) sisältää muutoksenhakua koskevan perussääntelyn. Jos muutoksenhakukeinona halutaan käyttää kansallisesti ensin oikaisuvaatimusta hallintolain 7 a luvun mukaisesti, tästä olisi säädettävä kansallisesti. Tarkoituksena on, että oikaisuvaatimus olisi muutoksenhaun ensi vaiheena mahdollisimman laajasti. Oikaisumenettely ei kuitenkaan luontevasti sovellu seuraamusmaksuihin (HE 50/2023 vp, s. 20).

Sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 344 §:ssä säädetään muutoksenhausta hallinto-oikeuteen. Sen mukaisesti SVPL:n 334 a §:n mukaisesti Liikenne- ja viestintäviraston päätökseen määrätystä seuraamusmaksusta olisi muutoksenhaku hallintotuomioistuimeen oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) mukaisesti.

Esityksessä ehdotetaan, että Liikenne- ja viestintäviraston 5 §:ssä tarkoitetun päätöksen osalta muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (9 §).

E-evidence-direktiivin **6 artiklassa** säännellään direktiivin soveltamista seuraavasta keskusviranomaisesta. Artiklan *1 kohdassa* jäsenvaltioita veloitetaan nimeämään omien oikeusjärjestelmiensä mukaisesti yksi tai useampi keskusviranomainen varmistamaan, että direktiiviä sovelletaan johdonmukaisella ja oikeasuhtaisella tavalla.

Artikla ei aseta vaatimuksia sille, mikä tai mitkä viranomaiset voivat toimia siinä tarkoitettuna keskusviranomaisena. Direktiivi mahdollistaa useamman kuin yhden viranomaisen nimeämisen mainittuun tehtävään.

Sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 304 §:ssä säädetään Liikenne- ja viestintäviraston erityistehtävistä. Näihin tehtäviin kuuluu muun ohella myös EU-sääntelyyn pohjautuvia keskitettyjä yhteys- ja tietopistetehtäviä.

Lisäksi Liikenne- ja viestintävirasto toimii digipalveluasetuksen mukaisena kansallisena koordinaativiranomaisena (digitaalisten palveluiden koordinaattorina), joka vastaa koordinaattoriviranomaiselle säädetystä tehtävästä Suomessa ja osallistuisi muiden jäsenvaltioiden vastaavien viranomaisten yhteistyöverkostoon. Kansallisena digitaalisten palvelujen koordinaattorina Liikenne- ja viestintävirasto toimii yhteyspisteenä kaikissa asetuksen soveltamiseen liittyvissä kysymyksissä. Liikenne- ja viestintävirasto vastaa digipalveluasetuksen valvonnasta Suomessa pois lukien ne asetuksen mukaiset tehtävät, jotka on erikseen säädetty tietosuojavaltuutetun ja kuluttaja-asiamiehen toimivaltaan kuuluviksi.

Liikenne- ja viestintävirasto valvoo muun muassa kaikkiin välityspalvelun tarjoajiin sovellettavia huolellisuusvelvollisuuksia kuten käyttöehtoihin liittyvien velvollisuuksien noudattamista. Virasto valvoo asetuksen mukaisesti välityspalvelun tarjoajiin sovellettavia velvollisuuksia. Välityspalveluja ovat myös asetuksessa määritellyt säilytyspalvelut. On kuitenkin otettava huomioon, että digipalveluasetuksen säilytyspalveluiden määritelmä ei vastaa e-evidence-sääntelyn soveltamisalaan kuuluvia säilytyspalveluita.

Edellä mainitusti Liikenne- ja viestintävirastolla on jo useita EU-sääntelyyn perustuvia keskitettyjä viranomaistehtäviä. Nämä tehtävät ovat samankaltaisia kuin e-evidence-direktiivin mukainen keskusviranomaistehtävä. Myös e-evidence-direktiivin 6 artiklan mukaisten keskusviranomaistehtävien osalta Suomessa Liikenne- ja viestintävirastoa voidaan pitää tarkoituksenmukaisena.

Artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on ilmoitettava komissiolle nimeämänsä keskusviranomainen tai keskusviranomaiset. Komissio toimittaa luettelon nimetyistä keskusviranomaisista edelleen jäsenvaltioille ja asettaa sen julkisesti saataville.

Artiklan 3 kohta koskee keskusviranomaisten keskinäistä koordinaatiota ja yhteistyötä. Keskusviranomaisten tulee koordinoida toimensa ja tehdä yhteistyötä keskenään ja tarvittaessa komission kanssa sekä antaa asiaankuuluvia tietoja ja apua toisilleen direktiivin soveltamiseksi johdonmukaisella ja oikeasuhteisella tavalla. Tällaisen koordinoinnin, yhteistyön ja tietojen antamisen ja keskinäisen avunannon on katettava erityisesti täytäntöönpanotoimet.

Kohta on jossain määrin epäselvä sen suhteen, mitä tarkoitetaan täytäntöönpanotoimilla keskusviranomaisten koordinoinnin kannalta. Kohdan katsotaan kuitenkin tarkoittavan niiden täytäntöönpanotoimien koordinoimista, jotka liittyvät 5 artiklan mukaisiin seuraamuksiin. Seuraamuksiin liittyvien täytäntöönpanotoimien koordinoiminen olisi tärkeää erityisesti, kun palveluntarjoaja tarjoaa palveluja useissa jäsenvaltioissa. Johdanto-osan 21 kappaleen mukaan koordinoitimekanismilla olisi varmistettava, että asianomaisille jäsenvaltioille ilmoitetaan jäsenvaltion aikomuksesta toteuttaa täytäntöönpanotoimi. Lisäksi jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että keskusviranomaiset voivat antaa näissä tapauksissa toisilleen asiaa koskevia tietoja ja apua ja tehdä toistensa kanssa tarvittaessa yhteistyötä. Keskusviranomaisten välinen yhteistyö täytäntöönpanotoimen yhteydessä saattaa edellyttää täytäntöönpanotoimen koordinoimista eri jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten välillä. Tällaisella yhteistyöllä olisi pyrittävä välttämään niin positiiviset kuin negatiivisetkin toimivaltaristiriidat. Täytäntöönpanotoimen koordinoimiseksi keskusviranomaisten olisi tarvittaessa otettava yhteyttä myös komissioon. Näiden viranomaisten velvoittaminen yhteistyöhön ei rajoita yksittäisen jäsenvaltion oikeutta määrätä seuraamuksia palveluntarjoajille, jotka eivät noudata e-evidence-direktiivin mukaisia velvoitteitaan.

Artiklan 1 kohta edellyttää sen säätämistä kansallisessa laissa, mikä tai mitkä viranomaiset tulevat toimimaan kohdassa tarkoitettuna keskusviranomaisena. Esityksessä esitetään, että Liikenne- ja viestintävirasto nimettäisiin Suomessa direktiivin soveltamista seuraavaksi keskusviranomaiseksi (2 §). Artiklan 2 kohta ei edellytä kansallista lainsäädäntöä.

Artiklan 3 kohdan osalta esityksessä ehdotetaan, että Liikenne- ja viestintävirastolla olisi keskusviranomaistehtäviä suorittaessaan riittävät tiedonsaantioikeudet. Direktiivi ei sisällä säännöstä keskusviranomaisten toimivaltuuksista tai tiedonsaantioikeuksista keskusviranomaistehtävien suorittamiseksi. Riittävistä tiedonsaantioikeuksista säätäminen kansallisessa täytäntöönpanolaissa katsotaan kuitenkin tarpeelliseksi, jotta voitaisiin varmistaa, että Liikenne- ja viestintävirasto voisi hoitaa keskusviranomaistehtävänsä tarkoituksenmukaisesti 3 kohdan edellyttämällä tavalla.

Edellä mainituista syistä esityksessä ehdotetaan, että palveluntarjoajan olisi luovutettava Liikenne- ja viestintävirastolle sen pyytämät tehtäviensä suorittamisen osalta välttämättömät tiedot salassapitosäännösten estämättä ilman aiheetonta viivytystä ja maksutta (2 §:n 2 momentti). Edelleen esityksessä ehdotetaan, että Liikenne- ja viestintävirasto toimisi yhteistyössä muiden jäsenvaltioiden keskusviranomaisten ja Euroopan komission kanssa. Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että Liikenne- ja viestintävirastolla olisi oikeus luovuttaa keskusviranomaisen roolissaan saamansa tiedot ja asiakirjat Euroopan komissiolle ja toisen Euroopan unionin jäsenvaltion keskusviranomaiselle, jos se on e-evidence-direktiivin valvonnan kannalta välttämätöntä (2 §:n 3 momentti).

E-evidence-direktiivin **7 artiklassa** säännellään direktiivin saattamisesta osaksi kansallista lainsäädäntöä. Artiklan *1 kohdan* mukaan jäsenvaltioiden on saatettava direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 18 päivänä helmikuuta 2026. Jäsenvaltioiden edellytetään myös toimittavan komissiolle viipymättä täytäntöönpanosäännökset kirjallisina.

Artiklan *2 kohdassa* edellytetään, että direktiivin täytäntöön panemiseksi annetuissa säädöksissä viitataan e-evidence-direktiiviin tai, että niihin liitetään tällainen viittaus, kun ne julkaistaan virallisesti. Jäsenvaltioiden on säädettävä siitä, miten viittaukset tehdään.

Artiklan *3 kohdan* mukaan jäsenvaltioiden tulee toimittaa direktiivissä säännellyistä kysymyksistä antamansa kansalliset säännökset kirjallisina komissiolle.

Direktiivin täytäntöönpanolakiin ehdotetaan otettavaksi viittaussäännös artiklan 2 kohdan edellyttämällä tavalla (1 §). Muilta osin artikla ei edellytä sääntelyä.

E-evidence-direktiivin **8 artiklassa** säädetään komission suorittamasta direktiivin arvioinnista. Komissio tekee direktiivistä arvioinnin 18 päivään elokuuta 2029 mennessä. Jäsenvaltioiden on toimitettava komissiolle kertomuksen laatimista varten tarvittavat tiedot. E-evidence-direktiivin **9 artiklassa** säädetään voimaantulosta ja **10 artiklassa** säädetään direktiivin osoituksesta. Direktiivi on osoitettu jäsenvaltioille perussopimusten mukaisesti.

Direktiivin 8–10 artikla eivät edellytä kansallista lainsäädäntöä.

3 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

3.1 Keskeiset ehdotukset

3.1.1 Johdanto

Esityksessä ehdotetulla lainsäädännöllä on tarkoitus täydentää e-evidence-asetuksen säännöksiä siltä osin kuin se on välttämätöntä. Lisäksi tarkoituksena on antaa e-evidence-direktiivin täytäntöönpanolainsäädäntö.

Edellä mainittujen sääntelyiden lisäksi esityksessä katsotaan tarpeelliseksi muuttaa sakkotäytäntöönpanolakia.

3.1.2 E-evidence-asetus

E-evidence-asetus on suoraan sovellettava, eikä se direktiivien tavoin edellytä kansallista täytäntöönpanoa. Asetus kuitenkin mahdollistaa ja edellyttää tietyiltä osin kansallisen täydentävän lainsäädännön säätämistä. Esityksessä pidetään perusteltuna, että siltä osin kuin e-

evidence-asetus edellyttäisi täydentävää kansallista sääntelyä, siitä säädettäisiin uudessa laissa eurooppalaisista esittämismääräyksistä ja eurooppalaisista säilyttämismääräyksistä sähköisten todisteiden hankkimiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä. E-evidence-asetuksen säännökset ovat yksityiskohtaisia. Asetuksen edellyttämän täydentävän kansallisen lainsäädännön tarvetta on selostettu edellä artiklojen perusteluiden yhteydessä jaksossa 2.1.

E-evidence-asetuksen tavoitteena on parantaa sähköisten todisteiden rajat ylittävää hankkimista. Asetuksessa säännellään, miten ja millä edellytyksillä jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen voi velvoittaa Euroopan unionin alueella palveluita tarjoavan palveluntarjoajan toimittamaan tai säilyttämään tietyn palveluntarjoajan hallussa olevan sähköisessä muodossa olevan tiedon käytettäväksi todistusaineistona käynnissä olevassa rikosoikeudellisessa menettelyssä. Asetuksen menettely perustuu suoraan yhteydenpitoon toisessa jäsenvaltiossa sijaitsevan yksityisen palveluntarjoajan kanssa.

Esityksessä ehdotetaan, että eurooppalaisen esittämisen- ja säilyttämismääräyksen antamisesta Suomessa säädetään asetusta täydentävässä kansallisessa laissa. Esityksessä ehdotetaan, että esitutkintaviranomaiset (poliisi, Tulli ja Rajavartiolaitos) olisivat toimivaltaisia antamaan määräyksiä. Määräykset kuitenkin edellyttäisivät asetuksen 4 artiklan mukaisesti joko syyttäjän tai tuomioistuimen vahvistuksen riippuen siitä, onko kyse esittämisen- vai säilyttämismääräyksestä ja riippuen esittämismääräyksen kohteena olevasta tietoluokasta. Esityksessä ehdotetaan myös, että syyttäjä, kärjäoikeus, hovioikeus ja korkein oikeus voisivat antaa esittämisen- tai säilyttämismääräyksen. Pääsääntöisesti kuitenkin määräykset antaisi Suomessa kussakin tapauksessa toimivaltainen esitutkintaviranomainen.

Esityksessä ehdotetaan, että asetusta täydentävässä lainsäädännössä mahdollistettaisiin asetuksen 13 artiklan 2 kohdan mukaisesti viivyttää tai rajoittaa sille henkilölle ilmoittamista, jonka tietoja pyydetään eurooppalaisella esittämismääräyksellä, tai jättää ilmoitus tekemättä. Tämä olisi mahdollista esityksen mukaan esimerkiksi meneillään olevan rikostutkinnan luottamuksellisuuden turvaamiseksi. Esityksen mukaan ilmoituksen viivyttämisestä tai rajoittamisesta päättäisi määräyksen antanut viranomainen ja tuomioistuin päättäisi ilmoituksen tekemättä jättämisestä määräyksen antaneen viranomaisen vaatimuksesta.

Asetuksen 18 artiklan mukaisten tehokkaiden oikeussuojakeinojen osalta esityksessä ehdotetaan, että asetusta täydentävässä lainsäädännössä säädettäisiin erillisestä muutoksenhakuoikeudesta Suomessa annettuun eurooppalaiseen esittämismääräykseen. Esityksessä ehdotetun mukaisesti sen vaatimuksesta, jota syyttäjän antama tai vahvistama eurooppalainen esittämismääräys koskee, kärjäoikeuden on tutkittava, ovatko edellytykset esittämismääräyksen antamiselle olemassa. Vaatimus on tehtävä kirjallisesti 60 päivän kuluessa siitä, kun henkilön on katsottava saaneen tiedon esittämismääräyksestä. Lisäksi kärjäoikeuden antamasta tai vahvistamasta tai hovioikeuden antamasta eurooppalaisesta esittämismääräyksestä tai edellä mainitusta kärjäoikeuden päätöksestä saa kannella. Määräaika kantelun tekemiselle olisi niin ikään 60 päivää.

Kun Suomi toimisi täytäntöönpanovaltiona, esityksessä ehdotetaan, että päävastuullisena täytäntöönpanoviranomaisena toimisi poliisi. Poliisi toimisi Suomessa keskitettynä toimivaltaisena täytäntöönpanoviranomaisena kaikkien esitutkintaviranomaisten osalta. Esityksessä kuitenkin ehdotetaan, että 16 artiklan mukaisessa täytäntöönpanomenettelyssä poliisilla olisi joko mahdollisuus tai velvollisuus tietyissä tapauksissa saattaa täytäntöönpanomenettelyä koskevassa asiassa tehtävä päätös joko syyttäjän vahvistettavaksi tai päätettäväksi taikka Helsingin kärjäoikeuden päätettäväksi, mikäli kyse olisi asetuksen 8 artiklan mukaisesta eurooppalaisesta esittämismääräyksestä.

Asetuksen 8 artiklaan liittyen esityksessä ehdotetaan, että Helsingin käräjäoikeus toimisi Suomessa keskistetyksi toimivaltaisena täytäntöönpanoviranomaisena. Asetuksen 8 artiklaan liittyvät eurooppalaiset esittämismääräykset koskisivat ainoastaan liikenne- ja sisältötietojen hankkimiseksi annettuja esittämismääräyksiä. Lisäksi näissä tilanteissa kyse olisi sellaisista esittämismääräyksistä, joiden perusteena olisi rikos, jota ei ole tehty määräyksen antavassa valtiossa, ja henkilö, jonka tietoja esittämismääräyksellä hankittaisiin, ei asuisi määräyksen antavassa valtiossa. Eurooppalainen esittämismääräys voisi näissä tilanteissa koskea esimerkiksi sellaista henkilöä, joka asuu Suomessa.

Asetuksen 15 artiklan mukaisen seuraamusmaksun osalta esityksessä ehdotetaan, että Poliisihallituksen yhteyteen perustettaisiin seuraamuskollegio, jonka tehtävänä olisi seuraamusten määrääminen. Esityksessä ehdotetaan, että seuraamuskollegion päätös tehtäisiin toimivaltaisen täytäntöönpanoviranomaisen eli poliisin esittelystä.

Asetuksen 15 artiklan seuraamuksen kannalta esityksessä ehdotetaan, että hallinnollisen taloudellisen seuraamusmaksun suuruus perustuisi kokonaisarviointiin. Asetusta täydentävässä sääntelyssä säädettäisiin myös seuraamusmaksun määräämättä jättämisestä, määräämisoikeuden vanhentumisesta, täytäntöönpanosta ja muutoksenhausta. Esityksessä ehdotetun mukaisesti oikeushenkilölle määrättävä seuraamusmaksu olisi vähintään 1 000 euroa ja enintään kaksi prosenttia palveluntarjoajan edellisen tilikauden maailmanlaajuisesta vuotuisesta kokonaisliikevaihdosta. Luonnolliselle henkilölle määrättävä seuraamusmaksu olisi vähintään 500 euroa ja enintään 10 000 euroa.

3.1.3 E-evidence-direktiivi

Esityksessä ehdotetaan, että e-evidence-direktiivi pantaisiin täytäntöön säätämällä erillinen laki nimettyjen toimipaikkojen nimeämisestä ja laillisten edustajien nimittämistä koskevista yhdenmukaistetuista säännöistä sähköisten todisteiden keräämiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä.

E-evidence-direktiivin tavoitteena on asettaa tiettyjen palveluntarjoajien nimettyjen toimipaikkojen nimeämiselle ja laillisten edustajien nimittämiseksi unionissa yhdenmukaistetut säännöt, jotka koskevat jäsenvaltioiden toimivaltaitten viranomaisten antamien, sähköisten todisteiden keräämistä rikosoikeudellisissa menettelyissä koskevien päätösten ja määräysten vastaanottamista, noudattamista ja täytäntöönpanoa. Näiden sääntöjen tarkoituksena on poistaa olemassa olevat esteet palvelujen vapaalta tarjoamiselta ja ehkäistä sitä, että tulevaisuudessa otetaan tältä osin käyttöön toisistaan poikkeavia kansallisia lähestymistapoja.

Kansallinen täytäntöönpano voisi teknisesti tapahtua usealla eri tavalla. Täytäntöönpanomenetelmiä on kolme: niin sanottu uudelleenkirjoittaminen, inkorporointi ja viittaaminen. Näitä menetelmiä voidaan myös käyttää rinnakkain (niin sanottu sekateknikka). Täytäntöönpanomenetelmän valintaan vaikuttavat direktiivin tarkoitus sekä direktiivin yksityiskohtaisuus ja teknisyys. Edellä mainitusti e-evidence-direktiivissä säädetään EU:ssa noudatettavasta yhdenmukaisesta sääntelystä, josta poikkeavat kansalliset säännökset eivät ole mahdollisia.

E-evidence-direktiivin säännökset ovat yksityiskohtaisia ja jossain määrin luonteeltaan teknisiä. Ottaen huomioon edellä mainittu e-evidence-direktiivin tarkoitus ja sen säännösten yksityiskohtaisuus, esityksessä on valittu niin sanottu sekamuotoinen täytäntöönpanotapa. Tällöin kansallisella täytäntöönpanolailla säädetään direktiivin lainsäädännön alaan kuuluvat säännökset Suomessa lakina noudettaviksi. Perustuslakivaliokunta ei ole nähnyt valtiosääntöoikeudellista estettä ehdotetun kaltaiselle täytäntöönpanotavalle, kun kyse on ollut

puitepäästösten täytäntöönpanosta. Täytäntöönpanosääntelyn on kuitenkin täytettävä yleiset vaatimukset sääntelyn täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta sekä hyvästä lainkirjoittamistavasta (PeVL 50/2006 vp ja PeVL 23/2007 vp). Puitepäästökset muistuttavat lainsäädännön harmonisointinormeina direktiivejä (PeVL 10/1998 vp).

Esityksessä ehdotetaan, että direktiivin 3 ja 4 §:n mukaisista palveluntarjoajin velvollisuuksista säädettäisiin kansallisessa täytäntöönpanolaissa. Ehdotettavissa säännöksissä huomioitaisiin palveluntarjoajien velvollisuudet Suomen lainkäyttöalueen kannalta. Tällä tarkoitetaan sitä, että kansallisen täytäntöönpanolain säännöksillä asetettaisiin velvollisuudet direktiivin mukaisesti koskien pääsääntöisesti sellaisia direktiivin soveltamisalaan kuuluvia palveluntarjoajia, jotka ovat sijoittautuneet Suomeen tai niiden nimetty toimipaikka on sijoittautunut Suomeen taikka tapauksen mukaan palveluntarjoajan laillinen edustaja asuu Suomessa. Sääntely koskisi myös laajemmin direktiivin mukaisesti unionissa palveluita tarjoavia palveluntarjoajia. Ehdotetulla sääntelyllä ei kuitenkaan rajoitettaisi muutoin palveluntarjoajien valinnanvapautta itse päättää, mihin jäsenvaltioon nimetty toimipaikka tai tapauksen mukaan laillinen edustaja sijoittautuu.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että direktiivin 6 artiklan mukaiseksi keskusviranomaiseksi nimettäisiin Liikenne- ja viestintävirasto. Liikenne- ja viestintäviraston tehtävänä olisi varmistaa, että direktiiviä sovelletaan johdonmukaisella ja oikeasuhteisella tavalla. Tähän keskusviranomaistehtävään kuuluu yhteistyö muiden jäsenvaltioiden nimeämien keskusviranomaisten ja Euroopan unionin komission kanssa.

Lisäksi keskusviranomaistehtävään kuuluu direktiivin 5 artiklan mukaisten seuraamusten antaminen. Direktiivi edellyttää, että jäsenvaltioiden on säädettävä direktiivin 3 ja 4 artiklan nojalla annettujen kansallisten säännösten rikkomiseen sovellettavista seuraamuksista. Direktiivin mukaan seuraamusten on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia. Seuraamusten tarkempi sisältö on jätetty jäsenvaltioiden kansalliseen harkintaan.

Esityksessä ehdotetaan, että Liikenne- ja viestintävirasto voisi määrätä seuraamusmaksun direktiivin soveltamisalaan kuuluvalla palveluntarjoajalle, joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoisi tai laiminlöisi direktiivin nojalla annettujen kansallisten säännösten mukaisia velvoitteitaan. Seuraamusmaksun suuruuden arviointi perustuisi kokonaisarviointiin. Esityksen mukaan määrättävä seuraamusmaksu olisi vähintään 1 000 euroa ja enintään 100 000 euroa. Lisäksi säädettäisiin seuraamusmaksun määräämättä jättämisestä, määräämisoikeuden vanhentumisesta, täytäntöönpanosta ja muutoksenhausta.

3.2 Pääasialliset vaikutukset

3.2.1 E-evidence-asetus

3.2.1.1 Johdanto

Asetuksen mukaisessa rajat ylittävässä sähköisten todisteiden hankkimisessa on kyse suorasta yhteydenpidosta jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen ja toisessa jäsenvaltiossa sijaitsevan palveluntarjoajan tai sen edustajan välillä.

Asetuksen tarkoituksena on tehostaa ja nopeuttaa huomattavasti toimivaltaisten viranomaisten rajat ylittävää pääsyä sähköiseen todistusaineistoon. Asetuksen määräajat tiedon esittämismääräysten noudattamiselle ovat selkeästi lyhyempiä kuin muissa rikosoikeudellista yhteistyötä koskevilla EU-säädöksissä, esimerkiksi mitä eurooppalaista tutkintamääräystä koskevassa direktiivissä (EIO) edellytetään. Asetuksen mukaisen menettelyn tarkoituksena on myös helpottaa palveluntarjoajien asemaa, koska jo nykyään palveluntarjoajat vastaanottavat

merkittäviä määriä niiden hallussa olevan tiedon esittämistä koskevia pyyntöjä toisista valtioista, mutta palveluntarjoajilla ei ole selkeitä sääntöjä siitä, miten niiden tulisi näissä tilanteissa menetellä. Asetuksen myös arvioidaan jossain määrin vähentävän poliisille saapuvien tietopyyntöjen määrää, koska tietopyynnöt menisivät suoraan palveluntarjoajille. Vastaavasti poliisin rajat ylittävien tietopyyntöjen käsittelyn arvioidaan hidastuvan sillä noudatettavat menettelyt asetuksen edellyttämän oikeusviranomaisten vahvistusmenettelyn myötä ja käytettävät tietopyyntömallit monimutkaistavat tietopyyntöjen käsittelyä merkittävästi nykyisestä.

Suurin osa vaikutuksista johtuu asetuksen suoraan sovellettavista säännöksistä, eikä tässä esityksessä ehdotettavasta sääntelystä. Asetuksen mukainen tietojen hankkimista koskeva menettely aiheuttaa lisätehtäviä, lisämenoja ja muita viranomaisvaikutuksia poliisihallinnossa, tuomioistuimissa (erityisesti Helsingin käräjäoikeudessa) ja Syyttäjälaitoksessa. Vaikutuksia voi myös olla Tullin, Rajavartiolaitoksen ja Oikeusrekisterikeskuksen osalta. Samoin sekä taloudellisia että muita vaikutuksia voi olla pakkokeinomenettelyihin ja puolustuksen järjestämiseen liittyvien avustajanpalkkioiden ja -kulujen osalta. Asetuksen täytäntöönpano edellyttää tietojärjestelmämuutoksia, henkilöstön koulutusta ja henkilöresurssilisäyksiä.

3.2.1.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Määräysten antaminen

Esityksessä ehdotetun mukaisesti Suomessa eurooppalaisten esittämismääräysten ja säilyttämismääräysten antamiseksi toimivaltaisina olisivat esitutkintaviranomaiset (poliisi, Tulli ja Rajavartiolaitos). Riippuen esittämismääräyksen kohteena olevasta tietoluokasta määräys edellyttäisi joko syyttäjän tai tuomioistuimen vahvistuksen. Eurooppalaisen säilyttämismääräyksen vahvistaisi syyttäjä. Myös syyttäjät voisivat antaa määräyksiä ja tuomioistuimet esittämismääräyksiä, mutta Suomen tutkinnanjohtajajärjestelmän mukaisesti esitutkintaviranomaiset toimittoivat pääsääntöisesti Suomessa määräysten antavana viranomaisina. Syyttäjien ja tuomioistuinten antamat määräykset olisivat todennäköisesti harvinaisia.

Vuonna 2024 Suomesta ulkomaalaisille palveluntarjoajille tehtiin yhteensä 4 072 tiedonsaantipyyntöä koskien tilaajatietoja ja käyttäjän tunnistamiseksi tarkoitettuja tietoja. Määrä on noin 28 prosenttia enemmän kuin vuonna 2023, jolloin pyyntöjä tehtiin 3 169. Nämä tiedonsaantipyynnöt on tehty pääsääntöisesti poliisilain 4 luvun 3 §:n perusteella. Näistä yhteensä 3 063 on ollut perusmuotoisia tiedonsaantipyyntöjä (v. 2023: 2 509), joista yhteensä 457 niin sanottuja hätäpyyntöjä (v. 2023: 328). Hätäpyynnöistä noin 332 on ollut rikosperusteisia pyyntöjä (v. 2023: 116). Pyyntöistä yhteensä 522 on ollut datan säilyttämistä koskevia pyyntöjä (v. 2023: 332). Datan säilyttämistä koskevat pyynnöt ovat perustuneet PKL 8:24 §:ään. Kyseiset lukumäärät koskevat kuitenkin vain yksinomaan Keskusrikospoliisin tekemiä tiedonsaantipyyntöjä. Suomen muiden poliisilaitosten tekemät pyynnöt eivät siten sisälly lukuihin. Muiden poliisilaitosten tekemien tiedonsaantipyyntöjen määrästä vuosittaisin ei ole saatavilla tarkempia tietoja, mutta arviolta niitä saattaisi olla lähes yhtä paljon kuin Keskusrikospoliisin tekemiä pyyntöjä. Joka tapauksessa kokonaismäärän hahmottamiseksi edellä kuvattuja tietopyyntöjä tehdään poliisiviranomaisten toimesta Suomesta ulkomaalaisille palveluntarjoajille peruskäyttäjätietojen osalta useita tuhansia vuodessa.

Tulli teki vuonna 2023 arviolta noin 250 rajat ylittävää tietopyyntöä muihin EU:n jäsenvaltioihin. Näistä tietopyynnöistä arviolta noin 200 koski tilaajatietoja ja henkilön henkilöllisyyden selvittämiseen liittyviä tietoja ja noin 50 koski liikenne- ja sisältötietoja.

Mainitut luvut ovat kuitenkin karkeita arvioita, koska pyynnön kohteena olevia tietoja ei Tullissa tarkemmin tilastoida. Lukumäärien on oletettu olleen samankaltaisia vuonna 2024.

Rajavartiolaitos ei myöskään erikseen tilastoi tehtyjä tietopyyntöjä. Rajavartiolaitos tekee kuitenkin vuosittain arviolta noin 80–100 rajat ylittävää tietopyyntöä koskien tilaajatietoja ja henkilöllisyyden selvittämistä koskevia tietoja. Rajavartiolaitos tekee kuitenkin tietopyynnöt pääsääntöisesti Keskusrikospoliisin avulla, joten Rajavartiolaitoksen tekemien rajat ylittävien tietopyyntöjen määrä on todennäköisesti jo huomioitu edellä Keskusrikospoliisin tietopyyntöjen lukumäärässä.

Voimassa olevan menettelyn mukaisesti edellä mainitut rajat ylittävät tietopyynnöt koskien tilaajatietoja tai henkilöllisyyden selvittämistä koskevia tietoja eivät edellytä erillistä oikeusviranomaisten vahvistusta. Asetuksen soveltamisen alkamisesta kaikki nämä pyynnöt edellyttävät syyttäjän vahvistuksen. Asetuksen soveltamisen alkamisesta syyttäjien vahvistettavaksi siten arvioidaan tulevan vuositason useita tuhansia pyyntöjä (arviolta noin 4000–5000 kappaletta). Vaikutus poliisin ja syyttäjien työmäärään on siten vuosittain merkittävä. Lisäksi asetuksen vaatima syyttäjän vahvistusmenettely vaikuttaa pyyntöjen käsittelyaikoihin poliisissa.

Edellä mainitut tietopyyntöjä koskevat lukumäärät eivät sisällä tietopyyntöjä koskien liikenne- ja sisältötietoja, sillä ulkomaalaiset palvelutarjoajat eivät pääsääntöisesti luovuta viranomaisille liikenne- tai sisältötietoja ilman eurooppalaista tutkintamääräystä (EIO) tai virallista oikeusapuapyyntöä. Asetuksen mukaisesti eurooppalaiset esittämismääräykset koskien liikenne- tai sisältötietoja edellyttävät tuomioistuimen vahvistuksen.

Suomesta muihin EU:n jäsenvaltioihin tehtyjä eurooppalaisia tutkintamääräyksiä (EIO) ja muutoin ulkomaille tehtyjä oikeusapupyyntöjä liittyen palvelutarjoajien hallussa olevaa dataan tehtiin vuonna 2023 yhteensä 60 kappaletta. Nämä tiedonsaantipyynnöt ovat koskeneet joko liikenne- tai sisältötietoja. Kansallisesti nämä pyynnöt ovat pääsääntöisesti edellyttäneet tuomioistuimen pakkokeinolain mukaisen etukäteisluvan. Eurooppalainen tutkintamääräys myös edellyttää erikseen syyttäjän vahvistuksen. Asetuksen soveltamisen alkamisesta arvioidaan määrien nousevan vuosittain. Arviolta määräyksiä, jotka edellyttävät tuomioistuimen vahvistusta, tehtäisiin vuosittain noin 100–200 kappaletta. Nämä määräykset eivät kuitenkaan edellyttäisi erikseen myös syyttäjän vahvistusta.

Esityksessä ehdotetun mukaisesti liikenne- tai sisältötietoja koskevien esittämismääräysten kannalta tuomioistuimen vahvistus olisi mahdollista pyytää samalla kun haetaan määräyksen perusteeksi tuomioistuimen lupaa kansallisen toimivaltuussäätelyn mukaisesti. Kyse olisi liikennetietojen osalta pääsääntöisesti pakkokeinolain 10 luvun mukaisesta tuomioistuimen luvasta, jonka hakemisen yhteydessä eurooppalainen esittämismääräys voitaisiin vahvistaa tuomioistuimen toimesta. Sisältötietojen osalta kyse olisi takavarikon tasoisesta pakkokeinosta, sekä joissakin tilanteissa kyse voisi olla myös pakkokeinolain 10 luvun piiriin kuuluvista tiedoista. Asetus edellyttää sisältötietojen osalta kaikissa tilanteissa tuomioistuimen vahvistamista, mutta kansallinen pakkokeinosäätely ei edellytä sisältötietojen osalta kaikissa tilanteissa tuomioistuimen lupaa. Liikenne- ja sisältötietoja koskevien eurooppalaisten säilyttämismääräysten osalta ei arvioida aiheutuvan merkittävää muutosta nykytilaan viranomaisten tehtävien osalta. Viimeksi mainittu arvio pohjautuu oletamaan, että vuosittainen tietopyyntöjen määrä pysyisi edellä arvioidun lukumäärän puitteissa. Toisaalta mahdollista on, että myös näiden tietopyyntöjen määrä kasvaa, sillä oikeusapumenettelyn hitauden vuoksi tietopyyntöjä ei ole liikenne- ja sisältötietojen hankkimiseksi lähetetty, koska niiden käsittelyaika oikeusapumenettelyssä on ollut käytännössä 1–3 vuotta.

Viranomaisten tehtävien kannalta on syytä ottaa huomioon, että asetuksen mukainen menettely tehtäisiin hajautetun tietojärjestelmän välityksellä. Myös toimivaltaisten viranomaisten välinen kirjallinen viestintä ja yhteistyö on mahdollista hajautetun tietojärjestelmän välityksellä. Tämä tarkoittaa käytännössä esimerkiksi sitä, että kansallisesti määräysten antamiseen liittyvä menettely, kuten määräysten vahvistaminen, olisi mahdollista tehdä myös hajautetun tietojärjestelmän välityksellä.

Määräysten täytäntöönpanomenettely

Esityksessä ehdotetun mukaisesti Suomessa pääsääntöisenä täytäntöönpanoviranomaisena toimisi poliisi.

Asetuksen 8 artiklan mukaisten esittämismääräysten kannalta esityksessä ehdotetaan keskitetysti toimivaltaiseksi täytäntöönpanoviranomaiseksi Helsingin käräjäoikeutta. Nämä tilanteet koskisivat ainoastaan eurooppalaisia esittämismääräyksiä liikenne- ja sisältötietojen hankkimiseksi. Lisäksi näillä esittämismääräyksillä saattaisi myös olla jokin muu yhteys Suomeen kuin määräyksen kohteena olevan palveluntarjoajan tai sitä edustavan tahon sijainti.

Edellä mainitusti asetuksen arvioidaan vaikuttavan jossain määrin vähentävästi poliisin kansainvälisen tiedonvaihdon resurssien tarpeeseen, koska Suomeen saapuvien tiedonhankintapyyntöjen määrä vähenisi kyselyiden mennessä pääsääntöisesti suoraan palveluntarjoajille. Poikkeuksena tästä niin sanotusta suorasta yhteydenpidosta palveluntarjoajan kanssa ovat erityisesti 8 artiklan mukaiset täytäntöönpanoviranomaisen ilmoitustilanteet ja 16 artiklan mukainen täytäntöönpanomenettely. Asetus lisäksi sisältää muitakin tilanteita, joissa täytäntöönpanoviranomaisella olisi rooli esimerkiksi sille palveluntarjoajan toimesta tehdyn ilmoituksen perusteella.

Suomeen saapuvien oikeusapuperusteisten pyyntöjen määrä oli vuonna 2023 yhteensä noin 85 kappaletta. Näistä pyynnöistä kaikki eivät toisaalta ole välttämättä olleet asetuksen soveltamisalaan kuuluvia pyyntöjä. Tämän lisäksi hosting-palveluihin liittyviä oikeusapuperusteisia pyyntöjä saapui Suomeen noin 60 kappaletta vuonna 2023. Vuonna 2024 Suomeen saapuvien oikeusapuperusteisten pyyntöjen määrä oli yhteensä noin 60 kappaletta. Näistä pyynnöistä kaikki eivät toisaalta ole välttämättä olleet asetuksen soveltamisalaan kuuluvia pyyntöjä.

Kokonaisuudessaan tällä hetkellä vuosittainen määrä asetuksen mukaisia Suomeen saapuvia määräyksiä, jotka edellyttävät toimivaltaisten täytäntöönpanoviranomaisten toimia, arvioidaan verrattain vähäiseksi verrattuna Suomesta ulkomaalaisille palveluntarjoajille lähteviin määräyksiin. Asetuksen 8 artiklan mukaisten ilmoitustilanteiden vuosittaista lukumäärää ei ole mahdollista tarkoin arvioida. Tarkoituksenmukaisin vertailukohde on vuosittainen määrä koskien Suomeen saapuvia oikeusapuperusteisia pyyntöjä. Tämän perusteella esityksessä arvioidaan, että vuosittainen määrä Suomeen saapuvia 8 artiklan mukaisia esittämismääräyksiä olisi noin 50–150 kappaletta. Tähän saapuvien tietopyyntöjen määrään vaikuttaa kuitenkin merkittävästi se, millaisia palveluntarjoajia Suomeen on sijoittautunut ja muutokset ovat mahdollisia, mikäli Suomeen sijoittautuu asetuksen soveltamisalan palveluita tarjoavia palveluntarjoajia, joilla on merkittävä määrä asiakkaita EU:n alueella.

Lisäksi asetuksen 16 artiklan mukaisia täytäntöönpanomenettelyjen, kun Suomi olisi täytäntöönpanovaltio, vuosittaista määrää ei ole mahdollista tarkoin arvioida. Artiklan mukainen täytäntöönpanomenettelyn soveltuminen riippuu pitkälti sekä määräysten vastaanottavista palveluntarjoajista että määräyksen antaneesta viranomaisesta. Joka

tapauksessa 16 artiklan mukaisten täytäntöönpanomenettelyiden arvioidaan lähtökohtaisesti olevan harvinaisluonteisia. Mahdollista on, että niitä ei välttämättä ole vuosittain lainkaan. Toisaalta mahdollista on myös, että niitä olisi enemmänkin erityisesti asetuksen soveltamisen alkuaikoina.

Esityksessä ehdotetun mukaan 16 artiklan mukaisessa menettelyssä päävastuullinen toimivaltainen täytäntöönpanoviranomainen on poliisi, mutta sekä Helsingin käräjäoikeudella että syyttäjillä olisi rooli menettelyssä niiltä osin, kun menettelyssä on kyse 8 artiklan mukaisesta esittämismääräyksestä tai menettely edellyttää oikeusviranomaisen toimesta tehtävää oikeudellista arviointia.

Seuraamusmaksut ja seuraamuskollegio

E-evidence-asetuksessa, kuten myös useissa muissa EU-säädöksissä, tavoitellaan sääntelyn tehokasta täytäntöönpanoa muun muassa käyttämällä seuraamusmaksu-uhkaa. Esityksessä seuraamusmaksuja koskeva kansallinen sääntely on laadittu ottaen huomioon perusoikeudet mukaan lukien soveltamisalaan kuuluvien palveluntarjoajien oikeusturva.

Esityksessä ehdotetusti seuraamuskollegio perustettaisiin Poliisihallitukseen. Seuraamusmaksun määrääminen edellyttää Poliisihallitukselta seuraamusmaksuun vaikuttavien tekijöiden arviointia. Kyseessä olisi Poliisihallitukselle uudentyyppinen tehtäväkokonaisuus rikosoikeudellisen yhteistyön sektorilla. Terrorismintorjunnan alaan liittyvästä tehtävästä Poliisihallitukselle säädetään TCO-asetukseen liittyen laissa verkossa tapahtuvaan terroristisen sisällön levittämiseen puuttumisesta. Ehdotettava tehtävä on siinäkin mielessä uusi, koska siihen liittyvät tehtävät koskevat yksinomaan e-evidence-asetusta. Tehtävät olisivat erillisiä suhteessa olemassa olevaan TCO-asetuksen mukaiseen seuraamuskollegioon Poliisihallituksessa. Olettamana on myös, että eri henkilöt toimisivat jäseninä e-evidence-asetukseen liittyvässä seuraamuskollegiossa. Joka tapauksessa esimerkiksi jo olemassa olevia sisäisiä menettelyjä on mahdollista soveltuvin osin hyödyntää myös e-evidence-asetukseen liittyen.

Mahdolliseksi ei ole katsottu arvioida seuraamusmaksujen tulokertymää.

Hajautettu tietojärjestelmä

Asetuksen V luvussa säädetään hajautetusta tietojärjestelmästä. Asetuksen mukaan sen mukainen kirjallinen viestintä toimivaltaisten viranomaisten välillä sekä yksityisten palveluntarjoajien kanssa on toteutettava suojatun ja luotettavan (EU-tasoisin) hajautetun tietojärjestelmän välityksellä. Asetuksen mukaan komissio vastaa sellaisen viitesovelluksen (eEDES-portaali) luomisesta, ylläpidosta ja kehittämisestä, jota jäsenvaltiot voivat päättää käyttää taustajärjestelmänään kansallisen tietojärjestelmän sijaan. Viitesovelluksen luominen, ylläpito ja kehittäminen rahoitetaan unionin yleisestä talousarviosta. Komissio tarjoaa viitesovelluksen ja ylläpitää ja tukee sitä maksutta.

Asetuksen mukaan kukin jäsenvaltio vastaa sellaisten hajautetun tietojärjestelmän yhteyspisteiden asentamis-, toiminta- ja ylläpitokustannuksista, joista kyseinen jäsenvaltio on vastuussa, ja vastaa kustannuksista, jotka aiheutuvat sen asiaan liittyvien kansallisten tietojärjestelmien perustamisesta ja mukauttamisesta yhteentoimiviksi yhteyspisteiden kanssa, ja vastaa kyseisten järjestelmien hallinnointi-, toiminta- ja ylläpitokustannuksista.

Suomessa hajautettu tietojärjestelmä otetaan käyttöön syksyllä 2025 EU:n siviili- ja kauppaoikeudellisten asioiden todisteluasetuksen (EY) N:o 1383/2020 ja tiedoksiantoasetuksen (EY) N:o 1384/2020 mukaisissa rajat ylittävissä tiedonvaihdon menettelyissä. Tämän jälkeen hajautetun tietojärjestelmän käyttöä laajennetaan EU-säännösten edellyttämässä aikataulussa muihin rajat ylittäviin oikeudellisiin instrumentteihin vuosina 2026–2031.

Oikeusministeriö on asettanut Euroopan unionin jäsenvaltioiden välisen oikeusalan tiedonvaihdon kehittämishankkeen (VN/7907/2023, OM032:00/2024, jäljempänä *kehittämishanke*), jonka vastuulla on hajautetun tietojärjestelmän käyttöönotto Suomessa. Hankkeessa hajautettu tietojärjestelmä otetaan käyttöön hyödyntämällä komission kehittämää ja toimittamaa viitesovellusta, jolloin käyttöönotosta ei synny kansallisesti varsinaisia kehityskustannuksia.

Hajautettuun tietojärjestelmään liittyvät kustannukset eivät yksin aiheudu e-evidence-asetuksesta, vaan sitä koskevat laajemmat kansallisiin järjestelmiin liittyvät toimet ja kustannukset aiheutuvat muun EU-sääntelyn perusteella. Toki myös e-evidence-asetuksen mukaisen menettelyn osalta on odotettavissa joitakin taloudellisia vaikutuksia, mutta niiden ei lähtökohtaisesti arvioida olevan merkittäviä. Tämän hetken arvion mukaan e-evidence sääntelyn mukaisesta hajautetun tietojärjestelmän käyttöönotosta koituvat kustannukset ovat noin 200 000 - 250 000.

Oikeusministeriön asettamassa kehittämishankkeessa ei toteuteta tiedonvaihtorajapintoja hajautetusta tietojärjestelmästä kansallisiin viranomaisten asianhallintajärjestelmiin. Mikäli rajapintoja päätetään myöhemmässä vaiheessa toteuttaa hajautetusta tietojärjestelmästä kansallisiin viranomaisten asianhallintajärjestelmiin tai palveluntarjoajien tietojärjestelmiin, syntyy tästä omat erilliset lisäkustannukset yllä kuvatun lisäksi. Näistä kustannuksista vastaisivat kunkin kansallisen järjestelmän omistajat. Olettama lisäksi on se, että kehittämishankkeessa ja siinä tehtävissä kansallisissa ratkaisuihin otetaan huomioon hajautettu tietojärjestelmä e-evidence-asetuksen soveltamisalaan kuuluvien palveluntarjoajien osalta asetuksen sääntelyn mukaisesti.

Poliisin tarvitsee siirtää tietoa hajautetun järjestelmän (avoin verkko) ja poliisin kansainvälisen asianhallintajärjestelmän välillä. Kustannukset jäävät poliisille. Kustannusvaikutuksia ja teknistä integraatiota ei ole arvioitu, eikä esimerkiksi sitä, tuleeko integraatio osaksi tietojenvaihtodirektiivin ((EU) 2023/977) edellyttämää keskitettyä asianhallintajärjestelmää. Kustannusvaikutus ei kuitenkaan sisälly keskitetyn asianhallintajärjestelmän kustannusarvioihin. Hajautetun tietojärjestelmän toiminnalla on keskeinen merkitys prosessin sujuvuudelle. Mikäli pyyntöjä joudutaan siirtämään TUVE-verkon ja hajautetun tietojärjestelmän avoimen verkon välillä, se vaatii huomattavasti enemmän manuaalista työtä. Käyttöönoton ajankohta on myös tärkeä huomioida, jotta ei tarvitse käyttää väliaikaisia siirtymäajan ratkaisuja.

3.2.1.3 Taloudelliset vaikutukset

E-evidence-asetuksen mukaisella rajat ylittävällä sähköisten tietojen hankkimisella on taloudellisia vaikutuksia useamman viranomaisen kannalta ottaen huomioon sekä eurooppalaisten esittämismääräysten ja eurooppalaisten säilyttämismääräysten antamiseen liittyvä menettely että Suomessa sijaitseville palveluntarjoajille saapuvien määräysten mahdolliseen täytäntöönpanoon liittyvät menettelyt. Edellä on tarkemmin kuvattu näiden menettelyiden vaikutuksia eri viranomaisten toimintaan.

Palveluntarjoajien osalta vaikutuksia arvioidaan jäljempänä jaksossa 3.2.3.1.

Poliisin osalta esityksen mukaisilla tehtävillä on varovaisesti arvioitu olevan 3–5 henkilötyövuoden vaikutukset (1 htv = 71 900 €/vuosi) eli 215 700–359 500 euroa vuodessa. Tässä yhteydessä on otettava huomioon myös se, että poliisin palveluntarjoajien kanssa tehtävästä yhteistyöstä vastaava toiminto on jo nykyisellä tietopyyntöjen määrällä kuormittunut, jonka lisäksi lisäresurssitarvetta syntyy e-evidence-sääntelystä johtuvien menettelyiden monimutkaistumisesta. Tehtävät jakautuisivat eurooppalaisten esittämisen ja säilyttämismääräysten antamiseen ja siihen liittyvään menettelyyn sekä asetuksen mukaiseen määräysten täytäntöönpanoon siltä osin kuin poliisi on toimivaltainen esityksessä ehdotetusti. Lisäksi on otettava huomioon Poliisihallitukseen perustettava seuraamuskollegio. Sitä koskevat taloudelliset vaikutukset eivät välttämättä sisälly täysin edellä arvioituun määrään. Seuraamusten arvioiminen edellyttää erityisosaamista ja mahdollisesti arvioitua suurempaa työpanosta. Tämän vuoksi arvioidaan, että mahdollinen vaikutus voisi olla 0–0,5 henkilötyövuotta eli noin 0–35 950 euroa vuodessa. Lisäksi asetuksen ja sitä täydentävän kansallisen lainsäädännön soveltaminen edellyttää henkilöstön koulutusta.

Syyttäjälaitoksen osalta esityksen mukaisilla tehtävillä arvioidaan olevan 3–5 henkilötyövuoden vaikutukset (1 htv = 86 000 €/vuosi), eli 258 000–430 000 euroa vuodessa, perusteluna tehtävän vaatima erityisasiantuntemus. Tehtävät jakautuisivat pääosin eurooppalaisten esittämismääräysten vahvistamiseen ja erikseen syyttäjien rooliin 16 artiklan mukaisessa täytäntöönpanomenettelyssä. Lähtökohtaisesti arvioidaan, että syyttäjän tekemät esittämisen tai säilyttämismääräykset olisivat poikkeuksellisia. Lisäksi asetuksen ja sitä täydentävän kansallisen lainsäädännön soveltaminen edellyttää henkilöstön koulutusta.

Tuomioistuinten osalta esityksen mukaisilla tehtävillä arvioidaan olevan 1–3 henkilötyövuoden vaikutukset (1 htv = 112 000 €/vuosi) eli 112 000–336 000 euroa. Tässä vaiheessa ei ole mahdollista tarkemmin arvioida, miten taloudelliset vaikutukset jakaantuisivat eri tuomioistuinten kesken. Tuomioistuimien asetusten mukaiset tehtävät liittyisivät sekä esittämismääräysten vahvistamiseen että esityksessä ehdotetun mukaisesti täytäntöönpanomenettelyyn 8 artiklan mukaisten esittämismääräysten osalta. Lisäksi tuomioistuimilla olisi tehtäviä 17 artiklan mukaiseen uudelleentarkasteluun liittyen. Lähtökohtaisesti esittämismääräysten vahvistamiseen liittyvät tehtävät toisivat mukanaan valmisteluun liittyvänä lisätyönä ja istuntoon käytettävän ajan kasvamisena työmäärän lisääntymisen, joka on arvioitavissa esittämismääräysten vahvistamiseen liittyvien asiamaaerien perusteella. Esityksessä ehdotetun mukaisesti tuomioistuimen vahvistamista olisi mahdollista pyytää samalla kun haettaisiin kansallisen toimivaltuussääntelyn mukaisesti tuomioistuimen lupa pakkokeinoon käyttämiselle. Tässä suhteessa tuomioistuinten tehtävät eivät sinänsä merkittävästi muuttuisi nykytilasta, mutta yksittäisen asian valmisteluun ja istuntoon käytettävä aika tulisi lisääntymään, koska esittämismääräysten vahvistamisen menettely toisi uusia ulottuvuuksia menettelyyn liittyen. Joka tapauksessa asetuksen ja sitä täydentävän kansallisen lainsäädännön soveltaminen edellyttää tuomioistuinten koulutusta.

Esityksessä ehdotetun mukaisesti Helsingin kärjäoikeus toimisi keskitetysti Suomessa 8 artiklan mukaisena täytäntöönpanoviranomaisena. Edellä arvioitu taloudellinen 1–3 henkilötyövuoden vaikutus todennäköisesti koskisi pääosin Helsingin kärjäoikeutta. Esimerkiksi asetuksen 10 artiklan 4 kohdan mukaisissa hätätapauksissa toimivaltaisen täytäntöönpanoviranomaisen tulee pystyä käsittelemään ja tarvittaessa esittämään kieltäytymisperusteen viimeistään 96 tunnin kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta.

Lisäksi seuraamusmaksun määräämistä ja määräämättä jättämistä koskevien säännösehdotusten osalta on arvioitavissa, että niitä koskevista hallintopäätöksistä valitettaisiin hallinto-oikeuteen. Mahdollisten valitusten vaikutusta hallinto-oikeuden työmäärään ei kuitenkaan ole mahdollista tarkemmin tässä vaiheessa arvioida.

Oikeusrekisterikeskukselle tulisi lisätehtäviä uuden seuraamusmaksun täytäntöönpanemisesta. Tämän hetken tiedon perusteella ei ole mahdollista arvioida seuraamusmaksutapauksien määrää. Olettamana on kuitenkin, että tapaukset olisivat harvinaisluonteisia. Seuraamusmaksujen täytäntöönpanon osalta arvioidaan, että oikeusrekisterikeskukselle voi syntyä lisähenkilöstön tarvetta vähäisessä määrin.

Koska esitetyt arviot seuraamusmaksujen määrästä eivät ole mahdollisia ja seuraamusmaksuja voi syntyä vuosittain eri hallinnonaloilla useita, yhteisvaikutus Oikeusrekisterikeskuksen kokonaistyömäärään näkyy viiveellä ja mahdollinen lisäresursoinnin tarve tulee täsmentymään vasta myöhemmin. Eri hallinnonalojen seuraamusmaksujen täytäntöönpanossa on kyse pysyväisluonteisesta tehtävästä ja Oikeusrekisterikeskukselle mahdollisesti syntyvät lisämäärärahatarpeet käsitellään julkisen talouden suunnitelmia ja valtiontalouden arvioita koskevissa menettelyissä.

3.2.1.4 Vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksiin

E-evidence-asetuksessa on kyse sähköisten todisteiden, kuten sähköisen viestinnän liikenne- tai sisältötietojen, tilaajatietojen taikka muiden käyttäjän tunnistamiseen liittyvien tietojen, hankkimisesta ja käsittelystä rajat ylittävästi. Asetuksen mukaisessa tietojen hankkimismenettelyssä olisi myös kyse suorasta yhteydenpidosta EU:n jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten ja toisessa jäsenvaltiossa sijaitsevan yksityisen palvelutarjoajan välillä. Asetuksen mukainen sähköisten todisteiden hankinta poikkeaa perinteisestä rajat ylittävästä rikosoikeudellisesta yhteistyöstä siten, että palveluntarjoajan sijaintivaltion toimivaltaisilla viranomaisilla eli täytäntöönpanoviranomaisilla ei välttämättä olisi lainkaan roolia tietojen hankkimista koskevassa menettelyssä. Täytäntöönpanovaltion toimivaltaisilla viranomaisilla ei välttämättä olisi edes tietoa toisen jäsenvaltion antamasta eurooppalaisesta esittämis- tai säilyttämismääräyksestä täytäntöönpanovaltion lainkäyttöalueella sijaitsevalle yksityiselle palveluntarjoajalle pois lukien 8 artiklan ilmoittamista koskevat tilanteet.

E-evidence-asetuksen sääntely on merkityksellistä erityisesti perustuslain 10 §:ssä turvatun yksityiselämän, henkilötietojen ja luottamuksellisen viestin suojan näkökulmasta. Jokaisen yksityiselämä on perustuslain 10 §:n mukaan turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään pykälän 1 momentin mukaan tarkemmin lailla.

Kirjeen, puhelun ja muun luottamuksellisen viestin salaisuus on perustuslain 10 §:n 2 momentin mukaan loukkaamaton. Perustuslakivaliokunnan aiemmassa vakiintuneessa käytännössä viestin tunnistamistietojen on katsottu jäävän luottamuksellisen viestin salaisuutta suojaavan perusoikeuden ydinalueen ulkopuolelle (ks. esim. PeVL 33/2013 vp, PeVL 6/2012 vp ja PeVL 29/2008 vp). Perustuslakivaliokunta on kuitenkin sittemmin katsonut, että käytännössä sähköisen viestinnän käyttöön liittyvät tunnistamistiedot sekä mahdollisuus niiden kokoamiseen ja yhdistämiseen voivat olla yksityiselämän suojan näkökulmasta siinä määrin ongelmallisia, että kategorinen erottelu suojan reuna- ja ydinalueeseen ei aina ole perusteltua, vaan huomiota on yleisemmin kiinnitettävä myös rajoitusten merkittävyyteen (PeVL 18/2014 vp). Välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen voidaan perustuslain 10 §:n 4 momentin mukaan säätää yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta taikka kotirauhaa vaarantavien rikosten tutkinnassa, oikeudenkäynnissä, turvallisuustarkastuksessa ja vapaudenmenetyksen aikana sekä tiedon hankkimiseksi sotilaallisesta toiminnasta taikka sellaisesta muusta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta.

Myös Euroopan unionin perusoikeuskirjan 7 artiklan mukaan jokaisella on oikeus siihen, että hänen yksityis- ja perhe-elämäänsä, kotiaan sekä viestejään kunnioitetaan. Oikeus henkilötietojen suojaan taataan perusoikeuskirjan 8 artiklassa. Euroopan

ihmisoikeussopimuksen yksityiselämän suojaa koskevan 8 artiklan on Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä katsottu kattavan myös henkilötietojen suojan.

Rajoituksista yksityiselämän suojaan voidaan säätää vain perustuslain, Euroopan ihmisoikeussopimuksen ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan asettamissa rajoissa. Viranomaisten toimivaltuuksien tulee perustua lakiin ja rajoitusten tulee olla välttämättömiä ja oikeasuhtaisia (ks. myös säätämisyjärjestysperustelut jaksossa 11.2).

Asetuksen johdanto-osan 12 kappaleen mukaan sähköisten todisteiden hankkimiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä annettavan eurooppalaisen esittämismääräyksen ja eurooppalaisen säilyttämismääräyksen mekanismi perustuu jäsenvaltioiden välisen keskinäisen luottamuksen periaatteeseen sekä oletamaan, että jäsenvaltiot noudattavat unionin oikeutta, oikeusvaltioperiaatetta ja erityisesti perusoikeuksia, jotka ovat olennainen osa unionin vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta. Tällaisen mekanismin avulla kansalliset toimivaltaiset viranomaiset voivat lähettää asetuksen mukaisia määräyksiä suoraan palveluntarjoajille.

Yksityis- ja perhe-elämän kunnioittaminen ja luonnollisten henkilöiden suojeleminen henkilötietojen käsittelyssä ovat perusoikeuksia. Perusoikeuskirjan 7 artiklan ja 8 artiklan 1 kohdan mukaisesti jokaisella on oikeus siihen, että hänen yksityis- ja perhe-elämänsä, kotiaan sekä viestejään kunnioitetaan, ja oikeus henkilötietojensa suojaan (johdanto-osan 13 kappale). Jäsenvaltioiden olisi asetusta täytäntöön pannessaan varmistettava, että henkilötietoja suojellaan ja käsitellään yleisen tietosuojasetuksen ja rikosasioiden tietosuojadirektiivin sekä sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin mukaisesti, myös saadun tiedon jatkokäytön, toimittamisen ja edelleen siirtämisen yhteydessä (johdanto-osan 14 kappale).

Lisäksi asetuksen johdanto-osan 15 kappaleen mukaan asetuksen nojalla saatuja henkilötietoja olisi käsiteltävä ainoastaan, kun se on välttämätöntä ja tavalla, joka on oikeassa suhteessa rikosten torjuntaan, tutkintaan tai selvittämiseen tai niistä syytteenpanoon tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoon ja puolustautumista koskevien oikeuksien käyttöön nähden. Jäsenvaltioiden olisi erityisesti varmistettava, että asetusta sovellettaessa henkilötietojen siirtämiseen asianomaisilta viranomaisilta palveluntarjoajille sovelletaan asianmukaisia tietosuojaperiaatteita ja -toimenpiteitä, mukaan lukien toimenpiteet tietojen suojauksen varmistamiseksi. Palveluntarjoajien olisi varmistettava, että samoja takeita sovelletaan henkilötietojen siirtämiseen asianomaisille viranomaisille. Ainoastaan valtuutetuilla henkilöillä olisi oltava pääsy henkilötietoja sisältäviin tietoihin, ja tällainen pääsy voidaan saada todentamisprosessien kautta.

Asetuksessa säädetään tarpeellisista suojakeinoista perusoikeuksien toteutumisen turvaamisen kannalta. Ensinnäkin eurooppalaisen esittämisen- ja säilyttämismääräyksen antaminen edellyttäisi vähintään joko syyttäjän tai tuomioistuimen vahvistuksen. Lisäksi vaikka asetuksessa on pääsääntöisesti kyse suorasta yhteydenpidosta yksityisten palveluntarjoajien kanssa, täytäntöönpanovaltion toimivaltaisten viranomaisten osallistuminen menettelyyn on turvattu tarvittavilta osin. Esimerkiksi 8 artiklan mukaisesti määräyksen antavalla viranomaisella olisi velvollisuus toimittaa eurooppalainen esittämismääräys samanaikaisesti täytäntöönpanoviranomaiselle, joka osaltaan osallistuisi tietojen hankkimista koskevaan menettelyyn 10 artiklan mukaisesti arvioiden määräystä 12 artiklan mukaisten kieltäytymisperusteiden suhteen. Asetuksen 8 artikla soveltuisi niiden esittämismääräysten osalta, jotka koskevat kaikista arkaluonteisimpia tietoja ja silloin kun asuinpaikkapoikeus ei soveltuisi. Tällaisilla eurooppalaisilla esittämismääräyksillä voisi olla vahvempi liityntä täytäntöönpanovaltion, jonka vuoksi perustellusti myös sen valtion toimivaltaisten viranomaisten osallistuminen tietojen hankkimista koskevaan menettelyyn on varmistettu.

Edelleen täytäntöönpanovaltion toimivaltaisten viranomaisten osallistuminen tietojen hankkimista koskevaan menettelyyn olisi mahdollista asetuksen 16 artiklan mukaisesti. Tällä varmistettaisiin määräysten arvioiminen myös täytäntöönpanovaltion toimivaltaisten viranomaisten toimesta riippumatta esimerkiksi siitä, kuuluuko eurooppalainen esittämismääräys 8 artiklan soveltamisalaan tai ei. Asetuksen 16 artiklan täytäntöönpanomenettelyn tarkoituksena on turvata määräysten kohteena olevien henkilöiden perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen varmistaminen sekä varmistaa määräysten vastaanottavien palvelutarjoajien oikeusturva.

Lisäksi asetuksessa säädetään erikseen tehokkaista oikeussuojakeinoista niille henkilöille, joiden tietoja eurooppalaisella esittämismääräyksellä on pyydetty (18 artikla). Myös palvelutarjoajien osalta kansallisesti tulee olla oikeussuojakeino mahdollisesti määrättävään seuraamusmaksuun liittyen (16 artiklan 10 kohta).

Esityksessä ehdotettavassa asetusta täydentävässä kansallisessa sääntelyssä säädettäisiin määräyksen antavan viranomaisen mahdollisuudesta poiketa asetuksessa säädetyistä velvollisuudesta ilmoittaa ilman aiheutonta viivytystä henkilölle, jonka tietoja pyydetään, tiedon esittämisestä eurooppalaisen esittämismääräyksen perusteella. Ehdotetulla sääntelyllä on siten yksityiselämän ja henkilötietojen suojaa kaventavaa vaikutusta, sillä ehdotuksella rajoitettaisiin rekisteröidyn oikeutta saada ilmoitus tietojensa käsittelystä. Esityksessä ehdotettavat rajoitukset on kuitenkin rajattu välttämättömään, ja henkilölle ilmoittamista voidaan viivyttää, rajoittaa tai jättää se kokonaan tekemättä ainoastaan rajatuissa käyttötarkoituksissa. Välttämättömyyden ja oikeasuhteisuuden varmistamiseksi oikeuksien rajoittaminen edellyttäisi aina tapauskohtaista punnintaa, ja määräyksen antavan viranomaisen tulisi valita rajoituksen tarkoituksen kannalta toimenpide, joka rajoittaa rekisteröidyn oikeuksia mahdollisimman vähän. Ehdotettavassa laissa säädettäisiin lisäksi erityisistä suojatoimista (muun muassa oikeuksien käyttämistä tietosuojavaltuutetun välityksellä), joilla minimoidaan rekisteröidyn oikeuksien kaventavaa vaikutusta. Ehdotuksen suhdetta rikosasioiden tietosuojadirektiivissä säädettyihin reunaehtoihin rekisteröidyn oikeuksien rajoittamisesta sekä perusoikeuksien suojaan arvioidaan tarkemmin jaksossa 11.6.1.

Esityksessä ehdotettavassa asetusta täydentävässä kansallisessa sääntelyssä on otettu huomioon perus- ja ihmisoikeuksien suojan turvaaminen siltä osin kuin asetuksen sallima kansallinen liikkumavara sen mahdollistaa. Esimerkiksi täytäntöönpanomenettelyn osalta ehdotetaan säädettäväksi oikeusviranomaisten osallistuminen täytäntöönpanomenettelyyn (11 § ja 14 §).

3.2.2 E-evidence-direktiivi

3.2.2.1 Johdanto

E-evidence-direktiivin tavoitteena on asettaa tiettyjen palvelutarjoajien nimettyjen toimipaikkojen nimeämiselle ja laillisten edustajien nimittämiseksi unionissa yhdenmukaistetut säännöt, jotka koskevat jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten antamien, sähköisten todisteiden keräämistä rikosoikeudellisissa menettelyissä koskevien päätösten ja määräysten vastaanottamista, noudattamista ja täytäntöönpanoa. Näiden sääntöjen tarkoituksena on poistaa olemassa olevat esteet palvelujen vapaalta tarjoamiselta ja ehkäistä sitä, että tulevaisuudessa otetaan tältä osin käyttöön toisistaan poikkeavia kansallisia lähestymistapoja.

Direktiivin mukaisten yhdenmukaistettujen sääntöjen voidaan arvioida parantavan toimintaedellytyksiä sähköisten todisteiden hankkimiseksi rajat ylittävästi. Verkkopohjaisia palveluja voidaan tarjota mistä käsin tahansa, eivätkä ne välttämättä edellytä fyysistä infrastruktuuria, tiloja tai henkilöstöä maassa, jossa asianomainen palvelu tarjotaan.

Toimivaltaisilla viranomaisilla voi olla vaikeuksia tunnistaa niiden antamien päätösten tai määräysten tarkoituksenmukaiset vastaanottajat erityisesti tilanteissa, joissa asianomaiset sähköiset palvelut tarjotaan jäsenvaltion alueen ulkopuolella sijaitsevasta paikasta.

3.2.2.2 Seuraamusmaksut

E-evidence-direktiivissä, kuten myös useissa muissa EU-säädöksissä, tavoitellaan sääntelyn tehokasta täytäntöönpanoa muun muassa käyttämällä seuraamusmaksu-uhkaa. Esityksessä seuraamusmaksuja koskeva kansallinen sääntely on laadittu ottaen huomioon perusoikeudet mukaan lukien soveltamisalaan kuuluvien palveluntarjoajien oikeusturva. Koska direktiivissä on kyseessä jossain määrin uudenlaisesta sääntelystä, viranomaisvalvonnan tulee keskittyä direktiivin soveltamisen alkuvaiheessa soveltamisalaan kuuluvien palveluntarjoajien ohjeistukseen ja neuvontaan.

Mahdolliseksi ei ole katsottu arvioida seuraamusmaksujen tulokertymää.

3.2.2.3 Vaikutukset Liikenne- ja viestintävirastolle

Esityksen mukaan Liikenne- ja viestintävirasto toimisi e-evidence-direktiivin mukaisena kansallisena keskusviranomaisena, joka vastaisi direktiivin johdonmukaisen ja oikeasuhtaisen soveltamisen varmistamisesta. Keskusviranomaistehtävään kuuluisi myös toimia yhteistyössä muiden jäsenvaltioiden keskusviranomaisten ja Euroopan unionin komission kanssa. Yhteistyö käsittäisi ainakin tietojen vaihtoa sekä täytäntöönpanotoimien koordinoitua. Kyse olisi EU-tasoisesta yhteistyön toteuttamisesta ja toimivan yhteistyöverkoston luomiseen osallistumisesta.

Liikenne- ja viestintäviraston tehtäväksi tulisi lisäksi seuraamusmaksun määrääminen palveluntarjoajalle direktiivin mukaisen nimeämis- tai ilmoittamisvelvollisuuden sekä niihin liittyvien muiden velvollisuuksien rikkomisesta tai laiminlyönnistä. Seuraamusmaksun määrääminen edellyttäisi Liikenne- ja viestintävirastolta seuraamusmaksuun vaikuttavien tekijöiden arviointia. Kyseessä ei sinänsä ole virastolle täysin uudesta tehtäväkokonaisuudesta. Vastaavanlaisesta tehtävästä Liikenne- ja viestintävirastolle säädetään esimerkiksi verkon välityspalvelujen valvonnasta annetun lain 3 luvussa. Toisin sanoen viraston nykyisiin tehtäviin kuuluu EU-sääntelystä peräisin olevia tehtäviä, joihin liittyy mahdollisuus antaa seuraamusmaksuja. Toisaalta kyse olisi siinä mielessä uudenlaisesta tehtävästä virastolle, koska sillä ei ole tällä hetkellä vastaavia tehtäviä liittyen nimenomaisesti sähköisten todisteiden keräämiseen rikosoikeudellisissa menettelyissä. On kuitenkin otettava huomioon se, että e-evidence-direktiivin sääntely ei koske nimenomaisesti sähköisten todisteiden keräämistä rikosoikeudellisissa menettelyissä, vaan direktiivin sääntelyn tarkoituksena on tukea sähköisten todisteiden keräämistä koskevaa menettelyä, josta säädetään tarkemmin muun ohella e-evidence-asetuksessa. Keskusviranomaistehtävissä ei siten olisi kyse tyypillisesti lainvalvontaviranomaisille kuuluvista viranomaistehtävistä (ks. myös jakso 4.2.2), minkä vuoksi tehtävistä ei arvioida aiheutuvan myöskään mahdollisia negatiivisia vaikutuksia Liikenne- ja viestintäviraston ja asiaan kuuluvien yritysten väliseen muuhun yhteistoimintaan (ks. myös jakso 5 erityisesti koskien esityksessä ehdotetun viranomaisroolin kannattamisesta).

Edellä kuvattu keskusviranomaisrooli tehtävineen tarkoittaisi jatkuvaluonteista viranomaistehtävää. Direktiivin johdonmukaisen ja oikeasuhtaisen soveltamisen varmistamisen osalta kyse olisi myös valvontatehtävästä.

Liikenne- ja viestintävirastolle ehdotettavaan keskusviranomaistehtävään liittyen ei arvioida sisältyvän sellaisia tietojärjestelmä uudistuksia, jotka johtuisivat välittömästi e-evidence-direktiivistä tai -asetuksesta. E-evidence-asetuksen mukaiseen menettelyyn liittyvän hajautetun

tietojärjestelmän käyttäminen viranomaisten ja palveluntarjoajien yhteydenpidon osalta ei koske direktiiviä tai sen mukaista yhteydenpitoa tai tietojen vaihtoa.

Virastolle tulevien yhteydenottojen ja keskusviranomaistehtävään muutoin liittyvien toimien määrää on tässä vaiheessa vaikea arvioida.

Edellä mainittu huomioon ottaen ehdotettavasta uudesta keskusviranomaistehtävästä arvioidaan aiheutuvan Liikenne- ja viestintävirastolle taloudellisia vaikutuksia, jotka koostuisivat pääosin henkilöstöresurssitarpeesta. Vaikutusten arvioidaan kuitenkin olevan lähtökohtaisesti vähäisiä. Mahdollisten henkilöstöresurssien osalta arvioidaan, että lähtökohtaisesti kyse olisi enimmillään pysyvistä parin henkilötyövuoden suuruisesta lisävaikutuksesta. Vaikutuksen kattamisen osalta on kuitenkin arvioitu mahdolliseksi myös nykyisten viraston tehtävien tarkoituksenmukaisen tehostamisen ansiosta vapautuvien henkilöresurssien hyödyntäminen. Arviolta resurssitarpeet kohdistuvat erityisesti EU-tasolla tehtävään yhteistyöhön muiden viranomaisten ja komission kanssa (0,5–1 htv), seuraamusmaksuihin liittyviin toimiin (0,5–1 htv) sekä palveluntarjoajien neuvontaan (0,5–1 htv) eli 1,5–3 henkilötyövuoden vaikutukset (1 htv = 100 000 €/vuosi viraston mukaan) eli 150 000–450 000 euroa.

3.2.2.4 Vaikutukset Oikeusrekisterikeskukselle

Oikeusrekisterikeskukselle tulisi lisätehtäviä uuden seuraamusmaksun täytäntöönpanemisesta. Tämän hetken tiedon perusteella ei ole mahdollista arvioida seuraamusmaksutapauksien määrää. Olettamana on kuitenkin, että tapaukset olisivat harvinaisluonteisia. Seuraamusmaksujen täytäntöönpanon osalta arvioidaan, että oikeusrekisterikeskukselle voi syntyä lisähenkilöstön tarvetta vähäisessä määrin.

Kuitenkin koska esitetyt arviot seuraamusmaksujen määrästä perustuvat arvioihin ja seuraamusmaksuja voi syntyä vuosittain eri hallinnonaloilla useita, yhteisvaikutus Oikeusrekisterikeskuksen kokonaistyömäärään näkyy viiveellä ja mahdollinen lisäresursoinnin tarve tulee täsmentymään vasta myöhemmin. Eri hallinnonalojen seuraamusmaksujen täytäntöönpanossa on kyse pysyväisluonteisesta tehtävästä ja Oikeusrekisterikeskukselle mahdollisesti syntyvät lisämäärärahatarpeet käsitellään julkisen talouden suunnitelmia ja valtiontalouden arvioita koskevissa menettelyissä.

3.2.3 E-evidence-asetus ja -direktiivi

3.2.3.1 Yritysvaikutukset

E-evidence-asetuksen ja -direktiivin soveltamisalaan kuuluvien unionissa palveluita tarjoavien palveluntarjoajien piiri on laaja. Rikosoikeudellisissa menettelyissä kerättävien todisteiden kannalta merkityksellisimpiä palveluntarjoajia ovat sähköisten viestintäpalvelujen tarjoajat ja tietyt tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajat, jotka helpottavat käyttäjien välistä vuorovaikutusta. Molemmat ryhmät kuuluvat asetuksen soveltamisalaan. Sähköisiin viestintäpalveluihin kuuluvat henkilöiden väliset viestintäpalvelut, kuten internetpuhelu-, pikaviestintä- ja sähköpostipalvelut. Asetuksen soveltamisalaan kuuluvat myös sellaiset tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajat, jotka eivät ole sähköisen viestintäpalvelujen tarjoajia, mutta jotka tarjoavat käyttäjilleen mahdollisuuden viestiä keskenään tai tarjoavat käyttäjilleen palveluja, joita voidaan käyttää tallentamaan tai muutoin käsittelemään tietoa käyttäjien lukuun. Asetuksen soveltamisalaan kuuluvien palveluntarjoajien luokkiin sisältyy esimerkiksi verkossa toimivat markkinapaikat, jotka tarjoavat kuluttajille ja yrityksille mahdollisuuden viestiä keskenään, sekä muita säilytyspalveluja, myös silloin, kun palvelu tarjotaan pilvipalvelun välityksellä. Soveltamisalaan kuuluvat myös verkossa toimivat pelialustat ja verkossa toimivat

rahapelialustat. Lisäksi tunnusten ja numeroiden myöntämiseen liittyvien internetin infrastruktuuripalvelujen tarjoajat, kuten verkkotunnusrekisterit ja niiden pitäjät sekä yksityisyys- ja välityspalvelujen tarjoajat tai internetprotokollaosoitteiden, alueelliset internetrekisterit kuuluvat soveltamisalan piiriin.

Rikosoikeudellisissa menettelyissä sähköisten todisteiden rajat ylittävän hankkimisen lisäksi asetuksen mukaisen menettelyn tarkoituksena on helpottaa palveluntarjoajien asemaa, koska jo nykyään palveluntarjoajat vastaanottavat merkittäviä määriä niiden hallussa olevan tiedon esittämistä koskevia pyyntöjä toisista valtioista, mutta palveluntarjoajilla ei ole selkeitä sääntöjä siitä, miten niiden tulisi näissä tilanteissa menetellä. Toimivaltaisten viranomaisten ja asetuksen soveltamisalaan kuuluvien palveluntarjoajien (sekä nimettyjen toimipaikkojen tai laillisten edustajien) välinen yhteistyö on asetuksessa tarkasti säännelty. Asetuksen 19 artiklan mukaisesti kirjallinen viestintä toimivaltaisten viranomaisten ja nimettyjen toimipaikkojen tai laillisten edustajien välillä, mukaan lukien asetuksessa säädettyjen lomakkeiden ja eurooppalaisella esittämismääräyksellä tai eurooppalaisella säilyttämismääräyksellä pyydettyjen tietojen vaihto, on toteutettava hajautetun tietojärjestelmän välityksellä.

Vaikka e-evidence-asetuksen lähtökohtana on myös helpottaa palveluntarjoajien asemaa sähköisten todisteiden hankkimisessa rajat ylittävästi rikosoikeudellisissa menettelyissä, asetus sisältää paljon uudenlaista sääntelyä ja erityisesti velvollisuuksia palveluntarjoajien kannalta. Asetuksen mukaisesti peruslähtökohtana on 10 päivän määräaika eurooppalaisessa esittämismääräyksessä tarkoitettujen tietojen toimittamiseksi, mutta 10 artiklan 4 kohdan mukaisissa hätätapauksissa palveluntarjoajien tulisi pystyä toimimaan viimeistään kahdeksan tunnin kuluessa esittämismääräystä koskevan EPOC-todistuksen vastaanottamisesta.

Lisäksi perinteisestä rajat ylittävästä rikosoikeusapuyhteistyöstä poiketen kyse olisi pääsääntöisesti suorasta rajat ylittävästä yhteydenpidosta toimivaltaisten viranomaisten ja yksityisten palveluntarjoajien välillä. Palveluntarjoajan, nimetyn toimipaikan tai laillisen edustajan sijaintivaltion todisteiden hankkimiseen liittyvillä toimivaltaisilla viranomaisilla ei välttämättä olisi menettelyssä roolia. Viimeksi mainittuun liittyviä useita poikkeuksia on edellä artiklojen sisältöä kuvaavissa perusteluissa tarkemmin selostettu.

Direktiivin mukaista vastaavaa sääntelyä sisältyy jo muuhun EU-sääntelyyn ainakin siltä osin kuin kyse on laillisen edustajan ilmoittamisvelvollisuudesta sellaisten yksityisten toimijoiden osalta, jotka tarjoavat palveluita unionissa, mutta ovat sijoittautuneet unionin ulkopuolelle (kuten digipalveluasetuksessa, datanhallinta-asetuksessa, TCO-asetuksessa ja yleisessä tietosuoja-asetuksessa). Toisaalta e-evidence-direktiivin mukainen sääntely on siinä mielessä uudenlaista, että sen tarkoituksena on parantaa sähköisen todistusaineiston keräämistä rikosasioissa asettaen tiettyjen palveluntarjoajien nimettyjen toimipaikkojen nimeämiselle ja laillisten edustajien nimittämiselle unionissa yhdenmukaistetut säännöt. Direktiivin soveltamisalaan kuuluu e-evidence-asetuksen lisäksi EIO-direktiivi ja MLA 2000-yleissopimus.

Nimettyjen toimipaikkojen tai tapauksen mukaan laillisten edustajien nimeämis- ja ilmoitusvelvollisuuksien noudattamisen ei itsestään arvioida aiheuttavan palveluntarjoajille merkittäviä kustannuksia. Kustannuksia aiheuttaisi kuitenkin direktiivistä johtuva palveluntarjoajien velvollisuus nimittää nimetty toimipaikka tai tapauksen mukaan laillinen edustaja sekä antaa näille tarvittavat valtuudet ja resurssit direktiivin 1 artiklan 2 kohdan soveltamisalaan kuuluvien päätösten ja määräysten noudattamiseksi. Kustannuksia voi myös aiheutua siitä, että direktiivin velvoitteiden vuoksi joudutaan perustamaan erikseen sisäinen järjestely.

Asetuksen ja direktiivin edellyttämien tarvittavien resurssien osalta kyse olisi siinä mielessä jatkuvasta toiminnasta edellyttäen palvelutarjoajilta pysyviä resursseja. Ottaen huomioon e-evidence-asetuksessa säädetyt määräajat määräysten noudattamiseksi palvelutarjoajien tulisi varmistaa, että niitä edustavilla tahoilla olisi riittävät resurssit järjestääkseen toimintansa niin, että ne voivat ottaa vastaan määräyksiä ja toimittaa niiden kohteena olevia tietoa tai säilyttää tietoja asetuksen edellyttämässä määräajoissa. Tässä suhteessa on erityisesti kiinnitettävä huomiota siihen, että e-evidence-asetuksen 10 artiklan 4 kohdan mukaisesti hätätapauksissa eurooppalaisen esittämismääräyksen vastaanottajan – joka voi olla nimetty toimipaikka tai laillinen edustaja – on toimitettava määräyksessä pyydetty tiedot viimeistään kahdeksan tunnin kuluttua määräystä koskevan esittämismääräystodistuksen vastaanottamisesta. Tämä käytännössä voisi tarkoittaa myös ympärivuorokautisen päivystysjärjestelmän järjestämistä palvelutarjoajan tai sitä edustavien tahojen osalta. Edellä e-evidence-asetuksen yhteydessä on tarkemmin arvioitu palvelutarjoajille sekä niitä edustaville nimetyille toimipaikoille tai laillisille edustajille aiheutuvia vaikutuksia suhteessa asetuksen sääntelyyn.

Edellä mainittuun liittyen on lisäksi otettava huomioon se, että esimerkiksi e-evidence-asetuksen mukaisten eurooppalaisten esittämismääräysten tai eurooppalaisten säilyttämismääräysten vastaanottaminen, noudattaminen ja täytäntöönpaneminen edellyttää tietynlaista osaamista ja ymmärrystä muun ohella e-evidence-asetuksen sääntelystä ja muusta asiaan kuuluvasta sääntelystä sekä todennäköisesti jossain määrin vaativampaa teknistä osaamista määräysten kohteena oleviin tietoihin liittyen. Asetuksen mukaisten määräysten noudattaminen voinee myös edellyttää erityisiä teknisiä järjestelyitä palvelutarjoajan sisäisen toiminnan järjestämisen kannalta. Kyseen ei arvioida välttämättä olevan yksinkertaisesta ja mekaanisesta tiettyjen tehtävien suorittamisesta, ellei palvelutarjoajaa edustavan tahon nimenomaisena tehtävänä olisi vain toimia yhteyspisteenä palvelutarjoajalle. Direktiivin edellyttämien tarvittavien resurssien osalta siten arvioidaan tarkoitettavan palvelutarjoajalta sekä rahallista että henkilöstöön liittyvää panostusta.

Direktiivin edellyttämien tarvittavien resurssien ja valtuuksien sekä asetuksen tarkempien palvelutarjoajille suunnattujen velvollisuuksien osalta on otettava huomioon pienemmät yritykset, erityisesti mikroyritykset. Erityisesti pienemmille soveltamisalaan kuuluville palvelutarjoajille direktiivin mukaiset velvoitteet – ottaen samassa yhteydessä huomioon myös asetuksesta johtuvat edellytykset ja vaatimukset sekä tiukat määräajat – voivat olla erityisen haastavia esimerkiksi kiiretilanteiden osalta. Direktiivin sääntelyssä ei ole erikseen eritelty velvoitteiden soveltuvuutta tai sitovuutta suhteessa soveltamisalaan kuuluvien palvelutarjoajien kokoon tai taloudelliseen kapasiteettiin liittyen. Mikroyrityksiin on kuitenkin kiinnitetty huomiota direktiivin johdanto-osan 19 kappaleessa, jonka mukaan määrittäessä palvelutarjoajien rikkomisiin sovellettavia asianmukaisia seuraamuksia toimivaltaisten viranomaisien tulisi ottaa huomioon muun ohella palvelutarjoajan taloudellinen kapasiteetti kiinnittäen näin erityistä huomiota mikroyrityksiin. Mikroyritysten ohella direktiivin velvollisuuksien täyttäminen saattaa olla haasteellista myös keskisuurille yrityksille. Samankaltaista huomiota on myös kiinnitetty asetuksen johdanto-osan 70 kappaleessa.

Edellä mainitusti esimerkiksi e-evidence-asetukseen liittyvien palvelutarjoajien velvoitteiden osalta saattaa olla tarpeen olla käytössä ympärivuorokautinen päivystysjärjestelmä. Tällaisen järjestelmän mahdollistaminen voi vuositasolla pelkästään henkilöstökulujen osalta olla suuri. Lisäksi ottaen huomioon, että vuositasolla esimerkiksi e-evidence-asetuksen mukaisia määräyksiä voi tulla vain yksi (tai ei ollenkaan), määräyksien hoitamiseen soveltuvan sisäisen järjestelyn ylläpitämiskustannukset voivat osoittautua yksittäisen pienemmän palvelutarjoajan kannalta haasteellisiksi.

Direktiivissä on kuitenkin edellä mainitusti huomioitu velvoitteiden suuntautuminen erityisesti pienempiin yrityksiin (johdanto-osan 19 kappale). Tältä osin myös esityksessä ehdotetussa direktiivin täytäntöönpanolaissa on erikseen otettu huomioon direktiivin velvoitteiden rikkomistilanteisiin liittyvässä viranomaisen suorittamassa kokonaisarvioinnissa seuraamuksen suhteen palveluntarjoajan toiminnan laajuus ja luonne sekä palveluntarjoajan taloudelliset valmiudet. Lisäksi esityksessä ehdotetun mukaisesti seuraamusmaksu voitaisiin jättää määräämättä, jos sitä pidettäisiin ilmeisen kohtuuttomana. Sama koskee ehdotettua asetusta koskevaa täydentävää lainsäädäntöä. Esityksessä ehdotettujen seuraamussääntelyjen oikeasuhtaisuutta käsitellään tarkemmin jäljempänä jaksossa 11.4.3.2.

Direktiivin edellytysten mukaisesti palveluntarjoajien, jotka tarjoavat palveluja unionissa, olisi nimettävä vähintään yksi nimetty toimipaikka tai vähintään yksi laillinen edustaja. Direktiivin johdanto-osan 7 kappaleen mukaisesti tällainen nimetty toimipaikka tai laillinen edustaja voisi myös toimia usean palveluntarjoajan, erityisesti palveluntarjoajina toimivien pienten tai keskisuurten yritysten, yhteisenä toimipaikkana tai edustajana, sanotun kuitenkaan rajoittamatta tietosuojatakeiden soveltamista. Direktiivi siten mahdollistaa nimettyjen toimipaikkojen tai laillisten edustajien niin sanotun yhteiskäyttämisen ja -hyödyntämisen. Tämän voidaan arvioida jossain määrin helpottavan velvoitteiden täyttämistä pienempien toimijoiden kannalta.

Palveluntarjoajien sisäisten menettelyjen kannalta määräysten mukaiset toimet saattavat edellyttää sekä hallinnollista että teknistä henkilökuntaa. Viimeksi mainittu henkilöstö vastaisi esimerkiksi määräysten mukaisten tietojen yksilöimisestä. Tämä tekninen työ tapahtuisi todennäköisesti muiden töiden ohella. Tapauksesta riippuen tietojen yksilöiminen, tekninen esiin hakeminen, säilyttäminen sekä toimittaminen saattavat edellyttää paljonkin työtä palveluntarjoajan toimesta.

Ennakolta ei liene mahdollista arvioida, mitkä kansalliset palveluntarjoajat, jotka kuuluvat asetuksen ja direktiivin soveltamisalaan, olisivat e-evidence-asetuksen mukaisten määräysten kohteena. Toki mahdollista lienee arvioida aikaisemman kokemuksen perusteella, kuinka monesta määräyksestä vuositasolla voisi olla kyse (ks. tarkemmin 3.2.1 jakso). Joka tapauksessa e-evidence-direktiivi, ottaen huomioon e-evidence-asetuksen velvoitteet ja määräajat, käytännössä voisi velvoittaa palveluntarjoajat siihen, että heillä olisi niin sanotusti varmuuden vuoksi olemassa tarvittavat menettelyt ja järjestelyt niin, että ne voisivat vastata asetuksen mukaisiin määräyksiin myös kiiretilanteissa. Edellä mainitusti tämä käytännössä tarkoittaisi ympärivuorokautisen päivystysjärjestelmän olemassaoloa palveluntarjoajan tai sitä edustavan direktiivin mukaisen tahon toimesta. Erityisesti pienemmille yrityksille tämä velvollisuus olisi pelkästään taloudellisesti haastava.

Edellä mainitun lisäksi ja siihen kiinteästi liittyen on otettava huomioon se, että asetuksen 19 artiklan mukaisesti asetuksen mukainen kirjallinen viestintä toimivaltaisten viranomaisten ja nimettyjen toimipaikkojen tai laillisten edustajien välillä, mukaan lukien asetuksessa säädettyjen lomakkeiden ja eurooppalaisella esittämismääräyksellä tai eurooppalaisella säilyttämismääräyksellä pyydettyjen tietojen vaihto, on toteutettava hajautetun tietojärjestelmän välityksellä. Asetuksen 23 artiklan mukaisesti palveluntarjoajat vastaavat kaikista kustannuksista, jotka ovat tarpeen, jotta ne voivat onnistuneesti integroitua tai muutoin olla vuorovaikutuksessa hajautetun tietojärjestelmän kanssa. Näiden kustannusten osalta toisaalta selvennetään tilannetta pienten ja keskisuurten yritysten osalta asetuksen johdanto-osan 88 kappaleessa, jonka mukaan erityisesti pienille ja keskisuurille yrityksille ei saisi aiheutua kohtuuttomia kustannuksia hajautetun tietojärjestelmän käyttöönotosta ja toiminnasta. Tältä osin komission vastuulla olisi asettaa saataville myös verkkopohjainen rajapinta, jonka avulla palveluntarjoajat voivat viestiä suojatusti viranomaisten kanssa ilman, että näiden tarvitsee ottaa käyttöön omaa erillistä infrastruktuuriaan päästäkseen hajautettuun tietojärjestelmään.

Edellä jaksossa 3.2.1.1 todetusti olettamana on, että oikeusministeriön asettamassa kehittämishankkeessa ja siinä tehtävissä kansallisissa ratkaisuissa otetaan huomioon hajautettu tietojärjestelmä e-evidence-asetuksen soveltamisalaan kuuluvien palveluntarjoajien osalta asetuksen sääntelyn mukaisesti.

3.2.3.2 Vaikutukset julkiseen talouteen yhteensä

Arvioidut vuosittaiset pysyvät poliisin, syyttäjien, tuomioistuinten, Oikeusrekisterikeskuksen ja Liikenne- ja viestintäviraston resurssitarpeet ovat vuodesta 2026 lukien yhteensä 737 000–1 611 450 euroa. Talouspoliittisen ministerivaliokunnan linjauksen mukaisesti edellä todetut resurssitarpeet hoidetaan nykyisen hallinnon menokehyksen puitteissa. Toimeenpanon vaatimien resurssien määrää tulee seurata ja mikäli toteumat osoittavat merkittäviä poikkeamia arvioidusta ja työmäärän merkittävää kasvua, tulee resurssimäärien tarkastusta tehdä kehys- ja talousarvioprosessissa.

Edellä jaksossa 3.2.1.1 mainitusti alustavan arvion mukaan e-evidence-sääntelyn osuus hajautettuun tietojärjestelmäkuluihin liittyen olisi noin 200 000–250 000 euroa.

VIRANOMAINEN	HTV- ARVIO	€-ARVIO
Poliisi	3–5	215 700–359 500
Seuraamuskollegio (Poliisihallitus)	0–0,5	0–35 950
Syyttäjät	3–5	258 000–430 000
Tuomioistuimet	1–3	112 000–336 000
Liikenne- ja viestintävirasto	1,5–3	150 000–450 000
Yhteensä	-	737 000–1 611 450

4 Muut toteuttamismahdollisuudet, muiden jäsenvaltioiden suunnitelmat ja muu kansainvälinen sääntely

4.1 E-evidence-asetus

4.1.1 Asetuksen 8 artiklassa tarkoitettu täytäntöönpanoviranomainen

Esityksessä ehdotetaan, että asetuksen 8, 10 ja 12 artiklassa tarkoitettu täytäntöönpanoviranomainen – siltä osin, kun kyse on 8 artiklan mukaisesta eurooppalaisesta esittämismääräyksestä – olisi Suomessa keskitetysti Helsingin käräjäoikeus. Esityksessä ehdotetun ratkaisun osalta käytettäisiin asetuksen sallimaa liikkumavaraa (ks. myös säätämisyjärjestysperustelut jaksossa 11.2.2). Asetuksen 8 artiklan mukaiset eurooppalaiset esittämismääräykset koskevat liikenne- tai sisältötietoja sellaisissa epäillyissä rikoksissa, joita

ei ole tehty määräyksen antaneessa valtiossa ja joissa henkilö, jonka tietoja esittämismääräyksellä pyydetään, ei asu määräyksen antavassa valtiossa. Esittämismääräys voisi siten kohdistua esimerkiksi Suomessa asuvaan henkilöön. Asetuksessa ei säädetä edellytyksiä sille, mikä viranomainen olisi toimivaltainen panemaan täytäntöön 8 artiklassa tarkoitetut määräykset (3 artiklan 17 kohta). Asetus ei myöskään rajoita täytäntöönpanoviranomaisten määrää sanotun artiklan säätämistä tilanteissa. Ainoastaan johdanto-osan 61 kappaleessa tuodaan esiin, että täytäntöönpanovaltio voisi säätää kansallisessa lainsäädännössään, että eurooppalaisen esittämismääräyksen täytäntöönpano saattaa edellyttää jonkin täytäntöönpanovaltion tuomioistuimen osallistumista menettelyyn.

Esityksen valmistelussa on arvioitu, mikä eri viranomaisista olisi oikeudellisesti perustelluin, käytännössä toimivin sekä tarkoituksenmukaisin viranomainen toimimaan täytäntöönpanoviranomaisena 8 artiklassa tarkoitetuissa tilanteissa. Tehtävän keskittämistä yhdelle viranomaiselle pidetään perusteltuna, eikä tehtävän eriyttämistä usealle viranomaiselle ole pidetty tarkoituksenmukaisena.

Ensinnäkin esityksen valmistelussa on arvioitu sitä, voisiko poliisi toimia myös 8 artiklassa tarkoitettuna täytäntöönpanoviranomaisena, kun Suomi on täytäntöönpanovaltio. Tämän vaihtoehdon arvioimista on pidetty tarpeellisena, sillä esityksessä ehdotetaan, että poliisi muutoin toimisi Suomessa keskitetysti päävastuullisena täytäntöönpanoviranomaisena ja niin sanottuna ensivaiheen yhteyspisteenä, kun kyse on asetuksen 10 artiklan 5 kohdan, 11 artiklan 4 kohdan sekä 16 ja 17 artiklan mukaisesta täytäntöönpanoviranomaisen toimivaltaan kuuluvasta tehtävästä (13 §). Näissä tilanteissa kyse olisi sellaisesta eurooppalaisesta esittämismääräyksestä, joka koskisi määräyksen antavassa valtiossa tehtyä rikosta, ja henkilö, jonka tietoja esittämismääräyksellä pyydetäisiin, asuisi määräyksen antavassa valtiossa. Lisäksi kyseiset tilanteet voisivat koskea eurooppalaisia säilyttämismääräyksiä.

Käytännössä poliisi voisi toimia täytäntöönpanoviranomaisena 8 artiklassa tarkoitetuissa tilanteissa. Poliisin tehtävään valitsemista puoltaisi muun muassa sen koko maan kattava toimivalta sekä keskeinen osaaminen ja kokemus tehtäväkentästä eli sähköisten todisteiden rajat ylittävästä hankkimisesta yksityisiltä palveluntarjoajilta. Poliisi on myös kansainvälisen rikospoliisiyhteistyön keskus Suomessa. Lisäksi poliisin viestiliikennekeskus on Budapestin yleissopimuksen 35 artiklan mukainen ympärivuorokautinen yhteyspiste ja verkosto.

Poliisilla on sekä kokemusta että jo tällä hetkellä toimivat yhteistyömekanismit asetuksen soveltamisalaan kuuluvien Suomessa sijaitsevien palveluntarjoajien kanssa. Poliisilla siten on jo nyt varteenotettavaa käytännön kokemusta asetuksen mukaista yhteistyötä vastaavasta toiminnasta sähköisten todisteiden hankkimiseksi myös asetuksessa tarkoitettujen täytäntöönpanoviranomaiselle kuuluvien tehtävien hoidon näkökulmasta. Poliisin valitsemista tehtävään puoltaisi myös asetuksessa säädetyt lyhyet määräajat erityisesti hätätapauksissa. Poliisilla todennäköisesti olisi kaikista parhaimmat edellytykset toimia esimerkiksi asetuksen 10 artiklan 4 kohdassa säädetyssä 96 tunnin määräajassa liittyen mahdollisten kieltäytymisperusteiden esittämiseen. Tässä suhteessa täytäntöönpanotehtävässä olisi mahdollista esimerkiksi hyödyntää edellä mainittua Budapestin yleissopimuksen mukaista jo olemassa olevaa ympärivuorokautista yhteyspistettä.

Esityksen valmistelussa tehdyssä arvioinnissa on myös otettu huomioon Suomessa voimassa oleva rajanveto täytäntöönpanovallan ja tuomiovallan välillä. Suomessa tuomioistuin on pääsääntöisesti lainkäyttäjä, joka antaa ratkaisuja lainkäyttöasioissa. Tuomioistuin ei osallistu esitutkintaan, ei johda esitutkintaa eikä toimi täytäntöönpanoviranomaisena. Kansainväliseen rikosoikeusapuyhteistyöhön liittyvistä täytäntöönpanotehtävistä Suomessa vastaa voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti pääasiassa poliisi. Kun Suomessa vastaanotetussa

oikeusapupyynnössä pyydetyn pakkokeinon täytäntöönpano edellyttää kansallisen lainsäädännön mukaisesti tuomioistuimen lupaa, poliisi hankkii sen ennen tekemäänsä täytäntöönpanopäätöstä. Myös eurooppalaista tutkintamääräystä (EIO) koskevan sääntelyn mukainen täytäntöönpanoviranomainen on pakkokeinoissa poliisi, joka toisaalta hankkii syyttäjän vahvistuksen tutkintamääräykselle Suomen ollessa määräyksen antava valtio. Tuomioistuimella on tutkintamääräystä koskevan sääntelyn nojalla rooli täytäntöönpanossa tutkintamääräyksen liittyessä rajat ylittäviin videokuulemisiin ja tietyissä tilanteissa vapautensa menettäneen henkilön väliaikaista siirtämistä koskevissa asioissa. Eurooppalaisen pidätysmääräyksen (EAW) täytäntöönpanossa oikeusviranomaisten roolia on Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisukäytännössä korostettu. Tämä on johtanut tarpeeseen arvioida kansallisen lainsäädännön muutostarpeita sekä aiheuttanut muutoksia tältä osin myös kansallisessa oikeuskäytännössä. Tuomioistuimen rooli täytäntöönpanoviranomaisena on kuitenkin ollut toistaiseksi rajallisempi yhteydenpidossa toisen jäsenvaltion viranomaisiin tai käytännön täytäntöönpanoon liittyvissä toiminnaissa. Nämä tehtävät ovat vakiintuneesti kuuluneet poliisille tai syyttäjälle. Arvioitaessa täytäntöönpanoa koko e-evidence-sääntelyn näkökulmasta on myös otettava huomioon osassa jäsenvaltioita käytössä oleva tutkintatuomarijärjestelmä tai syyttäjien tehtävät pääasiallisena tutkinnanjohtajana poliisin sijaan. Suomessa tällaisia toimivaltuuksia ei ole tällä hetkellä säädetty kummallekaan viranomaiselle.

E-evidence-asetuksen mukainen täytäntöönpanoviranomaisrooli tehtävineen on siten Suomen järjestelmän kannalta toistaiseksi kansallisen lainsäädännön näkökulmasta vielä vieras ja kokonaan uusi tuomioistuimen voimassa olevaan lainsäädäntöön perustuvan toimivallan näkökulmasta. Vastaavasti asetuksessa tarkoitettu ja tässä esityksessä tuomioistuimelle kaavailtu rooli poikkeaisi tuomioistuimen voimassa olevasta pakkokeinolakiin perustuvasta toimivallasta. Esimerkiksi hankittaessa sähköisiä todisteita kansallisessa rikostutkinnassa pakkokeinolain 10 luvun mukaisesti edellytyksenä on tuomioistuimen etukäteislupa. Edellytysten täyttyessä tuomioistuin antaa poliisille luvan tietyn salaisen pakkokeinon käyttämiseksi, mutta tuomioistuin ei vastaa kyseisen pakkokeinon toimeenpanemisesta eikä se päättää siitä, tuleeko pakkokeinoa kyseisessä tapauksessa käyttää.

Edellä mainittujen perusteiden valossa poliisia on pidetty vartenotettavana vaihtoehtona Suomessa 8 artiklassa tarkoitetuksi täytäntöönpanoviranomaiseksi. Valmistelussa on kuitenkin pidetty perustellumpana vaihtoehtona e-evidence-sääntelyn kohdalta sitä, että erityisesti 8 artiklan mukaisiin esittämismääräyksiin liittyvä täytäntöönpanovaltiossa tehtävä arviointi tapahtuisi oikeusviranomaisen toimesta. Tämä olisi tärkeää erityisesti perusoikeuksien suojan toteutumisen näkökulmasta ottaen huomioon e-evidence-sääntelyn poikkeavuus muusta rajat ylittävästä rikosoikeudellisesta yhteistyöstä. Näin ollen vaihtoehtoina olisivat joko syyttäjä tai keskitetysti Helsingin käräjäoikeus.

Esityksen valmistelussa on myös arvioitu 8 artiklaan liittyvän täytäntöönpanoviranomaistehtävän säätämistä syyttäväviranomaiselle, esimerkiksi valtakunnansyyttäjän toimistolle. Syyttäväviranomainen on oikeusviranomainen ja syyttäjällä on Suomessa muutenkin vahva rooli kansainvälisessä yhteistyössä rikosasioissa sekä rikosoikeusapumenettelyssä. Lisäksi syyttäjillä olisi joustavampi mahdollisuus toimia asetuksen edellyttämässä määrärajoissa. Syyttäjien varallaolosta (päivystyksestä) säädetään syyttäjälaitoksessa annetun lain 25 §:ssä. Näin ollen syyttäjien varallaolo on nykyäänkin varmistettu virastoajan ulkopuolella ilmenevien tarpeiden, kuten pakkokeinoihin tai kansainväliseen oikeusapuun liittyvien syyttäjän kiireellisten toimenpiteiden, osalta. Lisäksi esityksessä ehdotetusti syyttäjällä olisi myös rooli asetuksen 16 artiklan mukaisessa täytäntöönpanomenettelyssä. Esityksessä ehdotetun mukaisesti poliisilla on joko mahdollisuus tai tapauksen mukaan velvollisuus saattaa täytäntöönpanomenettelyä koskeva asia syyttäjän vahvistettavaksi tai päätettäväksi, mikäli asia edellyttää oikeudellista arviointia (14 §:n 2

momentti), lukuun ottamatta 8 artiklaan liittyviä esittämismääräyksiä. Täytäntöönpanoroolin säätäminen poliisin kanssa yhteistyötä jo vakiintuneesti tekevälle taholle eli syyttäjälle pitäisi toimivallan selkeänä eri tilanteissa.

Edellä 16 artiklan sisältöä kuvaavien perusteluiden yhteydessä on selostettu tarkemmin, miten e-evidence-asetuksen täytäntöönpanomenettely eroaa niin sanotusta perinteisestä kansainvälisestä rikosoikeusapumenettelystä. Menettelyiden poikkeavan luonteen johdosta katsotaan mahdolliseksi se, että Suomessa niin sanottuna täytäntöönpanoviranomaisena toimisi tuomioistuin asetuksen 8 artiklan mukaisten eurooppalaisten esittämismääräysten kohdalla. Koska e-evidence-asetuksen täytäntöönpanoa koskevissa asioissa ei ole kyse tietojen hankkimisesta täytäntöönpanovaltion kansallisen toimivaltuussääntelyn nojalla, kyse ei siten sinänsä ole sellaisesta täytäntöönpanomenettelystä, joka vertautuisi täysimääräisesti perinteiseen kansainväliseen rikosoikeusapumenettelyyn. Näin ollen 8 artiklan mukaisiin esittämismääräyksiin liittyen toimivaltaiseksi täytäntöönpanoviranomaiseksi katsotaan mahdolliseksi säätää Helsingin käräjäoikeus.

Eurooppalainen esittämismääräys 8 artiklan tilanteissa koskee liikenne- tai sisältötietoja eli yksityiselämän piiriin kuuluvia tietoja. Määräyksellä voi myös olla vahvempi liityntä Suomessa tai muussa maassa sijaitsevaan henkilöön kuin muilla asetuksen nojalla annettavilla esittämismääräyksillä. Muun ohella näiden syiden vuoksi esityksessä katsotaan perustelluksi säätää 8 artiklaan liittyvät täytäntöönpanoviranomaistehtävät tuomioistuimelle poliisiviranomaisen tai syyttäjän asemesta. Tuomioistuimilla on toimiva päivitysjärjestelmä pakkokeinoissa, joten päätöksenteko tai asian käsittelyn aloittaminen on toteutettavissa myös virka-ajan ulkopuolella. Tässä suhteessa on siten käytetty asetuksen sallimaa kansallista liikkumavaraa ottaen erityisesti huomioon edellä mainittu asetuksen johdanto-osan 61 kappale (ks. myös säätämisyjärjestysperustelut jaksossa 11.2.2).

4.1.2 Täytäntöönpanoviranomainen, sen tehtävät ja 16 artiklan mukainen täytäntöönpanomenettely

Esityksessä ehdotetaan, että Suomessa asetuksen 10 artiklan 5 kohdassa, 11 artiklan 4 kohdassa, 16 ja 17 artiklassa tarkoitettu päävastuullinen täytäntöönpanoviranomainen olisi poliisi (13 §). Asetuksen 16 artiklaan liittyen esityksessä ehdotetaan, että poliisilla on joko mahdollisuus tai tapauksen mukaan velvollisuus saattaa täytäntöönpanomenettelyä koskeva asia joko syyttäjän vahvistettavaksi tai päätettäväksi taikka Helsingin käräjäoikeuden päätettäväksi (14 §). Mahdollisuutta tai tapauksen mukaan velvollisuutta saattaa täytäntöönpanoa koskeva asia oikeusviranomaisten vahvistettavaksi tai päätettäväksi katsotaan tarpeelliseksi erityisesti oikeudellista arviointia edellyttävissä tilanteissa.

Täytäntöönpanoviranomaisen tehtävät asetuksen 10 artiklan 5 kohdassa, 11 artiklan 4 kohdassa, 16 ja 17 artiklassa koskevat sellaisia eurooppalaisia esittämismääräyksiä tai eurooppalaisia säilyttämismääräyksiä, jotka eivät pääsääntöisesti liity 8 artiklan mukaisiin eurooppalaisiin esittämismääräyksiin. Kyse olisi siten vahvasti määräyksen antavan valtion kansallisesta tapauksesta ja ainoa liityntä Suomeen sinänsä olisi palveluntarjoajan tai sitä edustavan tahon sijainti. Täytäntöönpanovaltiolla ei olisi sanotuissa tilanteissa tietoa tällaisista määräyksistä etukäteen, koska määräyksen antava viranomaisella ei olisi velvollisuutta tehdä 8 artiklan mukaista ilmoitusta täytäntöönpanoviranomaiselle.

Esityksen valmistelussa on arvioitu sitä vaihtoehtoa, että syyttjäviranomainen toimisi Suomessa asetuksen 10 artiklan 5 kohdassa, 11 artiklan 4 kohdassa, 16 ja 17 artiklassa tarkoitettuna päävastuullisena täytäntöönpanoviranomaisena. Edellä esitetyt arviot 8 artiklan täytäntöönpanoviranomaistehtävien osalta pätevät myös soveltuvin osin tässä kohdin. Esityksen

arvioinnissa on siten katsottu mahdolliseksi, että syyttäjät vastaisivat asetuksen mukaisista täytäntöönpanoviranomaistehtävistä kokonaisuudessaan (ks. myös jakso 4.1.4).

Arvioinnissa on päädytty siihen, että syyttäjäviranomainen voisi olla tarkoituksenmukainen täytäntöönpanoviranomainen erityisesti, kun kyse olisi 16 artiklan mukaisesta täytäntöönpanomenettelystä. Artiklan 16 mukainen päätös tunnustamisesta on tehtävä 2 kohdan mukaisesti viiden työpäivän kuluttua määräyksen antamisesta. Mikäli syyttäjä toimisi päävastuullisena täytäntöönpanoviranomaisena menettelyssä, tarvetta ei olisi erilliselle syyttäjän toimesta tapahtuvalle tunnustamista koskevan päätöksen vahvistamiselle tai tapauksen mukaan päätökselle asiassa silloin kun kyse olisi oikeudellista arviointia edellyttävästä kieltäytymisperusteesta. Tältä osin kansallinen menettely 16 artiklan mukaisessa täytäntöönpanomenettelyssä voisi olla suoraviivaisempi kuin esityksessä ehdotettu menettely 14 §:ssä.

Vaikka edellä mainitusti syyttäjä on oikeusviranomainen ja sillä on nykyäänkin vahva rooli kansainvälisessä rikosoikeusapumenettelyssä sekä sillä olisi esityksessä ehdotettu rooli 16 artiklan mukaisessa täytäntöönpanomenettelyssä, syyttäjillä ei ole vastaavanlaista erityistä käytännön kokemusta asetuksen mukaisesta yhteistyöstä kuin poliisilla sähköisten todisteiden keräämiseksi rajat ylittävästi yksityisiltä palveluntarjoajilta. Lisäksi syyttäjillä ei ole poliisilla olevaa erityistä rikostutkinnallista ja teknistä osaamista sekä kokemusta sähköisten todisteiden keräämisestä. Viimeksi mainitun erityisen kokemuksen arvioidaan olevan keskeistä täytäntöönpanoviranomaistehtävien kannalta sikäli, kun kyse ei ole puhtaasti asiaan liittyvästä oikeudellisesta arvioinnista. Esityksen valmistelussa on arvioitu, että edellä mainitut rikostutkinnallista ja teknistä osaamista edellyttävät seikat ovat keskeisiä täytäntöönpanomenettelyssä täytäntöönpanoviranomaisen toimesta tehtävän arvioinnin kannalta, jonka vuoksi poliisi on tarkoituksenmukaisempi vaihtoehto kuin syyttäjä.

Lisäksi esitutkintalain mukaisesti Suomessa tutkinnanjohtajana toimii pääsääntöisesti poliisi. Vaikka asetuksen mukaisessa täytäntöönpanomenettelyssä ei ole kyse Suomessa tehtävästä esitutkinnasta, edellä mainitusti menettelyyn liittyy tiiviisti rikostutkinnalliseen arviointiin liittyvää teknistä osaamista edellyttäviä elementtejä, jotka kuuluvat Suomen järjestelmässä pääsääntöisesti poliisille.

Edellä mainitun vuoksi katsotaan perustelluksi esittää poliisia päävastuulliseksi täytäntöönpanoviranomaiseksi. Tämän lisäksi esityksessä ehdotetaan, että mikäli täytäntöönpanomenettelyä koskeva asia edellyttää oikeusviranomaisen toimesta tehtävää arviointia ja päätöksentekoa, poliisi voisi siirtää asiassa tehdyn päätöksen syyttäjän vahvistettavaksi tai tapauksen mukaan päätettäväksi taikka tapauksen mukaan tuomioistuimen päätettäväksi.

4.1.3 Seuraamusmaksu, sen määrääminen ja seuraamuskollegio

E-evidence-asetuksen 15 artiklassa säädetään seuraamuksista. Artiklan mukaan taloudellisten seuraamusten on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että voidaan määrätä taloudellisia seuraamuksia, jotka ovat enintään kaksi prosenttia palveluntarjoajan edellisen tilikauden maailmanlaajuisesta vuotuisesta kokonaisliikevaihdosta. Asetuksen 16 artiklan 10 kohdan mukaan täytäntöönpanoviranomaisen on määrättävä taloudellinen seuraamus 15 artiklan mukaisesti. Taloudellisia seuraamuksia on käsitelty tarkemmin muun ohella edellä 15 ja 16 artiklan sisältöä kuvaavissa perusteluissa (ks. myös säätämisjärjestysperustelut jaksossa 11.4).

Esityksessä ehdotetaan, että Poliisihallituksen yhteyteen perustetaan seuraamuskollegio, jonka tehtävänä on seuraamusten määrääminen 13 §:ssä tarkoitetun täytäntöönpanoviranomaisen esittelystä (17 §). Esityksessä ehdotetun mukaan poliisi olisi 16 artiklassa tarkoitettu päävastuullinen täytäntöönpanoviranomainen.

Vaikka e-evidence-asetuksen 16 artiklan 10 kohdassa säädetään, että täytäntöönpanoviranomaisen tulisi määrätä seuraamus 15 artiklan mukaisesti, estettä ei ole arvioitu olevan sille, että Poliisihallituksen yhteydessä toimiva seuraamuskollegio osallistuisi seuraamusasiassa tehtävään päätöksentekoon. Esityksen valmistelussa on arvioitu eri vaihtoehtoja asetuksen mukaisen seuraamusmaksun päätöksenteon toteuttamiseksi kansallisesti. Seuraamusmaksun perustuminen kollegiaaliseen päätöksentekoon perustuu perustuslakivaliokunnan vakiintuneeseen käytäntöön (PeVL 14/2018 vp, s. 18–19). Esityksessä ehdotettua seuraamussääntelyä käsitellään tarkemmin myös sääätämisyjärjestysperusteluissa jaksossa 11.4.

Esityksen valmistelussa on arvioitu sitä, tulisiko seuraamuskollegio perustaa valtakunnansyyttäjän toimiston, Tuomioistuinviraston tai Poliisihallituksen yhteyteen. Lisäksi valmistelussa on arvioitu sitä, olisiko mahdollista säätää seuraamusmaksun määrääminen tuomioistuimen tehtäväksi. Viimeksi mainittua ei kuitenkaan pidetty tarkoituksenmukaisena tai mahdollisena vaihtoehtona.

Ensinnäkin esityksen valmistelussa arvioitiin seuraamuskollegion perustamista Tuomioistuinviraston yhteyteen. Vaihtoehtoon arviointi perustui lähinnä siihen, että esityksessä ehdotetusti Helsingin käräjäoikeus toimii Suomessa keskistetyksi toimivaltaisena täytäntöönpanoviranomaisena asetuksen 8 artiklaan liittyvien eurooppalaisen esittämismääräysten osalta.

Tuomioistuinvirastosta säädetään tuomioistuinlain (673/2016) 19 a luvussa ja viraston tehtävistä luvun 1–2 §:ssä. Lain 19 a luvun 1 §:ssä kuvataan ylätasolla viraston tehtäväksi tuomioistuinten toimintaedellytyksistä huolehtiminen sekä toiminnan kehittäminen, suunnittelu ja tukeminen. Lain 2 §:ssä säädetään Tuomioistuinviraston tehtävistä ikään kuin kaksipuolisesti. Pykälän ensimmäisen momentin mukaan Tuomioistuinviraston tehtävänä on huolehtia siitä, että tuomioistuimet kykenevät käyttämään tuomiovaltaa laadukkaasti ja että tuomioistuinten hallinto on tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti järjestetty. Pykälän 2 momentissa on 14-kohtainen lista viraston tehtävistä, mutta momentin johdantolauseen mukaan lista ei ole tyhjentävä, vaan listatut asiat ovat niitä, joista Tuomioistuinviraston tulee erityisesti huolehtia. Kaikki listatut tehtävät mahtuvat kuitenkin selvästi ensimmäisessä momentissa tehdyn määrittelyn sisälle.

Tuomioistuinviraston yhteydessä toimii kaksi itsenäistä ja riippumatonta lautakuntaa. Lautakunnista on säädetty tuomioistuinlain 20 ja 21 luvussa. Molemmat luvut sisältävät yksityiskohtaiset säännöt muun muassa lautakuntien tehtävistä, kokoonpanosta, jäsenten nimittämisestä ja henkilöstöstä. Tuomioistuinviraston ja lautakuntien suhdetta koskevia säännöksiä on tuomioistuinlaissa sekä Tuomioistuinvirastoa koskevassa luvussa että kumpaakin lautakuntaa koskevassa luvussa erikseen. Tärkeimmät säännökset koskevat lautakuntien itsenäisyyttä, joka ilmenee muun muassa siitä, että lautakunnat nimittävät itse muun muassa lautakuntien lakiasihteerit ja muut esittelijät. Tuomioistuinviraston tehtävänä on tehdä oikeusministeriölle ehdotus tuomarivalintalautakunnan ja tuomarinkoulutuslautakunnan toimintamäärärahoista ja päättää määrärahojen jakamisesta lautakunnille sekä huolehtia muista lautakuntia koskevista keskushallintotehtävistä. Kummankin lautakunnan osalta säädetään vielä siitä, että Tuomioistuinvirasto huolehtii lautakunnan muiden sihteeripalveluiden järjestämisestä ja voi osoittaa henkilöstöään lautakunnan tehtävien hoitamista varten.

Esityksen valmistelussa on arvioitu, että nyt kysymyksessä olevan seuraamuskollegion tehtävät ja Tuomioistuinviraston nykyiset tehtävät eivät ole osaksikaan päällekkäisiä. Kysymys olisi siten selkeästi uusista tehtävistä Tuomioistuinvirastolle. Valmistelussa on katsottu ilmeiseksi, että seuraamuskollegion tehtävät olisivat selvästi muita kuin tuomioistuinten toimintaedellytyksistä huolehtimista. Kollegio poikkeaisi myös Tuomioistuinviraston yhteydessä nyt toimivista lautakunnista sikäli, että näiden tehtävät (tuomareiden nimittämisasiat ja tuomioistuinlaitoksen henkilöstön täydennyskoulutus) liittyvät kiinteästi Tuomioistuinviraston toimintaan. Valmistelussa on arvioitu, että jos seuraamuskollegio säädettäisiin perustettavaksi Tuomioistuinviraston yhteyteen, se vaatisi esimerkiksi tuomioistuinlain muuttamista tavalla, joka ei olisi pelkästään tekninen. Kysymys olisi uudentyyppisestä tehtävästä, joka ei kytkeytyisi viraston muihin tehtäviin. Edellä mainitusti Helsingin käräjäoikeuden toimintaan seuraamuskollegiolla olisi yhteys, mutta tätä yhteyttä ei pidetä erityisen vahvana suhteessa asetuksen mukaiseen menettelyyn. Näiden perusteiden valossa esityksen valmistelussa on arvioitu, että seuraamuskollegion perustaminen Tuomioistuinviraston yhteyteen ei olisi tarkoituksenmukainen vaihtoehto.

Lisäksi esityksen valmistelussa arvioitiin seuraamuskollegion perustamista valtakunnansyyttäjän toimiston yhteyteen. Arviointi perustui siihen, että esityksessä ehdotetusti syyttäjillä on rooli asetuksen 16 artiklan mukaisessa täytäntöönpanomenettelyssä tehtävässä päätöksenteossa. Asiassa tehtävään arviointiin liittyy myös edellä selostettu arviointi liittyen syyttäjien mahdollisesta päävastuullisesta täytäntöönpanoviranomaisroolista asetuksen mukaisessa täytäntöönpanomenettelyssä.

Syyttäjälaitoksesta annetussa laissa säädetään Syyttäjälaitoksen asemasta, tehtävistä ja hallinnosta sekä syyttäjien tehtävistä. Lain 3 §:n mukaan Syyttäjälaitoksen keskushallintoyksikkönä toimii valtakunnansyyttäjän toimisto ja ylimpänä syyttäjänä ja syyttäjien esimiehenä toimii valtakunnansyyttäjä. Lain 4 §:n mukaan valtakunnansyyttäjän toimiston tehtävänä on 1) ohjata ja kehittää Syyttäjälaitosta ja syyttäjän toimintaa, 2) vastata Syyttäjälaitoksen toiminnan tuloksellisuudesta, 3) valvoa syyttäjien toiminnan laillisuutta ja yhdenmukaisuutta, 4) Syyttäjälaitoksen yleinen hallinto, viestintä ja koulutus, 5) hoitaa toimialaansa kuuluvaa kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä ja 6) vastata poliisimiehen tekemäksi epäiltyjen rikosten tutkinnanjohtajina toimivien syyttäjien toiminnan järjestämisestä. Syyttäjälaitoksesta annetun lain 19 §:ssä lisäksi säädetään hallinnollisten asioiden ratkaisemisesta ja 30 §:ssä Syyttäjälaitoksen työjärjestyksestä.

Edellä mainitusti seuraamuskollegion perustamisen tarkoituksenmukaisuus kytkeytyy esityksessä ehdotettuun syyttäjien tehtäviin asetuksen mukaisissa täytäntöönpanoasioissa. Esityksen valmistelussa tehdyssä arvioinnissa valtakunnansyyttäjän toimistoa on pidetty varteenotettavana vaihtoehtona seuraamuskollegion sijoituspaikan osalta, erityisesti jos syyttäjät toimisivat päävastuullisina täytäntöönpanoviranomaisena asetuksen mukaisessa menettelyssä. Seuraamuskollegion perustaminen valtakunnansyyttäjän toimiston yhteyteen edellyttäisi kuitenkin todennäköisesti myös syyttäjälaitoksesta annetun lain muuttamista.

Esityksen valmistelussa on kuitenkin arvioitu, että tarkoituksenmukaisin vaihtoehto päävastuulliseksi täytäntöönpanoviranomaiseksi Suomessa olisi poliisi. Tämä vastaa parhaiten myös nykytilaa kansainväliseen rikosoikeusapumenettelyyn liittyen. Näin ollen poliisi vastaisi pääasiallisesti asetuksen mukaisista täytäntöönpanoviranomaisen tehtävistä, lukuun ottamatta, kun kyse on asetuksen 8 artiklan mukaisesta eurooppalaisesta esittämismääräyksestä. Tästä syystä on myös arvioitu perustelluksi, että seuraamuskollegio perustettaisiin Poliisihallituksen yhteyteen valtakunnansyyttäjän toimiston sijaan.

Lisäksi seuraamuskollegion sijoituspaikan osalta on arvioinnissa myös otettu huomioon 16 artiklan 10 kohdan edellytys siitä, että täytäntöönpanoviranomaisen on määrättävä taloudellinen seuraamus 15 artiklan mukaisesti. Vaikka 16 artiklan 10 kohdan ei ole arvioitu olevan esteenä sille, että täytäntöönpanoviranomaisen vaatimuksesta tai esityksestä joku toinen kansallisesti toimivaltainen taho osallistuisi seuraamusmaksun määräämismenettelyyn, kohdan arvioidaan tietyssä määrin rajoittavan kansallista liikkumavaraa siltä osin, kun kyse on tahosta, joka voi seuraamuksen esittelystä määrätä. Tältä osin esityksen valmistelussa on arvioitu, että asetuksen 16 artiklan 10 kohdan vastaista voisi olla se, että suhteessa 16 artiklassa toimivaltaiseen täytäntöönpanoviranomaiseen täysin erillinen viranomainen määräisi seuraamusmaksun 16 artiklan 10 kohdan mukaisesti. Tästä syystä on myös katsottu, että seuraamuskollegiota ei olisi mahdollista sijoittaa esimerkiksi Tuomioviraston tai valtakunnansyyttäjän toimiston yhteyteen, kun poliisi toimisi 16 artiklassa tarkoitettuna päävastuullisena täytäntöönpanoviranomaisena.

4.1.4 Vaihtoehtoinen tulkinta asetuksen täytäntöönpanoviranomaissääntelystä

Edellä on tarkemmin käyty läpi valmistelussa arvioituja muita toteuttamisvaihtoehtoja koskien asetuksen mukaista täytäntöönpanomenettelyä ja sen osalta toimivaltaisia viranomaisia sekä vaihtoehtoja koskien seuraamussääntelyä ja siihen liittyvää menettelyä myös toimivaltaisen viranomaisen kannalta.

Asetuksen 3(17) artiklassa määritellään täytäntöönpanoviranomainen. Kohdan mukaan täytäntöönpanoviranomaisella tarkoitetaan täytäntöönpanovaltion viranomaista, joka mainitun valtion kansallisen lainsäädännön mukaisesti on toimivaltainen vastaanottamaan eurooppalaisen esittämismääräyksen ja esittämismääräystodistuksen tai eurooppalaisen säilyttämismääräyksen ja säilyttämismääräystodistuksen, jotka määräyksen antava viranomainen on toimittanut ilmoittamista tai täytäntöönpanoa varten asetuksen mukaisesti. Edellä mainitusti esityksessä on tulkittu, että kyseessä oleva 17 kohta ei aseta nimenomaisia edellytyksiä täytäntöönpanoviranomaiselle ja sisältää tältä osin kansallista liikkumavaraa. Kohta ei myöskään rajoita täytäntöönpanoviranomaisten määrää sisältäen tältäkin osin kansallista liikkumavaraa (ks. myös 31 artiklan 1 kohdan b alakohta).

Asetuksen artiklojen sisältöä kuvaavissa perusteluissa on myös tuotu esiin, että asetuksessa säännellään erinäisistä täytäntöönpanoviranomaisen tehtävistä. Esimerkiksi 10 ja 12 artiklassa säädetään täytäntöönpanoviranomaisen tehtävistä suhteessa 8 artiklan mukaisiin eurooppalaisiin esittämismääräyksiin. Lisäksi 16 artiklassa säädetään täytäntöönpanomenettelystä koskien tilanteita, kun määräyksen antava viranomainen pyytää apua täytäntöönpanoviranomaiselta palveluntarjoajan velvoitteiden täyttämiseksi. Esityksessä on tulkittu asetuksen mahdollistavan täytäntöönpanoviranomaistehtävien eriyttämisen kansallisesti eri viranomaisille. Tämän tulkinnan perusteella esityksessä ehdotetaan, että 8 artiklaan liittyen toimivaltainen täytäntöönpanoviranomainen olisi Helsingin käräjäoikeus (11 §) ja muutoin päävastuullinen toimivaltainen viranomainen Suomessa olisi poliisi (13 §). Näiden ratkaisujen osalta on otettava huomioon myös asetuksen johdanto-osan 61 kappale, jonka mukaan jos (8 artiklan) ilmoitus täytäntöönpanoviranomaiselle tai täytäntöönpano toteutetaan tämän asetuksen mukaisesti, täytäntöönpanovaltio voisi säätää kansallisessa lainsäädännössään, että eurooppalaisen esittämismääräyksen täytäntöönpano saattaa edellyttää jonkin täytäntöönpanovaltion tuomioistuimen osallistumista menettelyyn. Mainittu kappale vähintäänkin vahvistaa tulkinnan siitä, että täytäntöönpanoviranomaisen osalta asetus sisältää kansallista liikkumavaraa. Selvää siten lienee se, että asetuksen mukaisesti mahdollista on säätää useita eri täytäntöönpanoviranomaisia.

Lisäksi asetuksen 31 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaan jäsenvaltioiden on ilmoitettava komissiolle yksi tai useampi viranomainen, joka on toimivaltainen vastaanottamaan ilmoituksia

8 artiklan nojalla ja panemaan täytäntöön eurooppalaisia esittämismääräyksiä ja eurooppalaisia säilyttämismääräyksiä toisen jäsenvaltion lukuun 16 artiklan mukaisesti. Artiklan mukaisesti useampi toimivaltainen täytäntöönpanoviranomainen on siten mahdollista.

Esityksen valmistelussa on kuitenkin huomioitu myös mahdollisuus tulkita 3(17) artiklaa toisella tavalla ottaen huomioon 8, 10, 12, 16 ja 31 artiklan sääntely täytäntöönpanoviranomaisen tehtävien kannalta. Vaihtoehtoisen tulkinnan mukaisesti kansallisesti säädettävän täytäntöönpanoviranomaisen tulisi olla kansallisen aseman ja tehtävien kannalta sama viranomainen kaikissa asetuksen mukaisissa täytäntöönpanoa koskeissa tehtävissä. Tulkinnan mukaan mahdollista ei välttämättä olisi tehtävien eriyttäminen kansallisesti eri viranomaisille eli toimivaltaisen täytäntöönpanoviranomaisen tulisi olla sama sekä 8 artiklassa että 16 artiklassa. Esimerkiksi 16(10) artiklan mukaisesti määräyksen täytäntöönpanokelpoisuuden vahvistaneen täytäntöönpanoviranomaisen on määrättävä taloudellinen seuraamus 15 artiklan mukaisesti. Edellä todetusta huolimatta mahdollista edelleen olisi olla enemmän kuin yksi toimivaltainen täytäntöönpanoviranomainen. Toisaalta 16(10) artiklan voidaan katsoa viittaavaan myös yksinomaan 16 artiklan mukaisessa menettelyssä toimivaltaiseen viranomaiseen, koska siinä on kyse eri menettelystä kuin 8, 10 ja 12 artiklassa. Toisin sanoen mahdollista voisi olla esimerkiksi 8 artiklan mukaisten esittämismääräysten täytäntöönpanoviranomaistehtävien keskittäminen tietyille viranomaiselle, mutta muutoin täytäntöönpanoviranomaisen tehtävät voitaisiin kansallisesti jakaa muille viranomaisille. Toimivaltainen viranomainen voisi olla poliisi, syyttäjä tai tuomioistuin, koska asetus ei aseta nimenomaisia edellytyksiä täytäntöönpanoviranomaiselle.

Vaikka asetus sisältää täytäntöönpanoviranomaisten suhteen kansallista liikkumavaraa, liikkumavaran ala ei kuitenkaan ole täysin selvä siltä osin, kun kyse on mahdollisuudesta kansallisesti eriyttää täytäntöönpanoa koskevat tehtävät eri viranomaisille. Kansallinen liikkumavara on tarpeen muun ohella tarvittavan joustavuuden mahdollistamiseksi, minkä avulla voidaan ottaa huomioon jäsenvaltioiden kansallisten järjestelmien erilaisuus ja muut mahdolliset erityispiirteet. Asiaan liittyvän tulkinnanvaraisuuden vuoksi tarkoituksenmukaiseksi katsotaan esittää vaihtoehtoisia toteuttamistapoja pohjautuen edellä kuvattuun vaihtoehtoiseen tulkintaan. Seuraavaksi käydään läpi vaihtoehtoisia toteuttamistapoja (esitysjärjestys ei esitä vaihtoehtojen keskinäistä paremmuusjärjestystä).

4.1.4.1 Vaihtoehto A: tuomioistuin

Ensimmäisen vaihtoehtoisen toteuttamistavan mukaisesti asetuksen mukaisena toimivaltaisena täytäntöönpanoviranomaisena toimisi tuomioistuin. Tämä tarkoittaisi sekä 8 artiklan mukaisia eurooppalaisia esittämismääräyksiä, että muita asetuksen mukaisia täytäntöönpanoviranomaisen tehtäviä, kuten 16 artiklan täytäntöönpanomenettely. Tuomioistuin voisi olla toimivaltainen täytäntöönpanoviranomainen koskien kaikkia eurooppalaisia esittämismääräyksiä niiden kohteena olevasta tietoluokasta riippumatta, mukaan lukien eurooppalaiset säilyttämismääräykset. Mahdollista olisi kuitenkin keskittää 8 artiklan mukaiset ilmoitustilanteet yhdelle tuomioistuimelle.

Edellä mainitusti e-evidence-asetuksen mukainen täytäntöönpanoviranomaisrooli tehtävineen on Suomen järjestelmän kannalta toistaiseksi kansallisen lainsäädännön näkökulmasta vielä vieras ja uusi tuomioistuimen toimivallan näkökulmasta, erityisesti kun kyse olisi muista kuin 8 artiklan mukaisiin esittämismääräyksiin liittyvistä täytäntöönpanoviranomaistehtävistä. Lisäksi asetuksessa tarkoitettu tuomioistuimelle kaavailtu rooli poikkeaisi tuomioistuimen voimassa olevasta pakkokeinolakiin perustuvasta toimivallasta ottaen huomioon Suomessa voimassa oleva rajanveto täytäntöönpanovallan ja tuomiovallan välillä. Tuomioistuimen kannalta erityisen hankalaksi on myös arvioitu tuomioistuimen tehtävät toimivaltaisena

täytäntöönpanoviranomaisena suhteessa asetuksen 16(10) artiklan mukaiseen tehtävään määrätä 15 artiklan mukainen taloudellinen seuraamus.

Tuomioistuinta ei ole pidetty tarkoituksenmukaisena vaihtoehtona kaikkiin asetuksen mukaisiin täytäntöönpanoviranomaistehtäviin.

4.1.4.2 Vaihtoehto B: poliisi

Esityksessä ehdotetun mukaisesti poliisi toimisi Suomessa päävastuullisena täytäntöönpanoviranomaisena, lukuun ottamatta 8 artiklan mukaisia eurooppalaisia esittämismääräyksiä. Esityksen valmistelussa on myös arvioitu sitä, tulisiko poliisin toimia myös 8 artiklassa tarkoitettuna täytäntöönpanoviranomaisena. Poliisia on pidetty vartenotettavana vaihtoehtona. Esityksessä on kuitenkin pidetty perustellumpana, että 8 artiklan mukaisiin esittämismääräyksiin liittyvän täytäntöönpanovaltiossa tehtävän arvioinnin tekee tuomioistuin.

Sinänsä mahdollista olisi asetuksen johdanto-osan 61 kappaleen mukaisesti kansallisesti säätää täytäntöönpanoa koskevasta menettelystä niin, että poliisi toimisi 8 artiklan mukaisena täytäntöönpanoviranomaisena, minkä lisäksi säädettäisiin tuomioistuimen tai syyttäjän osallistumisesta 10 ja 12 artiklan mukaiseen menettelyyn kieltäytymisperusteiden arvioimiseksi. Tällaista menettelyä on pidetty mahdollisena vaihtoehtona. Ongelmalliseksi on kuitenkin katsottu erityisesti ne 8 artiklan mukaiset ilmoitustilanteet, joissa on kyse hätätilanteesta ja täytäntöönpanoviranomaisen tulee toimia viimeistään 96 tunnin kuluessa määräyksen vastaanottamisesta.

Poliisin täytäntöönpanoviranomaistehtävien laajentaminen kattamaan myös 8 artiklan mukaiset määräykset lisäisi poliisin työmäärää, joka muutenkin kasvaa entisestään asetuksen mukaisen menettelyn johdosta (ks. jakso 3.2. pääasiallisista vaikutuksista).

4.1.4.3 Vaihtoehto C: syyttäjä

Esityksessä ehdotetun mukaisesti syyttäjällä olisi rooli 16 artiklan mukaisessa täytäntöönpanomenettelyssä. Lisäksi esityksen valmistelussa on myös arvioitu sitä, voisiko syyttäviranomainen toimia 8 artiklassa tarkoitettuna täytäntöönpanoviranomaisena. Syyttäviranomaisen toimimista asetuksen mukaisena täytäntöönpanoviranomaisena on pidetty tarkoituksenmukaisena vaihtoehtona ja on katsottu, että täytäntöönpanoroolin säätäminen poliisin kanssa yhteistyötä jo vakiintuneesti tekevälle taholle toisi selkeyttä järjestelmään. Esimerkiksi Ruotsissa ehdotetaan syyttäjää toimimaan asetuksen mukaisena täytäntöönpanoviranomaisena (ks. jakso 4.3.2). Toisaalta vertailussa on otettava huomioon muun ohella se, että Ruotsissa syyttäviranomainen toimii pääasiallisena tutkinnanjohtaja, kun taas Suomen järjestelmässä tehtävä kuuluu pääsääntöisesti poliisille.

Syyttäjän toimimista asetuksen mukaisena täytäntöönpanoviranomaisena puoltaisi sen asema oikeusviranomaisena ja sen mahdollisuus toimia lyhyissäkin määräajoissa virka-ajan ulkopuolella päivystysjärjestelyin. Syyttäjällä ei kuitenkaan olisi samanlaista käytännön kokemusta ja osaamista kuin poliisilla sähköisten todisteiden hankkimisesta. Lisäksi poliisin tavoin syyttäjä ei olisi vastaavissa kansallisissa tapauksissa eikä asetuksen mukaisesti toimivaltainen antamaan tai vahvistamaan sellaisia eurooppalaisia esittämismääräyksiä, jotka koskevat liikenne- tai sisältötietoja.

Edellä mainitun lisäksi asetuksen mukaisen määräysten antamista koskevan sääntelyn ja esityksessä ehdotetun vuoksi syyttäjien työmäärä kasvaa merkittävästi asetuksen soveltamisen

alkamisesta. Esityksessä arvioidaan, että asetuksen soveltamisen alkamisesta syyttäjien vahvistettavaksi tulisi vuositasolla useita tuhansia pyyntöjä (arviolta noin 2000–5000 kappaletta). Vaikutus syyttäjien työmäärään on siten vuosittain merkittävä pelkästään jo määräysten antamista koskevan menettelyn vuoksi (ks. jakso 3.2.1). Täytäntöönpanoviranomaistehtävän siirtäminen kokonaan syyttäjille lisäisi tätä työmäärää entisestään.

Lisäksi mikäli syyttäjä toimisi asetuksen mukaisena täytäntöönpanoviranomaisena, esityksessä ehdotettua seuraamuskollegiota asetuksen 15 artiklan mukaisten seuraamusten määräämiseksi ei olisi mahdollista perustaa Poliisihallitukseen, vaan se tulisi todennäköisesti perustaa Syyttäjälaitoksen tai valtakunnansyyttäjän toimiston yhteyteen. Tältä osin taloudelliset vaikutukset olisivat todennäköisesti samat kuin on arvioitu aiheutuvan Poliisihallitukselle (ks. jaksot 3.2.1 ja 3.2.3.2).

4.1.5 Taloudellisten seuraamusten suuruus

E-evidence-asetuksen 15 artiklan mukaan taloudellisten seuraamusten on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia ja jäsenvaltioiden on varmistettava, että voidaan määrätä taloudellisia seuraamuksia, jotka ovat enintään kaksi prosenttia palveluntarjoajan edellisen tilikauden maailmanlaajuisesta vuotuisesta kokonaisliikevaihdesta. Esityksessä ehdotetaan, että seuraamusmaksun suuruus perustuu kokonaisarvioon ja seuraamusmaksun suuruutta arvioitaessa huomioon on otettava rikkomisen tai laiminlyönnin luonne, vakavuus, toistuvuus ja kesto aika, rikkomisen tai laiminlyönnin tahallisuus tai tuottamuksellisuus, palveluntarjoajan toiminnan laajuus ja luonne sekä palveluntarjoajan taloudelliset valmiudet (18 §:n 3 momentti).

Esityksessä ehdotetun mukaan oikeushenkilölle määrättävä seuraamusmaksu on vähintään 1 000 euroa ja enintään kaksi prosenttia palveluntarjoajan edellisen tilikauden maailmanlaajuisesta vuotuisesta kokonaisliikevaihdesta. Luonnolliselle henkilölle määrättävä seuraamusmaksu on vähintään 500 euroa ja enintään 10 000 euroa (18 §:n 2 momentti).

Asetuksen 15 artiklan sisältöä kuvaavissa perusteluissa on arvioitu asetuksen mukaisen seuraamusmaksun suuruuteen liittyviä perusteita. Perusteluissa mainitusti seuraamusmaksun suuruuteen liittyvässä kansallisessa toteuttamistavassa on käytetty asetuksen sallimaa kansallista liikkumavaraa. Asetuksessa edellytetään, että seuraamusmaksu voisi olla enintään kaksi prosenttia palveluntarjoajan edellisen tilikauden maailmanlaajuisesta vuotuisesta kokonaisliikevaihdesta. Artiklassa ei säädetä seuraamusmaksun tietyistä vähimmäismäärästä. Ks. myös säätämisyjärjestysperustelut jaksossa 11.4.

Edellä mainitusti esityksessä ehdotetaan, että seuraamusmaksu voi olla oikeushenkilölle enintään kaksi prosenttia palveluntarjoajan edellisen tilikauden maailmanlaajuisesta vuotuisesta kokonaisliikevaihdesta, mutta esityksessä ei kuitenkaan ehdoteta tiettyä euromääräistä enimmäismäärää, jota seuraamusmaksu ei voisi ylittää. Edellä 15 artiklan sisältöä kuvaavissa perusteluissa todetusti täysin selvää ei ole, edellyttääkö 15 artikla, että seuraamuksen enimmäismäärä olisi kaksi prosenttia asetuksen soveltamisalaan kuuluvan palveluntarjoajan edellisen tilikauden maailmanlaajuisesta vuotuisesta kokonaisliikevaihdesta vai voisiko se olla vähemmänkin (ks. myös säätämisyjärjestysperustelut jaksossa 11.4). Tältä osin valmistelussa on siten arvioitu myös vaihtoehtoisesti, voisiko seuraamusmaksun enimmäismäärä olla jokin tietty euromäärä, mutta tietyissä vakavimmissa velvoitteiden rikkomis- tai laiminlyöntitapauksissa se voisi olla enintään kaksi prosenttia palveluntarjoajan edellisen tilikauden maailmanlaajuisesta vuotuisesta kokonaisliikevaihdesta.

Edellä mainitun seuraamusmaksun enimmäismäärään tarkemman kansallisen sääntelyn puolesta puhuvana seikkana on valmistelussa pidetty esimerkiksi seuraamusmaksujen määräämiseen liittyvän yhtenäisen soveltamiskäytännön varmistamista. Tätä on pidetty merkityksellisenä 15 artiklan oikeasuhteisuusvaatimuksen kannalta. Esityksen valmistelussa on kuitenkin arvioitu, että asetuksen soveltamisalaan kuuluvien palveluntarjoajien laajuus ja toimijoiden taloudellisten valmiuksien erilaisuus sekä mahdollisten asetuksen palveluntarjoajille osoitettujen velvoitteiden rikkomis- tai laiminlyöntitilanteiden vakavuus edellyttää mahdollisimman joustavaa seuraamusmaksun enimmäismäärää koskevaa sääntelyä. Arvioidaan, että näin voitaisiin tarkoituksenmukaisimmalla tavalla varmistaa muun muassa 15 artiklan mukaiset seuraamuksiin liittyvät tehokkuus- ja varoittavuusvaatimukset.

Esityksen valmistelussa on lisäksi arvioitu, että esityksessä ehdotettu seuraamusmaksun liikevaihtoperusteinen enimmäismäärä mahdollistaisi parhaiten seuraamusmaksujen kokonaisarvioinnin, jotta pystyttäisiin tarkoituksenmukaisimmalla tavalla arvioida määrättävän seuraamusmaksun määrä suhteessa esityksessä ehdotettuihin kokonaisarvioinnissa huomioon otettaviin seikkoihin (18 §:n 3 momentti). Tämän on myös arvioitu riittävällä tavalla varmistavan seuraamusmaksun määrään liittyvän oikeasuhteisuusvaatimuksen.

4.2 E-evidence-direktiivi

4.2.1 Direktiivin täytäntöönpano sähköisen viestinnän palveluista annettuun lakiin

Esityksen valmistelussa arvioitiin eri tapoja, joilla direktiivi tulisi kansallisesti panna täytäntöön. Arvioitavana vaihtoehtoisena tapana oli säätää e-evidence-direktiivin kansallisesta täytäntöönpanosta sähköisen viestinnän palveluista annetussa laissa omana lukunaan.

Sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 1 luvun 1 §:n mukaan lain tavoitteena on muun muassa edistää sähköisen viestinnän palvelujen tarjontaa ja käyttöä sekä varmistaa, että viestintäverkkoja ja viestintäpalveluja on kohtuullisin ehdoin jokaisen saatavilla koko maassa sekä turvata sähköisen viestinnän luottamuksellisuuden ja yksityisyyden suojan toteutuminen. Lisäksi esimerkiksi SVPL:n 157 §:ssä säädetään nimettyjen teleyritysten velvollisuudesta säilyttää sähköisen viestinnän välitystietoja viranomaistarpeita varten.

SVPL sisältää sähköisiä viestintäpalveluita koskevaa sääntelyä ja siten koskee osin samoja palveluntarjoajia, joihin e-evidence-direktiivin mukaiset velvoitteetkin kohdistuvat. E-evidence-direktiivin (ja -asetuksen) mukaiset palveluntarjoajia koskevat määritelmät eroavat kuitenkin sähköisen viestinnän palvelulakiin sisältyvistä määritelmistä. Selvyyden vuoksi valmistelussa on pidetty perusteltuna, että direktiivi pantaisiin täytäntöön säätämällä erillinen laki nimettyjen toimipaikkojen nimeämistä ja laillisten edustajien nimittämistä koskevasta yhdenmukaistetuista säännöistä sähköisten todisteiden keräämiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä.

4.2.2 E-evidence-direktiivin 6 artiklan mukainen keskusviranomainen

Esityksen valmistelussa arvioitiin kansallisesti tarkoituksenmukaisia viranomaisia direktiivin 6 artiklan mukaiseksi keskusviranomaiseksi. Arvioinnissa kiinnitettiin huomiota direktiivin mukaiseen keskusviranomaistehtävään kansallisten lähtökohtien kannalta. Arvioinnissa myös kiinnitettiin huomiota e-evidence-asetuksen sääntelyyn sekä sen yhteyksistä direktiiviin erityisesti keskusviranomaistehtävien osalta.

E-evidence-direktiivin 6 artiklan mukaisesti jäsenvaltioiden keskusviranomaisten tehtävänä olisi koordinoida toimensa ja tehdä yhteistyötä keskenään ja tarvittaessa komission kanssa.

Tähän yhteistyöhön kuuluu asiaankuuluvien tietojen vaihto sekä keskinäinen avun antaminen direktiivin johdonmukaisen ja oikeasuhteisen soveltamisen varmistamiseksi.

Arvioinnissa on myös otettu huomioon e-evidence-asetuksen ja -direktiivin viranomaistehtävien jakautuminen kansallisesti eri viranomaisille. E-evidence-asetuksen ja -direktiivin tarkoituksenmukainen ja johdonmukainen soveltaminen ei edellytä – tai edes välttämättä mahdollista – sääntelyihin liittyvien viranomaistehtävien keskittämistä yhdelle kansalliselle viranomaiselle. Vaikka asetuksen ja direktiivin sääntelyt liittyvät toisiinsa, ja erityisesti direktiivin sääntely tukee muun ohella asetuksen sääntelyä, asetuksen sääntely esimerkiksi viranomaistehtävien osalta on täysin eri kuin direktiivissä. Asetuksessa vahvistetaan säännöt, joilla sähköisiä todisteita voidaan rajat ylittävästi määrätä esitettäväksi tai säilytettäväksi rikosoikeudellisissa menettelyissä. Viranomaistehtävien osalta kyse on Suomessa lainvalvonta- ja oikeusviranomaisille kuuluvista tehtävistä liittyen rikosten tutkintaan, syytetoimenpiteisiin, oikeudenkäyntiin ja rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoon. Näihin tehtäviin liittyvät kansalliset viranomaistehtävät kuuluvat lähes poikkeuksetta lainvalvonta- ja oikeusviranomaisten ydintehtäviin. Direktiivissä taas vahvistetaan säännöt koskien tiettyjen yksityisten palveluntarjoajien velvollisuuksia nimetyn toimipaikan tai laillisen edustajan suhteen. Viimeksi mainittuihin velvollisuuksien liittyvät viranomaisten lupa- ja valvontatehtävät eivät kuulu lainvalvonta- ja oikeusviranomaisten tehtäviin tai toimivaltaan.

Keskeiseksi arvioidaan, että direktiivin mukainen keskusviranomaisrooli olisi luonteva yleisesti digisääntelyä tuntevalle ja siitä vastuussa olevalle virastolle. Digiympäristöön liittyen EU-sääntely on laaja-alaista ja monimutkaista. Kokonaisuuden hahmottaminen ja asiantuntemus EU-sääntelyyn tältä osin on keskeistä. E-evidence-direktiivinkin osalta voi tulla eteen tulkintatilanteita siitä, kuuluuko esimerkiksi tietty palveluntarjoaja sääntelyn soveltamisalaan. Tältä osin arvioidaan, että suurin osa asiaan liittyvästä sääntelystä kuuluu liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalle, jonka vuoksi Liikenne- ja viestintävirasto pystyisi parhaiten arvioimaan esimerkiksi sitä, kuuluuko tietty yritys direktiivin soveltamisalaan vai ei. Samalla on kuitenkin huomattava, että direktiivin soveltamisala poikkeaa osin terminologisesti televiestintäsääntelystä ja muusta digitaalisia palveluita koskevasta sääntelystä. Lisäksi huomionarvoista on, että liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala seuraa yleisesti ja laaja-alaisesti asiaan kuuluvan toimialan kehitystä sekä markkinoita ja tulee todennäköisesti ensimmäisenä tietoiseksi uusista toimijoista. Olisi luontevaa, että kaikki toimialaa koskevat velvoitteet pystytään ohjaaman yhden luukun periaatteella eli esimerkiksi lupa- ja rekisteröintivelvoitteita koskevien menettelyiden yhteydessä tulisi varmistettua, että kaikki toimialaan liittyen säädetyt velvoitteet, myös e-evidence-direktiivin velvoitteet, on hoidettuna. Toisaalta on otettava huomioon myös se, että direktiivin soveltamisalaan kuulunee myös sellaisia toimijoita, joihin ei kohdistu erityisiä lupa- tai rekisteröintivelvoitteita.

Liikenne- ja viestintävirastosta annetun lain mukaan Liikenne- ja viestintävirasto on liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla toimiva keskushallinnon virasto, joka hoitaa liikenteen ja sähköisen viestinnän viranomaistehtäviä. Muun ohella Liikenne- ja viestintävirasto edistää tietoyhteiskunnan ja liikennejärjestelmän kehittymistä sekä toimivia ja turvallisia liikenne- ja viestintäyhteyksiä sekä -palveluita. Virasto toimii asiakaslähtöisesti ja monialaista asiantuntemusta hyödyntäen. Pääsääntöisesti Liikenne- ja viestintäviraston toimialueena on koko maa.

Liikenne- ja viestintävirastosta annetun lain 2 §:n mukaan viraston tehtäviin kuuluu muun muassa edistää viestinnän turvallisuutta, huolehtia sähköisen viestinnän sääntely-, lupa-, hyväksyntä-, rekisteri- ja valvontatehtävistä, hoitaa verkkotunnusten rekisteri- ja valvontatehtäviä sekä osallistua toimialansa kansainväliseen yhteistyöhön. Liikenne- ja

viestintäviraston tehtävään kuuluu siten monien eri toimintojen valvonta ja ohjaaminen sen toimialaan kuuluvien säännösten ja määräysten noudattamiseksi. Tähän toimialaan kuuluvat esimerkiksi teletoiminta ja muu viestinnän välittäminen sekä NIS-direktiivin mukaiset digitaaliset palvelut. Virasto on palveleva liikenteen ja viestinnän lupa-, rekisteri- ja valvontaviranomainen.

Liikenne- ja viestintävirastolle myös kuuluu muista EU-säädöksistä peräisin olevia koordinaatio- ja viranomaistehtäviä. Esimerkiksi verkon välityspalvelujen valvonnasta annetun lain mukaan Liikenne- ja viestintävirasto toimii digipalveluasetuksen 49 artiklassa tarkoitettuna digitaalisten palvelujen koordinaattorina. Virasto on myös artiklassa tarkoitettu valvonnasta vastaava toimivaltainen viranomainen.

Lisäksi datahallinta-asetuksesta seuraa Liikenne- ja viestintävirastolle ilmoitus- ja rekisteröintimenettelyjen valvontaan liittyviä tehtäviä. Edelleen esimerkiksi SVPL:n 344 a §:n mukaisesti Liikenne- ja viestintävirasto on toimivaltainen määrittämään seuraamusmaksun datanhallinta-asetuksen 10 artiklassa tarkoitetun datan välityspalvelun tarjoajalle. Tämän seuraamusmaksun suuruus on sama kuin nyt tässä esityksessä ehdotettava e-evidence-direktiivin 5 artiklan osalta.

Toisin kuin e-evidence-sääntelyn valvonnassa, sekä digipalveluasetuksen että datahallinta-asetuksen osalta Liikenne- ja viestintävirastolla on kuitenkin myös asetusten varsinaiseen substanssiin liittyviä valvontatehtäviä, ja datahallinta-asetuksen osalta ilmoitus- ja rekisteröintimenettelyjen valvonta on osa asetuksen mukaisten palveluiden laajempaa toiminnan valvontaa. Datahallinta-asetuksen osalta Liikenne- ja viestintävirasto on toimivaltainen viranomainen valvomaan esimerkiksi datanvälityspalveluiden ilmoittautumismenettelyä. Virasto seuraa ja valvoo sitä, että datan välityspalvelujen tarjoajat noudattavat kyseisen asetuksen vaatimuksia. Digipalveluasetuksen mukaisissa tehtävissä taas Liikenne- ja viestintävirasto toimii yhteyspisteenä kaikissa asetuksen soveltamiseen liittyvissä kysymyksissä. Liikenne- ja viestintävirasto valvoo muun muassa kaikkiin välityspalvelun tarjoajiin sovellettavia huolellisuusvelvollisuuksia kuten käyttöehtoihin liittyvien velvollisuuksien noudattamista sekä säilytyspalvelujen tarjoajiin sovellettavia velvollisuuksia, kuten menettelyjä laittomista sisällöistä ilmoittamiseksi ja sisällön rajoittamiseksi. Digipalveluasetuksen mukaisen koordinaattorin tehtävät eivät siis vertaudu e-evidence-direktiivin mukaisiin keskusviranomaisen tehtäviin. Siten molemmissa esimerkeissä ilmoittautumismenettely tai laillisen edustajan nimitysten vastaanottaminen liittyvät osaksi muuta saman säännöksen valvontaa. E-evidence-direktiivin osalta viranomaistehtävä olisi rajoittunut nimettyjen toimipaikkojen ja laillisten edustajien nimityksen valvontaan, kun taas asetuksesta seuraavaa varsinaista substanssisääntelyä valvoisivat toiset viranomaiset.

Edellä mainittuihin esimerkkeihin verrattuna e-evidence-direktiivistä seuraavat viranomaistehtävät eivät kuitenkaan samalla tavalla edellytä teknistä tai muuta erityisosaamista, joka välttämättä nimenomaisesti perustelisi keskusviranomaistehtävien osoittamista juuri Liikenne- ja viestintävirastolle.

On myöskin huomionarvoista, että e-evidence-kokonaisuuden pääasiallinen sisältö ja tavoite seuraavat pääosin e-evidence-asetuksesta. Asetuksen mukaiset viranomaistehtävät kuuluvat läheisesti rikostutkintaa suorittavien viranomaisten tehtäviin. Asetuksen mukaisessa toiminnassa on kyse suorasta rajat ylittävästä yhteydenpidosta EU:n jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten ja toisessa jäsenvaltiossa olevien yksityisten palveluntarjoajien välillä sähköisten todisteiden hankkimiseksi. Tältä osin asetuksen ei sinänsä voida katsoa olevan Liikenne- ja viestintäviraston kannalta merkityksellinen, sillä virasto ei tehtävissään voi esittää

eikä vastaanottaa asetuksen mukaisia määräyksiä, eikä sääntely palvele nimenomaisesti viraston tehtäviä.

Vaikka e-evidence-direktiivin mukainen keskusviranomaistehtävä ei sinänsä koske asetuksen mukaista rikosoikeudellisen menettelyn toimeenpanoa, se liittyy menettelyihin valvomalla, että kukin soveltamisalan piiriin kuuluva velvoitettu palveluntarjoaja hoitaa sille kuuluvan velvollisuuden nimetä toimipaikka tai tapauksen mukaan laillinen edustaja toimimaan toimivaltaisten viranomaisten antamien, todisteiden keräämistä rikosoikeudellisissa menettelyissä koskevien päätösten ja määräysten vastaanottajana niiden vastaanottamista, noudattamista ja täytäntöönpanoa varten. Asetuksen mukaisista täytäntöönpanoviranomaistehtävistä vastaisi esityksen ehdotuksen mukaan pääsääntöisesti poliisi. Toisin kuin muissa edellä mainituissa Liikenne- ja viestintäviraston viranomaistehtävissä, e-evidence-direktiivin mukaiset viranomaistehtävät olisivat sinänsä muusta sääntelypaketista irrallisia tehtäviä eivätkä osa laajempaa sääntelyn valvontaa. Direktiivin ja asetuksen valvonta jakautuisi näin eri viranomaisille.

Edellä mainittujen perusteiden vuoksi on arvioitu myös muita – pääosin sisäministeriön hallinnonalalle kuuluvia – kansallisia viranomaisia e-evidence-direktiivin keskusviranomaiseksi. Ottaen huomioon, että direktiivin soveltamisalaan kuuluu e-evidence-asetuksen lisäksi EIO-direktiivi ja MLA 2000-yleissopimus, rikostutkintoihin liittyvät pääasialliset viranomaistehtävät kuuluvat Suomessa esitutkintaviranomaisten tehtäviin. Tästä syystä on arvioitu esimerkiksi Poliisihallituksen tai Keskusrikospoliisin soveltuvuutta e-evidence-direktiivin mukaiseksi keskusviranomaiseksi.

Sisäministeriön alainen keskushallintoviranomainen on Poliisihallitus, joka muiden poliisiyksiköiden kuin suojelupoliisin osalta toimii poliisin yliohtona.

Esimerkiksi Keskusrikospoliisilla on koko maan kattavan toimivaltansa puitteissa keskeistä osaamista ja kokemusta, josta voisi olla hyötyä e-evidence-direktiivin mukaisen keskusviranomaisroolin tehtävien hoitamiseksi. Keskusrikospoliisilla myös olisi substanssitehtäviä ja vartenotettavaa tietoa e-evidence-asetuksen mukaisessa menettelyssä. Keskusrikospoliisi on kansainvälisen rikospoliisiyhteistyön keskus Suomessa. Keskusrikospoliisilla niin ikään olisi pääosin jo sekä kokemusta että toimivat yhteistyömekanismit asetuksen ja direktiivin soveltamisalaan kuuluvien kansallisten yksityisten palveluntarjoajien kanssa. Keskusrikospoliisilla on siten myös valvontatehtäviin tarpeellinen toimialan tuntemus, sillä Keskusrikospoliisilla on tehtävissään tarve olla yhteydessä ja esittää tietopyyntöjä e-evidence-direktiivin soveltamisalaan kuuluville yrityksille, myös e-evidence-sääntelyn nojalla. Keskusrikospoliisilla on merkittävä rooli keskinäisessä oikeusavussa. Lisäksi Keskusrikospoliisi toimii EU:n tiedonvaihto-direktiivin mukaisena keskitetyn tiedonvaihdon yhteyspisteenä (Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välisestä tietojenvaihdosta annettu laki 80/2024).

Viranomaistehtävien järjestämisen kustannusten ja palveluntarjoajien asioinnin helpottamiseksi on myös otettava huomioon tarkoituksenmukaisuus siltä kannalta, että e-evidence-direktiivistä ja -asetuksesta seuraavat tehtävät olisi keskitetty mahdollisimman rajoitetulle viranomaisten piirille. Esimerkiksi palveluntarjoajien näkökulmasta hankalaksi voi aiheutua tilanne, jossa e-evidence-asetuksesta ja -direktiivistä seuraavien velvoitteiden noudattamiseksi tulisi olla yhteydessä useisiin viranomaisiin. Lisäksi voidaan ottaa huomioon, että palveluntarjoajien on myös kansallisesti ilmoitettava viranomaisille yhteyspisteet ja sovittava toimintatavoista kansallisten tietopyyntöjen osalta. Tällöin sekä palveluntarjoajien että viranomaisten näkökulmasta olisi tehokkaampaa keskittää asiointi yhden luukun periaatteella, mikäli se olisi sääntelyn kokonaisuuden kannalta perusteltua. Toisaalta e-evidence-asetus ja -direktiivi

kuitenkin sääntelevät hyvin eri asiakokonaisuuksia, jonka vuoksi tehtävien keskittämistä ei katsota tarkoituksenmukaiseksi.

Direktiivin keskusviranomaistehtävät eivät kuitenkaan ongelmitta sovi Poliisihallitukselle tai Keskusrikospoliisille. Direktiivin keskusviranomaistehtävät arvioidaan kuuluvan olennaisemmin liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalle, jossa muutenkin Liikenne- ja viestintävirastolla on keskeinen rooli EU-digisääntelyn valvonnassa ja kansallisena keskuspuolesta toimimisena. Liikenne- ja viestintävirastosta annetun lain mukaan viraston tehtävänä on edistää tietoyhteiskunnan ja liikennejärjestelmän kehittymistä sekä toimivia ja turvallisia liikenne- ja viestintäyhteyksiä sekä -palveluita. Liikenne- ja viestintäviraston tehtävistä säädetään pääosin kyseisessä laissa, liikenteen palveluista annetussa laissa (320/2017) sekä sähköisen viestinnän palveluista annetussa laissa. Viraston erityisistä tehtävistä viestintäsektorilla säädetään SVPL:n 304 §:ssä. Mainitussa pykälässä virastolle on jo säädetty useita tehtäviä mukaan lukien EU-säädösten valvontaa.

Poliisin hallinnosta annetun lain (110/1992) 9 §:ssä luetellaan Keskusrikospoliisin perustehtävät. Niitä on täydennetty poliisin hallinnosta annetussa asetuksessa (7 §). Poliisin hallinnosta annetun lain 9 §:n mukaan Keskusrikospoliisin tehtävänä on: 1) torjua kansainvälistä, järjestäytyntä, ammattimaista, taloudellista ja muuta vakavaa rikollisuutta; 2) suorittaa tutkintaa; 3) tuottaa asiantuntijapalveluita; 4) kehittää rikostorjuntaa ja rikostutkimusmenetelmiä; 5) toteuttaa todistajansuojeluohjelmaa.

Poliisin hallinnosta annetun asetuksen 7 §:n mukaan Keskusrikospoliisin tulee poliisin hallinnosta annetussa laissa säädetyn tehtävän toteuttamiseksi erityisesti: 1) seurata rikollisuutta; 2) suorittaa tai hankkia esitutkinta-, syyttäjä- tai oikeusviranomaisen pyytämät rikostekniset tutkimukset sekä sellaiset muut rikostekniset tutkimukset, joita poliisi ja muut viranomaiset tarvitsevat poliisitutkinnan, laissa säädetyn valvontatehtävän tai onnettomuustutkinnan suorittamiseksi; 3) hoitaa kansainvälisessä rikospoliisitoiminnassa kansalliselle keskukselle kuuluvat tehtävät ja muut virastolle määrätyt kansainväliset tehtävät; sekä 4) hankkia ja ylläpitää rikosteknisten tutkimusten suorittamiseksi tarvittavia vertailunäytekokoelmia.

Keskusrikospoliisille lainsäädännössä määritellyt tehtävät liittyvät rikostutkintaan, eikä niillä ole yhteyttä sisämarkkinoiden toimivuuteen. Lisäksi on syytä kiinnittää erityistä huomiota Petteri Orpon hallituksen ohjelmaan (Vahva ja välittävä Suomi, 20.6.2024), jonka mukaan ”[s]elvitetään ja vähennetään hallinnollisia menettelykäytäntöjä ja muuta poliisin byrokratiaa oikeusturvaa vaarantamatta. Rikosprosessin viimesijaisuus varmistetaan. Selvitetään ja siirretään pois poliisilta sellaiset poliisin tehtävät tai tehtäväalueet, joiden ei ole tarpeen kuulua poliisille”. Edellä mainittujen perusteiden vuoksi esityksen valmistelussa on arvioitu perustelluksi, että Liikenne- ja viestintävirasto toimisi direktiivin mukaisena keskusviranomaisena.

4.2.3 Seuraamusmaksu

E-evidence-direktiivin 5 artiklan mukaisia seuraamuksia ja määrää on arvioitu edellä 2.2 jaksossa. Esityksen valmistelussa on kiinnitetty huomiota siihen, että datahallinta-asetuksen yhteydessä seuraamusmaksujen suuruuden vaihtelevuutta sääntely-yhteyden mukaan on arvioitu hallituksen esityksessä laeiksi sähköisen viestinnän palveluista annetun lain ja sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta (HE 50/2023 vp, s. 27–29).

Edellä mainitussa esityksessä tehdyssä arvioinnissa on otettu huomioon sekä yksinomaan kansalliseen harkintaan perustuva lainsäädäntö että muista EU-säädöksistä peräisin oleva muu

digitaalisia palveluita ja tiedon hyödyntämistä koskeva sääntely. Koska tässä esityksessä ehdotetaan e-evidence-direktiivin 5 artiklan osalta seuraamuksen määräävän viranomaisen ja seuraamuksen suuruuden osalta vastaavanlaista sääntelyä kuin SVPL:n 334 a §:ssä, tarkoituksenmukaisena pidetään viitata tässä yhteydessä edellä mainitussa hallituksen esityksessä tehtyyn arvioon.

4.3 Muiden jäsenvaltioiden suunnittelemat tai toteuttamat keinot

4.3.1 Yleistä

Muiden jäsenvaltioiden suunnitelmista on lähtökohtaisesti saatavilla vasta alustavaa tietoa. Ruotsin osalta nimetyn erityisen selvittäjän laatima selvitys julkaistiin 20.12.2024 (SOU 2024:85, Effektivare gränsöverskridande inhämtning av elektroniska bevis, SOU 2024:85, jäljempänä selvitys).

4.3.2 Ruotsi

4.3.2.1 E-evidence-asetus

Selvityksen mukaan tarvetta ei ole asetusta täydentävälle kansalliselle lainsäädännölle koskien asetuksen soveltamisalan piiriin kuuluvia palveluntarjoajia. Myöskään sähköistä viestintää koskevan lain (2022:482) säilytys- ja sopeutumisvelvollisuutta koskevia säännöksiä ei selvityksen mukaan ole tarpeen muuttaa. Selvityksen mukaan sähköisen todistusaineiston esittämistä ja säilyttämistä koskeva oikeusperusta seuraa suoraan asetuksesta. Asetus on suoraan sovellettava ja jäsenvaltioita sitova. Lisäksi palveluntarjoajien ja nimettyjen toimipaikkojen sekä laillisten edustajien on noudatettava niille suoraan asetuksesta johdettuja velvoitteita ilman, että Ruotsin lainsäädännössä tarvittaisiin näiltä osin asetusta täydentäviä säännöksiä.

Edelleen selvityksen mukaan kansalliset toimivaltaiset viranomaiset eivät myöskään tarvitse täydentävää kansallista sääntelyä voidakseen antaa eurooppalaisen esittämismääräyksen kaikkien asetuksen kattamien tietoluokkien osalta. Selvityksen mukaan Ruotsin asiaan liittyvä toimivaltuussääntely periaatteessa soveltuu sellaisenaan. Selvityksessä kuitenkin todetaan, että liikenne- ja sisältötietojen osalta Ruotsin oikeudenkäymiskaaren (1942/740) 27 luvun tiettyjen pykälien mukaiset perusterikokset eroavat jossain määrin asetuksen 5 artiklan mukaisista edellytyksistä eurooppalaisen esittämismääräyksen antamiseksi. Selvityksessä on kuitenkin katsottu, että tarpeen ei olisi muuttaa kansallista toimivaltuussääntelyä vastaamaan asetuksen edellytyksiä tai muuten nostaa asiaan liittyvien kansallisten rangaistussäännösten seuraamuksien rangaistustasoa. Tarvetta ei ole myöskään muuttaa lakia salaisista pakkokeinoista vapaudenmenetyksen käsittävien seuraamusten täytäntöönpanemiseksi (2024:326).

Selvityksen mukaan myöskään minkäänlaisia muutoksia tai lisäyksiä kansalliseen lainsäädäntöön ei tarvita koskien eurooppalaisen säilyttämismääräyksen antamista rikoksen selvittämiseksi. Muutoksia kuitenkin ehdotetaan kansalliseen sääntelyyn siltä osin, että mahdollista olisi antaa tallennetun datan säilyttämismääräys sellaisen henkilön tavoittamiseksi, joka on tuomittu vankeusrangaistukseen, laitoshoitoon tai oikeuspsykiatriseen hoitoon ottaen kuitenkin huomioon asetuksen asiaa koskeva sääntely.

Selvityksessä ehdotetaan, että syyttäväviranomaiset olisivat toimivaltaisia antamaan eurooppalaisia esittämismääräyksiä. Myös poliisiviranomaiset, suojelupoliisi (SÄPO) ja Tulli tai muu toimivaltainen viranomainen olisivat toimivaltaisia päättämään

eurooppalaisen esittämismääräyksen antamisesta koskien tilaajatietoja ja muita käyttäjätietoja sekä eurooppalaisen säilyttämismääräyksen antamisesta. Nämä määräykset edellyttävät asetuksen mukaisesti syyttäjän vahvistuksen. Esittämismääräykset koskien liikenne- ja sisältötietoja vahvistaisi tuomioistuin. Tuomioistuinmenettelyyn soveltuisi asiaan liittyvät Ruotsin oikeudenkäymiskaaren säännökset.

Selvityksessä ehdotetun mukaisesti syyttäväviranomainen toimisi Ruotsissa asetuksen mukaisena täytäntöönpanoviranomaisena. Asetuksen 17 artiklan mukaiseen uudelleentarkastelumenettelyyn liittyen Tukholman käräjäoikeus olisi keskitetysti toimivaltainen tuomioistuin. Ehdotuksen mukaan asiaan liittyvässä tuomioistuinmenettelyssä soveltuisivat sitä koskevat kansalliset säännökset sisältäen myös muutoksenhakuoikeuden käräjäoikeuden päätökseen.

Selvityksen mukaan tarvetta ei ole erikseen nimittää asetuksen 4(6) artiklan mukaista hallinnollista keskusviranomaisesta.

4.3.2.2 E-evidence-direktiivi

Selvityksessä ehdotetaan, että Ruotsiin sijoittautuneen palveluntarjoajan tulisi nimetä Ruotsiin nimetty toimipaikka direktiivin mukaisesti. Velvollisuutta ei olisi, mikäli palveluntarjoajalla olisi nimetty toimipaikka muussa EU:n jäsenvaltiossa, jossa se myös tarjoaa palveluitaan tai jos palveluntarjoaja on sijoittautunut ainoastaan Ruotsiin ja tarjoaa palveluitaan vain Ruotsin alueella.

Palveluntarjoajan, joka ei ole sijoittautunut mihinkään EU:n jäsenvaltioon, mutta tarjoaa palveluitaan Ruotsissa, tulisi nimittää Ruotsissa asuva laillinen edustaja direktiivin mukaisesti. Velvollisuutta ei olisi, mikäli palveluntarjoaja olisi nimittänyt laillisen edustajan johonkin muuhun jäsenvaltioon, jossa se tarjoaa palveluitaan.

Selvityksessä ehdotetun mukaan velvollisuus nimetä toimipaikka tai nimittää laillinen edustaja seuraa direktiivin täytäntöönpanolaista. Laista myös seuraisi velvollisuus palveluntarjoajille antaa toimipaikoilleen tai laillisille edustajilleen tarvittavat resurssit ja valtuudet.

Selvityksessä ehdotetaan, että direktiivin 6 artiklan mukaisena keskusviranomaisena toimisi Ruotsin posti- ja televiestintäviranomainen (Post- och telestyrelsen). Keskusviranomaisen tehtävänä olisi varmistaa, että palveluntarjoajat nimeävät nimetyn toimipaikan tai nimittävät laillisen edustajan ja että niille on annettu riittävät resurssit ja valtuudet. Tätä varten keskusviranomaisella olisi tiedonsaantioikeus asiakirjoihin ja dataan sekä oikeus päästä tiloihin ja pyytää tätä varten Ruotsin ulosottoviranomaiselta apua direktiivin 3 artiklan täytäntöönpanoa koskevien säännösten noudattamisen valvomiseksi. Asiakirjojen ja tietojen antamismääräyksen yhteydessä tulisi olla mahdollista määrätä uhkasakko.

4.3.2.3 Seuraamukset

Selvityksessä ehdotetaan, että asetuksen osalta toimivaltainen täytäntöönpanoviranomainen eli syyttäväviranomainen olisi toimivaltainen määräämään seuraamuksen 15 artiklan mukaisesti. Palveluntarjoaja on yhteisvastuussa seuraamuksen maksamisesta yhdessä Ruotsissa sijaitsevan nimetyn toimipaikan tai laillisen edustajan kanssa.

Direktiivin mukainen keskusviranomainen voisi määrätä uhkasakon tai rahallisen seuraamuksen, jos palveluntarjoaja rikkoisi direktiivin täytäntöönpanosäännöksiä. Sekä asetuksen velvoitteiden että direktiivin täytäntöönpanosäännösten rikkomistilanteiden osalta

rahallisen seuraamuksen vähimmäismäärä olisi 10 000 kruunua ja enimmäismäärä olisi kaksi prosenttia palveluntarjoajan edellisen tilikauden maailmanlaajuisesta vuotuisesta kokonaisliikevaihdosta. Seuraamuksen suuruuden arvioinnissa tulisi kiinnittää erityistä huomiota seuraaviin seikkoihin: tahallisuus ja tuottamuksellisuus, aiheutunut vahinko, rikkomuksen laatu, vakavuus ja kesto, aiemmat mahdolliset vastaavat rikkomukset sekä palveluntarjoajan taloudellinen asema. Seuraamusta voitaisiin alentaa tai se voitaisiin jättää määräämättä, jos rikkomus olisi perusteltu tai jos sen määrääminen olosuhteet huomioon ottaen olisi kohtuutonta.

4.4 Muu asiaan liittyvä kansainvälinen sääntely

4.4.1 Budapestin sopimuksen toinen lisäpöytäkirja

Tietoverkkorikollisuutta koskeva Euroopan neuvoston yleissopimus (ns. Budapestin sopimus; SopS 59-60/2007) on merkittävin ja sopimuspuolten lukumäärän perusteella kattavin tietoverkkorikollisuutta ja rajat ylittävää yhteistyötä sähköisten todistusaineiston hankkimisessa koskeva kansainvälinen yleissopimus. Sopimus sisältää määräyksiä kriminalisointivelvoitteista, rikosprosessista, tutkintakeinoista, lainkäyttövallasta ja kansainvälisestä yhteistyöstä. Koska teknologinen kehitys on muuttanut rikollisuuden muotoja ja vaikuttanut merkittävästi sen selvittämismahdollisuuksiin, sopimukseen alettiin syyskuusta 2017 valmistella toista lisäpöytäkirjaa yhteistyön ja sähköisen todistusaineiston luovuttamisen tehostamiseksi.

Euroopan neuvoston ministerikomitea hyväksyi 17.11.2021 tietoverkkorikollisuutta koskevan yleissopimuksen toisen lisäpöytäkirjan, joka koskee yhteistyön tiivistämistä ja sähköisten todisteiden luovuttamista. Lisäpöytäkirjan allekirjoittaminen avattiin 12.5.2022 Štrasbourgissa järjestettävässä kansainvälisessä konferenssissa, jolloin myös Suomi allekirjoitti lisäpöytäkirjan.

Euroopan unioni ei voi liittyä Budapestin sopimukseen eikä myöskään toiseen lisäpöytäkirjaan, koska niihin voivat liittyä vain valtiot. Euroopan unionin neuvoston päätös jäsenvaltioiden valtuuttamisesta allekirjoittamaan Euroopan unionin edun mukaisesti tietoverkkorikollisuutta koskevan yleissopimuksen toinen lisäpöytäkirja hyväksyttiin 5.4.2022. Euroopan unionin neuvoston päätös jäsenvaltioiden valtuuttamisesta ratifioimaan Euroopan unionin edun mukaisesti tietoverkkorikollisuutta koskevan yleissopimuksen toinen lisäpöytäkirja hyväksyttiin 14.2.2023.

Toisessa lisäpöytäkirjan 8–10 artiklassa tehostetaan jo olemassa olevia yleensä viranomaisten välillä tapahtuvan kansainvälisen oikeudellisen yhteistyön muotoja, mutta sen lisäksi 6–8 artiklassa luodaan uudenlaisia menettelytapoja rajat ylittävään tietojen hankintaan rikosasioissa verkkotunnuspalveluiden rekisteröinti- ja tilaajatietojen hankkimiseksi. Nämä koskevat erityisesti suoraa yhteydenpitoa toisessa valtiossa olevan palveluntarjoajan kanssa. Tehostetun yhteistyön vastapainoksi lisäpöytäkirjassa kiinnitetään huomiota perus- ja ihmisoikeuksien suojaan, mukaan lukien henkilötietojen suoja. Tavoitteena on vahvistaa kansainvälisellä tasolla yhteiset säännöt tietoverkkorikollisuutta koskevan yhteistyön tiivistämiseksi ja sähköisessä muodossa olevien todisteiden keräämiseksi rikostutkintaa tai rikosoikeudellista menettelyä varten. Taustalla on tarve lisätä ja tehostaa valtioiden välistä ja yksityisen sektorin kanssa tehtävää yhteistyötä sekä lisätä selkeyttä ja oikeusvarmuutta erityisesti palveluntarjoajien kannalta.

Komission mandaattia osallistua lisäpöytäkirjaneuvotteluihin koskeva E-kirje on toimitettu eduskunnalle 18.3.2019 (E 131/2018 vp). Valtioneuvoston kirjelmä U 77/2021 vp komission ehdotuksista tietoverkkorikollisuutta koskevan yleissopimuksen toisen lisäpöytäkirjan

allekirjoittamista ja ratifioimista koskeviksi neuvoston päätöksiksi on toimitettu eduskunnalle 20.1.2022.

Lisäpöytäkirja sisältää kansainvälistä oikeudellista yhteistyötä rikosasioissa koskevaa sääntelyä, joka Suomessa kuuluu lainsäädännön alaan ja edellyttää mahdollisesti lainsäädäntömuutoksia. Mahdollisten lainsäädäntötarpeiden arvioimista ei ole katsottu mahdolliseksi tehtäväksi e-evidence-kokonaisuutta koskevan arviointityön yhteydessä. Lisäksi e-evidence-työryhmän asettamispäätöksen (VN/24284/2023-OM-9) mukaiseen tehtävään ei kuulunut toisen lisäpöytäkirjan mahdollisten kansallisten lainsäädäntömuutosten arviointi.

4.4.2 EU-US-sopimusneuvottelut rajat ylittävästä pääsystä sähköiseen todistusaineistoon

Komissio antoi 5.2.2019 suositukset (ehdotukset) neuvoston päätöksiksi luvan antamisesta komissiolle aloittaa neuvottelut sopimuksen tekemiseksi Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen välillä oikeudelliseen yhteistyöhön rikosasioissa liittyvästä rajat ylittävästä pääsystä sähköiseen todistusaineistoon (jäljempänä *neuvottelut*). Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto hyväksyi kesäkuussa 2019 neuvoston päätöksen neuvotteluiden aloittamiseksi.

Neuvoston hyväksymän päätöksen mukaisesti komissio toimii EU:n neuvottelijana. Neuvoston hyväksymä päätös (jäljempänä *neuvottelumandaatti*) sisältää komission neuvottelumandaatin, jonka liitteenä on tarkemmat neuvotteluohjeet. Neuvotteluita on neuvoston hyväksymän päätöksen mukaisesti valmisteltu ja seurattu neuvoston rikosasiayhteistyöryhmässä (COPEN). Neuvottelumandaattia koskeva E-kirje on toimitettu eduskunnalle 18.3.2019 (E 131/2018 vp). Sopimusluonnosta koskeva U-kirjelmä on toimitettu eduskunnalle 24.10.2024 (U 40/2024 vp) ja U-jatkokirje 25.10.2024 (UJ 22/2024 vp). EU:n ja Yhdysvaltojen välisen sopimuksen lopulliselle hyväksymiselle tarvitaan Euroopan parlamentin hyväksyntä.

Neuvotteluiden tavoitteena on EU:n ja Yhdysvaltojen välinen sopimus oikeudelliseen yhteistyöhön rikosasioissa liittyvästä rajat ylittävästä pääsystä sähköiseen todistusaineistoon. Tavoitteena on, että neuvoteltava sopimus mahdollistaisi pääosin suoran vastavuoroisen yhteydenpidon osapuolien toimivaltaisten viranomaisten ja yksityisten palveluntarjoajien välillä sähköisten todistusaineiston hankkimiseksi rajat ylittävästi.

Tarkoituksena on, että neuvoteltavana oleva sopimus sisältäisi määräyksiä muun muassa toimivaltaisista tahoista ja viranomaisista, sopimuksen tarkoituksesta ja soveltamisalasta, tietosuojaan liittyvistä suojatakeista, määräysten antamisesta, tietojen luovuttamisesta sekä yleisesti tietojen hankkimiseen liittyvästä menettelystä osapuolten toimivaltaisten viranomaisten ja yksityisten palveluntarjoajien osalta. Sopimus koskisi pääasiassa ainoastaan tallennettua sisältötietoa. EU:n tavoitteena on pyrkiä saavuttamaan EU-sääntelyn kanssa tarpeellisilta osin yhteensopiva sopimus (erityisesti ottaen huomioon e-evidence-asetuksen vastaavanlainen sääntely), jossa otettaisiin huomioon EU-sääntelyssä vahvistettu tietosuoja- ja muu perusoikeussääntelyn taso.

5 Lausuntopalaute

Työryhmämietintö (Oikeusministeriön julkaisuja, mietintöjä ja lausuntoja 2025:9) oli lausuntomenettelyssä 31.3.2025 – 13.5.2025. Lausuntoja pyydettiin kaikkiaan 48 taholta. Oikeusministeriö pyysi, että lausunnoissa kiinnitettäisiin erityistä huomioita mietinnössä ehdotettuihin uusiin viranomaistehtäviin. Lausuntoja saapui yhteensä 22. Lausunnonantajina olivat FiCom ry, Finnish Information Security Cluster (FISC) – Kyberala ry ja Teknologiateollisuus ry (yhteinen lausunto), Eduskunnan oikeusasiamies, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Helsingin hallinto-oikeus, Helsingin käräjäoikeus, Keskusrikospoliisi, korkein

oikeus, liikenne- ja viestintäministeriö, Liikenne- ja viestintävirasto (Traficom), oikeuskansleri, Oikeusrekisterikeskus, Rajavartiolaitos, Tulli, Tuomioistuinvirasto, sisäministeriö, Suomen Asianajat, Suomen Syyttäjäyhdistys ry, Suomen tuomariliitto – Finlnads domareförbund ry, Syyttäjälaitos, ulkoministeriö ja valtiovarainministeriö. Lausuntojen yhteenvedo on julkaistu oikeusministeriön julkaisusarjassa ([Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2025:52](#)).

Lausunnonantajat pitivät mietinnössä tehtyjä ehdotuksia pääosin kannatettavina. Myös esityksen tavoitteiden katsottiin olevan hyväksyttävissä ja perusteltuja. Lisäksi kokonaisuuden haasteellisuus sekä sääntelyn tarve tunnistettiin lausunnoissa.

Asiaan kantaa ottaneet lausunnonantajat pitivät pääosin perusteltuna myös mietinnössä esitettyjä viranomaisrooleja koskevia ratkaisuja. Vain Liikenne- ja viestintävirasto (Traficom) ja liikenne- ja viestintäministeriö eivät tukeneet työryhmän ehdotusta, jonka mukaisesti Traficom nimettäisiin 6 artiklan mukaiseksi toimivaltaiseksi viranomaiseksi. Lausunnonantajista esimerkiksi FISC, Kyberala ry, Elinkeinoelämän keskusliitto (EK) ja Ficom ry eivät kuitenkaan vastustaneet ehdotusta, että Liikenne- ja viestintävirasto nimettäisiin direktiivin keskusviranomaiseksi. EK lausunnossaan tältä osin kannatti esitystä. Jatkovalmistelussa tehdyn arvion perusteella ei pidetty perusteltuna esityksen muuttamista tältä osin.

Eduskunnan oikeusasiamiehen ja Oikeuskanslerin lausunnossa painotettiin, että hallituksen esityksessä tulee selkeästi kuvata missä määrin kansallista liikkumavaraa on ja miten sitä ehdotetaan käytettäväksi. Oikeuskansleri myös ehdotti esitystä täydennettäväksi e-evidence-asetuksen mukaista prosessia kuvaavalla kaaviolla tai taulukolla, jotka osaltaan voisivat selkeyttää myös kansallisen liikkumavaran sekä menettelyiden ymmärrettävyyttä. Jatkovalmistelussa esitystä on täydennetty menettelyitä kuvaavilla kaavioilla.

Oikeuskanslerin lausunnon mukaan esitykseen sisältyvän 1.lakiehdotuksen 7 ja 11 §:n muutoksenhakukieltojen perustelut jäävät suhdetta perustuslakiin ja säätämisjärjestystä koskevassa luvussa osin täsmentymättömiksi. Myös näitä on tarkasteltu jatkovalmistelussa uudelleen ja perusteluita osin täsmennetty.

Eduskunnan oikeusasiamiehen ja Oikeuskanslerin lausuntojen johdosta esityksen säätämisjärjestysperusteluita on täydennetty ylimpien laillisuusvalvojen tehtäviä sekä palveluntarjoajien asemaa perustuslain 124 §:n näkökulmasta koskevilla kirjauksilla. Lisäksi 1. lakiehdotuksen 1 §:n 2 momentin säännöskohtaisia perusteluita on muutettu eduskunnan oikeusasiamiehen lausunnon johdosta koskien valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen asemaa erityissyyttäjinä.

Lisäksi osa lausunnonantajista on pitänyt asetuksen nojalla oikeushenkilölle määrättävän seuraamusmaksun ehdotettua 10 000 euron alarajaa liian korkeana verrattuna muuhun kansalliseen ja kansainväliseen sääntelyyn. Jatkovalmistelussa laskettiin seuraamusmaksun alarajaa 1 000 euroon.

Oikeuskanslerin, eduskunnan oikeusasiamiehen, Helsingin kärjäoikeuden sekä syyttäjälaitoksen lausunnoissa esitettiin huomioita asetusta täydentävän lain pykälien ja erityisesti käyttäjälle ilmoittamista koskevien 5 ja 6 §:ien selventämisestä. Pykälää on näiltä osin esityksen jatkovalmistelussa selvennetty. Oikeusrekisterikeskuksen lausunnon johdosta ehdotettuihin lakeihin sekä säännöskohtaisiin perusteluihin on lisäksi tehty täsmennyksiä, jotka johtuivat muun muassa sakon täytäntöönpanoa koskevan lain uudistamisesta. Oikeuskanslerin

ja liikenne- ja viestintäministeriön lausuntojen johdosta ehdotettuja lakeja on lisäksi täsmennetty sen osalta, ettei seuraamusmaksua voida määrätä viranomaisille.

Keskusrikospoliisi lausui, että vahvistamismenettelyn ja esittämismääräyksen antamisen suhdetta sekä vastuita päätöksenteon osalta kuvattaisiin esityksessä tarkemmin. Keskusrikospoliisi esitti lausunnossaan myös, että lain tehokkaan soveltamisen kannalta perusteluissa voitaisiin enemmän kuvata millaisissa olosuhteissa seuraamusmaksun määrääminen tyypillisesti voi tulla harkittavaksi. Esitys perustuu näiltä osin kuitenkin suoraan sovellettavaan asetukseen, joten näiden seikkojen selventäminen on viime kädessä jätettävä myöhemmän käytännön varaan.

Ulkoministeriön lausunnon johdosta jatkovalmistelussa e-evidence-asetuksen 12 artiklan 5 kohtaa koskevaa kirjausta jaksossa 2. EU-säädöksen tavoitteet, nykytila ja sen arviointi täydennettiin lisäämällä siihen maininta siitä, että artiklassa tarkoitettu koskemattomuudesta tai erioikeuksista luopumista koskevasta pyynnöstä toiselle valtiolle tai kansainväliselle järjestölle tulee tarvittaessa konsultoida ulkoministeriötä.

Useat lausunnonantajat kiinnittivät huomiota siihen, että e-evidence-sääntelyn toimeenpano aiheuttaa merkittäviä resurssivaikutuksia eri viranomaisille ja näitä voidaan tässä vaiheessa arvioida vain alustavasti. Lausunnonantajat ovatkin korostaneet resursseista huolehtimisen tärkeyttä. Useissa lausunnoissa on myös pyydetty tarkistamaan työryhmämietintöön sisältynyttä taloudellisten vaikutusten arviointia. Jatkovalmistelussa ei kuitenkaan ole muutettu alkuperäistä taloudellisia vaikutuksia koskevaa arviointia (pl. muutos liikenne- ja viestintäviraston vuosikulun määrän osalta), sillä lausunnoissakin tunnistetulla tavalla näitä vaikutuksia voidaan ennen täytäntöönpanon alkamista arvioida vain alustavasti. Esityksen suhdetta talousarvioon koskevaa jaksoa on jatkovalmistelussa täydennetty viimeisimmällä linjauksella siitä, että virastojen tulee seurata täytäntöönpanon kustannuksia ja toteumia ja jos täytäntöönpanonvaikutukset ovat merkittävästi arvioitua suurempia voidaan tilannetta tarkastella myöhemmissä talousarvioissa.

Lisäksi osa lausunnonantajista on painottanut koulutuksen tarvetta sekä teknisten tietojärjestelmien toimivuuden varmistamista siten, että järjestelmät ovat käytettävissä täydessä laajuudessa sääntelyn voimaantulohetkellä.

6 Säännöskohtaiset perustelut

6.1 Laki eurooppalaisista esittämismääräyksistä ja eurooppalaisista säilyttämismääräyksistä sähköisten todisteiden hankkimiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä

1 §. *Eurooppalaisen esittämismääräyksen antamiseen toimivaltaiset viranomaiset.* Pykälässä säädettäisiin siitä, mitkä viranomaiset Suomessa olisivat toimivaltaisia antamaan asetuksen 4 artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitetun eurooppalaisen esittämismääräyksen.

Pykälän *1 momentin* mukaan asetuksen 4 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaisesti eurooppalaisen esittämismääräyksen voisi antaa pidättämiseen oikeutettu virkamies, jolla on tutkinnanjohtajan toimivaltuudet poliisissa, Tullissa tai Rajavartiolaitoksessa. Eurooppalaisen esittämismääräyksen vahvistaisi tällöin syyttäjä. Tarvittaessa myös tuomioistuimien voisi vahvistaa määräyksen. Momentin mukaiset esittämismääräykset koskisivat tilaajatietoa tai asetuksen 3 artiklan 10 alakohdassa määriteltyä yksinomaan käyttäjän tunnistamiseksi pyydettyä tietoa.

Asetuksen 4 artiklan 1 kohdan b alakohdassa edellytetyn mukaisesti momentissa tarkoitetuissa tilanteissa edellytettäisiin, että esittämismääräyksen vahvistaa syyttäjä. Vahvistamismenettely

on asetuksesta suoraan seuraava edellytys. Esittämismääräyksen antaminen ja vahvistaminen tulisi järjestää mahdollisimman yksinkertaisella ja käytännön tilanteeseen parhaiten soveltuvalla tavalla. Pääsääntöisesti tulisi hyödyntää hajautettua tietojärjestelmää. Osana esitutkintayhteistyötä tutkinnanjohtajan ja syyttäjän tulisi neuvotella ja sopia tutkinnassa tarvittavien todisteiden tarpeellisuudesta sekä niiden hankkimisesta. Jos mahdollista, syyttäjä voisi näiden neuvottelujen aikana samalla vahvistaa esittämismääräyksen. Esitutkinta- ja syyttäväviranomaisten tulisi sopia toimintatavoista, joilla parhaiten varmistetaan menettelyn sujuminen joutuisasti ja tehokkaasti. Tärkeää olisi varmistua siitä, että vahvistamismenettely ei hidasta tarpeettomasti määräyksen antamista.

Momentin mukaisesti myös tuomioistuimien voisi tarvittaessa vahvistaa esittämismääräyksen. Tuomioistuimen mahdollisuus vahvistaa esittämismääräys koskisi lähtökohtaisesti ainoastaan tilanteita, joissa esittämismääräys koskisi useita eri tietoluokkia ja joidenkin niistä osalta edellytetään asetuksen mukaisesti tuomioistuimen vahvistusta. Näin varmistettaisiin esittämismääräyksen vahvistamiseen liittyvän menettelyn joutuisuus, jotta tarvetta ei olisi erikseen vahvistaa esittämismääräystä eri viranomaisilla eri tietoluokkien osalta. Kuvatuissa tilanteissa tuomioistuimien voisi vahvistaa kaikkien tietoluokkien osalta esittämismääräyksen eikä syyttäjän vahvistusta tarvittaisi.

Kiireellisten hätätapausten osalta on myös otettava huomioon se, että asetuksen 4 artiklan 5 kohdan mukaisesti artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitetut toimivaltaiset viranomaiset voivat poikkeuksellisesti antaa eurooppalaisen esittämismääräyksen tilaajatiedon tai 3 artiklan 10 alakohdassa määritellyn yksinomaan käyttäjän tunnistamiseksi pyydetyn tiedon osalta ilman kyseisen määräyksen ennakkovahvistusta, jos vahvistusta ei voida saada ajoissa ja jos nämä viranomaiset voisivat antaa määräyksen vastaavassa kansallisessa tapauksessa ilman ennakkovahvistusta. Jälkivahvistus on kuitenkin pyydettyä ilman aiheetonta viivytystä, viimeistään 48 tunnin kuluessa. Ehdotettu 1 § sisältäisi joustavuutta tältä osin. Määräyksen antamiseen toimivaltainen esitutkintaviranomainen voisi siten antaa eurooppalaisen esittämismääräyksen ilman syyttäjän määräyksen etukäteisvahvistusta, kun esittämismääräys koskisi tilaajatietoa tai yksinomaan käyttäjän tunnistamiseksi pyydettyä tietoa. Syyttäjän vahvistus olisi kuitenkin pyydettyä ilman aiheetonta viivytystä ja viimeistään 48 tunnin kuluessa esittämismääräyksen antamisesta.

Pykälän 2 *momentin* mukaan myös syyttäjä voisi antaa 1 momentissa tarkoitetun eurooppalaisen esittämismääräyksen asetuksen 4 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaisesti. Syyttäjä voisi antaa esittämismääräyksen lähinnä silloin, kun tutkittavana on esitutkintalain 2 luvun 4 §:ssä tarkoitettu rikos, jolloin syyttäjä toimii tutkinnanjohtajana. Tällöin kyse on esitutkinnasta, jossa epäiltynä on poliisimies. Syyttäjä voisi antaa esittämismääräyksen myös esitutkintalain 5 luvussa tarkoitettujen toimivaltuuksiensa puitteissa, jos syyttäjä poikkeuksellisesti olisi sitä mieltä, että esittämismääräys tulee antaa, vaikka tutkinnanjohtaja ei sitä olisi pitänyt tarpeellisenä. Momentin mukaiset esittämismääräykset koskisivat tilaajatietoa tai asetuksen 3 artiklan 10 alakohdassa määritellyn yksinomaan käyttäjän tunnistamiseksi pyydettyä tietoa. Tällaista syyttäjän antamaa esittämismääräystä ei tarvitsisi erikseen vahvistaa.

Asetuksen 4 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaan esittämismääräyksen voi antaa yleinen syyttäjä. Syyttäjistä säädetään syyttäjälaitoksesta annetussa laissa (32/2019).

Pykälän 3 *momentin* mukaan asetuksen 4 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaisesti Suomessa eurooppalaisen esittämismääräyksen voisi antaa syyttäjä tai muu pidättämiseen oikeutettu virkamies, jolla on tutkinnanjohtajan toimivaltuudet poliisissa, Tullissa tai Rajavartiolaitoksessa. Eurooppalaisen esittämismääräyksen vahvistaisi tällöin tuomioistuin. Näissä tilanteissa esittämismääräys koskisi liikennetietoa, lukuun ottamatta asetuksen 3 artiklan

10 alakohdassa määriteltyä yksinomaan käyttäjän tunnistamiseksi pyydettyä tietoa, tai sisältötietoa.

Asetuksen 4 artiklan 2 kohdan b alakohdassa edellytetyn mukaisesti momentissa tarkoitetuissa tilanteissa edellytettäisiin, että esittämismääräyksen vahvistaa tuomioistuin. Vahvistamismenettely on asetuksesta suoraan seuraava edellytys. Esittämismääräyksen antaminen ja vahvistaminen tulisi järjestää mahdollisimman yksinkertaisella ja käytännön tilanteeseen parhaiten soveltuvalla tavalla ottaen kuitenkin huomioon asiaan liittyvät kansalliset edellytykset, kuten pakkokeinolain 10 luvussa edellytetty tuomioistuimen ennakollinen lupa. Pääsääntöisesti menettelyssä tulisi hyödyntää hajautettua tietojärjestelmää. Jäljempänä tarkemmin selostetun ehdotetun 2 §:n mukaisesti vahvistaminen olisi mahdollista tehdä kansallisesti edellytettävän tuomioistuimen lupapäätöksen hakemisen ja antamisen yhteydessä.

Kuten edellä on todettu syyttäjän vahvistukseen liittyen eurooppalaisen esittämismääräyksen antaminen saattaisi olla luonteeltaan kiireellinen. Toisaalta myös eurooppalaisen säilyttämismääräyksen antaminen on aina mahdollista esittämismääräyksen sijaan, mikäli etukäteisvahvistuksen hankkiminen ei kiiretilanteen vuoksi olisi mahdollista.

Pykälän 4 momentin mukaan 1–3 momentissa tarkoitettujen eurooppalaisen esittämismääräyksen voisivat antaa myös kärjäoikeus, hovioikeus ja korkein oikeus asetuksen 4 artiklan 1 kohdan a alakohdan ja 2 kohdan a alakohdan mukaisesti. Määräykset voisivat siten koskea kaikkia asetuksen tietoluokkia.

Momentissa tarkoitettut tuomioistuimet voisivat antaa esittämismääräyksen lähinnä silloin, kun rikosasia on vireillä asianomaisessa tuomioistuimessa. Nämä tilanteet kuitenkin oletettavasti olisivat harvinaisia, koska asetuksessa tarkoitettuja sähköisiä todisteita useimmiten pyydetäisiin rikoksen esitutkintavaiheessa. Tuomioistuimessa käsiteltävässä rikosasiassa mahdollista olisi myös se, että tuomioistuin pyytäisi syyttäjää antamaan esittämismääräyksen.

2 §. Eurooppalaisen esittämismääräyksen antaminen. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin asetuksen soveltamisalaan kuuluvista menettelyistä Suomessa. Artiklakohtaisissa perusteluissa selostetun mukaisesti asetus soveltuisi rikosoikeudelliseen menettelyyn ja rikosoikeudellisten menettelyjen perusteella annettujen vapaudenmenetyksen käsittävien rangaistusten täytäntöönpanoa varten. Esittämismääräys voitaisiin 5 artiklan mukaisesti antaa vireillä olevassa rikosasiassa tai rikosoikeudellisen menettelyn perusteella annetun vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen täytäntöönpanoa varten, jonka käsittely kuuluu 1 §:ssä mainitun viranomaisen toimivaltaan.

Pykälän 2 momentin mukaan, jos eurooppalaisen esittämismääräyksen antaminen edellyttäisi Suomessa vastaavissa olosuhteissa tuomioistuimen päätöstä, tällainen päätös olisi haettava määräyksen perusteeksi. Säännös vastaisi tältä osin EIO-lain 23 §:n 2 momenttia.

Tilaaajatietojen tai käyttäjän tunnistettavaksi hankittavien tietojen osalta ei edellytetä erillistä poliisin päätöstä tietojen hankkimiseksi, vaan esittämismääräyksen antamista itsessään pidettäisiin tällaisena päätöksenä. Sisältötietojen osalta tulisi vahvistettavan määräyksen oheen liittää poliisin määräys takavarikoimisesta tai jäljentämisestä niissä tilanteissa, joissa poliisi on toimivaltainen päättämään näiden tietojen hankkimisesta. Liikennetietojen osalta päätöksen tekisi tuomioistuin.

Lisäksi momentin mukaan edellä mainitun päätöksen yhteydessä voitaisiin samalla myös tehdä 1 §:ssä tarkoitettu 4 artiklan 1 kohdan b alakohdan ja 2 kohdan b alakohdan mukainen vahvistaminen. Tämä tarkoittaisi käytännössä sitä, että haettaessa tuomioistuimen lupaa tietojen

hankkimiseksi kansallisen sääntelyn perusteella luvan hakemisen yhteydessä tuomioistuin voisi vahvistaa eurooppalaisen esittämismääräyksen. Esimerkkinä tilanteesta olisi, kun esittämismääräys koskisi sisältötietojen hankkimista viestinnän välittäjän hallusta ja tarpeen olisi hankkia pakkokeinoina 10 luvun 5 §:n mukaisesti tuomioistuimen lupa. Samassa yhteydessä voitaisiin myös pyytää asiaa käsittelevää tuomioistuinta vahvistamaan tietojen hankkimista koskeva eurooppalainen esittämismääräys.

3 §. *Eurooppalaisen säilyttämismääräyksen antamiseen toimivaltaiset viranomaiset.* Pykälässä säädettäisiin siitä, mitkä viranomaiset Suomessa olisivat toimivaltaisia antamaan asetuksen 4 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun eurooppalaisen säilyttämismääräyksen.

Pykälän 1 momentin mukaan asetuksen 4 artiklan 3 kohdan b alakohdan mukaisesti Suomessa eurooppalaisen säilyttämismääräyksen voisi antaa pidättämiseen oikeutettu virkamies, jolla on tutkinnanjohtajan toimivaltuudet poliisissa, Tullissa tai Rajavartiolaitoksessa. Eurooppalaisen säilyttämismääräyksen vahvistaisi tällöin syyttäjä. Tarvittaessa myös tuomioistuin voisi vahvistaa säilyttämismääräyksen.

Asetuksen 4 artiklan 3 kohdan b alakohdassa edellytetyn mukaisesti momentissa tarkoitetuissa tilanteissa edellytettäisiin, että säilyttämismääräyksen vahvistaa syyttäjä. Vahvistamismenettely on asetuksesta suoraan seuraava edellytys. Säilyttämismääräyksen antaminen ja vahvistaminen tulisi järjestää mahdollisimman yksinkertaisella ja käytännön tilanteeseen parhaiten soveltuvalla tavalla. Pääsääntöisesti tulisi hyödyntää hajautettua tietojärjestelmää. Osana esitutkintayhteistyötä tutkinnanjohtajan ja syyttäjän tulisi neuvotella ja sopia tutkinnassa tarvittavien todisteiden tarpeellisuudesta sekä niiden hankkimisesta. Jos mahdollista, syyttäjä voisi näiden neuvottelujen aikana samalla vahvistaa säilyttämismääräyksen.

Esitutkinta- ja syyttäjäviranomaisten tulisi käytännössä sopia toimintatavoista, joilla parhaiten varmistetaan menettelyn sujuminen joutuisasti ja tehokkaasti. Tärkeää olisi varmistua siitä, että vahvistamismenettely ei hidasta tarpeettomasti määräyksen antamista.

Momentin mukaisesti myös tuomioistuin voisi tarvittaessa vahvistaa säilyttämismääräyksen. Tuomioistuimen mahdollisuus vahvistaa säilyttämismääräys koskisi lähtökohtaisesti ainoastaan tilanteita, joissa säilyttämismääräyksen lisäksi annettaisiin esittämismääräys, joka edellyttäisi tuomioistuimen vahvistusta. Näin varmistettaisiin määräyksien vahvistamiseen liittyvän menettelyn joutuisuus, jotta tarvetta ei olisi erikseen vahvistaa määräyksiä eri viranomaisilla. Kuvatuissa tilanteissa tuomioistuin voisi vahvistaa määräykset eikä syyttäjän vahvistusta tarvittaisi.

Kiireellisten hätätapausten osalta on myös otettava huomioon se, että asetuksen 4 artiklan 5 kohdan mukaisesti artiklan 3 kohdan b alakohdassa tarkoitetut toimivaltaiset viranomaiset voivat poikkeuksellisesti antaa eurooppalaisen säilyttämismääräyksen ilman kyseisen määräyksen ennakkovahvistusta, jos vahvistusta ei voida saada ajoissa ja jos nämä viranomaiset voisivat antaa määräyksen vastaavassa kansallisessa tapauksessa ilman ennakkovahvistusta. Jälkivahvistus on kuitenkin pyydettävä ilman aiheutonta viivytystä, viimeistään 48 tunnin kuluessa. Ehdotettu 3 § sisältäisi joustavuutta tältä osin. Määräyksen antamiseen toimivaltainen esitutkintaviranomainen voisi siten antaa eurooppalaisen säilyttämismääräyksen ilman syyttäjän määräyksen etukäteisvahvistusta. Syyttäjän vahvistus olisi kuitenkin pyydettävä ilman aiheutonta viivytystä ja viimeistään 48 tunnin kuluessa säilyttämismääräyksen antamisesta.

Pykälän 2 momentin mukaan myös syyttäjä voi antaa 1 momentissa tarkoitetun eurooppalaisen säilyttämismääräyksen asetuksen 4 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaisesti. Esityksessä ei ole

katsottu tarpeelliseksi säätää tästä mahdollisuudesta tuomioistuimille, sillä käytännössä säilyttämismääräyksen antaminen tulisi kyseeseen vain rikostutkinnan alkuvaiheissa.

4 §. Eurooppalaisen säilyttämismääräyksen antaminen. Pykälässä säädettäisiin asetuksen soveltamisalaan kuuluvista menettelyistä Suomessa. Artiklakohtaisissa perusteluissa selostetun mukaisesti asetus soveltuisi rikosoikeudelliseen menettelyyn. Säilyttämismääräys voitaisiin 6 artiklan mukaisesti antaa vireillä olevassa rikosasiassa, jonka käsittely kuuluu 3 §:ssä mainitun viranomaisen toimivaltaan. Säilyttämismääräystä ei voisi kuitenkaan antaa rikosoikeudellisen menettelyn perusteella annetun vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen täytäntöönpanoa varten, vaikka se olisi asetuksen mukaisesti mahdollista. Pakkokeinolain 8 luvun 24 §:n mukaisesti datan säilyttämismääräys voidaan antaa vain tutkittavana olevan rikoksen selvittämiseksi.

5 §. Käyttäjälle ilmoittaminen ja siitä poikkeaminen. Pykälässä säädettäisiin käyttäjälle ilmoittamisesta asetuksen 13 artiklan nojalla sekä siitä poikkeamisesta. Määräyksen antavan viranomaisen on mahdollista poiketa asetuksen 13 artiklan 1 kohdassa säädetystä velvollisuudesta ilmoittaa henkilölle, jonka tietoja pyydetään, tiedon esittämisestä eurooppalaisen esittämismääräyksen perusteella. Ehdotettavan 5 ja 6 §:n tarkoituksena olisi säätää niistä edellytyksistä, joiden nojalla määräyksen antava viranomainen voisi viivyttää, rajoittaa ilmoittamista tai jättää sen kokonaan tekemättä. Pykälässä käytettäisiin asetuksen 13 artiklan 2 kohdan sisältämää kansallista liikkumavaraa.

Kyseisen asetuksen kohdan mukaan määräyksen antava viranomainen voi määräyksen antavan valtion kansallisen lainsäädännön mukaisesti viivyttää tai rajoittaa sille henkilölle ilmoittamista, jonka tietoja pyydetään, tai jättää sen tekemättä, siltä osin ja niin pitkäksi aikaa kuin rikosasioiden tietosuojadirektiivin 13 artiklan 3 kohdan edellytykset täyttyvät, jolloin määräyksen antavan viranomaisen on ilmoitettava asiakirja-aineistossa syyt viivytykseen, rajoituksen tai ilmoituksen tekemättä jättämiseen. Direktiivin 13 artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat hyväksyä lainsäädäntötoimenpiteitä, joilla viivytetään, rajoitetaan tai jätetään kokonaan tekemättä rekisteröidylle ilmoittaminen, siltä osin ja niin pitkäksi aikaa kuin tällainen toimenpide on välttämätön ja oikeasuhteinen demokraattisessa yhteiskunnassa, ottaen asianmukaisesti huomioon kyseisen luonnollisen henkilön perusoikeudet ja oikeutetut edut.

Edellä mainittu viivyttäminen, rajoittaminen tai ilmoituksen tekemättä jättäminen ovat mahdollisia rikosten ennalta estämiselle, paljastamiselle, selvittämiseksi tai rikoksiin liittyville syytetoimille taikka rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanolle aiheutuvan haitan välttämiseksi, viranomaisen virallisten tai laillisten tiedustelujen, tutkimusten tai menettelyjen turvaamiseksi, yleisen turvallisuuden suojelemiseksi, kansallisen turvallisuuden suojelemiseksi ja muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien suojaamiseksi.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin niistä tavoista, joilla määräyksen antavan viranomaisen tulisi tehdä ilmoitus. Momentin mukaan ilmoitus olisi tehtävä merkitsemällä esitutkintapöytäkirjaan tiedot esitutkinnassa käytetyistä esittämismääräyksestä tai muulla soveltuvalla tavalla, jollei kysymys olisi esittämismääräyksestä, jonka käytöstä ei tarvitse muun säännöksen nojalla ilmoittaa. Momentissa tarkoitettu muu soveltuva tapa voisi olla esimerkiksi kuulustelupöytäkirjaan otettu merkintä ja ilmoitus esittämismääräyksen käyttämisestä. Jos tutkinta olisi muilla syin päätetty tai keskeytetty, esimerkiksi sähköpostitse ilmoittamista voitaisiin pitää riittävänä tapana. Myös toisen pakkokeinon (esimerkiksi takavarikko tai televalvonta) käytön yhteydessä tapahtuvaa ilmoittamista voitaisiin pitää riittävänä tapana.

Pykälän 2 momentin mukaan määräyksen antava viranomainen voisi viivyttää tai rajoittaa osittain henkilölle ilmoittamista tai jättää ilmoittamisen kokonaan tekemättä. Momentissa

säädettäisiin rikosasioiden tietosuojadirektiivin 13 artiklan 3 kohdan mukaisesti, että viivyttäminen, rajoittaminen tai ilmoituksen jättäminen kokonaan tekemättä olisi mahdollista vain, jos se olisi rekisteröidyn oikeudet huomioon ottaen oikeasuhteista ja välttämätöntä. Ilmoittamisen viivyttäminen, rajoittaminen tai ilmoittamisen kokonaan tekemättä jättäminen olisivat mahdollisia ainoastaan rikosten ennalta estämiselle, paljastamiselle, selvittämiseksi tai rikoksiin liittyville syyte-toimille taikka rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanolle aiheutuvan haitan välttämiseksi (1 kohta), viranomaisen virallisten tai laillisten tiedustelujen, tutkimusten tai menettelyjen turvaamiseksi (2 kohta), yleisen turvallisuuden suojelemiseksi (3 kohta), kansallisen turvallisuuden suojelemiseksi (4 kohta) tai muiden henkilöiden oikeuksien suojelemiseksi (5 kohta).

Pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan kyse voisi olla esimerkiksi tilanteesta, jossa ilmoittamisen rajoittamatta jättäminen vaarantaisi rikostutkinnan, esimerkiksi käynnissä olevan tai tulevan tiedonhankinnan. Momentin 2 kohdan osalta kyse voisi olla esimerkiksi muun viranomaisen, mukaan lukien myös toisen EU-jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen, valvontamenettelyn turvaamisesta. Momentin 3–5 kohdan mukaan rajoittaminen voisi tulla kyseeseen myös yleisen turvallisuuden, kansallisen turvallisuuden tai muiden henkilöiden oikeuksien suojelemiseksi. Kyse voisi olla esimerkiksi valtion turvallisuuden varmistamisesta taikka muiden henkilöiden hengen tai terveyden suojaamisesta.

Rekisteröidyn oikeuksien rajoittaminen edellyttäisi 1–5 kohdassa tarkoitettujen perusteiden osalta välttämättömyys- ja oikeasuhtaisuusperiaatteiden noudattamista. Henkilölle ilmoittamisesta poikkeaminen edellyttäisi siten tapauskohtaista punnintaa, ja esimerkiksi rajoitustoimenpiteeksi tulisi valita sellainen rajoituksen tarkoituksen kannalta tehokas toimenpide, joka rajoittaa rekisteröidyn oikeuksia mahdollisimman vähän. Tämä rajaisi viivyttämisen, rajoittamisen tai ilmoittamatta jättämisen myös ajallisesti välttämättömään, sillä ilmoittamista voitaisiin viivyttää tai rajoittaa vain siihen asti, kunnes ilmoittaminen ei voi enää vaarantaa rajoituksen tarkoitusta.

Pykälän 3 *momentti* sisältäisi informatiivisen viittauksen asetuksen 13 artiklan 2 kohtaan, jossa säädetään määräyksen antaneen viranomaisen velvollisuudesta ilmoittaa esittämismääräystä koskevassa asiakirja-aineistossa syyt viivytykseen, rajoitukseen tai ilmoituksen tekemättä jättämiseen sekä velvollisuudesta lisätä myös esittämismääräystodistukseen lyhyet perustelut. Koska ilmoittamisesta poikkeamisen edellytyksistä säädettäisiin sekä asetuksessa että ehdotettavassa laissa, informatiivinen viittaus arvioidaan sääntelyn selkeyden vuoksi tarpeelliseksi.

Pykälän 4 *momentissa* säädettäisiin mahdollisuudesta käyttää rekisteröidyn oikeuksia tietosuojavaltuutetun välityksellä, mikäli henkilölle ilmoittamista viivästyttäisiin tai rajoitettaisiin. Momentti sisältäisi aineellisen viittauksen rikosasioiden tietosuojalain 29 §:ään, jossa säädetään rekisteröidyn oikeuksien käyttämisestä tietosuojavaltuutetun välityksellä. Momentin tarkoituksena olisi varmistaa, että rekisteröidyllä olisi oikeus pyytää tietosuojavaltuutettua tarkastamaan henkilötietojen ja niiden käsittelyn lainmukaisuus, jos rekisteröidylle ilmoittamista on viivästytetty tai rajoitettu osittain taikka ilmoittaminen on jätetty kokonaan tekemättä. Ehdotettu momentti perustuisi rikosasioiden tietosuojadirektiivin 17 artiklan 1 kohtaan, jossa jäsenvaltioille asetetaan velvollisuus toteuttaa toimenpiteitä, joilla varmistetaan, että rekisteröidyn oikeuksia voidaan käyttää myös toimivaltaisen valvontaviranomaisen välityksellä, mikäli niitä on rajoitettu muun muassa rikosasioiden tietosuojadirektiivin 13 artiklan 3 kohdan nojalla.

Pykälän 5 *momentissa* säädettäisiin selkeyden vuoksi henkilölle ilmoittamisesta silloin, kun henkilölle ilmoittamista on rajoitettu 2 momentin mukaisesti vain osittain. Määräyksen

antaneen viranomaisen tulisi siltä osin kuin henkilölle ilmoittamista ei ole rajoitettu, ilmoittaa asetuksen 13 artiklan 1 kohdan mukaisesti henkilölle, jonka tietoja pyydetään, tiedon esittämisestä eurooppalaisen esittämismääräyksen perusteella.

Pykälän 6 momentissa säädettäisiin selvyyden vuoksi niistä tilanteista, joissa asetuksen 13 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun käyttäjän henkilöllisyys ei ole tiedossa. Momentin mukaan määräyksen antavan viranomaisen tulisi ilmoittaa henkilölle ilman aiheetonta viivytystä, kun hänen henkilöllisyytensä on selvinnyt, jollei edellä 2 momentista muuta johdu.

Ehdotettujen 3, 4, 5 ja 6 momenttien tarkoituksena olisi varmistaa, että rekisteröidylle ilmoittamista rajoitettaisiin asetuksen 13 artiklan 2 kohdan ja 18 artiklan 3 kohdan sekä rikosasioiden tietosuojadirektiivin 13 artiklan 3 kohdan edellyttämällä tavalla vain siltä osin ja niin pitkäksi aikaa kuin rajoitus on välttämätön ja oikeasuhteinen demokraattisessa yhteiskunnassa.

6 §. Käyttäjälle ilmoittamisen poikkeamisesta päättäminen. Pykälässä säädettäisiin, miten käyttäjälle ilmoittamisesta poikkeamisesta päätettäisiin. Pykälän 1 momentin mukaan ehdotetun lain 5 §:n 2 momentissa tarkoitetusta viivytttämisestä tai rajoittamisesta osittain päättäisi määräyksen antanut viranomainen. Tuomioistuimien päättäisi käyttäjälle ilmoittamisesta poikkeamisesta siltä osin kuin kyse olisi 5 §:n 2 momentissa tarkoitetusta ilmoituksen tekemättä jättämisestä. Tuomioistuimien päättäisi ilmoituksen tekemättä jättämisestä kokonaan määräyksen antaneen viranomaisen vaatimuksesta. Asian käsittelyssä ja ratkaisemisessa tuomioistuimessa noudatettaisiin soveltuvin osin, mitä pakkokeinolain 3 luvun 1, 3, 8 ja 10 §:n 1 momentissa säädetään vangitsemisasiain käsittelystä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin selkeyden vuoksi siitä, että viivytttämisestä, rajoittamisesta tai ilmoituksen tekemättä jättämisestä päätettäessä olisi, sen lisäksi mitä ehdotetussa 5 §:ssä säädetään, otettava huomioon myös asianosaisen oikeus puolustautua asianmukaisesti tai muuten asianmukaisesti valvoa oikeuttaan oikeudenkäynnissä. Käytännössä kyse olisi tiedonhankinnan kohdehenkilön oikeusturvan turvaamisesta tarpeellisilta osin ja siten kuin on yksittäistapauksellisen harkinnan pohjalta mahdollista, jotta oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin varmistettaisiin.

Pykälän 3 momentin mukaan ilmoituksen tekemättä jättämistä koskeva vaatimus olisi otettava viipymättä tuomioistuimessa käsiteltäväksi vaatimuksen tehneen tai hänen määräämänsä asiaan perehtyneen virkamiehen läsnä ollessa. Momentin toisessa virkkeessä säädettäisiin siitä, että asia olisi ratkaistava kiireellisesti. Momentissa säädettäisiin lisäksi siitä, että ilmoituksen tekemättä jättämistä koskevassa käsittelyssä voitaisiin käyttää videoneuvottelua tai muuta soveltuvaa teknistä tiedonvälitystapaa, jossa käsittelyyn osallistuvilla olisi puhe- ja näköyhteys keskenään. Momentin viimeisessä virkkeessä säädettäisiin siitä, että asia voitaisiin ratkaista kuulematta henkilöä, jonka tietoja esittämismääräyksellä pyydetään.

Pykälän 4 momentin mukaan viivytystä, rajoittamista tai tekemättä jättämistä koskevassa asiassa annettuun päätökseen ei saisi hakea muutosta valittamalla, vaan päätöksestä saisi ilman määräaikaa kannella. Momentin viimeisessä virkkeessä säädettäisiin kanteluiden käsittelystä kiireellisesti. Asetuksen 13 artiklan 3 kohdan mukaan ilmoittaessaan asiasta henkilölle, jonka tietoja pyydetään, 13 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla määräyksen antavan viranomaisen on annettava myös tietoa 18 artiklan nojalla saatavilla olevista oikeussuojakeinoista. Pykälän 2, 3 ja 4 momentissa tehtäisiin selkoa asetuksen 13 artiklan 3 kohdan ja 18 artiklan tarkoittamista tehokkaista oikeussuojakeinoista.

7 §. *Uudelleentarkastelumenettely ristiriitaisten velvoitteiden tapauksessa.* Pykälässä säädettäisiin kansallisesta menettelystä koskien tilanteita, joissa Suomi on määräyksen antava valtio ja eurooppalaisen esittämismääräyksen vastaanottaja katsoo, että määräys on ristiriidassa jonkin kolmannen maan lainsäädännön mukaisen velvoitteen kanssa. Pykälän sääntely perustuu asetuksen 17 artiklaan.

Pykälän *1 momentin* mukaan Suomen ollessa määräyksen antanut valtio, määräyksen antaneen viranomaisen olisi tarkasteltava esittämismääräystä uudelleen asetuksen 17 artiklan mukaisesti. Jos määräyksen antanut viranomainen aikoo pitää voimassa esittämismääräyksen, sen on saatettava määräys syyteasiassa toimivaltaisen tuomioistuimen uudelleentarkasteltavaksi. Jos esittämismääräys on edellyttänyt tuomioistuimen vahvistusta 1 §:n mukaisesti, myös määräyksen vahvistanut tuomioistuin olisi toimivaltainen tarkastelemaan määräystä uudelleen asetuksen 17 artiklan mukaisesti määräyksen antaneen viranomaisen pyynnöstä.

Esimerkiksi jos Keskusrikospoliisi olisi antanut eurooppalaisen esittämismääräyksen koskien liikennetietoja ja Helsingin kärjäoikeus olisi vahvistanut määräyksen, Keskusrikospoliisi tarkastelisi esittämismääräystä uudelleen 17 artiklan 3 kohdan mukaisesti palveluntarjoajalta saadun perustellun vastalauseen ja mahdollisesti saatavilla olevan täytäntöönpanovaltion palautteen perusteella. Jos Keskusrikospoliisi päätyisi kuitenkin pitämään voimassa esittämismääräyksen, Keskusrikospoliisi pyytäisi Helsingin kärjäoikeutta tarkastelemaan uudelleen esittämismääräystä. Tässä tarkastelussa olisi käytettävissä myös asetuksen 17 artiklassa mainittu perusteltu vastalause ja mahdollisesti saatavilla oleva täytäntöönpanovaltion palaute. Jäljempänä selostettavassa 3 momentissa säädettäisiin tuomioistuimessa noudatettavasta menettelystä. Helsingin kärjäoikeus jatkaisi määräyksen tarkastelua muun ohella 17 artiklan 4 kohdan mukaisesti.

Vastaavasti syyttäjän vahvistamien eurooppalaisiin esittämismääräysten osalta määräyksen antaneen viranomaisen olisi saatettava esittämismääräys syyteasiassa toimivaltaisen tuomioistuimen uudelleentarkasteltavaksi, jos määräyksen antanut viranomainen aikoo pitää voimassa esittämismääräyksen edellä 1 momentin kohdalla mainitun esimerkin tavoin. Jos kyse taas olisi syyttäjän antamasta esittämismääräyksestä, syyttäjän olisi saatettava esittämismääräys syyteasiassa toimivaltaisen tuomioistuimen uudelleentarkasteltavaksi.

Esityksessä ehdotetusti myös tuomioistuimet voisivat antaa eurooppalaisen esittämismääräyksen (1 §:n 4 momentti). Esimerkiksi oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 7 §:n mukaan asianosaisten on hankittava asiassa tarpeelliset todisteet, mutta rikosasiassa tuomioistuin saa hankkia näyttöä, jos se todennäköisesti ei tue syytettä. Tuomioistuinten antamat esittämismääräykset on kuitenkin arvioitu verrattain harvinaisiksi, ja käytännössä tuomioistuin voisi pyytää joko poliisia tai syyttäjää hankkimaan todisteita esittämismääräyksillä, mikä olisi myös todennäköisempi toimintatapa. Koska 17 artiklan mukainen uudelleentarkastelumenettely todennäköisesti olisi myös oletettavasti harvinaista, epätodennäköisenä, vaikkakin teoriassa mahdollisena, pidetään tilannetta, jossa tuomioistuimen antama esittämismääräys tulisi arvioitavaksi lisäksi 17 artiklan mukaisessa menettelyssä. Erillistä sääntelyä näiden mahdollisten tilanteiden osalta ei ole arvioitu tarpeelliseksi.

Pykälän *2 momentin* mukaan eurooppalaisen esittämismääräyksen uudelleentarkastelussa 17 artiklan mukaisesti noudatetaan soveltuvin osin, mitä pakkokeinolain 3 luvun 1, 3, 8 ja 10 §:ssä säädetään vangitsemisasian käsittelystä. Uudelleentarkastelua koskeva asia on otettava tuomioistuimessa viipymättä käsiteltäväksi ja se olisi ratkaistava kiireellisesti. Asia voidaan ratkaista kansliassa ilman istuntokäsittelyä, jos tuomioistuin harkitsee sen soveliaaksi.

Kussakin edellä tarkoitetussa tapauksessa toimivaltainen tuomioistuin tarkastelisi esittämismääräystä uudelleen asetuksen 17 artiklan 4–8 kohdan mukaisesti.

Pykälän 3 *momentin* mukaan syyttäjän olisi osallistuttava 1–3 momentissa tarkoitettuun uudelleentarkastelumenettelyä koskevaan käsittelyyn tuomioistuimessa sen varmistamiseksi, että asia tulee selvitettyksi tarkoituksenmukaisella tavalla, ellei tuomioistuin katso syyttäjän kuulemista asiassa tarpeettomaksi. Esimerkiksi syyttäjän on esitutkintalain 5 luvun 3 §:n mukaisesti tarvittavassa määrin osallistuttava esitutkintaan sen varmistamiseksi, että asia selvitetään 1 luvun 2 §:ssä tarkoitettulla tavalla.

Asiaa käsittelevän tuomioistuimen päätettävissä olisi syyttäjän osallistumisen tarpeellisuus kussakin tapauksessa. Oletettavasti uudelleentarkastelumenettelyssä käsiteltävät asiat sisältävät oikeudellisesti monimutkaisia kysymyksiä, joilla on kansainvälisiä ulottuvuuksia. Siksi syyttäjän osallistuminen menettelyyn tuomioistuimessa arvioidaan tarpeelliseksi. Syyttäjän lisäksi käsittelyyn osallistuisi joka tapauksessa esittämismääräyksen perusteena olevan rikosasian tutkinnanjohtaja tai muu pidättämiseen oikeutettu virkamies.

Pykälän 4 *momentin* mukaan asian käsittelyssä voidaan käyttää videoneuvottelua tai muuta soveltuvaa teknistä tiedonvälitystapaa, jossa käsittelyyn osallistuvilla on puhe- ja näköyhteys keskenään.

Pykälän 5 *momentin* mukaan uudelleentarkastelumenettelyssä annettuun tuomioistuimen päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Säännös tarkoittaisi ensinnäkin sitä, että määräyksen antavalla viranomaisella ei olisi muutoksenhakuoikeutta tuomioistuimen päätökseen uudelleentarkastelumenettelyssä. Määräyksen antavalla viranomaisella tosin olisi aina mahdollisuus antaa kokonaan uusi esittämismääräys. Lisäksi esittämismääräyksen vastaanottajana olevalla, toisessa jäsenvaltiossa sijaitsevalla palveluntarjoajalla ei olisi muutoksenhakuoikeutta tuomioistuimen asiassa tekemään päätökseen.

8 §. *Uudelleentarkastelua koskevan päätöksen kirjaaminen.* Pykälän mukaan uudelleentarkastelumenettelyssä toimivaltaisen tuomioistuimen tulisi kirjata tekemänsä uudelleentarkastelua koskeva päätös.

Edellä asetuksen 17 artiklan sisältöä kuvaavissa perusteluissa on selvitetty uudelleentarkastelua koskevan päätöksen luonnetta ja sisältöä.

Pykälä edellyttäisi, että päätös kirjattaisiin asianhallintajärjestelmään. Päätöksen tehneen tuomioistuimen tulisi tehdä tarvittavat ilmoitukset asetuksen 17 artiklan 8 kohdan mukaisesti. Estettä ei ole sille, että määräyksen antanut viranomainen hoitaisi ilmoituksen tuomioistuimen antamien ohjeiden mukaisesti.

9 §. *Muutoksenhaku eurooppalaiseen esittämismääräykseen.* Pykälän 1 *momentin* mukaan sen vaatimuksesta, jota syyttäjän antama tai vahvistama eurooppalainen esittämismääräys koskee, käräjäoikeuden olisi tutkittava, ovatko edellytykset esittämismääräyksen antamiselle olleet olemassa. Säännös soveltuisi 2 §:ssä tarkoitettuihin eurooppalaisiin esittämismääräyksiin, joissa syyttäjä olisi vahvistanut esitutkintaviranomaisen antaman esittämismääräyksen 1 §:n 1 momentin mukaisesti. Lisäksi se soveltuisi niihin 1 §:n 2 momentissa tarkoitettuihin tilanteisiin, joissa esittämismääräyksen antaa syyttäjä.

Muutoksenhakuoikeus koskisi vain henkilöä, jonka tietoja pyydetään eurooppalaisen esittämismääräyksen perusteella. Sama koskee 2 momentissa säädettyä.

Vaatimuksen käsittelyyn sovellettaisiin, mitä pakkokeinolain 3 luvun 1 §:ssä säädetään vangitsemisasian käsittelystä. Siten toimivaltaisia tuomioistuimia olisivat syyteasiassa toimivaltainen kärjäoikeus tai ennen syytteen nostamista mikä tahansa kärjäoikeus, jossa asian käsittely käy sopivasti päinsä. Vangitsemisasiota vastaavasti asia voitaisiin käsitellä yhden tuomarin kokoonpanossa. Vangitsemisasiosta poiketen asia voitaisiin kuitenkin esittämismääräyksen luonteesta johtuen ratkaista myös kansliassa ilman istuntokäsittelyä, jos kärjäoikeus harkitsisi sen soveliaaksi.

Vaatus olisi tehtävä kirjallisesti ja 60 päivässä siitä, kun henkilön on katsottava saaneen tiedon esittämismääräyksestä. Se, milloin henkilön on katsottava saaneen tiedon esittämismääräyksestä, olisi ratkaistava tapauskohtaisesti. Tietojen hankinnan kohdehenkilölle ilmoittamisesta, ja siitä poikkeamisesta sekä päättämisestä, säädetään edellä 5 ja 6 §:ssä. Koska esittämismääräys voidaan myös antaa tilanteessa, jossa tietojen hankinnan kohdehenkilö on toisessa jäsenvaltiossa, esityksessä ehdotetaan, että määräaika olisi pidempi kuin esimerkiksi säännönmukainen muutoksenhaku aika kansallisissa tilanteissa.

Pykälän 2 *momentissa* säädettäisiin kantelu-oikeudesta. Kantelu-oikeus koskisi ensinnäkin niitä tilanteita, joissa eurooppalaisen esittämismääräyksen 1 §:n 4 momentin nojalla antaa kärjäoikeus tai hovioikeus. Toiseksi kantelu-oikeus koskisi ehdotetun 9 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tilanteita, joissa syyttäjän antama tai vahvistama esittämismääräys on saatettu kärjäoikeuden tutkittavaksi. Kantelun voisi tehdä sekä se, jonka tietoja on eurooppalaisella esittämismääräyksellä pyydetty, että pidättämiseen oikeutettu virkamies taikka esittämismääräyksen vahvistanut syyttäjä. Myös kantelu-oikeuden käyttämiselle ehdotettu määräaika olisi 60 päivää siitä, kun henkilön on katsottava saaneen tiedon esittämismääräyksestä. Niissä tilanteissa, joissa esittämismääräys on saatettu kärjäoikeuden tutkittavaksi 1 momentin nojalla, 60 päivän määräaika alkaisi kärjäoikeuden päätöksen antamisesta.

Vastaavasti kuin korkein oikeus on vangitsemista koskeneessa ratkaisukäytännössään katsonut (KKO 1995:180) hovioikeuden kantelun johdosta antamaan ratkaisuun haettaisiin korkeimmalta oikeudelta muutosta valituslupaa pyytämällä. Hovioikeuden antamasta esittämismääräyksestä saataisiin kannella korkeimpaan oikeuteen pyytämättä valituslupaa (KKO 2021:53).

Pykälän 3 *momentissa* olisi säännös kuulemisesta 1 tai 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa. Säännöksen mukaan määräyksen antaneelle viranomaiselle ja esittämismääräyksen vahvistaneelle syyttäjälle olisi varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Ottaen huomioon, että esittämismääräyksiä annetaan rajat ylittävässä rikosasioissa, jotka tyypillisesti ovat kansallisia rikosasioita monimutkaisempia, on perusteltua, että esittämismääräyksen antaneelle esitutkintaviranomaiselle ja määräyksen vahvistaneelle tai antaneelle syyttäjälle olisi aina varattava mahdollisuus tulla kuulluksi.

Esityksessä ei ole pidetty tarpeellisenä edellyttää, että esittämismääräyksen antaneelle tai siitä pykälän 1 momentin nojalla päätöksen tehneelle tuomioistuimelle olisi varattava tilaisuus tulla kuulluksi kanteluasiassa ylemmässä oikeusasteessa käsiteltäessä. Tältä osin säännös vastaa pakkokeinolain mukaisia menettelysääntöjä vastaavanlaisissa tilanteissa.

Lakiehdotuksen 1 §:n 4 momentin mukaan myös korkein oikeus voi antaa esittämismääräyksen. Tilanteet, joissa vasta korkein oikeus antaisi esittämismääräyksiä, olisivat hyvin poikkeuksellisia. Esityksessä ei ole nähty tarvetta sille, että korkeimman oikeuden antamaan esittämismääräykseen olisi erillinen muutoksenhaku-oikeus, vaan riittävänä oikeussuojakeinona

voidaan pitää oikeudenkäymiskaaren 31 luvun säännöksiä lainvoiman saaneen tuomion purkamisesta.

Asian käsittelyn osalta ei olisi vaatimusta käsitellä kantelua kiireellisesti. Asiaa ei olisi pidettävä samalla tavoin kiireellisenä kuin pakkokeinolain 3 luvun 19 §:n 2 momentissa tarkoitettua vangitsemisasian käsittelyä, koska kyse ei olisi henkilön vapauden rajoittamisesta.

Lisäksi pykälän 4 *momentin* mukaan pykälässä tarkoitettu muutoksenhaku ei estäisi esittämismääräyksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa toisessa jäsenvaltiossa, jollei muutoksenhakuasiaa käsittelevä tuomioistuim toisin määrää.

10 §. *Eurooppalaisen esittämisen- ja säilyttämismääräyksen kieli ja kääntäminen.* Pykälän 1 *momentissa* olisi muihin rikosoikeudellisen yhteistyön säädösten täytäntöönpanolakeihin sisältyviä säännöksiä vastaava säännös kielistä ja käännöksistä. Eurooppalainen esittämismääräys ja eurooppalainen säilyttämismääräys olisi tehtävä asetuksen 7 artiklan mukaiselle vastaanottajalle jollakin sen ilmoittamalla kielellä tai muulla sen hyväksymällä kielellä taikka se olisi käännettävä jollekin näistä kielistä.

Pykälän 2 *momentin* mukaan eurooppalaisen esittämismääräyksen tai eurooppalaisen säilyttämismääräyksen kääntämisestä huolehtisi määräyksen antava viranomainen. Määräyksen antava viranomainen myös huolehtisi eurooppalaisen esittämismääräyksen kääntämisestä täytäntöönpanoviranomaiselle 9 artiklan 4 kohdan mukaisesti.

11 §. *Esittämismääräystodistuksen täytäntöönpano.* Pykälässä säädettäisiin eurooppalaisen esittämismääräyksen täytäntöönpanoon liittyvästä kansallisesta menettelystä asetuksen 8, 10 ja 12 artiklan mukaisesti. Esittämismääräystodistus tarkoittaa eurooppalaisen esittämismääräyksen vahvistavaa todistusta asetuksen 9 artiklan mukaisesti.

Pykälän 1 *momentin* mukaan asetuksen 8, 10 ja 12 artiklassa tarkoitettu täytäntöönpanoviranomainen olisi Helsingin kärjäoikeus. Asian käsittelemisessä ja ratkaisemisessa noudatettaisiin soveltuvin osin, mitä pakkokeinolain 3 luvun 1 ja 8 §:ssä sekä 10 §:n 1 momentissa säädetään vangitsemisasian käsittelystä.

Helsingin kärjäoikeus toimisi Suomessa keskistetyksi toimivaltaisena täytäntöönpanoviranomaisena 8 artiklan liittyvien eurooppalaisten esittämismääräysten osalta. Toisen jäsenvaltion toimivaltainen määräyksen antava viranomainen tekisi siten 8 artiklan mukaisesti ilmoituksen Helsingin kärjäoikeudelle. Tällaisen ilmoituksen saatuaan Helsingin kärjäoikeus toimisi toimivaltaisena täytäntöönpanoviranomaisena siten kuin asetuksen 10 ja 12 artiklassa säädetään, lukuun ottamatta 10 artiklan 5 kohdan mukaisia tilanteita, joissa toimivaltainen täytäntöönpanoviranomainen olisi poliisi.

Pykälän 2 *momentin* mukaan asetuksen 12 artiklan mukainen asia olisi otettava viipymättä käsiteltäväksi ja se olisi ratkaistava kiireellisesti viimeistään 10 päivän kuluessa 8 artiklan mukaisen ilmoituksen vastaanottamisesta. Asia voitaisiin käsitellä myös kansliassa ilman istunkäsittelyä. Asetuksen mukaisissa hätätilanteissa asia olisi ratkaistava viimeistään 96 tunnin kuluessa 8 artiklan mukaisen ilmoituksen vastaanottamisesta.

Kun toisen jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen on antanut 8 artiklan mukaisesti ilmoituksen antamastaan eurooppalaisesta esittämismääräyksestä, se koskisi liikenne- tai sisältötietoja. Lisäksi esittämismääräys koskisi sellaista rikosta, jota ei olisi tehty määräyksen antavassa valtiossa eikä henkilö, jonka tietoja pyydetään, asu määräyksen antavassa valtiossa. Eurooppalainen esittämismääräys voisi siten esimerkiksi koskea Suomessa tehtyä tai Suomesta

käsin tehtyä rikosta ja rikoksesta epäilty olisi Suomessa asuva henkilö. Toisaalta kyse voisi myös olla sellaisesta rikoksesta, joka on tehty esimerkiksi muussa maassa tai sieltä käsin ja rikoksesta epäilty sijaitsee pysyvästi muussa jäsenvaltiossa.

Kun Helsingin käräjäoikeus saa hajautetun tietojärjestelmän kautta edellä mainitun 8 artiklan mukaisen ilmoituksen, sen tulee asetuksen 12 artiklan mukaisesti mahdollisimman pian, mutta viimeistään 10 päivän kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta tai hätätapauksissa viimeistään 96 tunnin kuluessa tällaisesta vastaanottamisesta, arvioida esittämismääräyksessä esitetyt tiedot ja tapauksen mukaan esitettävä yksi tai useampi 12 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu kieltäytymisperuste. Jos käräjäoikeus päätyisi esittämään asiassa jonkin edellä mainitun kieltäytymisperusteen, se olisi ilmoitettava asiasta palveluntarjoajalle ja määräyksen antaneelle toisen jäsenvaltion viranomaiselle. Ilmoittaminen tapahtuisi hajautetun tietojärjestelmän välityksellä. Tiedot ilmoituksen vastaanottajista selviäisi myös esittämismääräystodistuksesta.

Ennen johonkin kieltäytymisperusteen vetoamista tulisi olla yhteydessä määräyksen antavaan viranomaiseen jollakin tarkoitukseen soveltuvalla tavalla 12 artiklan 3 kohdan mukaisesti. Yhteydenotto voisi tapahtua esimerkiksi hajautetun tietojärjestelmän välityksellä, sähköpostitse tai muulla soveltuvalla tavalla.

Pykälän 3 *momentin* mukaan asiassa tehtävään tuomioistuimen päätökseen ei saisi hakea muutosta valittamalla. Säännös tarkoittaisi ensinnäkin sitä, että määräyksen antavalla viranomaisella ei olisi muutoksenhakuoikeutta tuomioistuimen päätökseen. Lisäksi esittämismääräyksen vastaanottajana olevalla palveluntarjoajalla ei olisi muutoksenhakuoikeutta tuomioistuimen asiassa tekemään päätökseen.

Pykälän 4 *momentin* mukaan toimivaltaisen täytäntöönpanoviranomaisen eli Helsingin käräjäoikeuden tulisi asetuksen 10 artiklan 2 kohdan ja 12 artiklan 3 kohdan mukaisesti päättää viivytyksettä, jos mitään kieltäytymisperustetta ei esitetä 12 artiklan mukaisesti. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että käräjäoikeus päättäisi, ettei esittämismääräyksen osalta vedota mihinkään kieltäytymisperusteeseen.

Momentissa mainitulla määräajalla viivytyksettä tarkoitetaan sitä, että mahdollisuuksien mukaan tuomioistuimen tulisi päättää ja ilmoittaa siitä, ettei se aio vedota mihinkään 12 artiklan mukaiseen kieltäytymisperusteeseen jo ennen edellä 2 momentissa mainittujen määräaikojen päättymistä. Tarkoituksena olisi mahdollistaa se, että palveluntarjoaja saisi tiedon täytäntöönpanoviranomaisen päätöksestä mahdollisimman nopeasti esittämismääräyksen vastaanottamisesta. Momentin tarkoituksena on pyrkiä välttämään ristiriidat täytäntöönpanoviranomaisen ja palveluntarjoajien vastaavien määräaikojen osalta. Asetuksen 8 artiklan 4 kohdan mukaisesti ilmoituksella täytäntöönpanoviranomaiselle olisi lykkäävä vaikutus 10 artiklan 2 kohdan mukaisiin vastaanottajan (palveluntarjoajan tai sitä edustaman tahon) velvollisuuksiin, lukuun ottamatta hätätapauksia. Toisin sanoen, mikäli mahdollisuuksien mukaan Helsingin käräjäoikeus päättäisi asiassa jo hyvissä ajoin ennen 2 momentissa tarkoitettua 10 päivän määräajan päättymistä, ettei se aio esittää mitään kieltäytymisperustetta, sen tulisi ilmoittaa asiasta määräyksen antaneelle viranomaiselle ja esittämismääräyksen vastaanottajalle.

Pykälän 5 *momentissa* olisi säännös ehtojen asettamisesta 12 artiklan 4 kohdan mukaisesti eurooppalaisella esittämismääräyksellä pyydettyyn tietojen hankkimiseen liittyen. Momentin mukaan Helsingin käräjäoikeus voisi asettaa ehdon, jonka mukaan määräyksen antaneen viranomaisen tulee noudattaa soveltuvin osin pakkokeinolain 7 luvun 3 §:n, 10 luvun 52 §:n ja 55 §:n säännöksiä sekä 56 §:n säännöksiä siitä, missä tapauksissa ylimääräistä tietoa saa käyttää. Lisäksi täytäntöönpanoviranomaisen olisi asetettava muut toimenpiteen kohteena olevan

henkilön oikeusturvan kannalta tarpeelliset ehdot. Säännös ei velvoittaisi tuomioistuinta asettamaan muita kuin pykälässä nimenomaisesti mainitut ehdot, mutta säännös oikeusturvan edellyttämien ehtojen asettamisesta olisi tarpeen, jotta ei syntyisi tilannetta, jossa tuomioistuimella ei olisi mahdollisuutta muiden ehtojen asettamiseen, jos henkilön oikeusturvan olisi katsottava niitä edellyttävän. Tämä vastaa myös EIO-lain 18 §:ssä omaksuttua ratkaisua.

Momentissa käytettäisiin mainintaa ”soveltuvin osin”, koska esittämismääräyksellä pyydettyjä tietoja ei hankittaisi pakkokeinolain 7 ja 10 luvun nojalla, vaan tietojen hankkiminen perustuisi määräyksen antaneen valtion kansalliseen toimivaltuussääntelyyn ja asetuksen 5 artiklaan. Edellä 16 artiklan sisältöä kuvaavien perusteluiden yhteydessä mainitusti asetuksen mukainen tietojen hankkiminen poikkeaisi niin sanotusta perinteisestä rajat ylittävstä rikosoikeusapuyhteistyöstä, kuten EIO-direktiivin mukaisesta täytäntöönpanomenettelystä, sillä tavoin, että esittämismääräyksellä pyydettyjä tietoja ei hankittaisi täytäntöönpanovaltion toimivaltuussääntelyn perusteella. Tästä huolimatta esittämismääräyksellä pyydetty tiedot voivat sisältää pakkokeinolain 7 luvun 3 §:n takavarikoimis- ja jäljentämiskieltojen ja 10 luvun 52 §:n kuuntelu- ja katselukieltojen piiriin kuuluvaa tietoa tai kyse voi olla sellaisesta ylimääräisestä tiedosta, jonka käyttämisestä säädetään pakkokeinolain 10 luvun 55 ja 56 §:ssä.

12 §. Esittämismääräystodistuksen täytäntöönpanoa koskevan päätöksen kirjaaminen. Pykälän mukaan toimivaltaisen tuomioistuimen tulisi kirjata asiassa tekemänsä päätös.

Pykälä edellyttäisi, että päätös kirjattaisiin asianhallintajärjestelmään. Päätöksen tehneen tuomioistuimen tulisi tehdä tarvittavat ilmoitukset asetuksen 12 artiklan 2 ja 3 kohdan mukaisesti vastaanottajalle (palveluntarjoajalle) ja määräyksen antaneelle viranomaiselle.

13 §. Eurooppalaisen esittämismääräyksen ja eurooppalaisen säilyttämismääräyksen täytäntöönpanoviranomainen. Pykälässä määriteltäisiin se viranomainen, joka Suomessa olisi asetuksen 10 artiklan 5 kohdassa, 11 artiklan 4 kohdassa, 16 ja 17 artiklassa tarkoitettu täytäntöönpanoviranomainen. Pykälän mukaan täytäntöönpanoviranomainen olisi poliisi.

Tarkemmin 10 artiklan 5 kohdassa olisi kyse sen toisesta kappaleesta koskien tilanteita, joissa 8 artiklan mukaista ilmoitusta ei olisi tehty Helsingin käräjäoikeudelle. Mikäli kyse olisi 8 artiklan soveltamisalaan kuuluvasta eurooppalaisesta esittämismääräyksestä, toimivaltainen täytäntöönpanoviranomainen 10 artiklan 5 kohdan mukaisesti olisi Helsingin käräjäoikeus.

Pykälän mukaisesti poliisi olisi niin ikään 16 ja 17 artiklassa tarkoitettu toimivaltainen täytäntöönpanoviranomainen.

14 §. Täytäntöönpanomenettely. Pykälässä säädettäisiin eurooppalaisten esittämismääräysten ja eurooppalaisten säilyttämismääräysten täytäntöönpanomenettelystä, kun Suomi olisi täytäntöönpanovaltio. Säännös perustuisi asetuksen 16 artiklaan.

Edellä mainitusti 16 artiklan mukainen täytäntöönpanomenettely poikkeaa perinteisestä rajat ylittävstä rikosoikeusapumenettelystä. Artiklan mukaisessa täytäntöönpanomenettelyssä ei hankita eurooppalaisella esittämismääräyksellä pyydettyjä tietoja ensin täytäntöönpanoviranomaiselle täytäntöönpanovaltion asiaan soveltuvan kansallisen toimivaltuussääntelyn perusteella. Menettelyssä ei myöskään määrätä eurooppalaisen säilyttämismääräyksen kohteena olevia tietoja säilytettäväksi täytäntöönpanovaltion asiaan kuuluvan lainsäädännön perusteella.

Pykälän 1 momentin mukaan 13 §:ssä tarkoitetun täytäntöönpanoviranomaisen eli poliisin olisi 16 artiklan mukaisesti joko tunnustettava eurooppalainen esittämismääräys tai eurooppalainen säilyttämismääräys tai päättää olla tunnustamatta määräyksiä.

Pykälän 2 momentin mukaan poliisi voi saattaa päätöksen, jolla tunnustamisesta on kieltäydytty, syyttäjän vahvistettavaksi. Jos 16 artiklan mukainen asia sisältää mainitun artiklan 4 kohdan f tai g alakohtaan taikka 5 kohdan e tai f alakohtaan liittyvää oikeudellista harkintaa, syyttäjä päättäisi tunnustamisesta tai siitä kieltäytymisestä 1 momentissa tarkoitetun täytäntöönpanoviranomaisen esittelystä.

Edellä 16 artiklan sisältöä kuvaavissa perusteluissa on selvitetty säännöksen tarpeellisuutta.

Säännöksen perusteella poliisiviranomaisella olisi mahdollisuus saattaa tunnustamista koskeva päätös syyttäjän vahvistettavaksi niissä tilanteissa, joissa olisi tehty kieltäytymistä koskeva päätös. Tilanteessa tulisi tehdä asetuksen 16 artiklan 8 kohdan mukainen ilmoitus vasta syyttäjän tehtyä päätöksen asiassa. Jos päätös olisi toimitettu syyttäjän vahvistettavaksi, syyttäjän tulisi toimia asetuksen säännösten mukaisessa määräajassa eli viiden työpäivän kuluessa määräyksen vastaanottamisesta. Määräaika laskettaisiin kuluvaan siitä hetkestä, kun poliisi on vastaanottanut määräyksen. Syyttäjän tulisi muutoinkin tällöin noudattaa asetuksen täytäntöönpanoviranomaista koskevia säännöksiä siltä osin kun kyse on määräyksen antavan viranomaisen kuulemisesta 16 artiklan 7 kohdan mukaisesti. Estettä ei kuitenkaan olisi sille, että syyttäjän vahvistaminen tapahtuisi vasta sen jälkeen, kun määräyksen esittäneelle jäsenvaltiolle olisi ilmoitettu poliisiviranomaisen kielteisestä päätöksestä.

Säännöksessä tarkoitettu menettely saattaisi olla tarpeellista esimerkiksi tulkinnanvaraisissa tilanteissa, joihin olisi tarvetta luoda yhtenäinen käytäntö asetuksen soveltamisessa. Menettelyä voitaisiin soveltaa myös tilanteessa, jossa käytännössä ilmenisi tarve saada määräyksen tunnustamiseen Suomessa oikeusviranomaisen päätös.

Menettelyssä syyttäjä joko vahvistaisi poliisiviranomaisen tekemän päätöksen tunnustamisesta kieltäytymisestä taikka tekisi päätöksen, jolla päätettäisiin tunnustaa määräys. Syyttäjän tekemä vahvistus tai päätös asiassa perustuisi poliisin asiassa tekemään selvitykseen sisältäen päätöksen tai ehdotuksen päätökseksi asiassa.

Lisäksi 2 momentin mukaisesti syyttäjä päättäisi tunnustamisesta tai siitä kieltäytymisestä poliisiviranomaisen esittelystä, jos 16 artiklan mukainen asia sisältää artiklan 4 kohdan f tai g alakohtaan taikka 5 kohdan e tai f alakohtaan liittyvää oikeudellista harkintaa.

Säännöksessä tarkoitettua menettelyä sovellettaisiin tilanteissa, joissa tunnustamista koskeva harkinta edellyttää Suomessa oikeusviranomaisen toimesta tehtävää arviointia. Säännöksessä olisi kyse velvollisuudesta saattaa asia syyttäjän päätettäväksi. Esittelyllä tarkoitettaisiin asian selvittämistä poliisiviranomaisen toimesta ja ratkaisuehdotuksen laatimista sekä näiden toimittamista syyttäjälle päätettäväksi. Asetuksen 16 artiklan 3 kohdan mukainen muodollinen vaatimus ja ilmoitus sekä 8 kohdan mukainen ilmoitus tulisi tehdä vasta syyttäjän tehtyä päätöksen asiassa. Syyttäjän tulisi toimia 16 artiklan mukaisessa määräajassa eli viiden työpäivän kuluessa määräyksen vastaanottamisesta. Määräaika laskettaisiin kuluvaan siitä hetkestä, kun poliisi on vastaanottanut määräyksen. Syyttäjän tulisi muutoinkin tällöin noudattaa asetuksen täytäntöönpanoviranomaista koskevia säännöksiä. Viimeksi mainittu tarkoittaa sitä, että kun asia on siirretty syyttäjälle päätettäväksi, siitä lähtien syyttäjä toimisi 16 artiklan mukaisena täytäntöönpanoviranomaisena siltä osin kun kyse on yhteydenpidosta määräyksen antaneeseen viranomaiseen 16 artiklan 7 kohdan mukaisesti. Estettä ei kuitenkaan

ole sille, että poliisiviranomainen hoitaisi näitä käytännön tehtäviä syyttäjän antaman ohjeistuksen mukaisesti.

Mikäli kyse on 16 artiklan 6 kohdan mukaisesta tilanteesta, edellä mainittu tunnustamiseen liittyvä kansallinen päätöksentekoa koskeva menettely soveltuu, mutta silloin siihen ei liity enää vaatimusta tehdä päätöstä määräyksen tunnustamisesta viiden työpäivän kuluttua määräyksen vastaanottamisesta. Asiassa tehtävään päätökseen liittyvä määräaika on kansallisesti toimivaltaisten viranomaisten päätettävissä. Päätös tulisi kuitenkin tehdä kohtuullisessa ajassa ottaen huomioon asetuksen tehokkuustavoitteet.

Pykälän 3 momentin mukaan asetuksen 8 artiklan mukaisten eurooppalaisten esittämismääräysten osalta Helsingin käräjäoikeus päättäisi määräyksen tunnustamisesta tai siitä kieltäytymisestä poliisiviranomaisen vaatimuksesta.

Edellä 16 artiklan sisältöä kuvaavissa perusteluissa on selvitetty säännöksen tarpeellisuutta.

Säännöksessä tarkoitettua menettelyä sovellettaisiin tilanteissa, joissa tunnustamista koskeva harkinta edellyttää Suomessa tuomioistuimen toimesta tehtävää arviointia. Lisäksi kyse olisi yksinomaan sellaisesta esittämismääräyksestä, jonka Helsingin käräjäoikeus olisi jo arvioinut asetuksen 8, 10 ja 12 artiklan mukaisesti. Vaikka esittämismääräys olisi jo kertaalleen arvioitu edellä mainitusti käräjäoikeuden toimesta, eikä 12 artiklan mukaisia kieltäytymisperusteita olisi esitetty, 16 artiklan mukaisessa menettelyssä saattaisi olla käsillä sellaista tietoa, jota ei ollut tuomioistuimen saatavilla aikaisemmin 8, 10 ja 12 artiklan mukaisessa menettelyssä. Toisin sanoen uutena huomioon otettavana tietona asiassa saattaisi olla käsillä vastaanottajan vastustus lisätietoineen määräyksen täytäntöönpanon osalta asetuksen 16 artiklan 3 kohdan mukaisesti.

Säännöksessä olisi kyse velvollisuudesta saattaa asia Helsingin käräjäoikeuden päätettäväksi. Vaatimuksella tarkoitettaisiin asian selvittämistä poliisiviranomaisen toimesta ja ratkaisuehdotuksen laatimista sekä näiden toimittamista tuomioistuimen päätettäväksi. Asetuksen 16 artiklan 3 kohdan mukainen muodollinen vaatimus ja ilmoitus sekä 8 kohdan mukainen ilmoitus tulisi tehdä vasta tuomioistuimen tehtyä päätöksen asiassa. Tuomioistuimen tulisi toimia 16 artiklan mukaisessa viiden työpäivän määräajassa, kun kyse olisi 16 artiklan 2 kohdan mukaisesta päätöksestä. Tuomioistuimen tulisi muutoinkin noudattaa asetuksen täytäntöönpanoviranomaisista koskevia säännöksiä. Viimeksi mainittu tarkoittaa sitä, että kun asia on siirretty Helsingin käräjäoikeuden päätettäväksi, siitä lähtien se toimisi 16 artiklan mukaisena täytäntöönpanoviranomaisena siltä osin kun kyse on yhteydenpidosta määräyksen antaneeseen viranomaiseen 16 artiklan 7 kohdan mukaisesti. Estettä ei kuitenkaan ole sille, että poliisiviranomainen hoitaisi näitä tehtäviä tuomioistuimen antaman ohjeistuksen mukaisesti.

Mikäli kyse on 16 artiklan 6 kohdan mukaisesta tilanteesta, edellä mainittu tunnustamiseen liittyvä kansallinen päätöksentekoa koskeva menettely soveltuu, mutta silloin siihen ei liity enää vaatimusta tehdä päätöstä määräyksen tunnustamisesta viiden työpäivän kuluttua määräyksen vastaanottamisesta. Asiassa tehtävään päätökseen liittyvä määräaika on kansallisesti toimivaltaisten viranomaisten päätettävissä. Päätös tulisi kuitenkin tehdä kohtuullisessa ajassa ottaen huomioon asetuksen tehokkuustavoitteet.

Pykälän 4 momentin mukaan 1–3 momentissa tarkoitetut viranomaiset olisivat toimivaltaisia kaikkien määräysten osalta, vaikka vastaavassa kansallisessa tapauksessa tietojen hankkiminen tai niiden säilytettäväksi määrääminen ei ole Suomen lainsäädännön nojalla mahdollista.

Edellä 16 artiklan sisältöä kuvaavissa perusteluissa on selvitetty säännöksen tarpeellisuutta. Kyse voisi olla esimerkiksi tilanteesta, jossa eurooppalainen esittämismääräys koskisi

sisältötietoja liittyen maksuvälinepetokseen ja tiedot olisivat edellä 5 artiklan sisältöä kuvaavissa perusteluissa kerrotulla tavalla poistettu käyttäjän toimesta niin, että tietoihin pääsisi käsiksi ainoastaan palveluntarjoaja.

Pykälän 5 *momentissa* säädettäisiin tuomioistuimessa noudatettavasta menettelystä 3 momentissa tarkoitetussa asiassa. Momentin mukaan asian 3 momentin mukaisessa käsittelyssä ja ratkaisemisessa tuomioistuimessa noudatettaisiin soveltuvin osin, mitä pakkokeinolain 3 luvun 1, 3, 8 ja 10 §:n 1 momentissa säädetään vangitsemisasian käsittelystä. Asia olisi otettava viipymättä tuomioistuimessa käsiteltäväksi. Asia olisi ratkaistava kiireellisesti ja viimeistään viiden työpäivän kuluttua määräyksen vastaanottamisesta, kun kyse olisi 16 artiklan 2 kohdassa tarkoitetusta päätöksestä. Asia olisi ratkaistava kiireellisesti, kun kyse olisi 16 artiklan 6 kohdassa tarkoitetusta päätöksestä. Asia voitaisiin käsitellä myös kansliassa ilman istutuskäsittelyä.

Momentissa ”määräyksen vastaanottamisesta” tarkoitettaisiin sitä hetkeä, kun poliisi on vastaanottanut asian 16 artiklan 1 kohdan mukaisesti. Tämä tarkoittaisi, että Helsingin kärjäoikeuden tulisi tehdä 16 artiklan 2 kohdan mukainen päätös viiden työpäivän kuluttua edellä mainitusta määräyksen vastaanottamisesta. Tämä niin ikään tarkoittaisi sitä, että poliisin tulisi pystyä tekemään asian osalta määräyksen arviointi ja ratkaisuehdotus kärjäoikeudelle siten, että kärjäoikeus pystyisi ratkaisemaan asian edellä mainitussa viiden työpäivän määräajassa.

Pykälän 6 *momentin* mukaan vaatimuksen esittäneelle täytäntöönpanoviranomaiselle olisi varattava tilaisuus tulla kuulluksi 3 momentissa tarkoitetussa asiassa. Myös syyttäjän olisi osallistuttava 3 momentissa tarkoitetun asian käsittelyyn tuomioistuimessa sen varmistamiseksi, että asia tulee selvitettyksi tarkoituksenmukaisella tavalla, ellei tuomioistuin katso syyttäjän kuulemista asiassa tarpeettomaksi.

Asiaa käsittelevän tuomioistuimen päätettävissä olisi syyttäjän osallistumisen tarpeellisuus kussakin tapauksessa. Oletettavasti menettelyssä käsiteltävät asiat sisältävät oikeudellisesti monimutkaisia kysymyksiä, joilla on kansainvälisiä ulottuvuuksia. Siksi syyttäjän osallistuminen arvioidaan tarpeelliseksi tuomioistuimenetelystä.

Pykälän 7 *momentin* mukaan asian käsittelyssä voidaan käyttää videoneuvottelua tai muuta soveltuva teknistä tiedonvälitystapaa, jossa käsittelyyn osallistuvilla on puhe- ja näköyhteys keskenään.

Pykälän 8 *momentin* mukaan asiassa tehtävään päätöksen ei saisi hakea muutosta valittamalla.

15 §. *Täytäntöönpanomenettelyä koskevan päätöksen kirjaaminen.* Pykälän mukaan täytäntöönpanomenettelyssä toimivaltaisen täytäntöönpanoviranomaisen tulisi kirjata tekemänsä tunnustamista koskeva päätös asianhallintajärjestelmään. Säännös koskisi sekä poliisia, syyttäjää että tuomioistuinta.

Edellä asetuksen 16 artiklan sisältöä kuvaavissa perusteluissa on selvitetty täytäntöönpanomenettelyä koskevan päätöksen luonnetta ja sisältöä.

Pykälä edellyttäisi, että päätös kirjattaisiin. Edellä 14 §:n yhteydessä mainitusti tulisi tehdä tarvittavat ilmoitukset asetuksen 16 artiklan mukaisesti. Estettä ei ole sille, että poliisi hoitaisi ilmoituksen tuomioistuimen tai syyttäjän antamien ohjeiden mukaisesti.

16 §. *Suomeen toimitettavan eurooppalaisen esittämis- ja säilyttämismääräyksen kieli.* Pykälän mukaan toimitettava esittämis- ja säilyttämismääräystodistus olisi tehtävä suomen, ruotsin tai englannin kielellä taikka siihen olisi liitettävä käännös jollekin näistä kielistä. Täytäntöönpanoviranomainen voi hyväksyä myös muulla kielellä toimitetun todistuksen, jos hyväksymiselle ei muutoin olisi estettä.

17 §. *Seuraamuskollegio.* Pykälässä säädettäisiin seuraamuksia määräävästä seuraamuskollegiosta. Seuraamuskollegio olisi Poliisihallitukseen sijoittuva uusi toiminto, joka voisi määrätä asetuksen rikkomisesta tai laiminlyönnistä seuraamusmaksun. Seuraamuskollegio ei olisi päätoiminen vaan se kokoontuisi tarvittaessa.

Edellä 16 artiklan sisältöä kuvaavissa perusteluissa on selvitetty säännöksen tarpeellisuutta.

Pykälän *1 momentin* mukaan seuraamuksen määräisi poliisin edustajista koostuva seuraamuskollegio. Seuraamuskollegion toimintaan ei sovellettaisi poliisin hallinnosta annetun lain (110/1992) 4 §:n 4 momenttia.

Pykälän *2 momentin* mukaan Poliisihallitus nimittäisi seuraamuskollegioon jäseneksi kolme edustajaa poliisista, joista yksi nimitettäisiin puheenjohtajaksi. Jokaiselle jäsenelle nimettäisiin henkilökohtainen varajäsen. Seuraamuskollegion toimikausi olisi viisi vuotta.

Pykälän *3 momentin* mukaan jäsenten ja varajäsenten tulisi olla asetukseen ja sen sisältöön hyvin perehtyneitä, kokeneita virkamiehiä. Seuraamuskollegion puheenjohtajalla ja varapuheenjohtajalla tulisi olla myös tehtävän edellyttämä riittävä oikeudellinen asiantuntemus. Seuraamuskollegion jäsen toimisi tehtävässään riippumattomasti ja puolueettomasti.

Pykälän *4 momentin* mukaan seuraamuskollegion päätös tehtäisiin esittelystä. Edellä 13 §:ssä tarkoitettu täytäntöönpanoviranomaisen toimivaltainen virkamies toimisi esittelijänä.

Pykälän *5 momentin* mukaan seuraamuskollegio olisi päätösvaltainen kolmijäsenisenä. Seuraamuskollegion läsnäolevista jäsenistä yhden olisi oltava puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja. Päätökseksi tulisi se kanta, jota enemmistö on kannattanut.

Pykälän *6 momentissa* säädettäisiin seuraamuskollegion tietojensaantioikeudesta. Seuraamuskollegiolla olisi oikeus salassapitosäännösten estämättä saada maksutta tehtäviensä hoidon kannalta välttämättömät tiedot. On tärkeää, että seuraamuskollegiolla on tiedossa kaikki asiaan vaikuttavat seikat, jotta se pystyy harkitsemaan ja määräämään seuraamusmaksun asetuksen mukaisesti.

Momentissa tarkoitettu oikeus saada tietoja koskisi osin myös henkilötietoja, sisältäen muun muassa tietosuoja-asetuksen 10 artiklan tarkoittamia rikostuomioihin ja rikoksiin liittyviä henkilötietoja. Tältä osin momentissa käytettäisiin EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen (EU 2016/679 (jäljempänä tietosuoja-asetus) 6 artiklan 3 kohdan sisältämää kansallista liikkumavaraa. Liikkumavaran käyttöä on kuvattu tarkemmin jaksossa 11.6.2.

18 §. *Seuraamusmaksu asetuksen velvoitteiden rikkomisesta tai laiminlyönnistä.* Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin seuraamuksista, joita määrättäisiin asetuksen velvoitteiden rikkomisesta tai laiminlyönnistä määräyksen vastaanottajalle, joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo tai laiminlyö asetuksen velvoitteita. Vastaanottajalla tarkoitettaisiin asetuksen 3 artiklan 3 kohdan mukaista palveluntarjoajaa, sitä edustavaa nimettyä toimipaikkaa tai tapauksen mukaan laillista edustajaa. Näitä velvollisuuksia olisivat asetuksen 10 artiklassa säädetyt vastaanottajan velvollisuudet esittämismääräystodistuksen täytäntöönpanossa, 11

artiklassa säädetyt vastaanottajan velvollisuudet säilyttämismääräystodistuksen täytäntöönpanossa ja 13 artiklan 4 kohdassa säädetyt velvollisuudet esittämismääräys- tai säilyttämismääräystodistuksen sekä esitetyn tai säilytetyn tiedon luottamuksellisuuden, salassapidon ja eheyden varmistamiseen liittyen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin seuraamusmaksun suuruudesta. Seuraamusmaksun minimi- ja maksimimäärät säädettäisiin erikseen oikeushenkilölle ja luonnolliselle henkilölle. Oikeushenkilölle määrättävä seuraamusmaksu olisi vähintään 1 000 euroa ja enintään kaksi prosenttia palveluntarjoajan edellisen tilikauden maailmanlaajuisesta vuotuisesta kokonaisliikevaihdosta. Luonnolliselle henkilölle määrättävä seuraamusmaksu olisi vähintään 500 euroa ja enintään 10 000 euroa. Oikeushenkilölle ja luonnolliselle henkilölle määrättävät seuraamukset olisivat eri suuruiset, koska palveluntarjoajana toimivan yrityksen osalta kyse voi olla tuottavasta liiketoiminnasta, jolloin kovin pienellä seuraamusmaksulla ei välttämättä olisi tarkoitettua vaikutusta. Jotta seuraamuksella olisi asetuksen edellyttämä riittävä varoittava vaikutus, tulisi maksun suuruuden olla riittävä.

Pykälän 3 momentin mukaan seuraamusmaksun suuruus perustuisi kokonaisarviointiin. Harkitessaan seuraamusmaksun suuruutta edellä mainitun asteikon mukaisesti toimivaltaisen viranomaisen tulisi varmistaa, että seuraamus ja sen määrä ovat suhteessa tekoon nähden. Seuraamusmaksun suuruutta arvioitaessa huomioon olisi otettava rikkomisen tai laiminlyönnin luonne, vakavuus, toistuvuus ja kesto aika, rikkomisen tai laiminlyönnin tahallisuus tai tuottamuksellisuus, palveluntarjoajan toiminnan laajuus ja luonne sekä palveluntarjoajan taloudelliset valmiudet.

Pykälän 4 momentin mukaan seuraamusmaksu määrättäisiin valtiolle maksettavaksi.

Koska rangaistusluonteiset seuraamukset rinnastuvat ankaruudeltaan sakkorangaistukseen, ei niille ehdoteta perittävän viivästyskorkoa tai muuta viivästysseuraamusta.

19 §. Seuraamusmaksun määräämättä jättäminen. Pykälässä säädettäisiin seuraamusmaksun määräämättä jättämisestä. Pykälän 1 momentin mukaisesti seuraamusmaksu olisi jätettävä määräämättä, jos 1) vastaanottaja on oma-aloitteisesti ryhtynyt riittäviin toimenpiteisiin lain 18 §:ssä tarkoitetun rikkomuksen tai laiminlyönnin korjaamiseksi välittömästi sen havaitsemisen jälkeen ja ilmoittanut siitä viivytyksettä täytäntöönpanoviranomaiselle eikä rikkomus tai laiminlyönti ole vakava tai toistuva, 2) velvoitteen rikkomista tai laiminlyöntiä on pidettävä vähäisenä, tai 3) seuraamusmaksun määräämistä on muutoin kuin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetulla perusteella pidettävä ilmeisen kohtuuttomana.

Perustuslakivaliokunta on käytännössään edellyttänyt, että viranomaisen harkinnan sanktion määräämättä jättämisestä tulee olla sidottua harkintaa siten, että seuraamusmaksu on jätettävä määräämättä laissa säädettyjen edellytysten täytyttyessä (ks. PeVL 49/2017 vp ja PeVL 39/2017 vp.).

Pykälän 2 momentin mukaan seuraamusmaksua ei voitaisi määrätä sille, jota epäillään samasta teosta esitutkinnassa, syyteharkinnassa tai tuomioistuimessa vireillä olevassa rikosasiassa. Seuraamusmaksua ei voitaisi määrätä myöskään sille, jolle on samasta teosta annettu lainvoimainen tuomio.

Säännöksen mukaan lisäksi seuraamusmaksua ei saisi määrätä, jos se johtaisi kaksoisrangaistavuuden kiellon (ne bis in idem) loukkaamiseen. Kaksoisrangaistavuuden kiellosta määrätään Euroopan unionin perusoikeuskirjan 50 artiklassa ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen 7. lisäpöytäkirjan 4 artiklassa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että seuraamusmaksua ei voitaisi määrätä viranomaiselle. Tällä viitataan erityisesti viranomaisiin, jotka ylläpitävät sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 163 §:ssä tarkoitettuja verkkotunnusrekistereitä. Suomessa verkkotunnusrekisteriä ylläpitää fi-maatunnukseen päättyvien verkkotunnusten osalta Liikenne- ja viestintävirasto. Ax-verkkotunnusrekisteriä ylläpitää Ahvenanmaan maakuntahallitus.

20 §. Seuraamusmaksun määräämisoikeuden vanhentuminen. Pykälässä säädettäisiin seuraamusmaksun määräämisoikeuden vanhentumisesta. Toimivaltainen viranomainen ei saisi määrätä seuraamusmaksua, jos sitä ei ole tehty viiden vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkomus tai laiminlyönti tapahtui, tai jatkettun rikkomuksen tai laiminlyönnin osalta viiden vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkomus tai laiminlyönti päättyi.

21 §. Seuraamusmaksun täytäntöönpano. Pykälässä säädettäisiin, että seuraamusmaksun täytäntöönpanosta säädetään sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa (672/2002). Laissa sakon täytäntöönpanosta säädetään muun muassa määrätyn seuraamusmaksun vanhenemisesta. Seuraamusmaksun täytäntöönpanosta huolehtisi Oikeusrekisterikeskus.

22 §. Muutoksenhaku seuraamusmaksuun. Pykälässä säädettäisiin oikeudesta hakea muutosta seuraamusmaksua koskevaan viranomaispäätökseen siten kuin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019) säädetään.

Edellä 16 artiklan sisältöä kuvaavissa perusteluissa on selvitetty säännöksen tarpeellisuutta.

23 §. Salassapito, vaitiolovelvollisuus sekä tietojen käyttöä koskevat rajoitukset. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että toisen jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen Suomeen toimittamaan eurooppalaiseen esittämisen- tai säilyttämismääräykseen ja niiden täytäntöönpanoon Suomessa sovelletaan, mitä Suomessa vastaavassa asiassa säädetään salassapidosta, vaitiolovelvollisuudesta ja tiedonsaantioikeudesta.

Esityksessä ehdotetun Helsingin käräjäoikeuden asetuksen 8 artiklaan liittyvien täytäntöönpanoa koskevien tehtävien osalta kyse olisi esimerkiksi YtJulkL:n julkisuuden pääsääntöä koskevien poikkeusten soveltumisesta käsiteltävänä olevaan asiaan tuomioistuimessa. YtJulkL:n 5 §:ssä säädetään oikeudenkäyntiä koskevien perustietojen julkiseksi tulemisen ajankohdasta ja pykälän 2 momentissa säädetään poikkeuksista julkisuuden pääsääntöön liittyen muun ohella pakkokeinolain 10 luvun mukaisiin salaisiin pakkokeinoihin. Lisäksi YtJulkL:n 12 §:ssä säädetään asianosaisen tiedonsaantioikeudesta ja pykälän 2 momentin 3 kohdassa säädetään poikkeuksista liittyen muun ohella pakkokeinolain 10 luvun mukaisiin salaisiin pakkokeinoihin. Edelleen YtJulkL:n 16 §:ssä säädetään pakkokeinoasioiden julkisuudesta ottaen huomioon tarpeelliset poikkeukset julkisuuden pääsääntöön liittyen muun ohella pakkokeinolain 10 luvun salaisiin pakkokeinoihin.

Asetuksen 8 artiklan liittyvissä eurooppalaisissa esittämismääräyksissä olisi kyse arkaluonteisten tietojen eli liikenne- ja sisältötietojen hankkimisesta, joka Suomessa vastaavassa tapauksessa tarkoittaisi pääsääntöisesti pakkokeinolain 10 luvun salaisten pakkokeinojen käyttämistä tietojen hankkimiseksi. Mikäli kyse olisi tietojen hankkimisesta vastaavanlaisesti pakkokeinolain perusteella, soveltuisivat edellä mainitut YtJulkL:n mukaiset poikkeukset asiaan liittyvän julkisuuden osalta. Näin ollen ehdotetussa momentissa maininnalla ”vastaavassa asiassa” tarkoitettaisiin muun muassa tuomioistuimessa käsiteltävän eurooppalaisen esittämismääräyksen täytäntöönpanoa koskevaa asiaa siten kuin kyseessä olisi Suomen viranomaisten antamasta eurooppalaisesta esittämismääräyksestä pakkokeinolain 10 luvun nojalla. Säännöksen lähtökohtana näin ollen olisi, että toisen valtion Suomeen toimittamien asiakirjojen ja muiden tietojen julkisuus määräytyisi samalla tavoin kuin se

määräytyisi, jos kyse olisi vastaavista kansallisista asiakirjoista ja tiedoista. Sama lähtökohta pätee asian perustietojen julkisuuteen ja käsittelyn sekä asiassa tehtävän ratkaisun julkisuuteen.

Määräyksen antavalle valtiolle olisi mahdollista ilmoittaa asiaan Suomessa soveltuvasta julkisuussääntelystä asetuksen 12 artiklan mukaisten täytäntöönpanoviranomaisille kuuluvan ilmoitusten yhteydessä. Samalla olisi myös mahdollista edellyttää määräyksen antavaa valtiota ilmoittamaan ajankohdasta, kun tietojen hankintaa koskevat tiedot tulevat määräyksen antavassa valtiossa julkisiksi, esimerkiksi kun tietojen hankkimisesta on ilmoitettu tiedonhankinnan kohdehenkilölle. Sama pätee myös 16 artiklan mukaisen täytäntöönpanomenettelyn kannalta.

Pykälän 2 *momentissa* säädettäisiin, että Suomen toimivaltaisen viranomaisen antaman eurooppalaisen esittämisen- tai säilyttämismääräyksen käsittelyyn tuomioistuimessa sekä Suomen toimivaltaisen viranomaisen antaman eurooppalaisen esittämismääräyksen perusteella Suomeen toimitettuihin todisteisiin, asiakirjoihin ja tietoihin Suomessa sovelletaan, mitä Suomessa vastaavassa asiassa säädetään salassapidosta, vaitiolovelvollisuudesta ja tiedonsaantioikeudesta.

Pykälän 3 *momentin* mukaan sen lisäksi, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, on noudatettava niitä ehtoja ja menettelyjä, jotka toisen Euroopan unionin jäsenvaltion viranomaisen on asettanut salassapidosta, vaitiolovelvollisuudesta tai tietojen käytön rajoituksista.

Pykälän tarpeellisuutta on selvitetty 13 artiklan sisältöä kuvaavissa perusteluissa. Säännöksen sisältö vastaisi soveltuvien osin periaatteiltaan voimassa olevan EIO-lain 25 §:n sisältöä. Syyttäjän vaitiolovelvollisuudesta ja -oikeudesta säädetään syyttäjälaitoksessa annetun lain 23 §:ssä.

24 §. Voimaantulo. Lakiin ehdotetaan otettavaksi tavanomainen voimaantulosäännös.

6.2 Laki nimettyjen toimipaikkojen nimeämistä ja laillisten edustajien nimittämistä koskevista yhdenmukaistetuista säännöistä sähköisten todisteiden keräämiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä

1 §. Direktiivin täytäntöönpano. Pykälän mukaan direktiivin lainsäädännön alaan kuuluvat säännökset ovat lakina noudatettavia, jollei täytäntöönpanolaista muuta johdu. Täytäntöönpanotapaa on perusteltu edellä keskeisiä ehdotuksia koskevassa jaksossa.

Täytäntöönpanotavasta seuraa, että niissä tapauksissa, joissa ehdotetussa täytäntöönpanolaissa ei ole direktiivin velvoitetta tarkentavaa säännöstä, direktiivin säännöksiä sovellettaisiin suoraan. Koska täytäntöönpanolaissa olisi tiettyjä täsmennyksiä direktiivin säännöksiin, pykälässä todettaisiin, että direktiivin lainsäädännön alaan kuuluvat säännökset ovat lakina noudatettavia, jollei täytäntöönpanolaista muuta johdu. Perustuslakivaliokunta on edellyttänyt kyseistä sanamuotoa käytettäväksi sakkopuitemääräyksen täytäntöönpanolaissa (PeVL 50/2006 vp, HE 142/2006 vp) ja sitä on käytetty myös muiden sekamuotoisesti täytäntöön pantujen puitemääräysten sekä direktiivien täytäntöönpanosäännöksissä.

Suoraan lakina noudatettavia direktiivin säännöksiä ovat 2 artiklan määritelmät. Artiklan 2 perusteluissa todetusti sen määritelmät ovat lähes täysin samat kuin asetuksen 3 artiklan 3–7 kohdan vastaavat määritelmät ja ainoa ero määritelmien välillä on se, että asetuksen vastaavissa määritelmissä viitataan direktiiviin, kun taas direktiivin vastaavien määritelmien viittaukset ovat direktiivin sisäisiä. Direktiivien määritelmien osalta on siten myös otettava tarvittavilta

osin huomioon asetuksen 3 artiklan vastaavat määritelmät siltä osin kuin se on tarpeellista sekä direktiivin että asetuksen soveltumisen kannalta.

Kuten artiklakohtaisissa perusteluissa on todettu, pääosa direktiivin säännöksistä edellyttää täsmentävää sääntelyä kansallisessa lainsäädännössä. Lisäksi tiettyjen direktiivin velvoitteiden asiasisältö on pitänyt täsmentää direktiivin edellyttämällä Suomeen soveltuvalla tavalla.

2 §. Keskusviranomainen. Pykälän 1 momentin mukaan Liikenne- ja viestintävirasto toimisi direktiivin 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna keskusviranomaisena. Liikenne- ja viestintäviraston tehtävänä olisi varmistaa, että direktiiviä sovelletaan johdonmukaisella ja oikeasuhteisella tavalla. Tässä yhteydessä on syytä huomata, että keskusviranomaisella ei olisi tehtäviä, jotka liittyvät asetuksella säädettyjen velvoitteiden valvontaan vaan tästä tehtävästä on säädetty erikseen 1. lakiehdotuksen 3 luvussa.

Direktiivin johdonmukaisella soveltamisella tarkoitetaan muun ohella sitä, että direktiivin nojalla annettujen kansallisten säännösten mukaiset velvoitteet tulevat direktiivin soveltamisalaan kuuluvien palveluntarjoajien toimesta täytetyiksi samoin kuin että näiden velvoitteiden mahdollisten rikkomistilanteissa ryhdytään kansallisten säännösten nojalla asianmukaisiin toimenpiteisiin. Lisäksi johdonmukainen soveltaminen varmistettaisiin sillä, että jäljempänä ehdotetusti 4 §:n 4 momentin mukaisesti Liikenne- ja viestintäviraston tehtävänä olisi asettaa 3 §:n 1–3 momentissa tarkoitettut ilmoitettut tiedot julkisesti saataville Euroopan rikosoikeudellisen verkoston asiaa koskevalla verkkosivulla.

Muun muassa jäljempänä selostettavassa 3 §:ssä säädettäisiin tarkemmin niistä direktiivin velvoitteista, joita direktiivin soveltamisalaan kuuluvien palveluntarjoajien olisi noudatettava. Kyse olisi pääsääntöisesti palveluntarjoajien vastuulle kuuluvasta ilmoitusvelvoitteesta sekä sen perusteena olevat muut tarvittavat toimet. Keskusviranomaisen direktiivin noudattamista koskevan valvontatehtävien kannalta kyse olisi palveluntarjoajille kuuluvien velvoitteiden noudattamisen valvonnasta. Liikenne- ja viestintäviraston keskusviranomaistehtävään kuuluva direktiivin johdonmukaisen soveltamisen varmistaminen sisältäisi myös yleisesti direktiivin ja sitä koskevan kansallisen täytäntöönpanolain yleisen tietoisuuden varmistamisen.

Tarkemmin jäljempänä 3 §:n yhteydessä selostetusti palveluntarjoajien velvoitteena olisi omaloitteisesti tehdä kaikki direktiivin edellyttämät tarvittavat toimet ja ilmoitukset. Keskusviranomaisen valvontatehtävän aktiivinen osa tulisi kyseeseen lähinnä sellaisissa tilanteissa, kun ilmenisi, että joku direktiivin soveltamisalaan kuuluva palveluntarjoaja, joka sijaitisi Suomessa tai muutoin direktiivin edellyttämällä tavalla liittyisi Suomen keskusviranomaisen mukaisen valvontatehtävän piiriin, ei olisi noudattanut sille kuuluvia direktiivin ja sitä koskevan kansallisen täytäntöönpanolain mukaisia velvoitteitaan. Tällainen tilanne voisi tulla kyseeseen esimerkiksi silloin, kun Suomen tai muun EU:n jäsenvaltion rikosoikeudellisesta yhteistyöstä vastaavat toimivaltaiset viranomaiset ilmoittaisivat Liikenne- ja viestintävirastolle epäilyistä velvollisuuksien rikkomisesta tietyn palveluntarjoajan osalta.

Oikeasuhteisella direktiivin soveltamisella viitataan tapauskohtaiseen arviointiin määritettäessä palveluntarjoajien rikkomisiin sovellettavia asianmukaisia seuraamuksia. Jäljempänä käsitellään tarkemmin seuraamuksia. Seuraamusten osalta oikeasuhtaisuuden arviointi liittyy erityisesti mikroyrityksiin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin Liikenne- ja viestintäviraston tiedonsaantioikeudesta suhteessa direktiivin soveltamisalaan kuuluviin palveluntarjoajiin ehdotetun lain mukaisia tehtäviä suorittaessaan. Liikenne- ja viestintävirastolla olisi ehdotetun lain mukaisia tehtäviä suorittaessaan oikeus saada salassapitosäännösten estämättä välttämättömät ehdotettavaan

lakiin perustuvien velvoitteiden epäiltyyn rikkomiseen liittyvät tiedot, selvitykset ja asiakirjat palveluntarjoajalta. Liikenne- ja viestintäviraston tiedonsaantioikeus olisi sidottu välttämättömyysvaatimukseen. Palveluntarjoajan olisi luovutettava tiedot Liikenne- ja viestintävirastolle ilman aiheetonta viivytystä ja maksutta.

Momentissa tarkoitetuilla välttämättömillä tiedoilla tarkoitettaisiin lähtökohtaisesti sellaisia tietoja, jotka liittyvät välittömästi tai välillisesti epäiltyyn velvoitteen rikkomiseen. Välttämättömyyttä arvioitaessa tulisi kiinnittää huomiota siihen, että pyydetty tiedot koskisivat vain sellaisia tietoja, joilla voitaisiin perustellusti arvioida olevan merkitystä epäillyn velvoitteen rikkomisen selvittämiseksi.

Momentissa tarkoitettu oikeus saada tietoja koskisi osin myös henkilötietoja, sisältäen muun muassa tietosuojasetuksen 10 artiklan tarkoittamia rikostuomioihin ja rikoksiin liittyviä henkilötietoja. Tältä osin momentissa käytettäisiin tietosuojasetuksen 6 artiklan 3 kohdan sisältämää kansallista liikkumavaraa. Liikkumavaran käyttöä on kuvattu tarkemmin jaksossa 11.6.2.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin Liikenne- ja viestintäviraston yhteistyöstä muiden jäsenvaltioiden nimettyjen keskusviranomaisten ja Euroopan unionin komission kanssa. Liikenne- ja viestintävirasto toimisi yhteistyössä muiden jäsenvaltioiden vastaavien keskusviranomaisten ja Euroopan komission kanssa. Lisäksi Liikenne- ja viestintävirastolla olisi salassapitosäännösten estämättä oikeus luovuttaa ehdotettavana olevan lain mukaisia tehtäviä suorittaessaan saadut tiedot Euroopan komissiolle ja toisen Euroopan unionin jäsenvaltion keskusviranomaiselle, jos se olisi direktiivissä säädettyjen velvoitteiden valvonnan kannalta välttämätöntä.

Keskusviranomaisten yhteistyömekanismi liittyisi direktiivin soveltamisen johdonmukaisuuden turvaamiseen. Keskusviranomaisten välinen yhteistyö käsittäisi direktiivin soveltamiseen liittyvien tietojen vaihtamista ja avun antamista direktiivin soveltamisessa, erityisesti silloin kun harkitaan direktiivin mukaisia täytäntöönpanotoimia. Keskusviranomaisten tulisi esimerkiksi ilmoittaa asianomaisille jäsenvaltioille aikomuksesta toteuttaa täytäntöönpanotoimi. Keskusviranomaisten välinen yhteistyö täytäntöönpanotoimen yhteydessä saattaa edellyttää täytäntöönpanotoimen koordinoimista eri jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten välillä. Tällaisella yhteistyöllä pyrittäisiin välttämään niin positiiviset kuin negatiivisetkin toimivaltaristiriidat. Täytäntöönpanotoimen koordinoimiseksi keskusviranomaisten olisi tarvittaessa otettava yhteyttä myös komissioon. Keskusviranomaisten yhteistyövelvoite ei kuitenkaan rajoittaisi yksittäisen jäsenvaltion oikeutta määrätä seuraamuksia palveluntarjoajille, jotka eivät noudata direktiivin mukaisia velvoitteitaan. Keskinäinen avunanto ei myöskään tarkoittaisi velvollisuutta avustaa toisen jäsenvaltion viranomaisia kansallisissa täytäntöönpanotoimissa.

Keskusviranomaisten yhteistyömekanismiin kuuluisi myös soveltamisalaan kuuluvien palveluntarjoajien tunnistaminen. Tunnistamiseen liittyvät yhteistyötehtävät liittyisivät myös seuraamusten määräämiseen sekä siihen liittyvään edellä mainittuun yhteistyöhön keskusviranomaisten kesken.

Momentissa tarkoitettulla välttämättömyydellä tarkoitettaisiin sitä, että Liikenne- ja viestintäviraston tulisi EU-tasoisessa asiaan liittyvässä yhteistyössä luovuttaa Euroopan komissiolle ja toisen Euroopan unionin jäsenvaltion keskusviranomaiselle vain sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä direktiivin soveltamisen johdonmukaisuuden ja toimivan EU-tasaisen yhteistyön varmistamiseksi. Tietoja ei siten tulisi luovuttaa muille eteenpäin automaattisesti ja

varmuuden vuoksi. Tarkoituksenmukaisen yhteistyön mahdollistamiseksi olisi salassapitosäännösten estämättä oikeus luovuttaa tietoja.

3 §. Nimetyt toimipaikat ja lailliset edustajat. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin direktiivin soveltamisalaan kuuluvan unionissa palveluja tarjoavan palveluntarjoajan, joka on sijoittautunut Suomeen, velvollisuudesta nimetä yksi tai useampi nimetty toimipaikka Euroopan unionin aluetta varten. Momentti perustuu direktiivin 3 artiklan 1 kohdan a alakohtaan. Momentti sisältäisi pääsäännön direktiivin 2 artiklan 5 alakohdassa määritellyn nimetyn toimipaikan nimeämiseksi.

Direktiivin 2 artiklan 1 alakohdassa säädetään direktiivin soveltamisalaan kuuluvista palveluntarjoajista. Direktiivin 2 artiklan 3 alakohdassa määritellään, mitä tarkoitetaan unionissa palveluja tarjoavalla palveluntarjoajalla. Momentissa Suomeen sijoittautumisella tarkoitettaisiin tosiasiallista taloudellisen toiminnan harjoittamista pysyvästi Suomessa. Tämä tarkoittaisi esimerkiksi palveluntarjoajan pääasiallisen toimipaikan sijaitsemista Suomessa.

Direktiivin johdanto-osan 13 kappaleen mukaisesti palveluntarjoajien olisi voitava vapaasti valita, mihin jäsenvaltioon ne nimeävät nimetyn toimipaikkansa tai tapauksen mukaan nimittävät laillisen edustajansa. Jäsenvaltioiden ei pitäisi voida rajoittaa tätä valinnanvapautta esimerkiksi määräämällä nimeämään nimetty toimipaikka tai nimittämään laillinen edustaja omalle alueelleen. Tästä syystä ehdotetussa 1 momentissa säädettäisiin velvollisuudesta nimetä nimetty toimipaikka Euroopan unionin aluetta varten. Viimeksi mainittu tarkoittaa sitä, että palveluntarjoaja voisi valita, mihin jäsenvaltioon nimetty toimipaikka sijoitettaisiin. Sijoittautumisvaltion tulisi kuitenkin olla sellainen EU:n jäsenvaltio, joka ottaa osaa direktiivin soveltamisalaan kuuluviin oikeudellisen yhteistyön välineisiin. Momentissa säädettyä velvollisuutta nimetä Suomeen nimetty toimipaikka ei siten olisi, jos palveluntarjoajalla olisi nimetty toimipaikka muussa EU:n jäsenvaltiossa, jossa se myös tarjoaa palveluitaan.

On syytä huomata, että asetuksella ei sen 1 artiklan 1 kohdan toisen kappaleen mukaan rajoiteta kansallisten viranomaisten valtuuksia lähestyä niiden alueelle sijoittautuneita tai siellä edustettuina olevia palveluntarjoajia sen varmistamiseksi, että ne noudattavat kansallisia toimenpiteitä sähköisen todistusaineiston hankkimiseksi. Näin ollen direktiivi ei aseta rajoituksia sille, että palveluntarjoajalla on viranomaisyhteistyötä varten yhteyspiste myös sen valtion alueella, johon se on fyysisesti sijoittautunut. Näin ollen, vaikka Suomeen sijoittautunut palveluntarjoaja nimeäisi laillisen edustajansa toiseen EU:n jäsenvaltioon, Suomen viranomaiset voivat edelleen osoittaa tietopyyntönsä Suomessa sijaitsevaan yhteyspisteeseen sähköisen todistusaineiston hankkimiseksi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin Euroopan unioniin sijoittautumattoman palveluntarjoajan, joka tarjoaa palveluitaan Suomessa, velvollisuudesta nimittää yksi tai useampi laillinen edustaja Euroopan unionin aluetta varten. Momentti perustuu direktiivin 3 artiklan 1 kohdan b alakohtaan. Momentti sisältäisi pääsäännön direktiivin 2 artiklan 6 alakohdassa määritellyn laillisen edustajan nimittämiseksi.

Momentti koskisi sellaisia direktiivin soveltamisalaan kuuluvia palveluntarjoajia, joiden pääasiallinen toimipaikka ei sijaitisi missään Euroopan unionin jäsenvaltiossa, mutta niiden palveluita on mahdollista käyttää myös Suomessa. Kyse olisi EU:n ulkopuoliseen kolmanteen valtioon sijoittautuneesta palveluntarjoajasta, jonka tarjoamia palveluita on mahdollista käyttää Euroopan unionissa (ks. direktiivin 2 artiklan 2 alakohta).

Kuten edellä mainitusti 1 momentissa, palveluntarjoajan valinnanvapautta valita laillisen edustajansa sijaintia Euroopan unionissa ei rajoitettaisi. Laillisen edustajan sijaintivaltion tulisi

kuitenkin olla joku sellainen EU:n jäsenvaltio, joka ottaa osaan direktiivin soveltamisalaan kuuluvien oikeudellisten yhteistyön välineisiin. Momentissa säädettyä velvollisuutta nimittää Suomeen laillinen edustaja ei siten olisi, jos palveluntarjoajalla olisi laillinen edustaja muussa EU:n jäsenvaltiossa, jossa se myös tarjoaa palveluitaan.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin sellaiseen jäsenvaltioon, joka ei ota osaa asetukseen, EIO-direktiiviin tai MLA 2000-yleissopimukseen, sijoittautuneen palveluntarjoajan, joka tarjoaa palveluita Suomessa, velvollisuudesta nimetä yksi tai useampi laillinen edustaja Euroopan unionin aluetta varten. Momentti perustuu direktiivin 3 artiklan 1 kohdan c alakohtaan. Momentti koskisi Tanskaan tai Irlantiin sijoittautuneita direktiivin soveltamisalaan kuuluvia palveluntarjoajia, jotka tarjoavat palveluitaan myös Suomessa.

Samoin kuin edellä 1 ja 2 momentissa, 3 momentissakaan ei rajoitettaisi palveluntarjoajan valinnanvapautta valita laillisen edustajansa sijaintia Euroopan unionissa. Laillisen edustajan sijaintivaltion tulisi kuitenkin olla joku sellainen EU:n jäsenvaltio, joka ottaa osaan direktiivin soveltamisalaan kuuluvien oikeudellisten yhteistyön välineisiin.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että 1–3 momentissa tarkoitetun nimetyn toimipaikan olisi oltava sijoittautunut johonkin sellaiseen Euroopan unionin jäsenvaltioon tai tapauksen mukaan laillisen edustajan olisi asuttava jossakin sellaisessa jäsenvaltiossa, joissa palveluntarjoajan palveluita tarjotaan ja joissa nimetty toimipaikka tai laillinen edustaja voisivat olla täytäntöönpanomenettelyn kohteena. Momentti perustuu direktiivin 3 artiklan 2 kohtaan. Valitun sijoittautumis- tai asumisjäsenvaltion tulisi olla sellainen, joka ottaa osaa asetukseen, EIO-direktiiviin tai MLA 2000-yleissopimukseen.

Momentin mukaan palveluntarjoajat voisivat vapaasti valita, mihin jäsenvaltioon ne nimeävät nimetyn toimipaikan tai tapauksen mukaan nimittävät laillisen edustajansa. Edellytyksenä kuitenkin olisi, että palveluntarjoajan tulisi tarjota palveluitaan valitussa jäsenvaltiossa. Tämän lisäksi nimetyn toimipaikan tai laillisen edustajan tulisi voida olla täytäntöönpanomenettelyn kohteena. Edelleen edellytyksenä olisi, että valittu jäsenvaltio ottaisi osaa asetukseen, EIO-direktiiviin tai MLA 2000-yleissopimukseen.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin Suomeen sijoittautuneen palveluntarjoajan tai Suomessa palveluita tarjoavan palveluntarjoajan velvollisuudesta antaa niitä edustavilla nimetyillä toimipaikoilla tai laillisilla edustajilla tarvittavat valtuudet ja resurssit miltä tahansa jäsenvaltioltavastaanotettujen direktiivin 1 artiklan 2 kohdan soveltamisalaan kuuluvien päätösten ja määräysten noudattamiseksi. Momentti koskisi erityisesti Suomeen sijoittautuneita palveluntarjoajia, mutta myös Suomeen sijoittautumattomilla palveluntarjoajilla olisi velvollisuus antaa niitä edustaville nimetyille toimipaikoille tai laillisille edustajille tarvittavat valtuudet ja resurssit riippumatta siitä, mihin jäsenvaltioon nimetyt toimipaikat ovat nimetty tai lailliset edustajat asuvat. Sama velvollisuus koskisi myös Suomeen sijoittautuneita nimettyjä toimipaikkoja tai Suomessa asuvia laillisia edustajia.

Direktiivissä ei tarkemmin säädetä siitä, mitä tai minkälaisia niitä edustavien nimettyjen toimipaikkojen tai laillisten edustajien resurssit ja valtuudet tulisivat olla. Tarvittavien resurssien osalta on kuitenkin otettava huomioon esimerkiksi asetuksen mukainen sääntely määräajoista eurooppalaisten esittämisen- ja säilyttämismääräysten noudattamiseksi. Tarvittavilla resursseilla siten tarkoitettaneen sitä, että nimetyt toimipaikat tai lailliset edustajat pystyvät järjestämään toimintansa niin, että ne pystyvät hoitamaan asetuksesta ja -direktiivistä johtuvat velvoitteensa. Tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi ympärivuorokautisen päivystysjärjestelmän järjestämistä päätöksien ja määräyksien vastaanottamiseksi ja niihin vastaamiseksi.

Direktiivissä ei myöskään tarkemmin säädetä tarvittavien valtuuksien sisällöstä. Valtuuksien osalta kyse olisi kuitenkin siitä, että nimetyllä toimipaikalla tai laillisella edustajalla olisi mahdollisuus noudattaa esimerkiksi eurooppalaisia esittamis- ja säilyttämismääräyksiä. Viimeksi mainittu voi tarkoittaa esimerkiksi pääsyä määräyksen kohteena oleviin tietoihin tai keinoja, joilla nimetty toimipaikka tai laillinen edustaja voi tiedottaa määräyksistä palveluntarjoajalle niin, että ne voivat noudattaa määräyksiä asetuksen määräaikoja koskevan sääntelyn mukaisesti. Valtuus voi tarkoittaa myös sitä, että nimetyllä toimipaikalla tai laillisella edustajalla on tekninen pääsyoikeus ja -mahdollisuus määräysten kohteena oleviin tietoihin niin, että ne voivat toimia määräyksissä edellytillä tavalla.

Pykälän 6 *momentissa* säädettäisiin pykälässä tarkoitettujen sekä nimettyjen toimipaikkojen tai laillisten edustajien että palveluntarjoajien yhteisvastuusta velvoitteiden noudattamatta jättämisestä direktiivin 3 artiklan 5 kohdan mukaisesti. Yhteisvastuu olisi riippumaton palveluntarjoajan ja nimetyn toimipaikan tai laillisen edustajan välisten asianmukaisten sisäisten menettelyjen puuttumisesta.

Momentissa yhteisvastuullisuudella tarkoitettaisiin sitä, että riippumatta siitä, kuka ei noudata velvoitteitaan, jäljempänä mainitun ehdotettavan 5 §:n mukainen seuraamusmaksu voitaisiin määrätä kenelle tahansa yhteisvastuullisista. Yhteisvastuulliset eivät vapautuisi seuraamuksen piiriin kuulumisesta sillä perusteella, että niiden väliset sisäiset menettelyt puuttuisivat tai olisivat puutteelliset. Yhteisvastuuta ei kuitenkaan sovellettaisi palveluntarjoajan tai nimetyn toimipaikan tai tapauksen mukaan laillisen edustajan sellaisiin toimiin tai laiminlyönteihin, jotka ovat seuraamukset määräävän jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti rikoksia.

Pykälän 7 *momentissa* säädettäisiin, että pykälässä tarkoitettut palveluntarjoajat, jotka tarjoavat palveluja Euroopan unionissa 18 päivänä helmikuuta 2026, olisivat velvollisia nimeämään nimetyt toimipaikat tai nimittämään lailliset edustajat viimeistään 18 päivänä elokuuta 2026. Sellaiset palveluntarjoajat, jotka alkavat tarjota palveluja Euroopan unionissa 18 päivänä helmikuuta 2026 jälkeen, olisivat velvollisia nimeämään nimetyt toimipaikat tai nimittämään lailliset edustajat kuuden kuukauden kuluessa päivästä, jona ne alkavat tarjota palveluja Euroopan unionissa.

4 §. Ilmoitukset ja kielet. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin Suomeen sijoittautuneiden tai sen alueella palveluita tarjoavien direktiivin soveltamisalaan kuuluvien palveluntarjoajien velvollisuudesta kirjallisesti ilmoittaa direktiivin 6 artiklan mukaisesti nimetylle sen jäsenvaltion keskusviranomaiselle, johon palveluntarjoajan nimetty toimipaikka on sijoittautunut tai jossa sen laillinen edustaja asuu, toimipaikan tai laillisen edustajan yhteystiedot ja kaikki niihin liittyvät muutokset.

Esimerkiksi jos Suomeen sijoittautunutta tai Suomessa palveluita tarjoavaa palveluntarjoajaa edustava nimetty toimipaikka olisi sijoittautunut toiseen jäsenvaltioon tai tapauksen mukaan sen laillinen edustaja asuisi toisessa jäsenvaltiossa, palveluntarjoajan tulisi kirjallisesti ilmoittaa kyseisen jäsenvaltion nimetylle keskusviranomaiselle momentissa mainittu kirjallinen ilmoitus. Mikäli nimetty toimipaikka olisi sijoittautunut Suomeen tai laillinen edustaja asuisi Suomessa, ilmoitus olisi tehtävä Liikenne- ja viestintävirastolle.

Pykälän 2 *momentissa* säädettäisiin, että 1 momentissa tarkoitettussa ilmoituksessa olisi täsmennettävä yksi tai useampi neuvoston asetuksessa N:o 1 Euroopan talousyhteisössä käytettäviä kieliä koskevista järjestelyistä tarkoitettu unionin virallinen kieli, jolla lailliseen edustajaan tai nimettyyn toimipaikkaan voidaan ottaa yhteyttä. Jos palveluntarjoajan nimetty toimipaikka olisi sijoittautunut Suomeen tai palveluntarjoajan laillinen edustaja asuisi Suomessa, ilmoitettuihin kieliin olisi kuuluttava vähintään joko suomi tai ruotsi. On otettava

huomioon, että viimeksi mainituissa tilanteissa 1 momentissa tarkoitettu kirjallinen ilmoitus tulisi tehdä Suomen nimetyille keskusviranomaiselle. Vähimmäisvaatimuksena siten olisi suomi tai ruotsi, mutta näiden lisäksi myös muitakin kieliä voisi ilmoittaa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tilanteista, kun palveluntarjoaja on nimennyt useita toimipaikkoja tai nimittänyt useita laillisia edustajia. Tällaisten palveluntarjoajien olisi täsmennettävä 1 momentissa tarkoitettussa ilmoituksessaan kaikkien kyseisten toimipaikkojen tai laillisten edustajien nimeämisen tai nimittämisen tarkka alueellinen soveltamisala sekä yksi tai useampi unionin tai jäsenvaltion virallinen kieli, jolla kuhunkin nimettyyn toimipaikkaan tai lailliseen edustajaan voitaisiin ottaa yhteyttä.

Momentissa tarkalla alueellisella soveltamisalalla tarkoitettaisiin kunkin toimipaikan tai laillisen edustajan palveluntarjoajan sille asettamien velvollisuuksien ja valtuuksien laajuutta. Esimerkiksi suuremmissa jäsenvaltioissa voi olla tarpeen jakaa toimipaikkojen tai laillisten edustajien alueellista soveltamisalaa direktiivin 1 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuihin oikeudellisiin välineisiin liittyen toiminnan turvaamiseksi.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin Suomessa 6 artiklan mukaisesti nimetyn keskusviranomaisen tehtävistä. Nimetyn keskusviranomaisen tehtävänä olisi asettaa 1–3 momentissa tarkoitettut ilmoitettut tiedot julkisesti saataville Euroopan rikosoikeudellisen verkoston asiaa koskevalla verkkosivulla. Edellä 2 §:ssä ehdotetusti Liikenne- ja viestintävirasto toimisi Suomessa nimettynä keskusviranomaisena.

5 §. Palveluntarjoajan seuraamusmaksu. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin seuraamusmaksusta, jonka Liikenne- ja viestintävirasto voisi määrätä direktiivin soveltamisalaan kuuluvalla unionissa palveluita tarjoavalle palveluntarjoajalle, joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoisi tai laiminlöisi 3 ja 4 §:ssä säädettyjä velvollisuuksiaan.

Mainitut 3 ja 4 §:n mukaiset velvollisuudet koskevat kaiken kokoisia yrityksiä. Seuraamusmaksu edellyttäisi syyksiluettavuutta eli tahallisuutta tai huolimattomuutta. Seuraamusmaksun määrittämisen osalta tulisi kuitenkin ottaa huomioon sen käyttäminen viimesijaisena keinoja. Ensisijaisena keinona saada palveluntarjoaja noudattamaan velvollisuuksiaan olisi käyttää ohjaavia toimia. Tällainen voisi tapahtua esimerkiksi ilmoituksella koskien velvollisuuksien noudattamista ja ilmoituksella asiassa mahdollisesti sovellettavaan seuraamusmaksuun.

Edellä ehdotetun 3 §:n 6 momentin mukaisesti sekä nimetyt toimipaikat tai lailliset edustajat että palveluntarjoajat olisivat yhteisvastuussa velvoitteiden noudattamatta jättämisestä. Yhteisvastuu olisi riippumaton palveluntarjoajan ja nimetyn toimipaikan tai laillisen edustajan välisten asianmukaisten sisäisten menettelyjen puuttumisesta.

6 §. Seuraamusmaksun suuruus ja sen arviointi. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin seuraamusmaksun kokonaisarvioinnista ja siinä huomioon otettavista seikoista. Seuraamusmaksun suuruuden määrittäminen tulisi oikeasuhtaisuusvaatimuksen mukaisesti perustua kokonaisarviointiin. Direktiivin johdanto-osan 19 kappaleessa selostetaan ohjeellisesti niistä kriteereistä, jotka voidaan huomioida viranomaisen määrittäessä seuraamuksen suuruutta. Nämä seikat säädettäisiin soveltuvin osin huomioon otettaviksi. Seuraamusmaksun suuruudessa olisi siten otettava huomioon: 1) rikkomisen luonne, vakavuus, toistuvuus ja kesto-aika, 2) palveluntarjoajan toiminnan laajuus ja luonne sekä palveluntarjoajan taloudelliset valmiudet ja 3) rikkomisen tahallisuus tai tuottamuksellisuus.

Edellä 5 §:n yhteydessä todetusti 3 ja 4 §:n mukaiset velvollisuudet koskevat kaiken kokoisia yrityksiä. Seuraamusmaksun suuruuden kokonaisarvioinnissa olisi kuitenkin kiinnitettävä erityistä huomiota mikroyrityksiin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin seuraamusmaksun suuruudesta. Se olisi vähintään 1 000 euroa ja enintään 100 000 euroa. Seuraamusmaksun tulisi olla tehokas, oikeasuhteinen ja varoittava. Liikenne- ja viestintäviraston tulisi varmistaa, että seuraamus ja sen määrä ovat suhteessa rikkomukseen nähden. Tätä koskeva kokonaisarviointi perustuisi edellä 1 momentissa mainittuihin seikkoihin. Esimerkiksi 4 §:n mukaisen ilmoitusvelvollisuuden vähäisestä rikkomisesta asetettavan seuraamusmaksun tulisi olla pienempi kuin 3 §:n nimeämis- tai nimittämisvelvollisuuden rikkomisesta asetettavan seuraamusmaksun. Esimerkiksi direktiivin tavoitetta vasten nimetyn toimipaikan tai laillisen edustajan nimeämis- tai nimittämisvelvollisuuden rikkominen tai laiminlyöminen olisi moitittavampi teko kuin niitä koskevien tietojen ilmoitusvelvollisuuden vähäinen laiminlyöminen. Viimeksi mainittu tilanne voisi koskea jo ilmoitettujen tietojen päivityksiä koskevaa viivettä. Toisaalta viimeksi mainittu laiminlyönti voi myös osoittautua erityisen moitittavaksi ottaen huomioon 1 momentissa luetellut kokonaisarvioinnissa huomioon otettavat seikat.

Koska rangaistusluonteiset seuraamukset rinnastuvat ankaruudeltaan sakkorangaistukseen, ei niille ehdoteta perittävän viivästyskorkoa tai muuta viivästysseuraamusta.

Pykälän 3 momentin mukaan seuraamusmaksu määrättäisiin maksettavaksi valtiolle.

7 §. Seuraamusmaksun määräämättä jättäminen. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin seuraamusmaksun määräämättä jättämisestä. Seuraamusmaksua ei määrättäisi, jos palveluntarjoaja olisi oma-aloitteisesti ryhtynyt riittäviin toimenpiteisiin 5 §:ssä tarkoitetun rikkomuksen tai laiminlyönnin korjaamiseksi välittömästi sen havaitsemisen jälkeen ja ilmoittanut siitä viivytyksettä Liikenne- ja viestintävirastolle eikä rikkomus tai laiminlyönti ole vakava tai toistuva (1 kohta). Lisäksi seuraamusmaksua ei määrättäisi, jos velvoitteen rikkomista tai laiminlyöntiä olisi pidettävä vähäisenä (2 kohta). Seuraamusmaksua ei myöskään määrättäisi, jos sen määrääminen olisi muutoin kuin 1 tai 2 kohdassa tarkoitetulla perusteella pidettävä ilmeisen kohtuuttomana (3 kohta). Mainitut kolme kriteeriä olisivat toisilleen vaihtoehtoisia.

Pykälässä säädetyn lisäksi seuraamusmaksua ei saisi määrätä, jos se johtaisi kaksoisrangaistavuuden kiellon (ne bis in idem) loukkaamiseen. Kaksoisrangaistavuuden kiellosta määrätään Euroopan unionin perusoikeuskirjan 50 artiklassa ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen 7. lisäpöytäkirjan 4 artiklassa. Kaksoisrangaistavuuden kiello on voimassa yleisenä oikeusperiaatteena. Seuraamusmaksua ei siten voida määrätä sille, jota epäillään samasta teosta esitutkinnassa, syyteharkinnassa tai tuomioistuimessa vireillä olevassa rikosasiassa. Seuraamusmaksua ei voitaisi määrätä myöskään sille, jolle on samasta teosta annettu lainvoimainen tuomio.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että seuraamusmaksua ei voitaisi määrätä viranomaiselle. Tällä viitataan erityisesti viranomaisiin, jotka ylläpitävät sähköisen ylläpitävät sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 163 §:ssä tarkoitettuja verkkotunnusrekistereitä. Suomessa verkkotunnusrekisteriä ylläpitää fi-maatunnukseen päättyvien verkkotunnusten osalta Liikenne- ja viestintävirasto. Ax-verkkotunnusrekisteriä ylläpitää Ahvenanmaan maakuntahallitus.

8 §. Seuraamusmaksun määräämisoikeuden vanhentuminen. Pykälässä säädettäisiin seuraamusmaksun määräämisoikeuden vanhentumisesta. Liikenne- ja viestintävirasto ei saisi

määrätä seuraamusmaksua, jos päätöstä ei ole tehty viiden vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkomus tai laiminlyönti tapahtui, tai jatkettun rikkomuksen tai laiminlyönnin osalta viiden vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkomus tai laiminlyönti päättyi.

Direktiivin mukaisten velvollisuuksien rikkomisen tai laiminlyönnin katsotaan jatkuvan niin kauan, kunnes velvoitteita on noudatettu.

9 §. Seuraamusmaksun täytäntöönpano. Pykälässä säädettäisiin, että seuraamusmaksun toimeenpanosta säädetään sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa. Sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa säädetään muun muassa seuraamusmaksun vanhenemisesta.

10 §. Muutoksenhaku hallintotuomioistuimeen. Pykälässä säädettäisiin muutoksenhausta hallinto-oikeuteen oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) mukaisesti.

11 §. Voimaantulo. Tarkoituksena on, että laki tulisi voimaan 18 päivänä helmikuuta 2026, johon mennessä jäsenvaltioiden on pantava direktiivi kansallisesti täytäntöön.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin ennen lain voimaantuloa toimitettuihin päätöksiin ja määräyksiin sovellettavista säännöksistä. Momentin mukaan ennen lain voimaantuloa toimitettuihin päätöksiin ja määräyksiin sovellettaisiin nyt ehdotettavan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

6.3 Laki sakon täytäntöönpanosta

1 §. Lain soveltamisala. Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin uudet 61 ja 62 kohdat siitä, että eurooppalaisista esittämismääräyksistä ja eurooppalaisista säilyttämismääräyksistä sähköisten todisteiden hankkimiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä annetun lain (/) 18 §:ssä tarkoitettu seuraamusmaksu ja nimettyjen toimipaikkojen nimeämisestä ja laillisten edustajien nimittämisestä koskevista yhdenmukaistetuista säännöistä sähköisten todisteiden keräämiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä annetun lain (/) 6 §:ssä tarkoitettu seuraamusmaksu pantaisiin täytäntöön siten kuin tässä laissa säädetään.

7 Lakia alemman asteinen sääntely

Pakkokeinolain 3 luvun 1 §:ssä säädetään vangitsemisesta päättävästä viranomaisesta. Pykälän 1 momentin mukaan käräjäoikeuksien päivystyksestä kiireellisissä tapauksissa säädetään oikeusministeriön asetuksella. Näin ollen PKL 3 luvun 1 §:n johdosta oikeusministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä käräjäoikeuksien päivystyksestä kiireellisissä tapauksissa.

Oikeusministeriön asetuksessa vangitsemisasioiden ja muiden kiireellisten asioiden käsittelystä käräjäoikeuksissa eräissä tapauksissa (953/2013, jäljempänä oikeusministeriön päivystysasetus) säädetään tarkemmin muun ohella käräjäoikeuksista, jotka kiireellisissä tapauksissa saavat päättää pidätetyn vangitsemisesta sekä salaisista pakko- ja tiedonhankintakeinoista pakkokeinolain 3 luvun 1 §:n 1 momentin ja 10 luvun 43 §:n 1 momentin mukaisissa asioissa (1 §:n 1 kohta).

Oikeusministeriön päivystysasetuksen 2 §:ssä säädetään käräjäoikeuksien päivystyksestä. Pykälän 1 momentin mukaan päivystyksellä tarkoitetaan käräjäoikeuden valmiutta päivystysalueellaan vapunpäivänä, juhannusaattona, itsenäisyyspäivänä, jouluaattona sekä lauantaina ja muuksi päiväksi sattuvana kirkollisena juhlapäivänä: 1) vastaanottaa pidätettyä koskevia vangitsemisvaatimuksia sekä käsitellä vangitsemisasiota, 2) vastaanottaa

vaatimuksia ja esityksiä salaisia pakkokeinoja ja salaisia tiedonhankintakeinoja koskevissa lupa-asioissa ja ratkaisuihin sekä käsitellä näitä asioita, 3) vastaanottaa ilmoituksia ulkomaalaisen säilöönnotosta, poikkeuksellisesta sijoittamisesta ja lapsen asumisvelvollisuudesta sekä käsitellä näitä asioita, 4) vastaanottaa ilmoituksia niskoittelun vuoksi vangittavaksi määrätyn velallisen asioissa sekä käsitellä näitä asioita. Pykälän 2 momentin mukaan päivystys 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetuissa asioissa ulottuu muuhunkin kuin 1 momentissa mainittuun käräjäoikeuksien kanslioiden aukioloajan ulkopuoliseen aikaan.

Oikeusministeriön päivystysasetuksessa ei säädetä sellaisesta käräjäoikeuksien päivystystoiminnasta, johon liittyisi tai soveltuisi tai joka kattaisi e-evidence-asetuksen mukaisia täytäntöönpanoviranomaistehtäviä, kun Suomi toimisi täytäntöönpanovaltiona ja menettelyssä edellytettäisiin tuomioistuimen päätöstä. Esityksessä ehdotetaan, että Helsingin käräjäoikeus toimisi keskitetysti täytäntöönpanoviranomaisena e-evidence-asetuksen 10 ja 12 artiklan mukaisesti, kun kyse olisi 8 artiklaan liittyvästä eurooppalaisesta esittämismääräyksestä. Tässä tehtävässä Helsingin käräjäoikeuden tulee olla mahdollista hoitaa täytäntöönpanoviranomaiselle kuuluvat tehtävät myös kiireellisissä tapauksissa. Esimerkiksi asetuksen 10 artiklan 4 kohdan mukaan täytäntöönpanoviranomaisen on, jos se päättää esittää kieltäytymisperusteen 12 artiklan 1 kohdan mukaisesti, viipymättä ja viimeistään 96 tunnin kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta ilmoitettava määräyksen antavalle viranomaiselle ja vastaanottajalle, että se vastustaa tiedon käyttöä tai että tietoa voidaan käyttää vain sen täsmentämin edellytyksin.

Lisäksi 16 artiklan 2 kohdan mukaan täytäntöönpanoviranomaisen on tehtävä päätös kyseisen määräyksen tunnustamisesta ilman aiheutonta viivytystä ja viimeistään viiden työpäivän kuluttua tuon määräyksen vastaanottamisesta. Edellä 16 artiklan sisältöä kuvaavissa perusteluissa ja esityksessä ehdotetun 14 §:n säännöskohtaisissa perusteluissa on tarkemmin selostettu Helsingin käräjäoikeuden tehtäviä täytäntöönpanomenettelyssä. Nämä tehtävät todennäköisesti edellyttävät myös päivystystehtäviä Helsingin käräjäoikeudelta.

Tarpeelliseksi arvioidaan saattaa oikeusministeriön päivystysasetus koskemaan myös e-evidence-asetuksen sääntelyn edellyttämiä tuomarin toimenpiteitä päivystysaikana virka-ajan ulkopuolella, kun Suomi toimii asetuksen mukaisena täytäntöönpanovaltiona ja ehdotetun asetusta täydentävän kansallisen lainsäädännön mukaan menettelyssä edellytetään käräjäoikeuden päätöstä päivystysaikana virka-ajan ulkopuolella.

Esityksessä ehdotetaan, että oikeusministeriön päivystysasetuksen 1 §:ää muutettaisiin siten, että asetuksen soveltamisala kattaisi myös e-evidence-asetukseen liittyvän täytäntöönpanomenettelyn siltä osin, kun kyse on käräjäoikeuden päätöksestä täytäntöönpanomenettelyssä kiireellisissä tapauksissa. Lisäksi ehdotetaan, että myös 2 §:ää muutettaisiin vastaavilta osin kuin 1 §:ää.

Lisäksi on otettava huomioon se, että oikeusministeriön päivystysasetuksen 9 §:n 1 momentin mukaan päivystyksestä ja päivystysaikana suoritetuista toimenpiteistä suoritetaan korvausta sen mukaan kuin oikeusministeriö siitä erikseen päättää. Toimenpidekorvauksen määrä riippuu käsiteltäväksi saapuvasta asiasta. Esimerkiksi vangitsemisasian ja telekuuntelua koskevan asian osalta toimenpidekorvaus on eri. E-evidence-asetuksen täytäntöönpanoa koskevassa menettelyssä käsiteltävä asia tuomioistuimessa voi edellyttää asian laajempaa selvittämistä. Esityksessä on kuitenkin arvioitu, että asetuksen mukaisesti käsiteltävä täytäntöönpanoasia rinnastuisi telekuuntelua koskevaan asiaan. Esityksessä katsotaan tarkoituksenmukaiseksi seurata e-evidence-asetukseen täytäntöönpanoon liittyviä tehtäviä tuomioistuimessa päivystysaikana ja tarpeen mukaan tarkastella asiaan liittyvää toimenpidekorvausta.

Muilta osin ei ole ilmennyt tarvetta muuttaa asetuksen tai muun lakia alemman asteisen sääntelyn sisältöä.

On myös huomioitava, että eduskunnan käsiteltävänä on parhaillaan hallituksen esitys laiksi pakkokeinolain 8 luvun muuttamisesta (HE 70/2025), jolla myös muutettaisiin oikeusministeriön päivystysasetuksen 1 §:n 1 kohtaa sekä asetuksen 2 §:n 1 momentin 2 kohtaa. Muutosten esitetään tulevan voimaan syksyn 2025 aikana. Kokonaisuuteen liittyvien aikaisempien ja tulevien muutosten johdosta tarkoituksenmukaiseksi on katsottu päivystysasetuksen muutoksen laajempi tarkastelu näiltä osin erikseen tehtäväksi.

8 Voimaantulo

Ehdotetaan, että lait tulevat voimaan asetusta täydentävien säännösten osalta 18.8.2026 ja direktiivin täytäntöönpanon osalta 18.2.2026 samanaikaisesti, kun mainittuja EU-säädöksiä aletaan soveltaa.

9 Toimeenpano ja seuranta

9.1 E-evidence-asetus

E-evidence-asetuksen 28 artiklassa säädetään seurannasta ja raportoinnista. Artiklan mukaan komissio laatii 18 päivään elokuuta 2026 mennessä yksityiskohtaisen ohjelman asetuksen tuotosten, tulosten ja vaikutusten seurantaan varten. Seurantaohjelmassa esitetään keinot, joilla tiedot kerätään, ja se, kuinka usein keruu on toteutettava. Siinä täsmennetään, mitä toimia komissio ja jäsenvaltiot toteuttavat tietojen keräämistä ja analysointia varten. Artikla sisältää myös jäsenvaltioille osoitetun velvoitteen kerätä asetuksen soveltamiseen liittyviä tilastoja.

Lisäksi 29 artiklassa säädetään todistusten ja lomakkeiden muuttamisesta.

Asetuksen 33 artiklassa säädetään arvioinnista. Artiklan mukaan komissio tekee 18 päivään elokuuta 2029 mennessä arvioinnin asetuksesta. Komissio toimittaa arviointikertomuksen Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan tietosuojavaltuutetulle ja Euroopan unionin perusoikeusvirastolle. Arviointikertomukseen on sisällyttävä arvio tämän asetuksen soveltamisesta ja tuloksista, joita on saavutettu sen tavoitteiden osalta, sekä arvio tämän asetuksen perusoikeuksiin kohdistuvasta vaikutuksesta. Arviointi toteutetaan paremmasta sääntelystä annettujen komission suuntaviivojen mukaisesti. Jäsenvaltioiden on toimitettava komissiolle arviointikertomuksen laatimista varten tarvittavat tiedot.

9.2 E-evidence-direktiivi

E-evidence-direktiivin 8 artiklassa säädetään arvioinnista. Artiklan mukaan komissio tekee 18 päivään elokuuta 2029 mennessä arvioinnin direktiivistä. Komissio toimittaa arviointikertomuksen Euroopan parlamentille ja neuvostolle. Arviointi toteutetaan paremmasta sääntelystä annettujen komission suuntaviivojen mukaisesti. Jäsenvaltioiden on toimitettava komissiolle kertomuksen laatimista varten tarvittavat tiedot.

10 Suhde muihin esityksiin

10.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

Sisäministeriössä on valmisteltavana hallituksen esitys laeiksi poliisilain, henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain, henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa

annetun lain, Rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain, rikostorjunnasta Tullissa annetun lain, henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain sekä henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain muuttamisesta (SM046:00/2023). Esityksellä muun muassa muutettaisiin poliisilain 4 luvun 3 §:ää täsmentämällä tiedonsaantia yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä koskevia säännöksiä. Esityksellä laajennettaisiin poliisilain 4 luvun 3 §:n soveltamisalaa nykyisestä ja vastaava laajennus tehtäisiin myös lakiin henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa ja lakiin rikostorjunnasta Tullissa. Muutosten toteutuessa suunnitellusti, näiden kansallisten esitutkintaviranomaisten mahdollisuudet eurooppalaisten esittämismääräysten antamiseksi rajat ylittävästi hankittavien, henkilöiden tunnistamiseksi tarpeellisten tietojen osalta laajenisi vastaavasti. Tavoitteena on antaa hallituksen esitys eduskunnalle syysistuntokaudella 2025.

Esityksellä ehdotetaan muutettavaksi sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n 2 momenttia lisäämällä siihen viittaukset esityksellä säädettäväksi ehdotettuihin seuraamusmaksuihin, jotka määrättäisiin eurooppalaisista esittämismääräyksistä ja eurooppalaisista säilyttämismääräyksistä sähköisten todisteiden hankkimiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä annettavan lain 18 §:n sekä nimettyjen toimipaikkojen nimeämistä ja laillisten edustajien nimittämistä koskevista yhdenmukaistetuista säännöistä sähköisten todisteiden keräämiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä annettavan lain 6 §:n nojalla. Eduskunnassa on parhaillaan vireillä hallituksen esitykset HE 90/2024, HE 16/2025, HE 46/2025, HE 57/2025, HE 74/2025 ja HE 77/2025, joissa ehdotetaan muutettavaksi samaa lainkohtaa. Mainitut esitykset on näin ollen tarvittaessa sovittava yhteen nyt käsillä olevan ehdotuksen kanssa.

10.2 Suhde talousarvioesitykseen

Esityksellä ei ole talousarviovaikutuksia. Talouspoliittinen ministerivaliokunta linjasi helmikuussa 2024, että uusien EU:sta tulevien ja kansallisesta lainsäädännöstä tulevien velvoitteiden myötä tulevat tehtävät resursoidaan pääsääntöisesti luopumalla olemassa olevista tehtävistä tai tehostamalla nykyisten tehtävien hoitamista. Linjaus tarkoittaa tehtävien hoitamista nykyisten määrärahojen puitteissa. Linjaus on toistettu huhtikuussa 2024 hallituksen kehysriihen yhteydessä. Virastojen tulee seurata täytäntöönpanon kustannuksia ja toteumia ja jos täytäntöönpanonvaikutukset ovat merkittävästi arvioitua suurempia voidaan tilannetta tarkastella myöhemmissä talousarvioissa.

11 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

11.1 Johdanto

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi e-evidence-asetusta kansallisesti täydentävä uusi laki eurooppalaisista esittämismääräyksistä ja eurooppalaisista säilyttämismääräyksistä sähköisten todisteiden hankkimiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä. Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi uusi laki nimettyjen toimipaikkojen nimeämistä ja laillisten edustajien nimittämistä koskevista yhdenmukaistetuista säännöistä sähköisten todisteiden keräämiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä, jolla pantaisiin kansallisesti täytäntöön e-evidence-direktiivi. Esityksessä myös ehdotetaan muutettavaksi sakon täytäntöönpanosta annettua lakia. Asetuksen ja direktiivin sisältöä on kuvattu edellä jaksossa 2.

EU-tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kansallista sääntelyä ei saa antaa asetuksen soveltamisalalla, ellei asetus nimenomaisesti velvoita tai valtuuta täydentävään kansalliseen sääntelyyn tai muuhun päätöksentekoon (tuomio 10.10.1973, Variola, 34/73; tuomio 2.2.1977, Amsterdam Bulb, 50/76). Perustuslakivaliokunta on todennut, että siltä osin kuin EU:n lainsäädäntö edellyttää kansallista sääntelyä tai mahdollistaa sen, tätä kansallista

liikkumavaraa käytettäessä otetaan huomioon perus- ja ihmisoikeuksista seuraavat vaatimukset (PeVL 25/2005 vp ja PeVL 1/2018 vp). Valiokunta on tämän johdosta painottanut, että hallituksen esityksessä on erityisesti perusoikeuksien kannalta merkityksellisen sääntelyn osalta syytä tehdä selkoa kansallisen liikkumavaran alasta (PeVL 1/2018 vp, PeVL 26/2017 vp, PeVL 2/2017 vp ja PeVL 44/2016 vp). Tämä koskee myös direktiiviä täytäntöönpanevaa sääntelyä.

Esitystä on erityisesti arvioitava seuraavien perustuslain säännösten näkökulmasta: rikosoikeudellinen laillisuusperiaate (8 §), yksityiselämän suoja (10§), julkisuusperiaate (12 §), oikeusturva (21 §) ja perusoikeuksien turvaaminen (22 §). Tämän lisäksi ehdotettuun sääntelyyn liittyy oikeusvaltioperiaatteen (2 §) ja valtionhallinnon järjestämisen (119 §) kannalta arvioitavia kysymyksiä ottaen huomioon kokonaisuuden kannalta myös julkisen vallan käyttöä koskeva 124 §.

11.2 Toimivaltaiset viranomaiset

Perustuslain oikeusvaltioperiaatetta koskevan 2 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Perustuslakivaliokunta on etenkin perusoikeuskysymyksen sääntelyn yhteydessä pitänyt välttämättömänä, että toimivaltainen viranomainen ilmenee laista yksiselitteisesti tai muuten täsmällisesti tai että ainakin viranomaisten toimivaltasuhteiden lähtökohdat samoin kuin toimivallan siirtämisen edellytykset ilmenevät laista riittävän täsmällisesti (PeVL 49/2014 vp). Lisäksi erityisesti asetuksen nojalla hankittavien liikenne- ja sisältötietojen osalta merkitystä on perustuslain 10 §:ssä säädetyllä yksityiselämän suojalla, 21 §:ssä säädetyllä oikeusturvalla ja 22 §:ssä säädetyllä perusoikeuksien turvaamisella.

11.2.1 Eurooppalaisen esittämismääräyksen ja eurooppalaisen säilyttämismääräyksen antamiseen toimivaltaiset viranomaiset Suomessa

E-evidence-asetuksen 4 artiklassa säädetään määräyksen antavaa viranomaista koskevista edellytyksistä. Artikla sisältää kansallista liikkumavaraa siinä, mitkä viranomaiset voisivat kansallisesti antaa eurooppalaisen esittämismääräyksen ja säilyttämismääräyksen ja minkä oikeusviranomaisen tulisi kyseiset määräykset vahvistaa. Artiklaa on selostettu tarkemmin esityksen jaksossa 2.1.1.

Asetuksessa määritellyt liikenne- ja sisältötiedot ovat arkaluonteisia tietoja ja merkityksellisiä erityisesti perustuslain 10 §:ssä säädetyn yksityiselämän suojan kannalta. Pykälän 4 momentin mukaan lailla voidaan säätää välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta taikka kotirauhaa vaarantavien rikosten tutkinnassa, oikeudenkäynnissä, turvallisuustarkastuksessa ja vapaudenmenetyksen aikana sekä tiedon hankkimiseksi sotilaallisesta toiminnasta taikka sellaisesta muusta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta. Asetuksessa määriteltyjen liikenne- ja sisältötietojen osalta asetus edellyttää, että eurooppalaisen esittämismääräyksen vahvistaa tuomioistuin. Viimeksi mainitun osalta asetus ei sisällä kansallista liikkumavaraa.

Esityksessä säädettäisiin 1. lakiehdotuksen 1 ja 3 §:ssä niistä toimivaltaisista esitutkintaviranomaisista, jotka voisivat antaa eurooppalaisen esittämismääräyksen ja eurooppalaisen säilyttämismääräyksen. Pykälissä myös säädettäisiin niistä toimivaltaisista oikeusviranomaisista, joiden olisi vahvistettava kyseiset määräykset ennen kuin ne voitaisiin antaa.

Esityksessä on määräysten antamiseen liittyvän kansallisen menettelyn osalta käytetty asetuksen sallimaa kansallista liikkumavaraa määriteltäessä toimivaltaisia viranomaisia.

Ensinnäkin Suomessa tietyt esitutkintaviranomaiset voisivat antaa esittämismääräyksen. Määräyksen vahvistaisi tällöin joko syyttäjä tai tuomioistuin. Vähemmän arkaluonteisia tietoja koskevan esittämismääräyksen ja kaikkia tietoluokkia koskevan säilyttämismääräyksen vahvistaisi pääsääntöisesti syyttäjä. Asetuksen 4 artiklan 1 ja 3 kohdan mukaan määräyksen tulisi vahvistaa joko syyttäjä tai tuomioistuin. Esityksessä arvioidaan syyttäjän vahvistus riittäväksi näiden määräysten osalta, sillä vastaavissa kansallisissa tapauksissa esitutkintaviranomaiset voisivat hankkia kyseisiä tietoja ilman oikeusviranomaisen ennakkolupaa tai -vahvistusta. Myös tuomioistuin voisi nämä määräykset vahvistaa, jos se olisi menettelyn kannalta tarkoituksenmukaista.

Ehdotettavassa asetusta täydentävässä sääntelyssä esitetään säädettäväksi toimivaltaisista viranomaisista lain tasolla perustuslain 2 §:n 3 momentin kanssa yhdenmukaisella tavalla.

11.2.2 Toimivaltainen täytäntöönpanoviranomainen 8 artiklan mukaiseen eurooppalaiseen esittämismääräykseen liittyen

E-evidence-asetuksen 8 artiklassa säädetään ilmoitusvelvollisuudesta täytäntöönpanoviranomaiselle sellaisesta eurooppalaisesta esittämismääräyksestä, joka koskee liikenne- tai sisältötietoja ja kun määräyksen perusteena olevaa rikosta ei ole tehty määräyksen antaneessa valtiossa ja kun henkilö, jonka tietoja eurooppalaisella esittämismääräyksellä pyydetään, ei asu määräyksen antaneessa valtiossa (niin sanottu asuinpaikkapoikkeus). Asetuksessa ei säädetä tarkemmin täytäntöönpanoviranomaisesta. Asetuksen johdanto-osan 61 kappaleen mukaisesti, jos ilmoitus täytäntöönpanoviranomaiselle tai täytäntöönpano toteutetaan asetuksen mukaisesti, täytäntöönpanovaltio voisi säätää kansallisessa lainsäädännössään, että eurooppalaisen esittämismääräyksen täytäntöönpano saattaa edellyttää jonkin täytäntöönpanovaltion tuomioistuimen osallistumista menettelyyn. Esityksessä arvioidaan, että asetus näistä syistä johtuen sisältää kansallista liikkumavaraa toimivaltaisen viranomaisen määrittelemiseksi.

Edellä 5 artiklan sisältöä kuvaavissa perusteluissa on tarkemmin selostettu soveltuvaa kansallista toimivaltuussääntelyä liikenne- ja sisältötietojen hankkimiseksi asetuksen tarkoittamalla tavalla. Esimerkiksi pakkokeinolain 10 luvun mukaisesti viestinnän välittäjän hallusta liikenne- ja sisältötietojen hankkiminen edellyttää tuomioistuimen etukäteisluvan.

E-evidence-asetusehdotuksen käsittelyssä perustuslakivaliokunta ei ottanut tarkemmin kantaa siihen, minkä viranomaisen tulisi olla Suomessa toimivaltainen vastaanottamaan ja arvioimaan 8 artiklan nojalla Suomeen toimitettuja eurooppalaisia esittämismääräyksiä. E-evidence-asetuksen mukainen tiedonhankinta perustuu suoraan yhteydenpitoon toisessa jäsenvaltiossa sijaitsevan palveluntarjoajan kanssa, lukuun ottamatta asuinpaikkapoikkeuksen alaan kuuluvia 8 artiklan mukaisia esittämismääräyksiä. Tämä eroaa muusta rajat ylittävästä rikosoikeudellisesta yhteistyöstä, joka perustuu jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten väliseen yhteistyöhön (esim. eurooppalainen tutkintamääräys). E-evidence-asetuksen mukaisesti rajat ylittävä tietojen hankkiminen perustuu asetuksen sekä määräyksen antavan valtion toimivaltuussääntelyyn, jolloin määräyksen vastaanottavan valtion asiaan liittyvä toimivaltuussääntely ei tule sovellettavaksi.

Esityksessä on erityisesti perustuslain 10 §:n mukaisen yksityiselämän suojan ja 22 §:n mukaisen perusoikeuksien turvaamisen kannalta katsottu perustelluksi, että Suomessa toimivaltainen täytäntöönpanoviranomainen asetuksen 8 artiklaan liittyvien eurooppalaisten esittämismääräysten osalta olisi tuomioistuin. Ratkaisu olisi vastaavuusperiaatteen mukainen, sillä lähtökohtaisesti vastaavien tietojen hankkiminen kansallisesti edellyttäisi tuomioistuimen

luvan. Tätä pidetään mahdollisena ottaen huomioon asetuksen 3(17) artikla ja johdanto-osan 61 kappale sekä niiden mahdollistama kansallinen liikkumavara.

Esityksen 1. lakiehdotuksen 11 §:ssä säädettäisiin, että Suomessa edellä mainittuna täytäntöönpanoviranomaisena toimisi keskitetysti Helsingin käräjäoikeus. Pykälässä esitetään säädettäväksi toimivaltaisesta täytäntöönpanoviranomaisesta lain tasolla perustuslain 2 §:n 3 momentin kanssa yhdenmukaisella tavalla ottaen huomioon perustuslain 22 §:n mukainen perusoikeuksien turvaaminen sekä perustuslakivaliokunnan vakiintunut käytäntö kansallisen liikkumavaran käyttämisestä (PeVL 25/2005 vp ja PeVL 1/2018 vp).

11.2.3 Eurooppalaisen esittämismääräyksen ja eurooppalaisen säilyttämismääräyksen täytäntöönpanoviranomainen

Edellä mainitusti asetuksessa ei säädetä edellytyksistä toimivaltaisen täytäntöönpanoviranomaisen määrittelemiselle. Esityksessä arvioidaan, että asetusta sisältää kansallista liikkumavaraa kansallisesti säädettävien toimivaltaisten täytäntöönpanoviranomaisten osalta.

Esityksen 1. lakiehdotuksen 13 §:ssä säädettäisiin, että Suomessa asetuksen 10 artiklan 5 kohdassa, 11 artiklan 4 kohdassa, 16 ja 17 artiklassa tarkoitettu täytäntöönpanoviranomainen on poliisi. Tämä tarkoittaa sitä, että muutoin kuin 8 artiklaan liittyvien eurooppalaisten esittämismääräysten osalta poliisi olisi Suomessa päävastuullinen täytäntöönpanoviranomainen.

Esityksen 1. lakiehdotuksen 14 §:ssä säädettäisiin kansallisesta menettelystä suhteessa 16 artiklan mukaiseen täytäntöönpanomenettelyyn. Vaikka edellä mainitusti ehdotetun 13 §:n mukaisesti poliisi olisi päävastuullinen täytäntöönpanoviranomainen, 14 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi sekä syyttäjän että tuomioistuimen osallistumisesta täytäntöönpanomenettelyyn siltä osin kuin kyse olisi määräyksiin liittyvien kieltäytymisperusteiden oikeudellisesta arvioinnista tai 8 artiklan mukaisesta eurooppalaisesta esittämismääräyksestä.

Kansallista liikkumavaraa katsotaan perustelluksi käyttää perusoikeuksien suojan turvaamisen näkökulmasta säätämällä oikeusviranomaisen osallistumisesta täytäntöönpanomenettelyyn (14 §:n 2 ja 3 momentti). Kun 16 artiklan 4 ja 5 kohdan mukaiset kieltäytymisperusteet koskevat pääosin virheitä määräysten antamista koskevien muodollisten edellytysten kohdalla, on perusteita katsoa, että arvion kieltäytymisperusteiden soveltumisesta voi tehdä poliisi. Esityksessä ehdotetaan kuitenkin, että poliisilla olisi mahdollisuus saattaa tunnustamisesta kieltäytymistä koskeva päätöksensä syyttäjän vahvistettavaksi (14 §:n 2 momentti). Muut kieltäytymisperusteet liittyvät tapaukseen mahdollisesti soveltuvien koskemattomuuksien, erioikeuksien ja lehdistön vapauksiin liittyvien seikkojen sekä perusoikeuksiin liittyvien ristiriitojen arviointiin. Näiden perusteiden kohdalla oikeusviranomaisen arviointia pidetään tarpeellisena ja esityksessä ehdotetun mukaisesti syyttäjä päättäisi tunnustamisesta tai siitä kieltäytymisestä poliisiviranomaisen esittelystä, sikäli kuin kyse ei ole 8 artiklan mukaisesta esittämismääräyksestä (14 §:n 2 momentti).

Mikäli kyse olisi 8 artiklan mukaisesta eurooppalaisesta esittämismääräyksestä, perusteltuna pidetään sitä, että tuomioistuin arvioisi 16 artiklan 4 kohdan mukaisia kieltäytymisperusteita soveltuvin osin samoilla perusteilla kuin edellä syyttäjän kohdalla. Lisäksi koska kyse olisi sellaisesta määräyksestä, jonka tuomioistuin olisi jo aikaisemmin arvioinut 10 ja 12 artiklan mukaisessa menettelyssä, asianmukaiseksi ei katsota saattaa tuomioistuimen aikaisempaa päätöstä asiassa toisen viranomaisen, esimerkiksi syyttäjän, arvioitavaksi. Asetuksen 16 artiklan tilanteissa olisi todennäköisesti kyse kuitenkin uusista tiedoista suhteessa määräyksen

aikaisempaan arvioimiseen, minkä vuoksi asianmukaisena pidetään tämän arvioimisen tapahtuvan tuomioistuimen toimesta.

Ehdotettavassa asetusta täydentävässä sääntelyssä esitetään säädettäväksi toimivaltaisista täytäntöönpanoviranomaisista lain tasolla perustuslain 2 §:n 3 momentin kanssa yhdenmukaisella tavalla ottaen huomioon perustuslain 22 §:n mukainen perusoikeuksien turvaaminen sekä perustuslakivaliokunnan vakiintunut käytäntö kansallisen liikkumavaran käyttämisestä (PeVL 25/2005 vp ja PeVL 1/2018 vp).

11.2.4 Viranomaisten tehtävät ja palveluntarjoajan asema

Edellä 1.2 jaksossa on käsitelty perustuslakivaliokunnan lausuntoja liittyen asetusta koskeviin neuvotteluihin. Asetuksessa säännellään yksityiskohtaisesti sekä toimivaltaisten viranomaisten asetuksen mukaisista tehtävistä että asetuksen mukaisten määräysten vastaanottavien palveluntarjoajien tai niitä edustavien tahojen tehtävistä ja velvollisuuksista. Asetuksen mukaisten viranomaistehtävien osalta on edellä mainitusti käytetty asetuksen sallimaa liikkumavaraa perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaisesti ottaen huomioon perus- ja ihmisoikeuksista seuraavat vaatimukset (PeVL 25/2005 vp ja PeVL 1/2018 vp). Viranomaistehtävien osalta edellä jaksossa 4.1 on käsitelty muita toteuttamisvaihtoehtoja.

Kuten edellä valmistelua koskevassa jaksossa 1 on kuvattu, asetusta neuvoteltaessa perustuslakivaliokunta piti valtiosäännön ja erityisesti perustuslain 124 §:n kannalta ongelmallisena sääntelyssä palveluntarjoajille osoitettuja tehtäviä ja varsin itsenäistä asemaa (PeVL 23/2018 vp, s. 4). Myös lakivaliokunta ja hallintovaliokunta esittivät samansuuntaisia huomioita asetuksen sääntelystä suhteessa palveluntarjoajiin. Lakivaliokunta totesi lausunnoissaan, että asetusehdotus siirtää pyyntöjen arviointiin liittyviä tehtäviä palveluntarjoajille ja asettaa ne lähinnä oikeudellisia asioita hoitavan viranomaisen rooliin. Valiokunta piti myös ongelmallisena palveluntarjoajille ehdotettua varsin laajaa vastuuta oikeudellisessa harkinnassa niiden vastaanottaessa tietopyyntöjä. Lakivaliokunta piti ehdotettua sääntelymallia muun muassa oikeusturvasyistä ongelmallisena (LaVL 16/2018 ja LaVL 29/2018).

Tältä osin on syytä ottaa huomioon se, että vastaavissa kansallisissa sähköisten todisteiden hankkimistilanteissa yksityiset palveluntarjoajat vastaanottavat toimivaltaisilta viranomaisilta tietopyyntöjä ja saattavat jopa tehdä pääosin vapaaehtoisuuteen perustuvaa suoraa yhteistyötä ulkomaalaistenkin toimivaltaisten viranomaisten kanssa. Näin ollen palveluntarjoajat jo nykyisellään tekevät asetuksen mukaista yhteistyötä toimivaltaisten viranomaisten kanssa sisältäen harkintaa niiden hallussa olevien tietojen säilyttämisen ja luovuttamisen osalta. Asetuksen mukaisen tietojen hankinnan siten voidaan katsoa vertautuvan vastavanlaiseseen kansalliseen tietojen hankintaan siltä osin kuin kyse on palveluntarjoajien toimesta tehtävästä tietojen luovutuksesta ja niitä koskevien tietopyyntöjen arvioimisesta. Asetuksessa säädetään tarkasti menettelystä ja edellytyksistä tietojen hankkimiseksi sekä täytäntöönpanovaltion viranomaisten mahdollisesta osallistumisesta täytäntöönpanoa koskevaan menettelyyn ja siinä tehtävään arviointiin.

Lisäksi edellä mainitusti asetuksen mukaisesti eurooppalaiset esittämisen- ja säilyttämismääräykset olisivat joko oikeusviranomaisen antamia tai ex ante vahvistamia. Viimeksi mainituilta osin asetuksen mukainen menettely siten poikkeaa esimerkiksi Suomessa vastaavanlaisesta tietojen hankinnasta siltä osin, kun esimerkiksi lainvalvontaviranomaiset voivat hankkia tiettyjä tietoja ilman oikeusviranomaisen osallistumista menettelyyn.

Merkittävästi muuttuneen sähköisen toimintaympäristön myötä myös sähköisten todisteiden hankkimista koskevan menettelyn ja mahdollisuuksien on ollut tarvetta kehittyä. Edellä mainittuihin perustuslakivaliokunnan lausuntoihin peilaten myös sääntely-ympäristö asian osalta on muuttunut. Asetus on tullut voimaan ja se on suoraan sovellettavaa sitoen näin myös Suomea. Edellä mainitusti palveluntarjoajien tehtävien osalta asetus ei sisällä kansallista liikkumavaraa, joten mahdollista ei ole organisoida asetuksen mukaista menettelyä kansallisesti toisella tavalla liittyen palveluntarjoajien asetuksen mukaisiin tehtäviin ja velvollisuuksiin.

11.3 Tehokkaat oikeussuojakeinot

11.3.1 Tehokkaat oikeussuojakeinot määräyksiä vastaan

E-evidence-asetuksen 18 artiklassa säädetään tehokkaista oikeussuojakeinoista määräyksen antavan valtion tuomioistuimessa. Asetuksen edellyttämä oikeus tehokkaisiin oikeussuojakeinoin tuleekin olla rajoittamatta muita kansallisen lainsäädännön mukaisesti saatavilla olevia oikeussuojakeinoja (18 artiklan 1 kohta). Oikeussuojakeino tulisi olla sillä, jonka tietoja on pyydetty eurooppalaisella esittämismääräyksellä. Artiklan mukaan asetusta sovellettaessa sovelletaan samoja oikeussuojakeinojen käyttämistä koskevia määräaikoja tai muita edellytyksiä kuin vastaavien kansallisten tapausten osalta ja niitä sovelletaan tavalla, jolla taataan, että kyseiset henkilöt voivat tosiasiallisesti käyttää oikeuttaan näihin oikeussuojakeinoin (18 artiklan 4 kohta).

Perustuslain oikeusturvaa koskevan 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsiteltyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiinsa ja velvollisuuksiinsa koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Pykälän 2 momentin mukaan käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla. Lisäksi EU:n perusoikeuskirjan 47 artiklassa ja Euroopan ihmisoikeussopimuksessa säädetään oikeudesta tehokkaisiin oikeussuojakeinoin.

Esityksessä säädettäisiin 1. lakiehdotuksen 9 §:ssä muutoksenhakuoikeudesta eurooppalaiseen esittämismääräykseen, kun Suomi on määräyksen antava valtio. Ehdotettu muutoksenhakuoikeus kattaisi myös muut kuin rikoksesta epäillyn ja syytetyn.

Vaikka asetuksen 18 artiklan 4 kohdan mukaisesti tulisi sovellettavaksi samat määräajat tai muut edellytykset kuin vastaavien kansallisten tapausten osalta, esityksessä ehdotetaan erillistä muutoksenhakuoikeutta esittämismääräystä vastaan. Lisäksi ehdotetaan pidempää määräaika oikeussuojakeinon käyttämiseksi varmistaen näin oikeussuojakeinon tosiallinen käyttömahdollisuus.

Vastaavien kansallisten tapausten osalta pakkokeinolaissa ei säädetä sähköisten todisteiden hankkimista koskevien esittämismääräysten antamiseen sovellettavista rinnastettavista oikeussuojakeinoista. Oikeussuojakeinon vetoamista koskevan määräajan osalta on käytetty asetuksen mahdollistamaa kansallista liikkumavaraa. Esityksen ensimmäisen lakiehdotuksen 9 §:ssä ehdotettu 60 päivän määräaika katsotaan tarpeelliseksi, koska kyse on enemmän aikaa vievästä rajat ylittävästä sähköisten todisteiden hankkimisesta. Perustelluksi katsotaan säätää riittävän pitkä määräaika oikeussuojakeinon tosiallisen käyttömahdollisuuden varmistamiseksi.

Silloin kun on kyse Suomessa annetusta eurooppalaisesta esittämismääräyksestä, rikoksesta epäillyn ja syytetyn oikeuksista sekä muutoksenhakuoikeudesta rikosasiassa säädetään lisäksi muun ohella esitutkintalaissa, laissa oikeudenkäynnistä rikosasioissa ja

oikeudenkäymiskaassa. Todistelua oikeudenkäynnissä koskevat säännökset sisältyvät oikeudenkäymiskaaren 17 lukuun. Edellä 2.1.1 jaksossa 5 artiklan kuvauksien yhteydessä on selostettu kansallista toimivaltuussääntelyä sähköisten todisteiden hankkimiseksi ja näiltä osin 18 artiklan sisältöä kuvaavissa perusteluissa on selostettu toimivaltuussääntelyyn liittyviä oikeussuojakeinoja pakkokeinoina 7 ja 10 luvun mukaisesti.

Esityksessä ehdotettu asetuksen edellyttämä muutoksenhakuoikeus arvioidaan olevan yhdenmukainen perustuslain 21 §:n vaatimusten kanssa.

Asetus ei sisällä säännöksiä eurooppalaisen säilyttämismääräyksen antamiseen liittyvistä oikeussuojakeinoista. Sovellettavaksi tulee kuitenkin perusoikeuskirjan 47 artikla, jossa säädetään oikeudesta tehokkaasiin oikeussuojakeinoin ja puolueettomaan tuomioistuimeen. Niiltä osin, kun asetus jättää kansallista liikkumavaraa, tulee tätä käyttää perustuslain mukaisesti (ml. PL 21 §). Eurooppalainen säilyttämismääräys on kuitenkin rikostutkinnallinen turvaamistoimenpide sen varmistamiseksi, että jälkikäteen voitaisiin antaa esimerkiksi eurooppalainen esittämismääräys tietojen hankkimiseksi. Mikäli tiedot hankittaisiin myöhemmin eurooppalaisen esittämismääräyksen turvin, tulisi sovellettavaksi sitä koskeva edellä mainittu oikeussuojakeino. Tarpeelliseksi ei arvioida erillistä oikeussuojakeinosääntelyä eurooppalaisen säilyttämismääräyksen suhteen ja asetuksen tavoin riittäväksi arvioidaan muutoksenhakuoikeuden turvaaminen tilanteissa, joissa tiedot hankittaisiin myöhemmällä eurooppalaisella esittämismääräyksellä. Tämän arvioidaan olevan yhdenmukainen perustuslain 21 §:n vaatimusten kanssa.

11.3.2 Muutoksenhakukiellot

Asetus edellyttää, että kansallisesti tulisi olla tehokkaat oikeussuojakeinot eurooppalaista esittämismääräystä vastaan määräyksen antaneessa valtiossa ja palveluntarjoajalle määrättävän hallinnollisen seuraamuksen osalta. Asetus mahdollistaa näin ollen sen, että kansallisesti säädetään tiettyjä rajoituksia oikeussuojakeinojen käyttämiselle, mikäli ne ovat tarpeellisia asetuksen mukaisen menettelyn toiminnan kannalta.

Perustuslain 21 §:ssä on turvattu muutoksenhakuoikeus, mutta perustuslain kannalta hyväksyttävistä muutoksenhakuoikeuden rajoituksista on mahdollista säätää lakiin otettavilla yksilöidyillä muutoksenhakukielloilla (PeVL 21/2011 vp, s. 2 ja PeVL 20/2005 vp, s. 8). Muutoksenhakuoikeus ei ole ehdoton oikeus (PeVL 33/2014 vp). Perustuslain 21 §:n säännökset eivät estä säätämästä lailla vähäisiä poikkeuksia niissä turvattuihin oikeuksiin, kunhan tällaiset poikkeukset eivät muuta kulloinkin kyseessä olevan oikeusturvatakeen asemaa pääsääntönä eivätkä yksittäistapauksessa vaarana yksilön oikeusturvaa (ks. esim. PeVL 68/2014 vp, s. 3/I).

Esityksessä ehdotetun 1. lakiehdotuksen 7 §:n 5 momentissa, 11 §:n 3 momentissa ja 14 §:n 8 momentissa säädettäisiin muutoksenhakukielloista. Samoin säädettäisiin 6 §:n 4 momentissa, mutta siinä säädettäisiin myös kanteluoikeudesta ilman määräaikaa. Kaikki edellä mainitut ehdotetut pykälät koskevat Suomen viranomaisten tekemiä päätöksiä koskien joko määräysten antamista tai niiden täytäntöönpanoa. Ehdotetut muutoksenhakukiellot katsotaan välttämättömiksi asetuksen mukaisen menettelyn asianmukaisen toiminnan kannalta eivätkä ne muuta oikeusturvatakeen asemaa pääsääntönä taikka vaarana yksilön oikeusturvaa.

Ehdotetussa 7 §:ssä olisi kyse tuomioistuimen toimesta tapahtuvasta eurooppalaisen esittämismääräyksen uudelleentarkastelusta, kun Suomi on määräyksen antava valtio. Määräyksen olisi asetuksen mukaisesti jo ennen uudelleentarkastelumenettelyä vahvistanut joko syyttäjä tai tuomioistuin tietoluokasta riippuen. Ennen määräyksen antamista koskevaan

oikeusviranomaisen vahvistusmenettelyyn nähden uudelleentarkastelumenettelyssä määräyksen arvioisi vielä uudelleen erillinen tuomioistuin muun ohella toisessa jäsenvaltiossa sijaitsevan palveluntarjoajan perustellun vastalauseen perusteella. Tuomioistuimen asiassa tekemään päätökseen ei ole katsottu tarvetta oikeussuojakeinolle, sillä kyse olisi esittämismääräyksen antamiseen ja sen edellytyksenä olevaan oikeusviranomaisen vahvistusmenettelyyn nähden erillisestä, määräyksen vastaanottajana olleen toisessa jäsenvaltiossa sijaitsevan palveluntarjoajan aloitteesta tapahtuvasta tuomioistuimen arvioinnista. Uudelleentarkastelumenettely tai siihen liittyvä muutoksenhakurajoitus ei poistaisi kohdehenkilön 18 artiklan mukaista oikeussuojakeinoa eikä palveluntarjoajan muutoksenhakuoikeutta mahdolliseen seuraamusmaksuun liittyen. Lisäksi näiltä osin rajoitus lisäoikeussuojakeinojen käyttämiselle on perusteltu ja tarpeellinen asetuksen mukaisen menettelyn toiminnan kannalta.

Ehdotetussa 11 §:ssä olisi kyse tuomioistuimen toimesta tapahtuvasta 8 artiklan mukaisen eurooppalaisen esittämismääräyksen arvioimisesta, kun Suomi on täytäntöönpanovaltio. Arvioitavana olevan esittämismääräyksen olisi joko antanut tai vahvistanut tuomioistuin määräyksen antaneessa valtiossa. Tuomioistuimen Suomessa asiassa tekemään päätökseen ei ole katsottu tarvetta oikeussuojakeinolle, sillä kyse olisi jo esittämismääräyksen antamiseen nähden erillisestä tuomioistuimen toimesta tapahtuvasta arvioinnista suhteessa määräyksen antaneen tuomioistuimen päätökseen tai sen tekemään määräyksen vahvistamiseen nähden (ks, myös edellä koskien ehdotettua 7 §:ää). Lisäksi henkilöllä, jonka tietoja eurooppalaisella esittämismääräyksellä pyydetäisiin, olisi oikeus tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin määräyksen antaneessa valtiossa 18 artiklan mukaisesti. Edellä mainittu koskee soveltuvin osin myös ehdotettua 14 §:n 8 momenttia, sillä siinäkin on kyse määräyksen antamiseen nähden erillisestä tuomioistuimen toimesta tapahtuvasta arvioimisesta.

Mikäli Suomi olisi määräyksen antava valtio, määräysten kohdehenkilöillä olisi muutoksenhakuoikeus esittämismääräykseen esityksessä ehdotetun 1. lakiehdotuksen 9 §:n mukaisesti (18 artiklan mukaisesti). Kun Suomi olisi täytäntöönpanovaltio, määräysten kohdehenkilöillä olisi oikeus tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin määräyksen antaneessa valtiossa asetuksen 18 artiklan mukaisesti. Määräysten vastaanottavien palveluntarjoajien oikeusturva seuraamusmaksuihin liittyen olisi turvattu 1. lakiehdotuksen 22 §:ssä.

Edellä mainituin perustein ehdotettujen muutoksenhakukieltojen ei katsota olevan perustuslain kannalta ongelmallisia ja ehdotukset ovat perustuslakivaliokunnan asiaan liittyvän vakiintuneen käytännön mukaista.

Seuraamusmaksusääntelyyn liittyviä oikeusturvakysymyksiä käsitellään myöhemmin jaksossa 11.4.3.4.

11.3.3 Ylimpien laillisuusvalvojien tehtävistä

E-evidence-asetuksessa on säädetty toisen jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen toimivallasta kohdistaa esittämisen- tai säilyttämismääräys suoraan Suomessa olevaan palveluntarjoajaan ilman kansallisen toimivaltaisen viranomaisen arviointia tai myötävaikutusta. Kansallisten viranomaisten mahdollisuudet puuttua näihin määräyksiin ovat rajallisia ja määritelty tarkoin asetuksessa. Toisen jäsenvaltion viranomaisen toiminnassa voidaan katsoa olevan kyseessä Suomen alueella tapahtuvasta julkisen vallan käyttämisestä. Määräysten kohteena on perustuslain 10 §:n 1 momentissa turvattu yksityiselämän ja henkilötietojen käytön suojan kannalta merkityksellisiä tietoja. Suomen alueella tapahtuvan julkisen vallan käytön valvonta kuuluu ylimpien laillisuusvalvojien, oikeusasiamiehen sekä oikeuskanslerin tehtävien ja toimivallan ydinalueeseen. Näin ollen toisen jäsenvaltion Suomen

oikeudenkäyttöpiiriin kuuluviin toimijoihin kohdistaman julkisen vallan käytön valvonta kuuluu perustuslain 108 §:n 1 momentin ja 109 §:n 1 momentin nojalla ylimpien laillisuusvalvojen tehtäviin. Asetus tai direktiivi eivät sisällä sääntelyä, joka joltain osin rajaisi ylimpien laillisuusvalvojen perustuslaillista tehtävää. Perustuslakivaliokunta on katsonut (PeVL 39/2020 vp), että Euroopan syyttäjänviraston perustamista koskevassa neuvoston asetuksessa (EU) 2017/1939 tarkoitetut Euroopan syyttäjät ja valtuutetut Euroopan syyttäjät, jotka asetuksen mukaisesti voivat Suomessa toimia syyttäjinä, kuuluvat ylimpien laillisuusvalvojen laillisuusvalvonnan piiriin. Perustuslakivaliokunta on lisäksi katsonut Nato SOFA ja DCA-sopimuksia käsitellessään, että lähettäjävaltion toiminnan suhdetta perustuslain 108 §:n 1 momentin sekä 109 §:n 1 momentin mukaiseen julkisen tehtävän hoitamiseen tulee arvioida ylimpien laillisuusvalvojen ratkaisukäytännössä tapauskohtaisesti. Laillisuusvalvonnan ala määräytyy perustuslain säännösten tulkinnalla soveltamistilanteessa kunkin tilanteen erityispiirteet huomioiden (PeVL 2/2024 vp, kohta 20 sekä PeVL 28/2024 vp).

11.4 Hallinnolliset rangaistusluonteiset seuraamusmaksut

11.4.1 E-evidence-asetus ja -direktiivi sekä kansallinen liikkumavara

Asetuksen 15 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä 10 ja 11 artiklan sekä 13 artiklan 4 kohdan säännösten rikkomiseen sovellettavista taloudellisista seuraamuksista 16 artiklan 10 kohdan mukaisesti ja toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet niiden täytäntöönpanon varmistamiseksi, sanotun kuitenkaan rajoittamatta rikosoikeudellisten seuraamusten määräämisestä annetun kansallisen lainsäädännön soveltamista. Seuraamusten on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia ja jäsenvaltioilla tulee olla mahdollisuus määrätä taloudellisia seuraamuksia, jotka ovat enintään kaksi prosenttia palveluntarjoajan edellisen tilikauden maailmanlaajuisesta vuotuisesta kokonaisliikevaihdesta. Esityksen 15 ja 16 artiklan sisältöä kuvaavissa perusteluissa on tarkemmin selostettu asetuksen sääntelyä seuraamusmaksusta. Muilta osin asetusta jättää kansallista liikkumavaraa liittyen seuraamuksista säätämiseen, esimerkiksi seuraamusten määrään, seuraamuslajiin sekä määräämismenettelyyn ja oikeusturvatakeisiin liittyen.

E-evidence-direktiivin 5 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä direktiivin 3 ja 4 artiklan nojalla annettujen kansallisten säännösten rikkomiseen sovellettavista seuraamuksista ja toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet niiden täytäntöönpanon varmistamiseksi. Seuraamusten on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia.

Seuraamusmaksujen tarkemman kansallisen täytäntöönpanon osalta direktiivi sisältää kansallista liikkumavaraa. Direktiivissä ei säädetä tarkemmin seuraamuslajista (hallinnollinen seuraamus, hallinnollinen rangaistusluonteinen seuraamus vai rikosoikeudellinen seuraamus), seuraamusmaksun vähimmäis- tai enimmäismäärästä eikä seuraamuksen määräävästä viranomaisesta, menettelystä tai oikeusturvakeinoista. Jäsenvaltioilla on siten suhteellisen paljon liikkumavaraa seuraamusten kansallisen täytäntöönpanon osalta.

11.4.2 Seuraamuslajin valinta

Edellä mainitusti asetus ja direktiivi jättävät kansallista liikkumavaraa seuraamuslajin valinnan suhteen. Tämä merkitsee muun muassa sitä, että jäsenvaltiot voivat lähtökohtaisesti päättää toteutetaanko seuraamukset hallinnollisina seuraamuksina vai rikosoikeudellisina rangaistuksina. Kansallista liikkumavaraa kuitenkin rajaa asetuksen vaatimus taloudellisista seuraamuksista. Lisäksi EU-sääntelystä seuraavan seuraamusmaksun määrään liittyvän kansallisen liikkumavaran arvioinnin osalta on otettava huomioon vastaavuusperiaate.

Esityksen 1. lakiehdotuksen 18 §:ssä säädettäisiin asetuksen edellyttämällä tavalla taloudellisista seuraamusmaksuista, joiden tulee tässä tapauksessa olla käytännössä hallinnollisia rangaistusluonteisia seuraamusmaksuja yhtäältä vastaavuusperiaatteen ja toisaalta asetuksen seuraamukselta edellyttämien seikkojen vuoksi. Lisäksi kuten muussa vastaavassa sääntelyssä omaksuttu seuraamusjärjestelmä, myös e-evidence-asetuksen mukaisten velvollisuuksien rikkomiseen ehdotetaan säädettäväksi seuraamukseksi rangaistusluonteinen seuraamusmaksu. Vastaavuusperiaatetta on tarkasteltu tarkemmin edellä 15 artiklan sisältöä kuvaavissa perusteluissa.

E-evidence-direktiivin tavoitteena on asettaa tiettyjen palveluntarjoajien nimettyjen toimipaikkojen nimeämiselle ja laillisten edustajien nimittämiselle unionissa yhdenmukaistetut säännöt, jotka koskevat jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten antamien, sähköisten todisteiden keräämistä rikosoikeudellisissa menettelyissä koskevien päätösten ja määräysten vastaanottamista, noudattamista ja täytäntöönpanoa. Näiden sääntöjen tarkoituksena on poistaa olemassa olevat esteet palvelujen vapaalta tarjoamiselta ja ehkäistä sitä, että tulevaisuudessa otetaan tältä osin käyttöön toisistaan poikkeavia kansallisia lähestymistapoja. Direktiivi edellyttää edellä todetusti sen 3 ja 4 artiklan nojalla annettujen kansallisten säännösten rikkomiseen sovellettavista seuraamuksista, joiden on oltava tehokkaita, oikeasuhtaisia ja varoittavia.

Direktiiviin liittyen ehdotetun seuraamusmaksusääntelyn tarkoituksena on varmistaa, että palveluntarjoajat noudattavat direktiivin velvoitteita koskevia kansallisia säännöksiä. Kuten edellä asetuksen osalta on selostettu, voidaan direktiivin edellyttämänä tarkoituksenmukaisimpana sekä vastaavuusperiaatteen mukaisena seuraamuksena pitää rangaistusluonteisia seuraamusmaksuja velvoitteiden koskiessa rajattua, alakohtaista lainsäädäntöä, jonka rikkominen ei edellytä kriminalisointia ja johon ei liity asianosaisia tai erityisiä tutkintavaltuuksia. Myös sääntelyn yhdenmukaisuuden vuoksi on perusteltua omaksua direktiivin mukaisten velvoitteiden rikkomisesta sama seuraamus kuin asetuksen kohdalla. Seuraamusmaksusääntelyllä on yleisestävää vaikutusta. Esityksessä ehdotetun 2. lakiehdotuksen 5–9 §:ssä säädettäisiin määrättävästä hallinnollisesta seuraamusmaksusta, jonka määräisi Liikenne- ja viestintävirasto, seuraamusmaksun suuruudesta ja sitä koskevasta arvioinnista, määräämättä jättämisestä, määräämisoikeuden vanhentumisesta sekä muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen.

11.4.3 Seuraamusmaksusääntelyn arviointia

Perustuslakivaliokunnan käytännössä seuraamusmaksuja on pidetty lainvastaisesta teosta tai laiminlyönnistä määrättävinä sanktioluonteisina hallinnollisina seuraamuksina. Valiokunta on asiallisesti rinnastanut rangaistusluonteisen taloudellisen seuraamuksen rikosoikeudelliseen seuraamukseen (PeVL 12/2019 vp, s. 7–8, PeVL 9/2018 vp, s. 2). Perustuslakivaliokunnan käytännössä on katsottu, että vaikka perustuslain 8 §:ssä tarkoitetun rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen asettamat sääntelyn täsmällisyyttä koskevat vaatimukset eivät sellaisenaan kohdistu hallinnollisten seuraamusten sääntelyyn, tarkkuuden yleistä vaatimusta ei voida tällaisen sääntelyn yhteydessä sivuuttaa (esim. PeVL 9/2018 vp, s. 3, PeVL 39/2017 vp, s. 3, PeVL 2/2017 vp, s. 5, PeVL 15/2016 vp, s. 5, PeVL 10/2016 vp, s. 7, PeVL 57/2010 vp, s. 2/II, PeVL 12/2019 vp s. 8 ja PeVL 37/2021 vp, kohta 35).

Hallinnollisten seuraamusten määräämiseen sisältyy julkisen vallan käyttöä. Perustuslakivaliokunta on toistuvasti katsonut, että laissa tulisi täsmällisesti sekä selkeästi säätää ensinnäkin maksuvelvollisuuden ja maksun suuruuden perusteista sekä toisekseen maksuvelvollisen oikeusturvasta samoin kuin lain täytäntöönpanon perusteista (PeVL 12/2019 vp, s. 8).

Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaisesti seuraamusmaksut ovat perusoikeusrajoituksia, joiden tulee täyttää perusoikeuksien rajoitusedellytykset. Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen tulkinnan mukaan sellaiset maksut, joita valvontaviranomainen voi määrätä seuraamukseksi laissa tai EU:n asetuksessa säädettyjen velvollisuuksien rikkomisesta tai laiminlyönnistä, eivät ole perustuslain 81 §:n mielessä sen paremmin veroja kuin maksujakaan, vaan lainvastaisesta teosta määrättäviä sanktioluonteisia hallinnollisia seuraamuksia (PeVL 2/2017 vp, s. 4). Seuraamusmaksun tulee olla myös viimesijainen suhteessa muihin hallinnollisiin seuraamuksiin.

11.4.3.1 Laillisuusperiaate ja täsmällisyys

Kansallista liikkumavaraa sanktioitavien tekojen osalta on rajoitettu asetuksessa ja direktiivissä, joissa molemmissa edellytetään tiettyjen edellä mainittujen artiklojen mukaisten velvollisuuksien rikkomisen sanktioinnin. Tältä osin asetus ja direktiivi eivät sisällä kansallista liikkumavaraa. Kansallisesti ei ehdoteta myöskään sanktioitavaksi enempää kuin mitä asetus ja direktiivi edellyttävät.

Perustuslakivaliokunta on pitänyt merkityksellisenä seuraamussääntelyn täsmällisyyttä ja tarkkarajaisuutta arvioitaessa rajoituksia elinkeinovapauteen (ks. tekoälyasetusehdotuksen osalta PeVL 37/2021 vp, s. 12). Molemmissa lakiehdotuksissa säädettäisiin täsmällisesti ja tarkkarajaisesti, minkä lainsäädännön vastaisista teoista tai laiminlyönneistä voi olla seuraamuksena seuraamusmaksu, seuraamusmaksun suuruudesta ja mitkä seikat vaikuttavat seuraamusmaksun määräämiseen. Lisäksi säädettäisiin täsmällisesti siitä, mikä tai kuka voi olla maksuvelvollinen, maksuvelvollisuuden vanhentumisesta ja toimivaltaisesta viranomaisesta. Edellä mainituin perustein esitetyn seuraamussääntelyn voidaan katsoa täyttävän täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden edellytykset.

Esityksen 1. lakiehdotuksen 18 §:ssä säädettäisiin laillisuusperiaatteen edellyttämällä tavalla niistä teoista ja laiminlyönneistä, jotka olisivat mahdollisen seuraamusmaksun kohteena. Asetuksen velvoitteiden rikkomis- tai laiminlyöntitapaukset olisi jaoteltu 18 §:ssä ja ne koskisivat kaikkia asetuksen soveltamisalaan kuuluvia palveluntarjoajia.

Myös esityksen 2. lakiehdotuksen 5 §:ssä säädettäisiin laillisuusperiaatteen edellyttämällä tavalla niistä teoista ja laiminlyönneistä, jotka olisivat mahdollisen seuraamusmaksun kohteena. Velvoitteiden rikkomis- tai laiminlyöntitapaukset olisi jaoteltu 5 §:ssä ja ne koskisivat kaikkia direktiivin soveltamisalaan kuuluvia palveluntarjoajia.

Ehdotetun 2. lakiehdotuksen johdonmukaisen ja oikeasuhteisen soveltamisen valvonnan ja ehdotetun seuraamusmaksusääntelyn laillisuusperiaatteen kannalta jossain määrin haasteelliseksi voi osoittautua direktiivin 3 artiklan 4 kohdan mukainen velvollisuus antaa nimetyille toimipaikoille ja laillisille edustajille osoitetut tarvittavat valtuudet ja resurssit ja tämän velvollisuuden rikkomisen sanktiointi. Valvonnan kannalta rikkomis- ja laiminlyöntitapausten havaitseminen lienee selvempää, sillä tällaiset tilanteet ilmenisivät esimerkiksi palveluntarjoajan kanssa tehtävän yhteistyön toimimattomuuden toteamisen yhteydessä. Seuraamusmaksusääntelyn osalta hankalia tilanteita voi olla, kun arvioidaan rikkomis- tai laiminlyöntitilanteissa velvoitteiden noudattamiseksi edellytettujen valtuuksien ja resurssien riittävyyttä. Mahdolliseksi ei arvioida täsmällisten rajojen asettamista, koska tarvittavien valtuuksien ja resurssien arviointi olisi tapaus- ja palveluntarjoajakohtaista. Lisäksi valmistelussa on arvioitu, että direktiivi ei näiltä osin mahdollista sanktioitavan velvoitteen täsmäntämistä. Arvioinnissa on kuitenkin otettava huomioon 2. lakiehdotuksen 7 §:ssä säädetty mahdollisuus jättää seuraamusmaksu määräämättä, kun palveluntarjoaja on oma-aloitteisesti ryhtynyt riittäviin toimenpiteisiin rikkomuksen tai laiminlyönnin korjaamiseksi välittömästi sen

havaitsemisen jälkeen, velvoitteen rikkomista tai laiminlyöntiä on pidettävä vähäisenä tai seuraamusmaksun määräämistä on muutoin kuin edellä tarkoitetuilla perusteilla pidettävä ilmeisen kohtuuttomana.

11.4.3.2 Seuraamusmaksun oikeasuhtaisuus

Sanktioluonteisten hallinnollisten seuraamusten tulee perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaan täyttää myös sanktioiden oikeasuhtaisuuteen liittyvät vaatimukset (esim. PeVL 39/2017 vp, s. 3, PeVL 2/2017 vp, s. 5, PeVL 15/2016 vp, s. 5 ja PeVL 28/2014 vp, s. 2/II). Oikeasuhtaisuuden kannalta merkittäviä ovat paitsi säännökset sanktioiden suuruudesta myös säännökset seuraamuksen suuruuden määräytymisessä huomioon otettavista seikoista ja seuraamusmaksun määräämättä jättämisestä (PeVL 12/2019 vp, s. 7). Valiokunta on myös käytännössään edellyttänyt, että viranomaisen harkinnan sanktion määräämättä jättämisestä tulee olla sidottua harkintaa siten, että seuraamusmaksu on jätettävä määräämättä laissa säädettyjen edellytysten täytyessä (PeVL 46/2021 vp, 17 kohta viittauksineen).

Perustuslakivaliokunta on myös todennut, että seuraamusmaksun määrässä tulisi huomioida erityisesti suurempien seuraamusmaksujen kohdalla teon kannalta merkittävät olosuhteet sekä esimerkiksi rikkomisen ja sen seurausten luonne, vakavuus ja kesto sekä toimijan koko ja luonne eli onko kyseessä oikeushenkilö vai luonnollinen henkilö (PeVL 37/2021 vp).

Asetus

Asetuksen 15 artiklan 1 kohdan mukaan seuraamusmaksun enimmäismäärä voi olla enintään kaksi prosenttia palveluntarjoajan edellisen tilikauden maailmanlaajuisesta vuotuisesta kokonaisliikevaihdosta. Seuraamusmaksun enimmäismäärän osalta ei ole liikkumavaraa, mutta estettä ei myöskään vaikuttaisi olevan sille, että kansallisesti säädettäisiin pienemmästä enimmäismäärästä. Toisaalta 15 artiklan tehokkuus- ja varoittavuusvaatimusten puolesta voitaneen katsoa, että asetusta edellyttää kansallisesti säädettävän enimmäismäärän olevan sama kuin asetuksessa edellytetty. Edellä mainitun liikkumavaran voidaan katsoa koskevan esimerkiksi tilanteita, joissa palveluntarjoaja olisi luonnollinen henkilö eikä oikeushenkilö. Asetuksessa ei myöskään säädetä seuraamusmaksun vähimmäismäärästä. Tältä osin asetuksen sääntely sisältää kansallista liikkumavaraa.

Arvioitaessa kansallisesti alarajan asettamista on otettava huomioon, että seuraamuksen ennakoitavuuden ja oikeasuhtaisuuden kannalta tarpeen olisi säätää määrättävän seuraamuksen alarajasta myös tilanteissa, joissa EU-sääntelystä johtuu vain yläraja. Tässä kansallisessa harkinnassa on otettava huomioon EU-sääntelystä johtuva vaatimus seuraamusten tehokkuudesta ja varoittavuudesta, mutta yhtäältä on otettava huomioon muun ohella oikeasuhtaisuuden kannalta asetuksen soveltamisalaan kuuluvien eri palveluntarjoajien kirjo. E-evidence-asetuksen palveluntarjoajia koskevan soveltamisalan laaja-alaisuuden vuoksi soveltamispiiriin kuuluneen sekä suuria kansainvälisiä toimijoita että mikroyrityksiä. Näin ollen seuraamusten oikeasuhtaisuuden kannalta arvioidaan tärkeäksi, että asetuksesta johtuvan seuraamusmaksun ylärajan lisäksi kansallisesti erikseen säänneltäisiin seuraamusmaksun alarajasta. Lisäksi on syytä ottaa huomioon, että vaikka asetuksessa on säädetty seuraamusmaksun ylärajasta ilman erottelua sen liittymisestä vain vakavimpiin asetuksen velvoitteiden rikkomis- tai laiminlyöntitilanteisiin, voidaan katsoa, että asetuksen seuraamusmaksun enimmäismäärää koskevan ylärajan soveltaminen olisi tarkoitettu lähtökohtaisesti sovellettavaksi vakavampien ja systemaattisesti tapahtuvien asetuksen velvoitteiden rikkomis- tai laiminlyöntitilanteisiin.

Asetuksessa ei ole erikseen eritelty seuraamusmaksun suuruutta oikeushenkilöiden ja luonnollisten henkilöiden välillä. Asetuksen 15 artiklan sisältöä kuvaavissa perusteluissa on tarkemmin selostettu sitä, että asetuksen palveluntarjoajia koskeva soveltamisala voi kattaa myös toimijoita, jotka ovat luonnollisia henkilöitä, minkä vuoksi kansallisessa seuraamusmaksusääntelyssä ehdotetaan erikseen huomioitavaksi luonnolliset henkilöt. Viimeksi mainitun osalta asetuksen katsotaan sisältävän kansallista liikkumavaraa.

Esityksen 1. lakiehdotuksen 18 §:n 2 momentissa säädettäisiin, että oikeushenkilölle määrättävä seuraamusmaksu on vähintään 1 000 euroa ja enintään kaksi prosenttia palveluntarjoajan edellisen tilikauden maailmanlaajuisesta vuotuisesta kokonaisliikevaihdosta. Luonnolliselle henkilölle määrättävä seuraamusmaksu on vähintään 500 euroa ja enintään 10 000 euroa.

Esityksessä ehdotettua seuraamusmaksusääntelyä määrien osalta voidaan pitää oikeasuhtaisena ottaen huomioon asetuksessa edellytetty tehokkuus- ja varoittavuusvaatimus. Seuraamusmaksun määrä perustuisi aina yksittäistapauksessa kokonaisharkintaan. Esityksen 1. lakiehdotuksen 18 §:n 3 momentissa säädettäisiin tekijöistä, jotka tulee ottaa huomioon kokonaisharkinnassa. Arvioinnissa huomioon otettavat seikat perustuvat asetuksen johdanto-osan 70 kappaleeseen sekä vastaavuusperiaatteen mukaisesti samanlaiseen muuhun kansalliseen sääntelyyn.

Asetuksessa ei erikseen säännellä seuraamusmaksun määräämättä jättämisestä, mutta sitä selvennetään edellä mainitusti asetuksen johdanto-osan 70 kappaleessa. Kappaleessa mainitaan esimerkinomaisesti huomioon otettavista olosuhteista ja todetaan, että poikkeuksellisissa olosuhteissa tällainen (kokonais)arviointi voisi johtaa siihen, että täytäntöönpanoviranomainen päättää olla määräämättä taloudellisia seuraamuksia. Seuraamusmaksun määräämättä jättämisen osalta asetus sisältää kansallista liikkumavaraa erityisesti sitä koskevan kansallisen menettelyn ja arvioinnissa huomioon otettavien seikkojen osalta.

Esityksen 1. lakiehdotuksen 19 §:ssä säädettäisiin seuraamusmaksun määräämättä jättämisestä. Määräämättä jättäminen olisi oikeusharkintaista. Lakiehdotuksissa esitetty seuraamusmaksusääntely olisi joustava tapauskohtaisen kokonaisarvioinnin ja seuraamusmaksun oikeasuhtaisuuden varmistamiseksi.

Ehdotetun seuraamusmaksusääntelyn on arvioitu täyttävän oikeasuhtaisuuden vaatimuksen täyttäen myös perustuslakivaliokunnan vakiintuneessa käytännössä asetetut vaatimukset.

Direktiivi

Direktiivin 5 artiklan mukaan seuraamusten on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia. Artiklassa ei säädetä tarkemmin vähimmäis- tai enimmäismäärästä. Direktiivin mukainen seuraamussääntely sisältää kansallista liikkumavaraa. Seuraamusmaksun määrä perustuisi aina yksittäistapauksessa kokonaisharkintaan direktiivin johdanto-osan 19 kappaleessa mainitut seikat huomioon ottaen.

Esityksen 2. lakiehdotuksen 6 §:n 2 momentissa säädettäisiin, että palveluntarjoajalle määrättävä seuraamusmaksu on vähintään 1 000 euroa ja enintään 100 000 euroa. Seuraamusmaksua voidaan pitää välttämättömänä ja oikeasuhtaisena direktiivin 5 artiklan sisältöä kuvaavissa perusteluissa esitetyn mukaisesti. Vastaavuusperiaatteen mukaisesti määrät vastaisivat sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 334 a §:ssä omaksuttua. Ehdotetun 6 §:n mukaan seuraamusmaksun suuruus perustuisi kokonaisarviointiin ja pykälässä säädettäisiin seuraamusmaksua määrättäessä huomioon otettavista seikoista.

Direktiivissäkään ei erikseen säännellä seuraamusmaksun määräämättä jättämisestä, mutta edellä mainitusti sen johdanto-osan 19 kappaleessa selvennetään seuraamuksen osalta huomioon otettavia olosuhteita. Esityksen 2. lakiehdotuksen 7 §:ssä säädettäisiin seuraamusmaksun määräämättä jättämisestä. Määräämättä jättäminen olisi oikeusharkintaista.

Ehdotetun 6 §:n mukaisesti kokonaisarvioinnissa huomioon otettavat seikat ja ne 7 §:ssä ehdotetut perusteet, joiden mukaan seuraamus voitaisiin jättää kokonaan määräämättä, ehdotetun seuraamusmaksusääntelyn arvioidaan täyttävän oikeasuhtaisuuden vaatimuksen. Ehdotetun seuraamussääntelyn arvioidaan myös olevan yhdenmukainen perustuslakivaliokunnan asiaan liittyvän vakiintuneen käytännön kanssa.

11.4.3.3 Seuraamusmaksun määrääminen viranomaiselle

E-evidence-asetus ja -direktiivi eivät sisällä sääntelyä viranomaisille määrättävistä seuraamusmaksuista. Tältä osin asetuksen ja direktiivin katsotaan sisältävän kansallista liikkumavaraa.

Perustuslakivaliokunta on painottanut sen merkitystä, että hallinnollisten sanktioiden osalta tulisi pyrkiä varmistamaan riittävä kansallinen liikkumavara erityisesti sen huomioimiseksi, että Suomessa ei voida määrätä hallinnollisia seuraamusmaksuja viranomaisille, sillä viranomaisille voidaan määrätä ainoastaan rikosoikeudellisia seuraamuksia (PeVL 37/2021 vp, kappale 40 ja PeVL 13/2023 vp, kappale 6–10, PeVL 14/2018 vp).

Esityksessä ehdotetaan tästä syystä nimenomaisesti rajattavaksi liikkumavaran mahdollistamalla tavalla, että 1. lakiehdotuksen mukaista seuraamusmaksua ei voitaisi määrätä viranomaisille. Erityisesti tällä tarkoitettaisiin viranomaisia, jotka ylläpitävät sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 163 §:ssä tarkoitettuja verkkotunnusrekistereitä (19 §:n 3 momentti). Esityksen 2. lakiehdotuksen 7 §:n 2 momentti sisältäisi vastaavan rajoituksen.

11.4.3.4 Seuraamusmaksujen oikeusturvavaatimukset

Itsekriminointisuoja, syyttömyysolettama ja kaksoisrangaistavuuden kielto. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että rangaistusluonteisen seuraamusmaksun määrääminen lukeutuu ihmisoikeussopimuksen 6 artiklaan sisältyvien rikossyytettä koskevien määräysten alaan, ja ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 2 kappaleen määräykset mm. syyttömyysolettamasta ja itsekriminointikiellosta koskevat myös ehdotettua hallinnollista seuraamusjärjestelmää (ks. PeVL 9/2018 vp, PeVL 9/2012 vp, s. 3). Näin ollen tässä esityksessä ehdotettavien seuraamusmaksujen määräämistä olisi arvioitava itsekriminointisuojan ja syyttömyysolettaman kannalta. Lisäksi kaksoisrangaistavuuden kielto on merkityksellinen arvioitaessa rangaistusluonteisia hallinnollisia seuraamuksia, mukaan lukien seuraamusmaksuja.

Esitys olisi ongelmaton syyttömyysolettaman kannalta, koska siinä ei säädetä tuottamuksesta riippumattomasta vastuusta (ks. PeVL 9/2018 vp, s. 4). Ehdotettavissa laeissa seuraamusmaksun määräämisen edellytyksenä olisi aina toimijan tahallisen tai huolimattoman toiminnan myötä aiheutunut asetuksen tai lain rikkominen. Euroopan ihmisoikeussopimuksen 7. lisäpöytäkirjan 4 artiklassa on määritelty kaksoisrangaistavuuden kielto, jonka mukaan ketään ei saa saman valtion tuomiovallan nojalla tutkia uudelleen tai rangaista oikeudenkäynnissä rikoksesta, josta hänet on jo lopullisesti vapautettu tai tuomittu syylliseksi kyseisen valtion lakien ja oikeudenkäyntimenettelyn mukaisesti. Kiellosta syyttää ja rangaista oikeudenkäynnissä kahdesti samasta rikoksesta on myös säädetty EU:n perusoikeuskirjan 50 artiklassa. Kaksoisrangaistavuuden kielto tulee sovellettavaksi ilman nimenomaista säännöstä.

Lisäksi on huomioitava asiaa koskeva kehittyvä Euroopan unionin tuomioistuimen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomioistuinikäytäntö.

Seuraamusmaksu on hallintotoimintaa, johon sovelletaan yleislakina hallintolakia. Perustuslakivaliokunnan mukaan hallintoviranomaisen toiminnassa on asian käsittelyssä noudatettava perustuslain 21 §:n 2 momentin mukaisia hyvän hallinnon takeita, joita momentin mukaan ovat muun muassa käsittelyn julkisuus, oikeus tulla kuulluksi ja saada perusteltu päätös sekä oikeus hakea muutosta. Perustuslain mukaiset hyvän hallinnon takeet turvataan lailla. Toimijan, johon seuraamusmaksu on kohdistettu, olisi mahdollista hakea muutosta valittamalla seuraamusmaksun määräämistä koskevaan päätökseen oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa säädetyssä järjestyksessä, mikä turvaisi tämän oikeusturvan (esim. PeVL 12/2019 vp). Ehdotetut sääntelyt 1. ja 2. lakiehdotuksessa turvaa siten menettelyllisen ja jälkikäteisen oikeusturvan.

Seuraamusmaksun täytäntöönpanon perusteista säädettäisiin laajentamalla sakan täytäntöönpanosta annetun lain soveltamisalaa. Seuraamusmaksua koskeva päätös olisi täytäntöönpanokelpoinen vasta lainvoimaisena, minkä arvioidaan turvaavan oikeusturvajärjestelyiden asianmukaisuutta (PeVL 4/2004 vp, s.7–8).

Laissa säädettäisiin myös seuraamusmaksun määräämistoimivallan vanhentumisesta vastaavuusperiaatteen mukaisesti.

11.4.3.5 Seuraamuskollegio

Perustuslakivaliokunta on pitänyt ongelmallisena sitä, että yksittäinen virkamies voisi määrätä itsenäisesti erittäin korkean hallinnollisen seuraamusmaksun, ja todennut tällaiseen asiaan liittyvän korostunut oikeusturvan tarve (PeVL 37/2021 vp, kohta 38 sekä siinä viitattut). Määräämismenettelyn asianmukaisuutta, riippumattomuutta ja puolueettomuutta turvaa perustuslain 21 §:n edellyttämällä tavalla se, että seuraamusmaksun määräämisestä päättäminen säädetään monijäsenisen elimen tehtäväksi. Tällaista on pidetty valiokunnan arvion mukaan edellytyksenä lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä (PeVL 14/2018 vp, s. 19). Seuraamusmaksun suuruuden osalta valiokunta on todennut, että tietosuoja-asetuksessa säädetyt seuraamusmaksut ovat olleet määrältään huomattavia ja ne voivat siten muodostua oikeasuhtaisuuden kannalta ongelmalliseksi korostaen oikeusturvalle asetettavia vaatimuksia (PeVL 14/2018 vp, s. 18). Perustuslakivaliokunnan arvion mukaan tietosuoja-asetuksen hallinnollisista seuraamusmaksuista päättäminen tuli säätää monijäsenisen toimielimen tehtäväksi.

Esityksen 1. lakiehdotuksen 18 §:ssä säädettäisiin, että asetuksen mukaisen seuraamusmaksun määräisi Poliisihallituksen yhteyteen perustettava seuraamuskollegio. Seuraamuskollegio määräisi mahdollisen seuraamusmaksun toimivaltaisen täytäntöönpanoviranomaisen eli poliisiviranomaisen esittelystä (17 §). Esityksessä arvioidaan, ettei asetus aseta estettä tälle, vaikka asetuksen 16(10) artiklan mukaan täytäntöönpanoviranomaisen on määrättävä taloudellinen seuraamus 15 artiklan mukaisesti. Tältä osin ehdotettavassa sääntelyssä on käyty esityksessä arvioitua asetuksen sallimaa kansallista liikkumavaraa.

E-evidence-asetus ei edellä mainitusti edellytä seuraamuskollegion perustamista. EU-sääntelyn mahdollistaessa merkittävän seuraamusmaksujen määräämisen, olisi toimivalta perustuslakivaliokunnan näkemykset huomioiden osoitettava kuitenkin pääsääntöisesti monijäseniselle toimielimelle. Suomessa toimivien monijäsenisten toimielinten laajuuksissa ja järjestämistavoissa on eroja. Mikäli toimivalta katsotaan perustelluksi osoittaa seuraamuskollegiolle, on kansallisella tasolla tyypillisesti säädetty monijäsenisen toimielimen

hallinnollisesta asemasta, tehtävistä, toimikaudesta, kokoonpanosta, jäsenten kelpoisuudesta, jäsenten nimeämisestä, jäsenten riippumattomuudesta ja puolueettomuudesta sekä päätöksenteosta (HE 70/2023, s. 35). Vaatimukset johtuvat perustuslain 119 §:n 2 momentista.

Edellä 15 artiklan sisältöä kuvaavissa perusteluissa on tarkemmin selostettu muussa kansallisessa lainsäädännössä omaksutuista monijäsenisistä toimielimistä seuraamusmaksusääntelyn suhteen (jakso 2.1.1).

Edellä mainituin perustein seuraamusmaksun määräämistoimivaltaa ja seuraamuskollegion organisointia koskevan sääntelyn arvioidaan täyttävän perustuslain 2, 3, 21 ja 119.2 §:stä johtuvat vaatimukset.

Seuraamuskollegion tiedonsaantioikeuksia käsitellään myöhemmin jaksossa 11.6.2.2.

11.5 Salassapito ja vaitiolovelvollisuus

Esityksen 1. lakiehdotuksen 23 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi salassapidosta, vaitiolovelvollisuudesta sekä tietojen käyttöä koskevista rajoituksista. Säännöstä ja sen tarpeellisuutta on perusteltu tarkemmin jaksossa 2.1.1 siltä osin kuin siinä kuvataan 13 artiklan sisältöä ja arvioidaan nykytilaa. Asetuksessa ei säädetä esittämisen- ja säilyttämismääräysten antamiseen ja täytäntöönpanomenettelyyn liittyvästä luottamuksellisuudesta tai tietojen salassapidosta toimivaltaisten viranomaisten kannalta. Ehdotetun 23 §:n 1 ja 2 momentin lähtökohtana on, että esittämisen- ja säilyttämismääräykseen liittyvissä menettelyissä Suomessa sovelletaan salassapidon ja vaitiolovelvollisuuden osalta vastaavia säännöksiä kuin mitä sovellettaisiin vastaavissa kansallisissa menettelyissä. Vastaavan kansallisen julkisuuslainsäädännön soveltamista voidaan pitää lainsoveltajan kannalta selkeänä ratkaisuna, koska sovellettava lainsäädäntö pystyttäisiin tällä tavoin selkeämmin määrittämään. Tästä on kuitenkin sääntelyn selkeyden vuoksi katsottu perustelluksi säätää laissa erikseen.

Ehdotetun 23 §:n 3 momentissa säädettäisiin kuitenkin myös siitä, että sen lisäksi, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, on noudatettava niitä ehtoja ja menettelyjä, jotka toisen Euroopan unionin jäsenvaltion viranomainen on asettanut salassapidosta, vaitiolovelvollisuudesta tai tietojen käytön rajoituksista. Säännös mahdollistaa kansallisen viranomaisen hallussa olevan tiedon julkisuuden rajoittamisen toisen jäsenvaltion asettamien ehtojen mukaisesti. Kyseessä on perustuslain 12 §:n 2 momentissa tarkoitettua julkisuusperiaatetta rajaavasta säännöksestä. Perustuslain 12 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Asetuksessa tarkoitettua menettelyn asianmukaisen toteutumisen kannalta säännöstä pidetään välttämättömänä.

11.6 Yksityiselämän suoja ja tiedonsaantioikeudet

11.6.1 Käyttäjälle ilmoittamisesta poikkeaminen

Ehdotuksen 1. lakiehdotus on merkityksellinen perustuslain 10 §:ssä turvatun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta on säädettävä tarkemmin lailla. Perustuslakivaliokunta on pitänyt aiemmin henkilötietojen suojan kannalta tärkeinä sääntelykohteina ainakin rekisteröinnin tavoitetta, rekisteröitävien henkilötietojen sisältöä, niiden sallittuja käyttötarkoituksia mukaan luettuna tietojen luovutettavuus sekä tietojen säilytysaikaa henkilörekisterissä ja rekisteröidyn oikeusturvaa (PeVL 25/1998 vp). Näiden seikkojen sääntelyn lain tasolla on tullut lisäksi olla kattavaa ja yksityiskohtaista. Perustuslain 10 §:n mukaista suojaa täydentävät Euroopan

ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan mukainen yksityiselämän suoja sekä EU:n perusoikeuskirjan 7 artiklassa turvattu yksityiselämän suoja ja 8 artiklassa turvattu henkilötietojen suoja. Perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdan mukaan perusoikeuskirjassa tunnustettujen oikeuksien ja vapauksien käyttämisestä voidaan rajoittaa ainoastaan lailla sekä kyseisten oikeuksien ja vapauksien keskeistä sisältöä kunnioittaen. Suhteellisuusperiaatteen mukaisesti rajoituksia voidaan säätää ainoastaan, jos ne ovat välttämättömiä ja vastaavat tosiasiallisesti unionin tunnustamia yleisen edun mukaisia tavoitteita tai tarvetta suojella muiden henkilöiden oikeuksia ja vapauksia. Perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 kohdan mukaan, siltä osin kuin perusoikeuskirjan oikeudet vastaavat Euroopan ihmisoikeussopimuksessa taattuja oikeuksia, niiden merkitys ja ulottuvuus ovat samat. EU:n tuomioistuimen antamat tuomiot määrittävät näiltä osin yksityiselämän ja henkilötietojen suojan keskeistä sisältöä. Samoin Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan on Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä katsottu kattavan myös henkilötietojen suojan.

Perustuslakivaliokunta on pitänyt tärkeänä, että siltä osin kuin Euroopan unionin lainsäädäntö mahdollistaa kansallista sääntelyä, tätä kansallista liikkumavaraa käytettäessä otetaan huomioon perus- ja ihmisoikeuksista seuraavat vaatimukset (PeVL 31/2017 vp ja PeVL 25/2005 vp). Valiokunta on painottanut, että hallituksen esityksessä on erityisesti perusoikeuksien kannalta merkityksellisen sääntelyn osalta syytä tehdä selkoa kansallisen liikkumavaran alasta (PeVL 14/2018 vp, PeVL 31/2017 vp, PeVL 26/2017 vp, PeVL 2/2017 vp ja PeVL 44/2016 vp).

Rikosasioden tietosuojadirektiivi on pantu kansallisesti täytäntöön rikosasioden tietosuojalailla (1054/2018). Rikosasioden tietosuojalaki on tarkoitettu yleislaki, jota on tarkoitettu täydennettäväksi eri hallinnonalojen erityislainsäädännöllä (HE 31/2018 vp, s. 75). Ehdotetun 1. lakiehdotuksen 5 ja 6 §:ssä olisi kyse rikosasioden tietosuojalakia täydentävästä erityissääntelystä. E-evidence-asetuksen 13 artiklan 1 kohdassa säädetään nimenomaisesti määräyksen antavan viranomaisen velvollisuudesta ilmoittaa ilman aiheutonta viivytystä henkilölle, jonka tietoja pyydetään, tiedon esittämisestä eurooppalaisen esittämismääräyksen perusteella. Asetuksen 13 artiklan 2 kohta mahdollistaa jäsenvaltioiden säätävän poikkeuksista asetuksen 13 artiklan 1 kohdassa säädettyyn ilmoitusvelvollisuuteen. Esityksessä (1. lakiehdotuksen 5 ja 6 §) käytettäisiin asetuksen 13 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua kansallista liikkumavaraa. Kyseisen asetuksen kohdan liikkumavaran käyttö on sidottu rikosasioden tietosuojadirektiivin (EU) 2016/680 13 artiklan 3 kohtaan (ks. tarkemmin esityksen luvusta 2.1.1).

Yksityiselämän suojan rajoituksella tulisi olla hyväksyttävä yhteiskunnallinen intressi ja rajoituksen tulisi olla oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään. Tämä merkitsee, että rajoitusten tulee olla välttämättömiä hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi. Perusoikeuden rajoittaminen on sallittua ainoastaan, jos tavoite ei ole saavutettavissa perusoikeuteen vähemmän puuttuvin keinoin. Rajoitus ei saa mennä pidemmälle kuin on perusteltua ottaen huomioon rajoituksen taustalla olevan yhteiskunnallisen intressin painavuus suhteessa rajoitettavaan oikeushyvään (PeVM 25/1994 vp, ja esimerkiksi PeVL 56/2014 vp ja PeVL 18/2013 vp). Huomioon tulee ottaa myös edellä esiin tuodut EU:n perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdan asettamat reunaehdot. Ehdotetut rajoitukset olisivat tarpeen rikosten ennalta estämisen, paljastamisen ja selvittämisen tai rikoksiin liittyville syytetoimille. Lisäksi rajoitusten tarkoituksena olisi välttää haitat rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanolle sekä turvata viranomaisen viralliset tai lailliset tiedustelut, tutkimukset tai menettelyt. Rajoitukset voisivat olla tarpeen niin ikään yleisen turvallisuuden, kansallisen turvallisuuden tai muiden henkilöiden oikeuksien suojelemiseksi. Edellä mainittuja tarkoituksia on pidetty vakiintuneesti Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ja EU:n tuomioistuimen sekä korkeimman oikeuden oikeuskäytännössä sellaisina painavina yhteiskunnallisina intresseinä. Ne on myös

erikseen mainittu rikosasioiden tietosuojadirektiivin 13 artiklan 3 kohdassa sellaisina tarkoituksena, joiden turvaamiseksi rajoitukset käyttäjälle ilmoittamiseen ovat mahdollisia.

Rajoituksista säädettäisiin laissa täsmällisesti ja tarkkarajaisesti, minkä lisäksi rekisteröity voisi aina käyttää oikeuksiaan valvontaviranomaisen välityksellä. Rekisteröidyltä ei siten kokonaan evättäisi mahdollisuutta valvoa henkilötietojensa käsittelyä, vaan rajoitustilanteissakin tämä voisi käyttää oikeuttaan välillisesti tietosuojavaltuutetun kautta. Rajoituksella kunnioitettaisiin siten EU:n perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdan edellyttämällä tavalla rekisteröidyn oikeuksien keskeistä sisältöä. Rajoitukset eivät menisi pidemmälle kuin on välttämätöntä tavoitteen saavuttamiseksi. Ehdotuksessa säädetään kolmesta vaihtoehtoisesta tavasta poiketa käyttäjälle ilmoittamisesta, sillä määräyksen antanut viranomainen voisi viivyttää käyttäjälle ilmoittamista tai rajoittaa ilmoittamista osittain taikka jättää ilmoittamisen kokonaan tekemättä. Ilmoittamisen viivyttäminen, rajoittaminen tai sen kokonaan tekemättä jättäminen vaatisivat aina määräyksen antaneen viranomaisen tapauskohtaista harkintaa. Määräyksen antaneen viranomaisen tulisi varmistaa, että viivyttäminen, rajoittaminen tai ilmoituksen tekemättä jättäminen olisi kussakin yksittäisessä tilanteessa oikeasuhteista ja välttämätöntä, ja valita perusoikeuteen vähiten puuttuva keino. Koska viivästyksen tekemättä jättämisessä olisi kyse rekisteröidyn oikeuksiin eniten puuttuvasta keinosta, tällaisesta rajoituksesta päättäminen ehdotettaisiin tuomioistuimen päätettäväksi määräyksen antaneen viranomaisen vaatimuksesta. Määräyksen antanut viranomainen päättäisi ilmoittamisen viivyttämisestä tai rajoittamisesta osittain. Selvytyden vuoksi laissa muun muassa säädettäisiin myös siitä, että mikäli ilmoittamista rajoitetaan vain osittain, henkilölle tulee muilta osin ilmoittaa siten kuin asetuksen 13 artiklan 1 kohdassa säädetään. Ehdotetut rajoitukset olisi rajattu myös ajallisesti välttämättömään, sillä ehdotuksen mukaan ilmoittamista voitaisiin viivyttää tai rajoittaa vain siihen asti, kunnes ilmoittaminen ei voi enää vaarantaa rajoituksen tarkoitusta. Ehdotettujen rajoitusten arvioidaan näin ollen täyttävän asetuksen 13 artiklan 2 kohdan ja rikosasioiden tietosuojadirektiivin 13 artiklan 3 kohdan edellyttämät vaatimukset.

11.6.2 Viranomaisten tiedonsaantioikeudet

11.6.2.1 Keskusviranomaisen tiedonsaantioikeus

E-evidence-direktiivin 6 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on nimettävä omien oikeusjärjestelmiensä mukaisesti yksi tai useampi keskusviranomainen varmistamaan, että direktiiviä sovelletaan johdonmukaisella ja oikeasuhteisella tavalla. Artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että niiden keskusviranomaiset koordinoivat toimensa ja tekevät yhteistyötä keskenään ja tarvittaessa komission kanssa sekä antavat asiaankuuluvia tietoja ja apua toisilleen tämän direktiivin soveltamiseksi johdonmukaisella ja oikeasuhteisella tavalla. Tällaisen koordinoinnin, yhteistyön ja tietojen antamisen ja keskinäisen avunannon on katettava erityisesti täytäntöönpanotoimet.

Direktiivin 6 artiklassa ei nimenomaisesti säädetä kansallisesti nimettävän keskusviranomaisen tiedonsaantioikeudesta. Edellä mainitusti kuitenkin keskusviranomaisten tehtäviin kuuluu sen varmistaminen, että direktiiviä sovelletaan johdonmukaisella ja oikeasuhteisella tavalla sekä keskusviranomaisten tehtäviin kuuluu tietojen antaminen EU-tasoisien yhteistyön varmistamiseksi. Näin ollen direktiivin voidaan katsoa edellyttävän, että kansallisesti nimetyillä keskusviranomaisilla on tarpeelliset tiedonsaantioikeudet. Tiedonsaantioikeudet voidaan katsoa tarpeelliseksi myös direktiivin 5 artiklan mukaisten seuraamusten määräämisen kannalta.

Tiedonsaantioikeuksien kansallisen toteuttamistavan osalta direktiivi sisältää kansallista liikkumavaraa. Direktiivi ei kuitenkaan jätä sellaista liikkumavaraa, jonka perusteella tiettyjä

tietoryhmiä voitaisiin rajata pois tiedonsaantioikeuden piiristä. Kansallisen liikkumavaran ala sen sijaan mahdollistaa tiettyjen edellytysten asettamisen tiedonsaantioikeuden käytölle.

Esityksessä ehdotetun 2. lakiehdotuksen 2 §:ssä säädettäisiin, että Liikenne- ja viestintävirasto toimisi Suomessa direktiivin 6 artiklassa tarkoitettuna keskusviranomaisena. Lisäksi ehdotetun 5 §:n mukaisesti virasto voisi määrätä direktiivin 5 artiklan mukaisen seuraamuksen. Ehdotetun 2 §:n 2 momentin mukaan Liikenne- ja viestintävirastolla olisi tehtäviä suorittaessaan oikeus saada salassapitosäännösten estämättä ehdotettavaan lakiin perustuvien velvoitteiden epäiltyyn rikkomiseen liittyvät välttämättömät tiedot, selvitykset ja asiakirjat palveluntarjoajalta. Viraston tiedonsaantioikeus olisi sidottu välttämättömyysvaatimukseen. Palveluntarjoajan olisi luovutettava tiedot ilman aiheetonta viivytystä ja maksutta.

Tiedonsaantioikeuksiin liittyvässä arvioinnissa perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota sääntelyn kattavuuteen, täsmällisyyteen ja sisältöön (esim. PeVL 89/2022 vp, kappale 12). Viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojenluovuttamismahdollisuus ovat valiokunnan vakiintuneen lausuntokäytännön mukaan voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta ”tarpeellisiin tietoihin”, jos tarkoitetut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus ”tietojen välttämättömyydestä” jonkin tarkoituksen kannalta (ks. esim. PeVL 8/2021 vp, kappale 24 ja siinä viitatu lausunnot).

Perustuslakivaliokunta on arvioinut osin nyt ehdotettavan kaltaista tiedonsaantioikeussäännöstä arvioidessaan hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi verkon välityspalvelujen valvonnasta ja eräiksi muiksi laeiksi yhteydessä. Perustuslakivaliokunta katsoi, että tiedonsaantioikeus tulisi säännöksessä joko sitoa oikeuden kohteena olevien tietojen välttämättömyyteen tehtävien suorittamisen kannalta tai sitä tulisi tämentää luettelomalla tietoja, joihin se kohdistuu, jollei voimaansaatettavasta EU-säädöksestä aiheudu tälle estettä (HE 70/2023 vp, PeVL 13/2023 vp, kohdat 13–15). Toisin kuin nyt ehdotettavassa säännöksessä, kyseisessä esityksessä tiedonsaantioikeus oli sidottu tietojen välttämättömyyteen tehtävien suorittamisen kannalta ainoastaan erityisten henkilötietoryhmien tai näihin yksityiselämän suojan näkökulmasta rinnastuvien tietojen osalta.

Pykälässä käytettäisiin tietosuoja-asetukseen perustuvaa kansallista sääntelyliikkumavaraa, koska se sisältäisi asetusta tämentävää sääntelyä henkilötietojen käsittelystä. Keskusviranomaiselle säädettyjen tehtävien hoitamisen yhteydessä tapahtuvaan henkilötietojen käsittelyyn soveltuvat oikeusperusteena tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c ja e alakohta. Näistä ensin mainitun mukaan henkilötietojen käsittely on sallittua, kun se on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi.

Artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaan käsittely on sallittua, kun se on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi. Ottaen huomioon, että keskusviranomaiselle säädettävän tiedonsaantioikeuden perusteena on se, että tiedot ovat välttämättömiä viranomaiselle direktiivissä ja tässä laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi, keskusviranomaisen henkilötietojen käsittelyn ensisijainen oikeusperuste olisi yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohta, jonka perusteella rekisteröidyn oikeudet määräytyisivät.

Tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdan mukaisesti käsittelyn perustasta on säädettävä joko unionin oikeudessa tai rekisterinpitäjään sovellettavassa jäsenvaltion lainsäädännössä. Kansallisen sääntelyliikkumavaran käyttö perustuisi tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohtaan, jonka perusteella tietosuoja-asetuksen säännöksiä voidaan mukauttaa antamalla erityisiä säännöksiä esimerkiksi käsiteltävien tietojen tyypistä, rekisteröidyistä, henkilötietojen

luovuttamisesta ja käsittelyn käyttötarkoitussidonnaisuudesta. Kun käsittely perustuu yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohtaan, tulee jäsenvaltion lainsäädännön täyttää yleisen edun mukainen tavoite ja oltava oikeasuhteinen sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden.

Toimitettaviin tietoihin voisi sisältyä myös yleisen tietosuoja-asetuksen 10 artiklan mukaisia rikostuomioihin ja rikoksiin liittyviä henkilötietoja. Rikostuomioihin ja rikoksiin liittyvien tietojen käsittely olisi välttämätöntä, jotta voidaan varmistaa asetuksen tehokas valvonta mukaan luettuna mahdollisten seuraamusmaksujen määrääminen. Oikeus käsitellä tietosuoja-asetuksen 10 artiklan tarkoittamia henkilötietoja perustuisi tietosuojalain 7 §:n 1 momentin 2 kohtaan, joka mahdollistaa tietojen käsittelyn, josta säädetään laissa tai joka johtuu välittömästi rekisterin-pitäjälle laissa säädetystä tehtävästä. Tietosuoja-asetuksen edellyttämien suojatoimien osalta 2. lakiehdotuksen 2 §:ssä ehdotettu tiedonsaannin sitominen välttämättömään toimisi tietosuoja-asetuksen edellyttämänä suojatoimena. Tämän ohella noudatettaisiin, mitä tietosuojalain (1050/2018) 6 ja 7 §:ssä säädetään asianmukaisista suojatoimista. Tietosuojalain 7 §:n 2 momentissa viitataan tietosuojalain 6 §:n 2 momenttiin, jossa säädetään asianmukaisista ja erityisistä toimenpiteistä rekisteröidyn oikeuksien suojaamiseksi. Nyt ehdotettavan välttämättömyyshedellytyksen sekä tietosuojalain 6 ja 7 §:n sääntelyn arvioidaan sisältävän tietosuoja-asetuksen edellyttämät suojatoimisäännökset rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien suojelemiseksi.

Koska kansallinen lainsäädäntö edellyttää sitä, että arkaluonteisina pidettävien henkilötietojen ja salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta säädetään erikseen, kyseinen kansallinen erityissääntely arvioidaan välttämättömäksi. Säännös rajaa keskusviranomaisen tiedonsaantioikeuden 2. lakiehdotuksessa ehdotettavien tehtävien hoidon kannalta välttämättömiin tietoihin. Näin ollen säännöstä voidaan pitää tietosuoja-asetuksen edellyttämällä tavalla yleisen edun mukaisena ja oikeasuhtaisena.

Esityksessä ehdotettava keskusviranomaisen valvontatehtävä direktiivin mukaisesti on laaja, joka edellyttää riittäviä tiedonsaantioikeuksia. Koska mahdolliseksi ei ole arvioitu sitä, että ehdotettavaa tiedonsaantioikeuden piiriä rajattaisiin täsmällisemmin koskemaan vain tiettyjä tietoja, tiedonsaantioikeus olisi sidottu välttämättömyysvaatimukseen keskusviranomaistehtävän suorittamiseksi. Edellä mainituin perustein ehdotus on perustuslakivaliokunnan asiaan liittyvän vakiintuneen käytännön mukaista.

11.6.2.2 Seuraamuskollegion tiedonsaantioikeus

Esityksen 1. lakiehdotuksen 17 §:n 6 momentissa säädettäisiin seuraamuskollegion tiedonsaantioikeudesta. Esityksessä ehdotettu seuraamuskollegion tiedonsaantioikeus olisi sidottu tietojen välttämättömyyshedellytykseen (PeVL 13/2023 vp, kohdat 13–15). Seuraamuskollegion tehtävä huomioon ottaen mahdollista ei ole säätää tiedonsaantioikeudesta täsmällisemmin. Ehdotus on siten perustuslakivaliokunnan asiaan liittyvän vakiintuneen käytännön mukainen. Edellä kuvataan tietosuoja-asetuksen liikkumavaraa 2. lakiehdotuksen 2 §:n 2 momentissa ehdotettavan salassa pidettävän tiedon luovuttamista koskevan säännöksen osalta. Vastaavasti 1. lakiehdotuksen 17 §:n 6 momentin sääntely perustuisi tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohtaan, jonka perusteella rekisterinpitäjän oikeudet määräytyisivät ja ehdotuksessa käytettäisiin tältä osin tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdan sisältämää kansallista liikkumavaraa. Oikeus käsitellä tietosuoja-asetuksen 10 artiklan tarkoittamia henkilötietoja perustuisi tietosuojalain 7 §:n 1 momentin 2 kohtaan, joka mahdollistaa tietojen käsittelyn, josta säädetään laissa tai joka johtuu välittömästi rekisterinpitäjälle laissa säädetystä tehtävästä. Tietosuoja-asetuksen 10 artiklan edellyttämien suojatoimien osalta tulee sovellettavaksi, mitä tietosuojalain 6 ja 7 §:ssä säädetään. Esityksen

1. lakiehdotuksen 17 §:n 6 momentin arvioidaan olevan tietosuoja-asetuksen edellyttämällä tavalla yleisen edun mukaista ja oikeasuhteista sekä varmistavan asetuksen edellyttämällä tavalla asianmukaiset suojaustoimet rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien suojelemiseksi.

11.7 Ahvenanmaa

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 27 §:n 23 kohdan mukaan valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvat asiat, jotka koskevat lainkäyttöä, ottaen huomioon lain 25 ja 26 §:n säännökset, sekä esitutkintaa, tuomioiden ja rangaistusten täytäntöönpanoa sekä rikoksentehtäjän luovuttamista. Lain 25 §:ssä kyse on hallintolainkäytöstä, joka liittyy maakunnan hallituksen ja sen alaisen viranomaisen päätökseen ja lain 26 §:ssä taas kysymys on hallintotuomioistuimen perustamisesta maakuntaan. Näin ollen asetuksessa tarkoitettut asiat eivät kuulu maakunnan lainsäädäntövaltaan.

Itsehallintolain 18 §:n 22 kohdan mukaan maakunnalla on lainsäädäntövalta-asioissa, jotka koskevat elinkeinotoimintaa ottaen huomioon, mitä on säädetty 11 §:ssä, 27 §:n 2, 4, 9, 12–15, 17–19, 26, 27, 29–34, 37 ja 40 kohdassa sekä 29 §:n 1 momentin 3–5 kohdassa, kuitenkin niin, että myös maakuntapäivillä on toimivalta ryhtyä toimenpiteisiin näissä kohdissa tarkoitetun elinkeinotoiminnan edistämiseksi. Lain 27 §:n 40 kohdan mukaan valtakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat teletointa. Direktiivissä on kysymys nimettyjen toimipaikkojen nimeämisestä ja laillisten edustajien nimittämistä todistusaineiston keräämiseksi rikosasioissa koskevista säännöistä ja direktiivillä asetetaan velvoitteita nimenomaan jäsenvaltioille. Todistusaineiston kerääminen rikosasioissa on edellä asetuksen osalta todetun mukaisesti valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvaa toimintaa. Elinkeinotoimintaa koskevien velvoitteiden osalta asetuksen ja direktiivin velvoitteet eivät toisaalta koske yksinomaan teletointa.

Direktiivissä tarkoitetuissa asioissa on myös kyse valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvista asioista ottaen huomioon edellä mainittu itsehallintolain 18 §:n 22 kohta ja 29 §. Näin ollen esitys ei kuulu maakunnan lainsäädäntövaltaan.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Kyse on kuitenkin uudenlaisesta menettelystä rajat ylittävää rikosoikeudellista yhteistyötä koskevassa sääntelyssä. Suotavana siten pidetään, että perustuslakivaliokunta antaisi asiasta lausunnon, erityisesti 1. lakiehdotuksen kannalta liittyen ehdotettuun sääntelyyn toimivaltaisista täytäntöönpanoviranomaisista, oikeussuojakeinoista, salassapidosta ja vaitiolovelvollisuudesta sekä käyttäjälle ilmoittamisesta poikkeamisesta.

Ponsi

Koska e-evidence-asetuksessa on säännöksiä, joita ehdotetaan täydennettäväksi lailla ja e-evidence-direktiivissä säännöksiä, jotka ehdotetaan pantaviksi täytäntöön lailla, annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

eurooppalaisista esittämismääräyksistä ja eurooppalaisista säilyttämismääräyksistä sähköisten todisteiden hankkimiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Eurooppalaisen esittämismääräyksen ja eurooppalaisen säilyttämismääräyksen antaminen Suomessa

1 §

Eurooppalaisen esittämismääräyksen antamiseen toimivaltaiset viranomaiset

Eurooppalaisista esittämismääräyksistä ja eurooppalaisista säilyttämismääräyksistä sähköisten todisteiden hankkimiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä ja rikosoikeudellisten menettelyjen perusteella annettujen vapaudenmenetyksen käsittävien rangaistusten täytäntöönpanoa varten annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2023/1543, jäljempänä *asetus*, 4 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaisesti eurooppalaisen esittämismääräyksen voi antaa pidättämiseen oikeutettu virkamies, jolla on tutkinnanjohtajan toimivaltuudet poliisissa, Tullissa tai Rajavartiolaitoksessa. Eurooppalaisen esittämismääräyksen vahvistaa tällöin syyttäjä. Myös tuomioistuin voi vahvistaa määräyksen.

Myös syyttäjä voi antaa 1 momentissa tarkoitetun eurooppalaisen esittämismääräyksen asetuksen 4 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaisesti.

Asetuksen 4 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaisesti eurooppalaisen esittämismääräyksen voi antaa syyttäjä tai muu pidättämiseen oikeutettu virkamies, jolla on tutkinnanjohtajan toimivaltuudet poliisissa, Tullissa tai Rajavartiolaitoksessa. Eurooppalaisen esittämismääräyksen vahvistaa tällöin tuomioistuin.

Edellä 1–3 momentissa tarkoitetun eurooppalaisen esittämismääräyksen voivat antaa myös käräjäoikeus, hovioikeus ja korkein oikeus asetuksen 4 artiklan 1 kohdan a alakohdan ja 2 kohdan a alakohdan mukaisesti.

2 §

Eurooppalaisen esittämismääräyksen antaminen

Eurooppalainen esittämismääräys voidaan asetuksen 5 artiklan mukaisesti antaa rikosasiassa, jonka käsittely kuuluu 1 §:ssä mainitun viranomaisen toimivaltaan.

Jos eurooppalaisen esittämismääräyksen antaminen edellyttää Suomessa vastaavissa olosuhteissa tuomioistuimen päätöstä, tällainen päätös on haettava määräyksen perusteeksi. Tällaisen päätöksen yhteydessä voidaan samalla myös tehdä 1 §:ssä tarkoitettu asetuksen 4 artiklan 1 kohdan b alakohdan ja 2 kohdan b alakohdan mukainen vahvistaminen.

3 §

Eurooppalaisen säilyttämismääräyksen antamiseen toimivaltaiset viranomaiset

Asetuksen 4 artiklan 3 kohdan b alakohdan mukaisesti Suomessa eurooppalaisen säilyttämismääräyksen voi antaa pidättämiseen oikeutettu virkamies, jolla on tutkinnanjohtajan toimivaltuudet poliisissa, Tullissa ja Rajavartiolaitoksessa. Eurooppalaisen säilyttämismääräyksen vahvistaa tällöin syyttäjä. Myös tuomioistuin voi vahvistaa määräyksen.

Myös syyttäjä voi antaa 1 momentissa tarkoitetun eurooppalaisen säilyttämismääräyksen asetuksen 4 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaisesti.

4 §

Eurooppalaisen säilyttämismääräyksen antaminen

Eurooppalainen säilyttämismääräys voidaan asetuksen 6 artiklan mukaisesti antaa rikosasiassa, jonka käsittely kuuluu 3 §:ssä mainitun viranomaisen toimivaltaan.

5 §

Käyttäjälle ilmoittaminen ja siitä poikkeaminen

Esittämismääräyksen antavan viranomaisen on tehtävä asetuksen 13 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu ilmoitus käyttäjälle merkitsemällä esitutkintapöytäkirjaan tiedot esitutkinnassa käytetystä esittämismääräyksestä tai muulla soveltuvalla tavalla, jollei kysymys ole esittämismääräyksestä, jonka käytöstä ei tarvitse muun säännöksen nojalla ilmoittaa.

Esittämismääräyksen antava viranomainen voi asetuksen 13 artiklan 2 kohdan mukaisesti viivyttää tai rajoittaa osittain käyttäjälle ilmoittamista tai jättää ilmoittamisen kokonaan tekemättä, jos se on rekisteröidyn oikeudet huomioon ottaen oikeasuhteista ja välttämätöntä:

1) rikosten ennalta estämiselle, paljastamiselle, selvittämiseksi tai rikoksiin liittyville syytetoimille tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanolle aiheutuvan haitan välttämiseksi;

2) viranomaisen virallisten tai laillisten tiedustelujen, tutkimusten tai menettelyjen turvaamiseksi;

3) yleisen turvallisuuden suojelemiseksi;

4) kansallisen turvallisuuden suojelemiseksi; tai

5) muiden henkilöiden oikeuksien suojelemiseksi.

Esittämismääräyksen antaneen viranomaisen on asetuksen 13 artiklan 2 kohdan mukaisesti ilmoitettava esittämismääräystä koskevassa asiakirja-aineistossa syyt viivytykseen, osittaiseen rajoitukseen tai ilmoituksen tekemättä jättämiseen. Sen on lisäksi lisättävä eurooppalaisen esittämismääräyksen vahvistavaan todistukseen (esittämismääräystodistus) lyhyet perustelut viivyttämiselle, osittaiselle rajoittamiselle tai tekemättä jättämiselle.

Jos henkilölle ilmoittamista on viivästetty tai rajoitettu osittain, sovelletaan rekisteröidyn oikeuksien käyttämiseen tietosuojavaltuutetun välityksellä henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain (1054/2018) 29 §:ää. Oikeuksien käyttämistä koskeva pyyntö on esitettävä tietosuojavaltuutetulle taikka määräyksen antavalle viranomaiselle omakätisesti allekirjoitetulla asiakirjalla tai sitä vastaavalla varmennetulla tavalla tai henkilökohtaisesti määräyksen antaneen viranomaisen luona. Määräyksen antavalle viranomaiselle esitetty pyyntö on toimitettava viipymättä tietosuojavaltuutetulle.

Jos henkilölle ilmoittamista on rajoitettu 2 momentin mukaisesti vain osittain, määräyksen antavan viranomaisen tulee ilmoittaa henkilölle viipymättä tiedon esittämisestä muilta osin asetuksen 13 artiklan 1 kohdan mukaisesti.

Jos asetuksen 13 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun käyttäjän henkilöllisyys ei ole tiedossa, kun käyttäjälle ilmoittamisen poikkeamisesta päätetään, eurooppalaisesta esittämismääräyksestä on ilmoitettava hänelle ilman aiheetonta viivytystä henkilöllisyyden selvittyä, jollei 2 momentista muuta johdu.

6 §

Käyttäjälle ilmoittamisen poikkeamisesta päättäminen

Edellä 5 §:n 2 momentissa tarkoitetusta viivytttämisestä tai rajoittamisesta päättää määräyksen antanut viranomainen. Tuomioistuin päättää 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun ilmoituksen tekemättä jättämisestä määräyksen antaneen viranomaisen vaatimuksesta. Asian käsittelyssä ja ratkaisemisessa tuomioistuimessa noudatetaan soveltuvin osin, mitä pakkokeinolain (806/2011) 3 luvun 1, 3, 8 ja 10 §:n 1 momentissa säädetään vangitsemisasian käsittelystä.

Sen lisäksi mitä 5 §:ssä säädetään, viivytttämisestä, rajoittamisesta tai ilmoituksen tekemättä jättämisestä päätettäessä on lisäksi otettava huomioon asianosaisen oikeus puolustautua asianmukaisesti tai muuten asianmukaisesti valvoa oikeuttaan oikeudenkäynnissä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu ilmoituksen tekemättä jättämistä koskeva vaatimus on otettava viipymättä tuomioistuimessa käsiteltäväksi vaatimuksen tehneen tai hänen määräämänsä asiaan perehtyneen virkamiehen läsnä ollessa. Asia on ratkaistava kiireellisesti. Ilmoituksen tekemättä jättämistä koskevassa käsittelyssä voidaan käyttää videoneuvottelua tai muuta soveltuvaa teknistä tiedonvälitystapaa, jossa käsittelyyn osallistuvilla on puhe- ja näköyhteys keskenään. Asia voidaan ratkaista kuulematta henkilöä, jonka tietoja esittämismääräyksellä pyydetään.

Ilmoituksen viivytystä, rajoittamista tai tekemättä jättämistä koskevassa asiassa annettuun päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Päätöksestä saa ilman määräaikaa kannella. Kantelu on käsiteltävä kiireellisesti.

7 §

Uudelleentarkastelumenettely ristiriitaisten velvoitteiden tapauksessa

Suomen ollessa määräyksen antanut valtio määräyksen antaneen viranomaisen on tarkasteltava uudelleen eurooppalaista esittämismääräystä asetuksen 17 artiklan mukaisesti. Jos määräyksen antanut viranomainen aikoo pitää voimassa esittämismääräyksen, sen on saatettava määräys syyteasiassa toimivaltaisen tuomioistuimen uudelleentarkasteltavaksi. Jos esittämismääräys on edellyttänyt tuomioistuimen vahvistusta 1 §:n mukaisesti, myös määräyksen vahvistanut tuomioistuin on toimivaltainen tarkastelemaan määräystä uudelleen asetuksen 17 artiklan mukaisesti määräyksen antaneen viranomaisen pyynnöstä.

Eurooppalaisen esittämismääräyksen uudelleentarkastelussa 17 artiklan mukaisesti noudatetaan soveltuvin osin, mitä pakkokeinolain 3 luvun 1, 3, 8 ja 10 §:ssä säädetään vangitsemisasian käsittelystä. Uudelleentarkastelua koskeva asia on otettava tuomioistuimessa viipymättä käsiteltäväksi ja se on ratkaistava kiireellisesti. Asia voidaan ratkaista kansliassa ilman istunkäsittelyä, jos tuomioistuin harkitsee sen soveliaaksi.

Syyttäjän on osallistuttava 1–3 momentissa tarkoitettuun uudelleentarkastelumenettelyä koskevaan käsittelyyn tuomioistuimessa sen varmistamiseksi, että asia tulee selvitettyksi tarkoituksenmukaisella tavalla, jollei tuomioistuin katso syyttäjän kuulemista asiassa tarpeettomaksi.

Asian käsittelyssä voidaan käyttää videoneuvottelua tai muuta soveltuvaa teknistä tiedonvälitystapaa, jossa käsittelyyn osallistuvilla on puhe- ja näköyhteys keskenään.

Uudelleentarkastelussa annettuun tuomioistuimen päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

8 §

Uudelleentarkastelua koskevan päätöksen kirjaaminen

Uudelleentarkastelusta vastuussa olevan tuomioistuimen tulee kirjata uudelleentarkastelua koskeva päätös.

9 §

Muutoksenhaku eurooppalaiseen esittämismääräykseen

Sen vaatimuksesta, jota syyttäjän antama tai vahvistama eurooppalainen esittämismääräys koskee, käräjäoikeuden on tutkittava, ovatko edellytykset esittämismääräyksen antamiselle olemassa. Vaatimuksen käsittelyyn sovelletaan, mitä pakkokeinolain 3 luvun 1 §:ssä säädetään vangitsemisasian käsittelystä. Vaatimus on tehtävä kirjallisesti 60 päivän kuluessa siitä, kun henkilön on katsottava saaneen tiedon esittämismääräyksestä. Asia voidaan ratkaista myös kansliassa ilman istunkäsittelyä, jos käräjäoikeus harkitsee sen soveliaaksi.

Käräjäoikeuden antamasta tai vahvistamasta tai hovioikeuden antamasta eurooppalaisesta esittämismääräyksestä tai 1 momentissa tarkoitettusta käräjäoikeuden päätöksestä saa kannella. Kantelu on tehtävä 60 päivän kuluessa siitä, kun henkilön on katsottava saaneen tiedon esittämismääräyksestä taikka mainitussa momentissa tarkoitettussa tilanteessa 60 päivän kuluessa käräjäoikeuden päätöksen antamisesta.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa määräyksen antaneelle viranomaiselle sekä sen vahvistaneelle syyttäjälle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi.

Tässä pykälässä tarkoitettu muutoksenhaku ei estä esittämismääräyksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa toisessa jäsenvaltiossa, jollei muutoksenhakuasiaa käsittelevä tuomioistuin toisin määrää.

10 §

Eurooppalaisen esittämis- ja säilyttämismääräyksen kieli ja kääntäminen

Eurooppalainen esittämismääräys ja eurooppalainen säilyttämismääräys on tehtävä asetuksen 7 artiklan mukaiselle vastaanottajalle jollakin sen ilmoittamalla kielellä tai muulla sen hyväksymällä kielellä taikka se on käännettävä jollekin näistä kielistä.

Määräyksen antava viranomainen huolehtii eurooppalaisen esittämismääräyksen ja eurooppalaisen säilyttämismääräyksen kääntämisestä 1 momentissa tarkoitettulle kielelle. Määräyksen antava viranomainen huolehtii myös eurooppalaisen esittämismääräyksen kääntämisestä täytäntöönpanoviranomaiselle asetuksen 9 artiklan 4 kohdan mukaisesti.

2 luku

Eurooppalaisen esittämismääräyksen ja eurooppalaisen säilyttämismääräyksen tunnustaminen ja täytäntöönpano Suomessa

11 §

Esittämismääräystodistuksen täytäntöönpano

Asetuksen 8, 10 ja 12 artiklassa tarkoitettu täytäntöönpanoviranomainen on Helsingin käräjäoikeus. Asian käsittelemisessä ja ratkaisemisessa noudatetaan soveltuvien osin, mitä

pakkokeinolain 3 luvun 1 ja 8 §:ssä sekä 10 §:n 1 momentissa säädetään vangitsemisasian käsittelystä.

Asetuksen 12 artiklan mukainen asia on otettava viipymättä tuomioistuimessa käsiteltäväksi ja se on ratkaistava kiireellisesti viimeistään 10 päivän kuluessa 8 artiklan mukaisen ilmoituksen vastaanottamisesta. Asia voidaan käsitellä myös kansliassa ilman istuntokäsittelyä. Asetuksen 10 artiklan 4 kohdan mukaisissa hätätilanteissa asia on ratkaistava viimeistään 96 tunnin kuluessa 8 artiklan mukaisen ilmoituksen vastaanottamisesta.

Asiassa tehtävään päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun täytäntöönpanoviranomaisen tulee asetuksen 10 artiklan 2 kohdan ja 12 artiklan 3 kohdan mukaisesti päättää viivytyksettä, jos mitään kieltäytymisperustetta ei esitetä 12 artiklan mukaisesti.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu täytäntöönpanoviranomainen voi asetuksen 12 artiklan 4 kohdan mukaisesti asettaa ehdon, jonka mukaan määräyksen antaneen viranomaisen tulee noudattaa soveltuvin osin pakkokeinolain 7 luvun 3 §:n sekä 10 luvun 52 ja 55 §:n säännöksiä sekä 56 §:n säännöksiä siitä, missä tapauksissa ylimääräistä tietoa saa käyttää. Lisäksi täytäntöönpanoviranomaisen on asetettava muut toimenpiteen kohteena olevan henkilön oikeusturvan kannalta tarpeelliset ehdot.

12 §

Esittämismääräystodistuksen täytäntöönpanoa koskevan päätöksen kirjaaminen

Edellä 11 §:ssä tarkoitetussa asiassa tuomioistuimen tulee kirjata esittämismääräystodistuksen täytäntöönpanoa koskeva päätös.

13 §

Eurooppalaisen esittämismääräyksen ja eurooppalaisen säilyttämismääräyksen täytäntöönpanoviranomainen

Asetuksen 10 artiklan 5 kohdassa, 11 artiklan 4 kohdassa, 16 ja 17 artiklassa tarkoitettu täytäntöönpanoviranomainen on poliisi.

14 §

Täytäntöönpanomenettely

Edellä 13 §:ssä tarkoitetun täytäntöönpanoviranomaisen on asetuksen 16 artiklan mukaisesti joko tunnustettava eurooppalainen esittämismääräys tai eurooppalainen säilyttämismääräys tai päättää olla tunnustamatta määräystä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu täytäntöönpanoviranomainen voi saattaa päätöksen, jolla tunnustamisesta on kieltäydytty, syyttäjän vahvistettavaksi. Jos asetuksen 16 artiklan mukainen asia sisältää mainitun artiklan 4 kohdan f tai g alakohtaan taikka 5 kohdan e tai f alakohtaan liittyvää oikeudellista harkintaa, syyttäjä päättää tunnustamisesta tai siitä kieltäytymisestä 1 momentissa tarkoitetun täytäntöönpanoviranomaisen esittelystä.

Jos asetuksen 16 artiklan mukainen asia kuuluu asetuksen 8 artiklan soveltamisalaan, Helsingin käräjäoikeus päättää tunnustamisesta tai siitä kieltäytymisestä 1 momentissa tarkoitetun täytäntöönpanoviranomaisen vaatimuksesta.

Edellä 1–3 momentissa tarkoitetut viranomaiset ovat toimivaltaisia kaikkien asetuksen mukaisten määräysten osalta, vaikka vastaavassa kansallisessa tapauksessa tietojen hankkiminen tai niiden säilyttäväksi määrääminen ei olisi Suomen lainsäädännön nojalla mahdollista.

Asian 3 momentin mukaisessa käsittelyssä ja ratkaisemisessa tuomioistuimessa noudatetaan soveltuvin osin, mitä pakkokeinolain 3 luvun 1, 3, 8 ja 10 §:n 1 momentissa säädetään vangitsemisasian käsittelystä. Asia on otettava viipymättä tuomioistuimessa käsiteltäväksi. Asia on ratkaistava kiireellisesti ja viimeistään viiden työpäivän kuluttua määräyksen vastaanottamisesta, jos kyse on asetuksen 16 artiklan 2 kohdassa tarkoitetusta päätöksestä. Asia on ratkaistava kiireellisesti, kun kyse on mainitun artiklan 6 kohdassa tarkoitetusta päätöksestä. Asia voidaan käsitellä myös kansliassa ilman istuntokäsittelyä.

Vaatimuksen esittäneelle täytäntöönpanoviranomaiselle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi 3 momentissa tarkoitetussa asiassa. Myös syyttäjän on osallistuttava 3 momentissa tarkoitetun asian käsittelyyn tuomioistuimessa sen varmistamiseksi, että asia tulee selvitettyksi tarkoituksenmukaisella tavalla, jollei tuomioistuin katso syyttäjän kuulemista asiassa tarpeettomaksi.

Asian käsittelyssä voidaan käyttää videoneuvottelua tai muuta soveltuvaa teknistä tiedonvälitystapaa, jossa käsittelyyn osallistuvilla on puhe- ja näköyhteys keskenään.

Asiassa tehtävään päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

15 §

Täytäntöönpanomenettelyä koskevan päätöksen kirjaaminen

Täytäntöönpanoviranomaisen tulee kirjata tunnustamista koskeva päätös.

16 §

Suomeen toimitettavan eurooppalaisen esittämisen- ja säilyttämismääräyksen kieli

Suomeen toimitettava esittämismääräystodistus ja eurooppalaisen säilyttämismääräyksen vahvistava todistus (säilyttämismääräystodistus) on tehtävä suomen, ruotsin tai englannin kielellä taikka siihen on liitettävä käännös jollekin näistä kielistä. Täytäntöönpanoviranomainen voi hyväksyä myös muulla kielellä toimitetun todistuksen, jos hyväksymiselle ei muutoin ole estettä.

3 luku

Seuraamusmaksu

17 §

Seuraamuskollegio

Poliisihallituksen yhteydessä on seuraamuskollegio, jonka tehtävänä on seuraamusten määrääminen tämän lain nojalla. Seuraamuskollegion toimintaan ei sovelleta poliisin hallinnosta annetun lain (110/1992) 4 §:n 4 momenttia.

Poliisihallitus nimeää seuraamuskollegioon kolme jäsentä, joista yhden kollegion puheenjohtajaksi. Jokaiselle jäsenelle nimetään varajäsen. Seuraamuskollegion toimikausi on viisi vuotta.

Seuraamuskollegion jäsenten ja varajäsenten tulee olla asetukseen ja sen sisältöön hyvin perehtyneitä kokeneita poliisihallinnon virkamiehiä. Seuraamuskollegion puheenjohtajalla ja varapuheenjohtajalla tulee olla myös tehtävän edellyttämä riittävä oikeudellinen asiantuntemus. Seuraamuskollegion jäsen toimii tehtävässään riippumattomasti ja puolueettomasti.

Seuraamuskollegion päätös tehdään esittelystä. Edellä 13 §:ssä tarkoitettu täytäntöönpanoviranomaisen toimivaltainen virkamies toimii esittelijänä.

Seuraamuskollegio on päätösvaltainen kolmijäsenisenä. Seuraamuskollegion läsnä olevista jäsenistä yhden on oltava puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja. Päätökseksi tulee se kanta, jota enemmistö on kannattanut.

Seuraamuskollegiolla on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada maksutta tehtäviensä hoidon kannalta välttämättömät tiedot.

18 §

Seuraamusmaksu asetuksen velvoitteiden rikkomisesta tai laiminlyönnistä

Seuraamuskollegio voi määrätä seuraamusmaksun vastaanottajalle, joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo tai laiminlyö asetuksen:

1) 10 artiklassa säädettyä tietojen säilyttämistä, toimittamista tai ilmoittamista koskevaa velvollisuutta esittämismääräystodistuksen täytäntöönpanossa;

2) 11 artiklassa säädettyä tietojen säilyttämisvelvollisuutta tai ilmoitusvelvollisuutta säilyttämismääräystodistuksen täytäntöönpanossa;

3) 13 artiklan 4 kohdassa säädettyjä velvollisuuksia esittämistä tai säilyttämismääräystodistuksen sekä esitetyn tai säilytetyn tiedon luottamuksellisuuden, salassapidon ja eheyden varmistamiseksi.

Oikeushenkilölle määrättävä seuraamusmaksu on vähintään 1 000 euroa ja enintään kaksi prosenttia palveluntarjoajan edellisen tilikauden maailmanlaajuisesta vuotuisesta kokonaisliikevaihdosta. Luonnolliselle henkilölle määrättävä seuraamusmaksu on vähintään 500 euroa ja enintään 10 000 euroa.

Seuraamusmaksun suuruus perustuu kokonaisarviointiin. Seuraamusmaksun suuruutta arvioitaessa huomioon on otettava rikkomuksen tai laiminlyönnin luonne, vakavuus, toistuvuus ja kestoaika, rikkomuksen tai laiminlyönnin tahallisuus tai tuottamuksellisuus, palveluntarjoajan toiminnan laajuus ja luonne sekä palveluntarjoajan taloudelliset valmiudet.

Seuraamusmaksu määrätään maksettavaksi valtiolle.

19 §

Seuraamusmaksun määräämättä jättäminen

Seuraamusmaksu jätetään määräämättä, jos:

1) vastaanottaja on oma-aloitteisesti ryhtynyt riittäviin toimenpiteisiin 18 §:ssä tarkoitetun rikkomuksen tai laiminlyönnin korjaamiseksi välittömästi sen havaitsemisen jälkeen ja ilmoittanut siitä viivytyksettä täytäntöönpanoviranomaiselle eikä rikkomus tai laiminlyönti ole vakava tai toistuva;

2) velvoitteen rikkomista tai laiminlyöntiä on pidettävä vähäisenä; tai

3) seuraamusmaksun määräämistä on muutoin kuin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetulla perusteella pidettävä ilmeisen kohtuuttomana.

Seuraamusmaksua ei voida määrätä sille, jota epäillään samasta teosta esitutkinnassa, syyteharkinnassa tai tuomioistuimessa vireillä olevassa rikosasiassa. Seuraamusmaksua ei voida määrätä myöskään sille, jolle on samasta teosta annettu lainvoimainen tuomio.

Seuraamusmaksua ei voida määrätä viranomaiselle.

20 §

Seuraamusmaksun määräämisoikeuden vanhentuminen

Seuraamusmaksu jätetään määräämättä, jos sitä ei ole tehty viiden vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkomus tai laiminlyönti tapahtui, tai jatkettun rikkomuksen tai laiminlyönnin osalta viiden vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkomus tai laiminlyönti päättyi.

21 §

Seuraamusmaksun täytäntöönpano

Tämän lain nojalla maksettavaksi määrätyn seuraamusmaksun toimeenpanosta säädetään sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa (672/2002).

22 §

Muutoksenhaku seuraamusmaksuun

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

4 luku

Erinäiset säännökset

23 §

Salassapito, vaitiolovelvollisuus sekä tietojen käyttöä koskevat rajoitukset

Toisen Euroopan unionin jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen Suomeen toimittamaan eurooppalaiseen esittämismääräykseen tai eurooppalaiseen säilyttämismääräykseen ja niiden täytäntöönpanoon Suomessa sovelletaan, mitä Suomessa vastaavassa asiassa säädetään salassapidosta, vaitiolovelvollisuudesta ja tiedonsaantioikeudesta.

Suomen toimivaltaisen viranomaisen antaman eurooppalaisen esittämismääräyksen tai eurooppalaisen säilyttämismääräyksen käsittelyyn tuomioistuimessa sekä Suomen toimivaltaisen viranomaisen antaman eurooppalaisen esittämismääräyksen perusteella Suomeen toimitettuihin todisteisiin, asiakirjoihin ja tietoihin Suomessa sovelletaan, mitä Suomessa vastaavassa asiassa säädetään salassapidosta, vaitiolovelvollisuudesta ja tiedonsaantioikeudesta.

Sen lisäksi, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, on noudatettava niitä ehtoja ja menettelyjä, jotka toisen Euroopan unionin jäsenvaltion viranomaisen on asettanut salassapidosta, vaitiolovelvollisuudesta tai tietojen käytön rajoituksista.

24 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20.

2.

Laki

nimettyjen toimipaikkojen nimeämistä ja laillisten edustajien nimittämistä koskevista yhdenmukaistetuista säännöistä sähköisten todisteiden keräämiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Direktiivin täytäntöönpano

Nimettyjen toimipaikkojen nimeämistä ja laillisten edustajien nimittämistä koskevista yhdenmukaistetuista säännöistä sähköisten todisteiden keräämiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2023/1544, jäljempänä direktiivi, lainsäädännön alaan kuuluvat säännökset ovat lakina noudatettavia, jollei tästä laista muuta johdu.

2 §

Keskusviranomainen

Liikenne- ja viestintävirasto toimii direktiivin 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna keskusviranomaisena. Liikenne- ja viestintäviraston tehtävänä on varmistaa, että direktiiviä sovelletaan johdonmukaisella ja oikeasuhteisella tavalla.

Liikenne- ja viestintävirastolla on tämän lain mukaisia tehtäviä suorittaessaan oikeus saada salassapitosäännösten estämättä välttämättömät tähän lakiin perustuvien velvoitteiden epäiltyyn rikkomiseen liittyvät tiedot, selvitykset ja asiakirjat palveluntarjoajalta. Palveluntarjoajan on luovutettava tiedot ilman aiheetonta viivytystä ja maksutta.

Liikenne- ja viestintävirasto toimii yhteistyössä muiden jäsenvaltioiden keskusviranomaisten ja Euroopan komission kanssa. Liikenne- ja viestintävirastolla on salassapitosäännösten estämättä oikeus luovuttaa tämän lain mukaisia tehtäviä suorittaessaan saadut tiedot Euroopan komissiolle ja toisen Euroopan unionin jäsenvaltion keskusviranomaiselle, jos se on direktiivin valvonnan kannalta välttämätöntä.

3 §

Nimetyt toimipaikat ja lailliset edustajat

Direktiivin 2 artiklan 1 alakohdassa tarkoitetun unionissa palveluja tarjoavan palveluntarjoajan, joka on sijoittautunut Suomeen, on nimettävä yksi tai useampi nimetty toimipaikka Euroopan unionin aluetta varten mainitun direktiivin 3 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaisesti.

Jos palveluntarjoaja ei ole sijoittautunut Euroopan unioniin, mutta tarjoaa palveluitaan Suomessa, tällaisen palveluntarjoajan on nimitettävä yksi tai useampi laillinen edustaja Euroopan unionin aluetta varten direktiivin 3 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaisesti.

Jos palveluntarjoaja on sijoittautunut sellaiseen jäsenvaltioon, joka ei ota osaa direktiivin 1 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuun oikeudelliseen välineeseen ja tarjoaa palveluita Suomessa, tällaisen palveluntarjoajan on nimitettävä yksi tai useampi laillinen edustaja Euroopan unionin aluetta varten mainitun direktiivin 3 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaisesti.

Edellä 1–3 momentissa tarkoitettun nimetyn toimipaikan on oltava sijoittautunut johonkin sellaiseen Euroopan unionin jäsenvaltioon tai laillisen edustajan on asuttava jossakin sellaisessa jäsenvaltiossa, joissa palveluita tarjotaan ja joissa ne voivat olla täytäntöönpanomenettelyn kohteena. Valitun jäsenvaltion tulee olla sellainen, joka ottaa osaa direktiivin 1 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuun oikeudelliseen välineeseen.

Suomeen sijoittautuneen palveluntarjoajan tai Suomessa palveluita tarjoavan palveluntarjoajan on annettava niitä edustaville nimetyille toimipaikoille tai laillisille edustajille tarvittavat valtuudet ja resurssit vastaanotettujen direktiivin 1 artiklan 2 kohdan soveltamisalaan kuuluvien päätösten ja määräysten noudattamiseksi. Lisäksi Suomeen sijoittautuneilla nimetyillä toimipaikoilla tai Suomessa asuvilla laillisilla edustajilla on oltava tarvittavat valtuudet ja resurssit edustamansa palveluntarjoajan toimesta päätösten ja määräysten noudattamiseksi.

Tässä pykälässä tarkoitettut nimetyt toimipaikat tai lailliset edustajat sekä palveluntarjoajat ovat yhteisvastuussa velvoitteiden noudattamatta jättämisestä direktiivin 3 artiklan 5 kohdan mukaisesti. Yhteisvastuu on riippumaton palveluntarjoajan ja nimetyn toimipaikan tai laillisen edustajan välisten asianmukaisten sisäisten menettelyjen puuttumisesta.

Tässä pykälässä tarkoitettujen palveluntarjoajien, jotka tarjoavat palveluja Euroopan unionissa 18 päivänä helmikuuta 2026, ovat velvollisia nimeämään nimetyt toimipaikat tai nimittämään lailliset edustajat viimeistään 18 päivänä elokuuta 2026. Sellaiset palveluntarjoajat, jotka alkavat tarjota palveluja Euroopan unionissa 18 päivänä helmikuuta 2026 jälkeen, ovat velvollisia nimeämään nimetyt toimipaikat tai nimittämään lailliset edustajat kuuden kuukauden kuluessa päivästä, jona ne alkavat tarjota palveluja Euroopan unionissa.

4 §

Ilmoitukset ja kielet

Suomeen sijoittautuneiden tai sen alueella palveluita tarjoavien direktiivin 2 artiklan 1 alakohdassa tarkoitettujen palveluntarjoajien on ilmoitettava kirjallisesti mainitun direktiivin 6 artiklan mukaisesti nimetyille sen jäsenvaltion keskusviranomaiselle, johon palveluntarjoajan nimetty toimipaikka on sijoittautunut tai jossa sen laillinen edustaja asuu, toimipaikan tai laillisen edustajan yhteystiedot ja kaikki niihin liittyvät muutokset.

Edellä 1 momentissa tarkoitettussa ilmoituksessa on täsmennettävä yksi tai useampi unionin virallinen kieli, jolla lailliseen edustajaan tai nimettyyn toimipaikkaan voidaan ottaa yhteyttä. Jos palveluntarjoajan nimetty toimipaikka on sijoittautunut Suomeen tai palveluntarjoajan laillinen edustaja asuu Suomessa, ilmoitettuihin kieliin on kuuluttava vähintään suomi tai ruotsi.

Jos palveluntarjoaja nimeää useita nimettyjä toimipaikkoja tai nimittää useita laillisia edustajia direktiivin 3 artiklan 1 kohdan mukaisesti, tällaisten palveluntarjoajien on täsmennettävä tämän pykälän 1 momentissa tarkoitettussa ilmoituksessa kyseisten nimettyjen toimipaikkojen tai laillisten edustajien nimeämisen tai nimittämisen tarkka alueellinen soveltamisala. Ilmoituksessa on täsmennettävä yksi tai useampi unionin tai jäsenvaltioiden virallinen kieli, jolla kuhunkin nimettyyn toimipaikkaan tai lailliseen edustajaan voidaan ottaa yhteyttä.

Liikenne- ja viestintävirasto asettaa 1–3 momentissa tarkoitettut ilmoitettut tiedot julkisesti saataville Euroopan rikosoikeudellisen verkoston asiaa koskevalla verkkosivulla. Tiedot on päivitettävä säännöllisin väliajoin.

5 §

Palveluntarjoajan seuraamusmaksu

Liikenne- ja viestintävirasto voi määrätä seuraamusmaksun direktiivin 2 artiklan 1 alakohdassa tarkoitetulle unionissa palveluita tarjoavalle palveluntarjoajalle, joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo tai laiminlyö:

1) 3 §:n 1–4 tai 7 momentissa säädetyn velvollisuuden nimetä nimetty toimipaikka tai laillinen edustaja Euroopan unionin aluetta varten;

2) 3 §:n 5 tai 7 momentissa säädetyn velvollisuuden antaa nimetyille toimipaikoilleen ja laillisille edustajilleen tarvittavat valtuudet ja resurssit;

3) 4 §:n 1, 2 tai 3 momentissa säädetyn velvollisuuden ilmoittaa toimipaikan tai laillisen edustajan yhteystiedot ja kaikki niihin liittyvät muutokset sekä yksi tai useampi unionin virallinen kieli, jolla lailliseen edustajaan tai nimettyyn toimipaikkaan voidaan ottaa yhteyttä.

6 §

Seuraamusmaksun suuruus ja sen arviointi

Seuraamusmaksun suuruus perustuu kokonaisarviointiin ja sitä määrittäessä on otettava huomioon:

1) rikkomuksen luonne, vakavuus, toistuvuus ja kesto aika;

2) palveluntarjoajan toiminnan laajuus ja luonne sekä palveluntarjoajan taloudelliset valmiudet;

3) rikkomuksen tahallisuus tai tuottamuksellisuus.

Palveluntarjoajalle määrättävä seuraamusmaksu on vähintään 1 000 euroa ja enintään 100 000 euroa.

Seuraamusmaksu määrätään maksettavaksi valtiolle.

7 §

Seuraamusmaksun määräämättä jättäminen

Seuraamusmaksua ei määrätä, jos:

1) palveluntarjoaja on oma-aloitteisesti ryhtynyt riittäviin toimenpiteisiin 5 §:ssä tarkoitetun rikkomuksen tai laiminlyönnin korjaamiseksi välittömästi sen havaitsemisen jälkeen ja ilmoittanut siitä viivytyksettä Liikenne- ja viestintävirastolle eikä rikkomus tai laiminlyönti ole vakava tai toistuva;

2) velvoitteen rikkomista tai laiminlyöntiä on pidettävä vähäisenä; tai

3) seuraamusmaksun määräämistä on muutoin kuin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettulla perusteella pidettävä ilmeisen kohtuuttomana.

Seuraamusmaksua ei voida määrätä viranomaiselle.

8 §

Seuraamusmaksun määräämisoikeuden vanhentuminen

Seuraamusmaksua ei saa määrätä, jos on kulunut yli viisi vuotta siitä, kun rikkomus tai laiminlyönti on tapahtunut. Jos rikkomus tai laiminlyönti on ollut luonteeltaan jatkuvaa, viiden vuoden määräaika lasketaan siitä, kun rikkomus tai laiminlyönti on päättynyt.

9 §

Seuraamusmaksun täytäntöönpano

Seuraamusmaksun toimeenpanosta säädetään sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa (672/2002).

10 §

Muutoksenhaku hallintotuomioistuimeen

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

11 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20.

Ennen tämän lain voimaantuloa toimitettuihin päätöksiin ja määräyksiin sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

3.

Laki

sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 1 §:n 2 momentin 60 kohta, sellaisena kuin se on laissa 860/2025, sekä
lisätään 1 §:n 2 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 416/2025 ja 860/2025, uusi 61 ja 62 kohta seuraavasti:

1 §

Lain soveltamisala

Tässä laissa säädetään seuraavien rangaistusluonteisten hallinnollisten seuraamusten täytäntöönpanosta:

60) vaarallisten aineiden kuljetuksesta Puolustusvoimissa ja Rajavartiolaitoksessa annetun lain (849/2025) 122 §:ssä tarkoitettu liikennevirhemaksu;

61) eurooppalaisista esittämismääräyksistä ja eurooppalaisista säilyttämismääräyksistä sähköisten todisteiden hankkimiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä annetun lain (/) 18 §:ssä tarkoitettu seuraamusmaksu;

62) nimettyjen toimipaikkojen nimeämistä ja laillisten edustajien nimittämistä koskevista yhdenmukaistetuista säännöistä sähköisten todisteiden keräämiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä annetun lain (/) 6 §:ssä tarkoitettu seuraamusmaksu.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 27.11.2025

Pääministeri

Petteri Orpo

Oikeusministeri Leena Meri

3.

Laki

sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 1 §:n 2 momentin 60 kohta, sellaisena kuin se on laissa 860/2025, sekä
lisätään sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 1 §:n 2 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 416/2025 ja 860/2025, uusi 61 ja 62 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Lain soveltamisala

Lain soveltamisala

Tässä laissa säädetään seuraavien rangaistusluonteisten hallinnollisten seuraamusten täytäntöönpanosta:

Tässä laissa säädetään seuraavien rangaistusluonteisten hallinnollisten seuraamusten täytäntöönpanosta:

60) vaarallisten aineiden kuljetuksesta Puolustusvoimissa ja Rajavartiolaitoksessa annetun lain (849/2025) 122 §:ssä tarkoitettu liikennevirhemaksu.

(uusi)

60) vaarallisten aineiden kuljetuksesta Puolustusvoimissa ja Rajavartiolaitoksessa annetun lain (849/2025) 122 §:ssä tarkoitettu liikennevirhemaksu;

61) eurooppalaisista esittämismääräyksistä ja eurooppalaisista säilyttämismääräyksistä sähköisten todisteiden hankkimiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä annetun lain (/) 18 §:ssä tarkoitettu seuraamusmaksu;

(uusi)

62) nimettyjen toimipaikkojen nimeämistä ja laillisten edustajien nimittämistä koskevista yhdenmukaistetuista säännöistä sähköisten todisteiden keräämiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä annetun lain (/) 6 §:ssä tarkoitettu seuraamusmaksu.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

Oikeusministeriön asetus

vangitsemisasioiden ja muiden kiireellisten asioiden käsittelystä käräjäoikeuksissa eräissä tapauksissa annetun oikeusministeriön asetuksen 1 ja 2 §:n muuttamisesta

Oikeusministeriön päätöksen mukaisesti

lisätään vangitsemisasioiden ja muiden kiireellisten asioiden käsittelystä käräjäoikeuksissa eräissä tapauksissa annetun oikeusministeriön asetuksen (953/2013) 1 §:ään, sellaisena kuin se on asetuksessa 184/2018, uusi 4 kohta, ja 2 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on asetuksessa 80/2017, uusi 5 kohta, seuraavasti:

1 §

Soveltamisala

Tässä asetuksessa säädetään käräjäoikeuksista, jotka kiireellisissä tapauksissa:

4) ovat toimivaltaisia käsittelemään eurooppalaisista säilyttämismääräyksistä ja eurooppalaisista esittämismääräyksistä sähköisten todisteiden hankkimiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä annetun lain (/) 2 luvun 11 ja 14 §:n mukaisia asioita.

2 §

Päivystys

Päivystyksellä tarkoitetaan käräjäoikeuden valmiutta päivystysalueellaan vapunpäivänä, juhannusaattona, itsenäisyyspäivänä, jouluaattona sekä lauantaina, sunnuntaina ja muuksi päiväksi sattuvana kirkollisena juhlapäivänä:

5) vastaanottaa ilmoituksia eurooppalaisista esittämismääräyksistä sekä käsitellä ja ratkaista niitä koskevia asioita Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2023/1543 ja eurooppalaisista esittämismääräyksistä ja eurooppalaisista säilyttämismääräyksistä sähköisten todisteiden hankkimiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä annetun lain (/) mukaisesti.

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta 20.